

Årsrapport 2012

Fylkesmannen i Oppland

Innhold

Kapittel 1 - Om embetet	Side 4
Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer	Side 12
Kapittel 3 - Resultatområder	Side 25
Kongehuset	Side 25
Miljøverndepartementet	Side 25
Landbruks- og matdepartementet	Side 35
Kunnskapsdepartementet	Side 54
Statens Helsetilsyn	Side 74
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 77
Justis- og beredskapsdepartementet	Side 82
Kommunal- og regionaldepartementet	Side 87
Arbeidsdepartementet	Side 94
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 97
Samferdselsdepartementet	Side 116
Utenriksdepartementet	Side 116
Kulturdepartementet	Side 117
Fomyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	Side 117
Andre	Side 124
Endringer i årsrapporten	Side 125

Kapittel 1 - Om embetet

1.1 Tilstanden i embetet og fylket generelt

Utviklingstrekk i Oppland

Befolkningsutvikling

Ved inngangen til 2012 var det 187.147 opplendinger, en økning på 1.060 på ett år. SSB har beregnet tilveksten i 2012 til 296 personer, den laveste fylkestilveksten i landet. De reelle tallene for 3. kvartal 2012 viste samme tendens; Oppland hadde lavest vekst både i rene tall (247) og i forhold til folketallet. Fylket hadde også, sammen med Hedmark, lavest fødselsoverskudd (-182 etter tre kvartaler i 2012).

SSBs Opplandstall for de tre første kvartalene i 2012 viser videre en innflytting på 4.766, av dette kom om lag en tredel fra utlandet. Samtidig flyttet det 4.337 personer ut av fylket, hvilket ga en nettoinnflytting på 429. Det var befolkningsøkning kun i 8 av 26 kommuner; grovt sett i deler av Gjøvikområdet, deler av Lillehammerområdet og deler av Hadeland. Eneste «plusskommune» i tillegg, var Øystre Slidre.

Mange eldre og uføre

Oppland har en stor andel «eldre eldre». Forventet levealder for menn i Oppland er nå 72,6 år, for kvinner 77,7 år. 18,1 prosent av Opplands befolkning, 33.024 personer, mottok alderspensjon høsten 2012. Denne «eldrebølgen», kombinert med en lav befolkningsutvikling, gir selvsagt utfordringer i sosial- og helsesektoren.

13.643 personer i Oppland mottok uførepensjon per 30. september 2012 - en økning på 405 personer fra 2011. Det utgjør 11,6 prosent av befolkningen 18-67 år. Tall for landet totalt er 9,5 prosent.

Arbeids- og næringsliv

Arbeidsmarkedet i Oppland utgjorde i 2012 anslagsvis 87.630 årsverk. De største «næringene» er:

1. Helse- og sosialtjeneste	20.630 årsverk
2. Varehandel, verksteder	11.840 årsverk
3. Industri samlet	8.180 årsverk
4. Bygg og anlegg	8.000 årsverk
5. Undervisning	7.180 årsverk
6. Jordbruk og skogbruk	5.300 årsverk

Det er anslått om lag 750 ubesatte stillinger i Oppland i 2012 på grunn av rekrutteringsproblemer innen en rekke fagfelt. I prognosen ventes fortsatt nedgang i etterspørselen etter arbeidskraft i landbruket, økning i bygg- og anleggsbransjen og innen helse og sosial, og stabilitet når det gjelder de andre områdene (kilde: NAV).

Viktige næringer i Oppland som landbruk og reiseliv er stadig under press noe som vil føre til færre arbeidsplasser, mens bygg- og anleggsvirksomheten vil øke blant annet p.g.a. vegbygging. Innen helse- og sosialtjenesten vil summen flere tiltak (demensplasser, omsorgsplasser, samhandlingsreformen) gi betydelig vekst.

NAV anslår at arbeidsledigheten i fylket, som i 2012 var på cirka 2.150 personer, vil holde seg. Dermed var og blir ledighetsprosenten cirka 2,2.

Utdanningsnivå

Oppland er, sammen med Hedmark og Østfold, de fylkene som har lavest utdanningsnivå ut over videregående skole. I landet som helhet er det 21,1 prosent som har «kort» (maks 4 år) høyskole- eller universitetsutdanning, mens det i Oppland er 17,5 prosent. «Lang» universitets- eller høyskoleutdanning er det 6,7 prosent som hadde i Norge i 2010 (SSBs siste tall), mens det tilsvarende tallet for Oppland er 3,7 prosent.

Kommuneøkonomi

Foreløpige regnskaper for 2012 viser at mange kommuner sliter med å få netto driftsresultat på anbefalt nivå, men det er store forskjeller fra kommune til kommune. Noen stikkord knyttet til kommunenes økonomi:

- Kommunene i Oppland hadde også i 2012 betydelig høyere årsgebyrer både for vann- og avløpstjenester enn gjennomsnittet av kommunene utenom Oslo.

- Opplandskommunene hadde i 2012 årsgebyr på avfallstjenester godt under landsgjennomsnittet.
- Tre kommuner i Oppland har ikke innført eiendomsskatt for noen typer eiendommer. Sju kommuner har bare innført eiendomsskatt på annen eiendom enn boliger og fritidseiendommer. For de kommuner som har innført eiendomsskatt utgjør denne fra 0,1 % til 8 % av de totale driftsinntekter, og ligger samlet sett (2,5 %) omtrent på landsgjennomsnittet (2,6 %). Vestre Toten har vedtatt å innføre eiendomsskatt fra 2014, og flere kommuner vurderer å innføre eller endre eiendomsskatten.
- Vestre Toten var Opplands eneste ROBEK-kommune i 2012. Dette er fylkets mest typiske industrikommune, som de siste årene har fått utfordringer på grunn av økt ledighet. Kommunen har store underskudd fra 2008 og 2009, som de ikke har klart å dekke inn innen fristen på to år, og har av KRD fått forlenget frist til å dekke underskuddene.

Kommunale planer

Opplandskommunene lagde 383 planer i fjor, 27 av disse var planstrategier. Fylkesmannen har hatt dem til behandling og uttalt seg til noen av dem. Planvolumet er stabilt høyt, men planene blir stadig bedre. Bare i to av plansakene ble det fremmet innsigelse på grunn av formelle feil eller mangler. Til sammenlikning var det i 2011 så alvorlige mangler ved 11 saker at det førte til innsigelse.

353 planer, eller 92 prosent, ble det ikke fremmet innsigelse til. I 2011 fremmet Fylkesmannen innsigelse til 40 saker, i 2012 til 30 saker. Totalt sett har altså kommunene blitt bedre til å ta med nasjonale føringer i sitt planarbeid. Innsigelsene er i stor grad tatt til følge; det ble gjennomført 7 meklingsmøter i 2012 og bare en plan ble sendt til Miljøverndepartementet for endelig avgjørelse.

Nasjonale føringer både på jordvern og naturmangfoldområdet er innskjerpet. Dette er formidlet i dialog med kommunene, i planuttalelser og ved bruk av innsigelsesinstituttet. Store vegprosjekter i fylket er spesielt krevende å følge opp for å sikre jordvern og miljøinteressene. Dette gjelder ikke minst for E6 langs Mjøsa og Gjennom Gudbrandsdalen, men også E16 i Valdres og Jevnaker, og Rv4 i Lunner.

Norges ansvar for villreinen innebærer en særlig utfordring for Oppland. Spesielt har planen for Dovrefjellsområdet skapt debatt. _

Utviklingstrekk og utfordringer i embetet

I 2012 var fylkesmannsembetene 350 år. Å være aktør i skjæringspunktet mellom den nasjonale politikken og det lokale og regionale folkestyret er utfordrende. Det stiller store krav til organisasjonen, til ledelsen av den, til dens evne til fornyelse, og til hvordan dens roller og virkemidler brukes og formidles. Ved «350-årsmilepælen» trekker vi fram:

- **Rekruttering og lønnskurransen;** Embetet hadde i 2012 en reduksjon i antall utlyste stillinger sammenlignet med tidligere år. Totalt ble det utlyst 20 stillinger eksternt – mot 25 året før. 17 fast tilsatte sluttet. Dette gir en turnover på 12,2 % på faste stillinger. I tillegg var det 8 midlertidig tilsatte som sluttet. Den totale turnoverfaktoren, som gjelder både midlertidig og faste ansatte, var 17,9 %.

Vi har erfart å miste mange medarbeidere til Statens Vegvesen, fordi de med sin regionale oppbygging har valgt en lønnsstrategi med «likt» lønnsnivå i hele sin region, som også omfatter Oslo. Dette er påpekt i medarbeiderundersøkelsen og arbeidet videre med. (se punktet om oppfølging av medarbeiderundersøkelsen under.)

- **IA-arbeid og internkultur:** Det totale sykefraværet i embetet var i 2012 på 4,1 % (inkludert egenmeldinger). I vår handlingsplan for IA-arbeidet har vi en målsetting om ikke å komme over 3,5 %. Dette måltallet er ambisiøst, men vi ønsker å holde fast ved det. En fraværspersent på 4,1 % er fortsatt lavt sammenlignet med annen offentlig administrasjon og landet for øvrig. Vi arbeider systematisk og helhetlig med sykefraværarbeid, og vil fortsatt ha fokus på dette.

Arbeidet med å utvikle en «vi-kultur» og engasjement for arbeidsplassen er viktige bidrag til medarbeidernes trivsel og helse. I 2012 var hele embetet på tur til Beitostølen for å markere Fylkesmannsembetenes 350 års jubileum, der det blant annet var faginnlegg, historisk tilbakeblikk ved forsker Yngve Flo og diskusjoner og framtida for Fylkesmannen. Det ble gjennomført 11 «vannhull» i 2012. Vannhullene er lunsjer med internundervisning/ faglig påfyll hvor både interne og eksterne foredragsholdere inviteres. Det er gjennomført flere allmøter i forbindelse med bl.a. nye lokaler fra 2015, Miljøfyrtårnsertifisering m. m. Intranett brukes aktivt som informasjonskanal for de ansatte med over 350 saker i 2012.

Embetet arrangerte også flere helsefremmende motivasjonstiltak, slik som skidag, skikurs, deltagelse på «Stafett-Birken» og deltagelse i Holmenkollstafetten. I tilknytning til Stafett-Birken, hvor vi deltok med 7 lag, ble

embetets ansatte lagt merke til som en markant «heiagjeng» denne dagen. En Facebookpost om dette førte til bred mediedekning. Høsten 2012 ble «Aktiv høstmåned» arrangert. Dette var et medarbeiderinitiert prosjekt der det ble gitt informasjon om kosthold og bevegelseslære, og der medarbeiderne ble invitert med på fysiske aktiviteter av forskjellig slag.

Embetet ser det som viktig å framstå som en arbeidsplass med sterk faglig og god sosial kompetanse – og å synliggjøre dette i et arbeidsmarked der også andre forhold enn lønn vil telle.

- **Kompetanseutvikling:** Fylkesmannen i Oppland har de siste årene brukt to millioner kroner av egne midler til kompetanseheving på tvers (bl.a. prosjektlederopplæring, veilederstudiet, selvledelse, og prosessveiledning). Det har ikke vært gjennomført kompetanseheving på denne måten i 2012, men medarbeiderne har gjennom en rekke kurs og konferanser styrket sin fagkompetanse.

Endringstakten blant våre brukere, altså kommuner og enkeltpersoner, gjør at behovet for forvaltningskompetanse, kunnskap om samfunnsmessige forhold og metodekompetanse er økende. Fylkesmannen vil også framover øremerke midler til kompetanseutvikling.

- **Samfunnskontrakten:** Fylkesmannen i Oppland erstattet i 2012 sin «serviceerklæring» med en samfunnskontrakt som embetet arbeider etter. Denne inneholder våre regler og rutiner for god forvaltning og kommunikasjon, og utgjør vår kontrakt med Opplandssamfunnet. Her understreker vi at Fylkesmannen baserer sine vurderinger på lover og forskrifter, veiledere, konvensjoner og politiske føringer.

Å være forvaltningsaktør i skjæringspunktet mellom nasjonal politikken og det lokale folkestyret er utfordrende. De offentlige arenaene for diskusjon er blitt mange og mangeartede. Dessuten øker kompleksiteten i samfunnet ved at enkeltpersoner får stadig flere lovfestede rettigheter, og stadig større kunnskap om sine rettigheter. Det er mot disse utviklingstrekkene vi har valgt å «modernisere» vår kontrakt med samfunnet vi er satt til å tjene.

- **Forvaltningsutfordringer:** Fylkesmannens oppgaveportefølge er omfattende og mangslungen, og generelt gir både ressurstilgang og styringsstruktur utfordringer. Her velger vi å peke på tre sentrale temaer:

Saksbehandlingstid: Det er stort press på, og stor oppmerksomhet på saksbehandlingstid. Eksempelvis har mengden av førerkortsaker tredoblet seg i løpet av noen år, uten at ressurstilgangen har økt.

Tilsyn: Tilsyn er et område som har vært gjenstand for undersøkelser, både fra NIBR og Riksrevisjonen. Mengden tilsyn og effekten av tilsyn har vært diskutert nasjonalt. De nasjonale tilsynene synes å tilta, noe som går på bekostning av risikobaserte tilsyn i embetet. Vi har som mål å utvikle både rollen og metodikken ved tilsyn og kontroll. Hensikten er blant annet å fremstå enhetlig overfor kommunene, og å redusere tilsynsmengden. På grunn av at dette området har vært høyt prioritert, synes vi å spore en viss framgang på området.

Planarbeid: Oppland er inne i en periode med mye vegutbygging. Fylket er også landets største hyttefylke. Samtidig er Oppland nasjonalparkfylke nummer en, og et viktig landbruksfylke. Når samfunnets utbyggingsønsker nå møter samfunnet langsiktige behov for å ta vare på arealer, kan det oppstå motsetninger og spenninger. Å videreutvikle plandialogen er derfor prioritert. Selv om vi har et lavt konfliktnivå på planområdet i fylket, er innsigelsesinstituttet under press. Vi har arrangert flere planfaglige samlinger, blant annet i forbindelse med planstrategiarbeidet. Vi prioriterer også regionalt planforum i regi av fylkeskommunen. Hensikten er tidlig å kommunisere vårt ståsted med kommunene og andre planaktører. Vi har relativt få innsigelser som går til mekling og enda færre saker som går til departementet for avgjørelse. Vi mener dette blant annet skyldes at vi har hatt høy fokus på plandialogen. Flere av planene Fylkesmannen behandler får stor mediedekning. Plandialogen skal styrkes, spesielt rettet mot allmennheten. Ressursene til dette blir økt i 2013.

- **Samordningsbehovet:** Samfunnet blir mer og mer sektorisert, og samordningen blir dermed viktigere og viktigere. Fylkesmannen i Oppland tar mange metoder i bruk i sitt samordningsarbeid, her skal nevnes to:

Tilsynsforum: Fylkesmannen har tatt initiativ til og er leder av tilsynsforum, der Fylkesmannens avdelinger med tilsynsansvar, samt Mattilsynet og Arbeidstilsynet, er medlem. I tillegg er leder av KS' rådmannsutvalg observatør. Vi har satt i gang et arbeid for å bedre koordineringen av tilsyn i tid gjennom å forbedre tilsynskalenderen, og vi har forsterket arbeidet med å samordne og forbedre tilsynsrapportene.

Dialogarenaer: Fylkesmannen i Oppland har tatt initiativ til en rekke møteplasser som hun selv leder. Dette er arenaer hvor toppledere innen krevende fagområder møtes for å drøfte både overordnede og konkrete

problemstillinger. Målet er å samordne gjennom god dialog. Blant disse arenaene nevnes spesielt *samhandlingsforum*, *NAVforum Oppland* og *Integrerings- og bosettingsforum*. Tilbakemeldinger fra kommunene viser at Fylkesmannen oppleves å ha en viktig og tydelig rolle i forumet, og at rollen utøves på en god og hensiktsmessig måte.

- **Kommunikasjon og IT-utvikling:** Fylkesmannen i Oppland har et bevisst forhold til kommunikasjon som virkemiddel for å nå mål. Dette innebærer «tradisjonelt» informasjonsarbeid, men også nytenkning som følge av teknologiutvikling og samfunnsendringer. Fylkesmennene fikk nye nettsider i 2012, og arbeidet med å implementere og sikre god bruk av en side som både er tjenesteportal og nyhetskanal, startet. (i 2012 la vi ut 562 saker på internett, og vi har nær 700 personer som har nyhetsvarsling.) Vårt kommunikasjonsarbeid omfatter også et profesjonelt forhold til media, strategisk bruk av taler og kronikker.

«Ny» teknologi har gjort at vi har etablert Facebook-side (589 «likes»), Twitter-konto, egen blogg og kanal på YouTube. Vi har i tillegg sendt flere møter til video der publikum kan følge med på møtet fra sin egen PC. Mye av dette er fortsatt i utviklingsfasen, og vi høster stadig nyttige erfaringer. Utfordringen er å utnytte disse mulighetene til å spare tid og å øke effekten av arbeidet, samt å sørge for informasjonssikkerheten er ivaretatt.

Samtidig gjør samfunnsendringer, slik som beskrevet ovenfor, at kommunikasjonsbegrepet får nytt innhold. Dialog og brukermedvirkning skal tilpasses vår forvaltningshverdag, og klart og korrekt språk blir en vesentlig del av vår oppgaveløsning.

Vi ser at utviklingen innen informasjonsteknologi går raskt, og nye muligheter for samhandling og kommunikasjon gjør seg gjeldende. Embetet har de siste år fått mulighet for fjernpålogging, e-post på telefon og nettbrett, mulighet for videokonferanser fra arbeidsplass og papirfrie ledermøter der saksunderlag behandles elektronisk. Mye av den nye teknologien er virkemidler vi søker å utnytte for å nå målene våre.

Utviklingstrekkene som er beskrevet i dette punktet er ivaretatt i embetets strategi, og reflektert i embetets og avdelingens virksomhetsplan.

Oppfølging av medarbeiderundersøkelsen 2012

Fylkesmannen i Oppland hadde meget høy svarprosent, 95%, på medarbeiderundersøkelsen i 2012. Hovedfunnene på embetsnivå i medarbeiderundersøkelsen i 2012 var først og fremst knyttet til lønnsvilkår og til mulighet for mer fleksible arbeidsmuligheter. Også karrieremuligheter og læring/samarbeid scoret høyt. Resultatene ble gjort kjent i alle avdelinger og på allmøte. Det er i etterkant utarbeidet en plan for oppfølging av medarbeiderundersøkelsen i to hovedtilnærminger:

- Rutinene for bruk av hjemmearbeid er gjennomgått, og det ble i 2012 dessuten tilrettelagt for fleksible løsninger for tilpasset arbeidssituasjon, bl. a fjernaksess, bruk av nettbrett osv.
- Det er i 2012 startet et arbeid kalt: «Bedre og bedre» - for å fornye og effektivisere embetet. I forbindelse med årets virksomhetsplanlegging har effektivisering og smartere jobbing vært tema i hver avdeling. Embetet vil gjennomføre LEAN-prosesser i to avdelinger, og har knyttet til seg kompetanse fra Sintef for å få til dette best mulig.

Det skal dessuten nedskaleres 6 faste stillinger i løpet av 2013. Disse skal realiseres ved normal avgang, og fordeles i utgangspunktet med en pr. avdeling. Summen av disse, og enkelte andre, «mindre» tiltak skal gi økonomisk kraft til å gjennomføre flytting og etablering i nytt Statens hus fra 2015, men først og fremst skal lønnsnivået ved embetet heves.

Vergemålsreformen – Implementering i embetet

Fylkesmannen blir lokal vergemålsmyndighet fra den 1. juli 2013. I 2012 ble det ansatt to medarbeidere for å jobbe med innføringen av vergemålsreformen ved embetet og i fylket. I 2013 blir ytterligere to medarbeidere ansatt. Oppgaver tilsvarende ett årsverk vil omfordeles internt, noe som gir til sammen fem årsverk som er avsatt til vergemålsarbeid. Det er om lag 2200 vergetregende i fylket, og om lag 2000 verger.

Vi startet i 2012 med regionvise møter med alle kommunene og overformynderne. For å informere ledelsen i alle kommunene ble det informert om reformen på alle regionmøter høsten 2012, og for å nå fram til «folk flest» har det vært intervjuer med våre medarbeidere på feltet i alle de fire store lokalavisene. Embetet følger framdriftsplanen fra sentralt vergemålsprosjekt, og vi anser at vi er i rute med innføringen. Likevel er det flere usikkerhetsfaktorer, for eksempel faktisk arbeidsmengde etter overtagelsen, og hvorvidt vi vil være i stand til å rekruttere nok og riktige faste verger. Dette vil vi antagelig ikke få svar på før en stund etter overtagelsen.

Klimaprojektet skal videreføres og forsterkes

Fylkesmannen i Oppland har en ambisjon om, sammen med Statens Vegvesen og Oppland fylkeskommune, å

være en regional kraft for å bidra til gjennomføringen av gode klimatiltak. Embetet har en klimagruppe hvor prosjektleder er tilsatt i halv stilling. Klimagrappa jobber med både klimaforebygging, utslippsreduksjoner og klimatilpassing.

Helhetlig og strategisk ledelse

Fylkesmannen i Oppland har over flere år arbeidet målbevisst med organisasjonsutvikling, ledelse og styring av embetet. Den strategiske styringen skjer selvsagt gjennom våre daglige valg, men spesielt i forbindelse med virksomhetsplanleggingen i embetet som helhet, og i den enkelte avdeling. Det brukes mange forskjellige verktøy i arbeidet for å styre og utvikle embetet:

- **Styrings-, strategi- og støttedokumenter:** Ved siden av tildelingsbrev og øvrige styringsdokumenter fra oppdragsdepartementene og –direktoratene, er det *Fylkesmannens strategi 2011 – 2013* som ligger til grunn for arbeidet i embetet (Se eget punkt under). Strategien beskriver hvilke områder det skal fokuseres spesielt på i perioden, og beskriver utfordringer og muligheter. Embetets *administrasjonsordning* beskriver roller og ansvar, interne organer og delegasjon. Det er laget en egen *kommunikasjonspolitik* 2011-2013, og et eget dokument beskriver embetets ambisjon for en klart og korrekt språk: *Språktips og skriveregler*.
- **Virksomhetsplanleggingen:** Som del av denne inngår en felles gjennomgang av tildelingsbrev for alle ledere, og et forventningsbrev fra embetsledelsen. Hos Fylkesmannen i Oppland er sluttproduktet av prosessene ikke bare detaljerte virksomhetsplaner i hver avdeling, men også en kort «faktabrosjyre» til eksternt bruk som beskriver de 8-10 viktigste oppgavene for den enkelte avdeling. Det utarbeides også en risikoanalyse som en del av arbeidet med embetets totale virksomhetsplanlegging.
- **Risikostyring og-analyse:** Fylkesmannen har i 2012 innført en risikostyringspolicy. Policyen slår fast hvordan risiko for ikke å nå fastsatte oppgaver og målsetninger skal håndteres i embetet. Oppgaver og mål i tildelingsbrev verdivurderes. Denne vurderingen gir 8 – 12 viktige oppgaver for hver avdeling/stab. Disse oppgavene risikovurderes, sammen med blant annet risiko for mislighold og informasjonssikkerhet. De aller fleste oppgavene har lav risiko. Oppgaver med høy og middels risiko i 2012 var blant annet:
  - Tilsyn på helseområdet
  - Førerkortsaker
  - Tilskuddssaker
  - ePhorte
  - InformasjonssikkerhetRisikostyring tas jevnlig opp i ledermøtene, og det jobbes med å bringe risiko ned for disse saksområdene.
- **Kvalitetssystem:** Dette er rutiner og arbeidsbeskrivelser samlet på ett sted – organisert slik at de skal være enkle å finne fram til. *Arbeidsbeskrivelsene* skal hjelpe oss til å gjøre de riktige tingene i riktig rekkefølge, og hver beskrivelse kan gjelde en eller flere medarbeidere. *Rutinene* skal sikre at vi gjør tingene korrekt. Det laget et system for avvikshåndtering knyttet til rutinene.
- **Medarbeiderundersøkelser:** Embetet har i flere år hatt egne medarbeiderundersøkelser. Disse har noen ganger blitt erstattet med undersøkelsen fra FAD. Vi legger vekt på at offentliggjøring av resultat og prosess for å håndtere resultatet av undersøkelsen skal være klarlagt før medarbeiderundersøkelser starter. Om arbeid etter medarbeiderundersøkelsen 2012, henvises til pkt. 1.1.
- **Lederutvikling:** Fylkesmannen i Oppland har fokus på lederutvikling, og knytter dette bl.a. til regelmessige og systematiske evalueringer av ledergruppens arbeid. Vi har derfor fulgt opp lederundersøkelsen som ble gjort i forbindelse med *FADs lederutviklingsprogram 2010* flere ganger, og måler på den måten «temperaturen» på ledernes arbeid i og utenfor ledermøtet.

Ledergruppen fokuserer også på intern kunnskapsdeling. Det er i 2012 gjennomført to ledersamlinger for ledergruppen og underdirektørene. Tema for samlingen i 2012 var «Ledergruppe som team» og beredskap. I samlingen om beredskap ble Fylkesmannens beredskapsplan gjennomgått og det ble gjennomført en skrivebordsøvelse.

Utvidet ledergruppe, dvs. avdelingsdirektører og underdirektører deltar også på regionale ledersamlinger for statlige ledere i fylket i regi av Fylkesmannen og i regi av ”Dialog Stat/Bedrift”. Dette bidrar til økt forståelse for andre regionalstatlige virksomheter og deres rolle i fylket og bygging av nettverk. I 2012 var det redaktør av *Ukeavisen Ledelse*, Magne Lerøe, som snakket om offentlig ledelse i en endringstid under samlingen.

- **Rolleforståelse:** Rolleforståelse har vært tema på mange arenaer i 2012. Dokumentet «Fylkesmannsrollen» ble tatt særskilt opp på ledermøter, i alle avdelingsmøter, i allmøte og var også utgangspunktet for dialogseminar i forbindelse embetstur for alle ansatte i mai 2012. Dokumentet ble gjort tilgjengelig for alle.

Fylkesmannens strategi 2011 - 2013

Fylkesmannens strategi 2011 - 2013 beskriver hvilke områder det skal fokuseres spesielt på i perioden, hvilke utfordringer vi kan vente å møte, og metodikk som er å foretrekke. Følgende gjengis fra strategien:

«I planperioden vil Fylkesmannen i Oppland arbeide spesielt med å:

- *Utvikle kontroll- og tilsynsrollen og kontroll- og tilsynsmetodikken*
- *Videreutvikle plandialogen med alle aktører*
- *Forebygge klimaendringer og fremme klimatilpassing»*

Dette skal oppnås ved å:

«Vi skal møte eksterne utfordringer på en profesjonell og offensiv måte ved å være tydelige, tilgjengelige og synlige, og gjennom dialog og brukermedvirkning.»

Strategien gir grunnlag for prioritering i embetet som helhet og i avdelingene. Embetet gjennomfører årlig regionvise samlinger med både politisk og administrativ ledelse i kommunene. På disse møtene presenteres en essens fra «Fylkesmannens kommunebilder», som er vår vurdering av hvordan den enkelte kommune leverer de lovpålagte oppgavene til innbyggerne sine. Oppsummert utgjør dette «kommunikasjonsløftet»:

- 6 rapporter på til sammen 786 sider
- 1000 kilometer kjøring til 6 møter for hele Fylkesmannens ledergruppe
- 31 forskjellige lysarkpresentasjoner
- faktaark med 25 spissede nasjonale forventninger
- 13 saker på vårt internett

Avdelingene har jevnlig kontaktmøter med kommunene innen sine fagområder. Vi fokuserer på bred deltagelse i samarbeidsfora, og har godt samarbeid med KS. Vi mener dette har bidratt til at generelt har ett lavt konfliktnivå mellom stat og kommune i fylket, selv om enkeltsaker debatteres i media.

1.2 Ressursbruk og andre økonomiske forhold

Fylkesmannen i Oppland har gjennomgått ressursrapporteringen for 2012. Sammenstilt med rapporteringen for 2011 ser vi ingen behov for å iverksette tiltak for å rette opp vridning i ressursbruk mellom fagområdene.

Generelt ser vi en tendens til økt aktivitet for de fleste fagområder. Der det er avvik mellom 2011 og 2012 skyldes dette i hovedsak midlertidige vakanser, med unntak av "Andre" der mindreforbruk i 2012 hovedsaklig skyldes periodisering av husleiekostnader.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
Miljøverndepartementet	kr 11 131 284,03	kr 5 652 889,90
Landbruks- og matdepartementet	kr 12 866 487,43	kr 0,00
Kunnskapsdepartementet	kr 6 243 655,37	kr 3 643 228,15
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 3 181 855,48	kr 28 830,65
Justis- og beredskapsdepartementet	kr 2 889 500,07	kr 1 051 549,04
Kommunal- og regionaldepartementet	kr 2 233 679,88	kr 0,00
Arbeidsdepartementet	kr 1 107 062,19	kr 1 081 915,07
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 6 854 852,94	kr 2 592 774,12
Andre	kr 23 522 445,13	kr 0,00
Sum:	kr 70 030 822,00	kr 14 051 186,00

1.3 Andre forhold

Informasjonssikkerhet

Embetet har en informasjonssikkerhetspolicy som beskriver praktiske forhold rundt informasjonssikkerhet. Det er også utarbeidet omfattende rutiner som regulerer hvordan embetet jobber med informasjonssikkerhet. Tekniske nyvinninger tas stadig i bruk, spesielt har smarttelefoner og nettbrett endret hverdagen for mange, og er hjelpemidler som kan øke effekten ved embetet. Likevel utgjør slike nyvinninger en sikkerhetsutfordring som må tas på alvor. I 2012 har vi vært spesielt oppmerksom på at bruk av ny teknologi ikke skal gå på bekostning av sikkerheten, spesielt med tanke på personopplysninger.

I 2012 har vi også fått oversikt over hva som behandles av sensitive personopplysninger, og vi har gjennomført en sikkerhetsrevisjon på området. Det er utarbeidet flere nye rutiner for å bedre informasjonssikkerhetsarbeidet. Det er avdekket at vi må jobbe mer målbevisst for å øke kunnskapen om informasjonssikkerhet blant de ansatte.

Det er levert en egen rapport til FAD om tilstanden i embetet.

Innkjøp – Anskaffelser

Eksisterende leiekontrakt for de lokaler Fylkesmannen i Oppland nå leier, utgår i september 2015, med oppsigelsesfrist to år før dette tidspunktet. Det ble i 2011 derfor startet en prosess med Statsbygg som konsulent for å forhandle fram en ny leiekontrakt. Etter godkjenning fra FAD gikk embetet i sluttforhandlinger med Rosenlund Bydelscenter AS om lokaler i et nytt kontorbygg. Endelig leiekontrakt med Rosenlund Bydelscenter AS ble signert den 23. oktober 2012. Det nye bygget er i ferd med å reises nord i Lillehammer. Bygget vil romme ca. 750 statlige arbeidsplasser, hvorav embetet og Statens vegvesen Region Øst er de to største. Bygget skal holde miljøklasse A.

Det vurderes at det legges opp til god og relevant medbestemmelse i prosessen.

Embetet har innkjøpskoordinator og bruker konkurransegjennomføringsverktøyet KGV Mercell i anbudsprosesser ved kjøp over 500.000. Verktøyet ivaretar blant annet publisering i Doffin, automatisk protokollføring og loggført kommunikasjon med interessentene. I 2012 er tre større anbudsprosesser for inngåelse av nye rammeavtaler avsluttet, herunder rammeavtale for kjøp av IKT-utstyr, rammeavtale for leie av kopimaskiner og rammeavtale for kjøp av hotelltjenester. Anbudsprosess for rammeavtale for levering av kontormateriell ble iverksatt i 2012, men endelig avtalesignering ble ikke avsluttet før årsskiftet.

Miljøfyrtårn og daglige miljøvalg

Embetet har i løpet av 2012 jobbet for å bli Miljøfyrtårn, og embete er i dag sertifisert, og er den første regional statlige virksomheten i Oppland som er Miljøfyrtårn. Arbeidet med å oppnå slik status ga embetet i 2012 en grundig gjennomgang og revidering av rutiner, arbeidsbeskrivelser, ansvarsforhold m.m. for temaer som kan knyttes til tiltak for miljø- og klima. Dette gjelder bl.a. revidering av nye rutiner for kildesortering, papirreduksjon, transportrutiner, bruk av økologiske matvarer i kantine, energibruk, miljøkrav ved innkjøp osv.

Embetet disponerer to hybridbiler for ansatte som skal på tjenestereiser. I valg av bil har vi lagt vekt på mest mulig miljøvennlige biler. Miljøhensyn er også fokusert gjennom tiltak knyttet til valg av transportmidler på tjenestereiser.

Embete har sitt eget klimaprojekt, hvor en ansatte i 50 % stilling jobber med utvikling av nettverk med både offentlige og private virksomheter og felle tiltak i Oppland med tanke på klima og miljøhensyn. Dette har også føringer internt i embetet; vi må gå foran!

Fylkesmannen har også vært delaktig i prosjektet Knutepunkt Oppland, et prosjekt for etisk og miljøvennlige innkjøp. Prosjektet var i samarbeid med kommuner og Oppland fylkeskommune. Prosjektet ble avsluttet i 2012.

Klarspråk

Fylkesmannen i Oppland arbeider kontinuerlig med å forbedre språket. Vi har siden 2007 blant annet hatt en rekke konkrete aktiviteter sammen med Språkrådet og lokale norsklektorer. Målet har vært å skrive klart og korrekt bokmål – og få mindre feil i nynorskdocumentene våre.

Med utgangspunkt i det nasjonale prosjektet «Godt språk hos fylkesmennene» ble det laget Fylkesmannen i Opplands «Språktips og skriveregler» som ble vedtatt i 2012. Her heter det i fylkesmannens innledning: «*Språket er vårt viktigste arbeidsredskap. Det rydder uklarheter av veien og gir troverdighet og legitimitet. Godt språk begynner hos den enkelte medarbeider.*»

Embetet har vært representert i prosjektet som etablerte nye nettsider for alle embeter, blant annet med lederen av arbeidsgruppa som er ansvarlig for innhold. Til klarspråkarbeidet ble benyttet firmaet Arkitektst. Samarbeidet med

dem fortsetter nå i vårt embete.

«Ung i Oppland» - 13 har fått sjansen

Vi hadde i 2012 13 personer på arbeidstrening i regi av NAV og Fretex. Arbeidsoppgaver og oppfølging har vært tilpasset de behovene den enkelte har hatt. Majoriteten av dem vi har hatt i arbeidspraksis er gjennom et prosjektet "Ung i Oppland". Vårt prosjektet er en del av et større arbeid med «Ung i Oppland» i regi av Dialog StatBedrift. Embetet tilbyr et praksistilbud til unge som faller utenfor utdanning og yrkesliv. Inntil seks unge mennesker får være en del av embetet for en periode på inntil ett år. De som kommer hit får innsikt i hvordan arbeidslivet fungerer og får konkrete arbeidsoppgaver som er verdifulle bidrag i vår virksomhet. Arbeidsoppgavene tilpasses i størst mulig grad den enkeltes interesser og behov. Praksisperiodene gjennomføres med støtte fra NAV.

En arbeidsplass for alle aldre

Gjennomsnittsalderen for ansatte hos Fylkesmannen i Oppland i 2012 var 47,3 år. Ved årsskiftet hadde vi 19 ansatte fra 35 år og yngre, samt tre lærlinger på 20 år. To av disse er kontorlærlinger, og en er lærling innen IKT-feltet. Videre har vi totalt hatt inne 11 unge mennesker (under 30) i arbeidspraksis i perioden oktober 2011 til nyttår 2012.

Når det gjelder måltallet knyttet til å utsette reell pensjonsalder, og tiltak relatert til dette, vises det til embetets seniorpolitikk. Denne innebærer bl.a. økte muligheter til fleksibel arbeidstid og arbeidsted, trening i arbeidstiden samt muligheter for å tilpasse arbeidsoppgavene til den enkelte senior. Disse tiltakene gjelder for ansatte fra fylte 58 år. Fra 60 år får man i tillegg tilbud om pensjonsforberedende kurs, samt mulighet til å søke om 1 time av kjøretid beregnet inn i arbeidstiden for ansatte med lang arbeidsvei. Det er også fremforhandlet lokal særavtale om de 6 dagene som omtales i HTA, 5.9.1 b. Gjennomsnittlig pensjonsalder hos oss i 2012 var 67,3 år.

Det ble ikke tilsatt nye personer med nedsatt funksjonsevne i embetet i 2012.

Kapittel 2 - Sentrale politiske føringer

2.1 Generelle samordningsoppgaver. Fornyning av offentlig sektor

Innledning

Strategien legger føringer på prioriteringen for hele embetet. Den enkelte avdeling skal etter en verdivurdering velge 8-12 områder det skal jobbes spesielt med.

Det er ikke rapportert avvik for noen av fagområdene. Noen områder er prioritert høyere enn andre, og kvaliteten på disse områdene er derfor bedre. På noen områder er en minimumsløsning valgt.

Kommunene i Oppland arbeider kontinuerlig med tiltak for å forbedre og fornye seg selv og for å forbedre tjenestene til innbyggerne. Fylkesmannen er en aktiv bidragsyter i dette arbeidet, og støtter mange ulike tiltak med tildeling av skjønnsmidler til fornying, nettverksstøtte, veiledning, kurs og konferanser. Fylkesmannen gir årlig en vurdering av kommunens tjenesteproduksjon som presenteres i kommunebilde-dokumentene og i de regionvise møtene.

Skjønnsmidler til fornying

Et betydelig tiltak for å støtte kommunene i omstilling og utvikling er Fylkesmannens tildeling av skjønnsmidler til fornying. Midlene fordeles til kommunene etter søknad, og utgjør en betydelig motivasjonsfaktor for fornyingsarbeid i kommunal sektor. For 2012 ble det fordelt 13,4 millioner kroner til fornyingsprosjekter. Fornyingsprosjekter er viktige bidrag til økt fokus på effektivisering og kvalitet i den kommunale tjenesteproduksjonen. Stadig flere kommuner går sammen om regionale og interkommunale prosjekter, noe som bidrar til større grad av samarbeid og erfaringsdeling. Evalueringer viser at kommunene i all hovedsak er fornøyd med ordningen med tildeling av skjønnsmidler til fornying, og at den fungerer etter hensikten.

De siste ti årene er det fordelt opp mot 100 millioner kroner til fornyingsprosjekter med rapportering til Fylkesmannen i Oppland og til KRDs database.

Årlig fornyingskonferanse

Fylkesmannen arrangerte sammen med KS Oppland for femte gang en fornyingskonferanse for 2012. Konferansen har blitt godt mottatt av kommunene, og de fleste deltar, også som innledere på konferansen. Tema på konferansen i 2012 var "Fra ord til handling". Ledere fra 23 av fylkets kommuner deltok i tillegg til en rekke sentrale personer fra ulike statlige etater.

Fylkesmannen i Opplands fornyingspris

Fylkesmannens fornyingspris tildeles en kommune som har utmerket seg i sitt fornyingsarbeid ved å være aktive, ha forankret utviklingsprosjekter i kommuneledelsen, nådd mål og resultater, ha vektlagt dialog, oppnådd læring, formidlet og delt erfaringer og resultater med andre, vært synlige i relevante fora, nyttiggjort seg ny teknologi og nye metoder, samt vært en pådriver i nytenking og inspirert andre gjennom sitt arbeid.

Fylkesmannens fornyingspris for 2012 ble tildelt Lunner kommune for sitt prosjekt "iPolitiker". Gjennom prosjektet er det lagt tilrette for at alle skapapirer fra administrasjonen til politikerne sendes elektronisk. Dette gir både utgiftsbesparelser og sikrer ensartet og samtidig informasjon til alle politikere. Prosjektet ga også positive effekter for medvirkning og demokrati.

Samarbeid med KS

Fylkesmannen har tett dialog med KS og gjennomfører flere fellestiltak med organisasjonen. Fornyingskonferansen (se over) er en av disse. Sammen med KS arrangeres også et årlig møte der kommuneøkonomiproposisjonen presenteres. I 2012 ble møtet videooverført som året før, slik at flere enn de 70 i salen kunne få med seg det som ble presentert.

KS er også medarrangør på en årlig informasjonssikkerhetskonferanse, et temaområde der det stadig er behov for ny kompetanse.

Den gode kontakten mellom Fylkesmannen og KS Oppland er videreført med faste treffpunkt hvor det utveksles

erfaringer og planlegges felles tiltak og støtte ut mot kommunene. Både Fylkesmannen og KS har avsatt faste kontaktpersoner som ivaretar løpende kontakt og oppdatering. Det oppleves et stadig større behov for koordinering og samordning.

Samarbeid med fylkeskommunen

Fylkesmannen og fylkeskommunen har et tett faglig samarbeid på mange områder, og har også mye formell kontakt gjennom deltagelse i mange av samordningsareaene som er nevnt under. I tillegg hadde fylkesmannen rutinemessig seks møter med fylkesordføreren i løpet av året.

Dialog og samordning

Fylkesmannen ivaretar samordning på flere områder, og dette arbeidet evalueres og utvikles fortløpende. Enkelte av "dialogarenaene" er omtalt andre steder i årsrapporten. Under er en oversikt over arenaer som fylkesmannen selv har tatt initiativ til:

- Tilsynsforum
- Knutepunkt Oppland (avsluttet 2012)
- Forum for folkehelse
- Forum for universell utforming
- Dialog StatBedrift
- Landbruksforum
- Samhandlingsforum
- NAV-forum
- Integrerings- og asylforum

Her skal likevel nevnes spesielt at fylkesmannen leder NAV-forum Oppland, et viktig samarbeidsorgan for å sikre god samordning av tjenesten i fylket. Tilbakemeldinger fra kommunene viser at Fylkesmannen oppleves å ha en viktig og tydelig rolle i forumet, og at rollen utøves på en god og hensiktsmessig måte.

Integrerings- og asylforum har som mål å lette aktørene arbeid med mottak og bosetting av flyktninger. Dette er et komplekst saksfelt med mange aktører. De har gjennom Integrerings- og asylforum en møteplass for gjensidig informasjonsutveksling. Forumet ledes av fylkesmannen.

Fylkesmannen leder også Tilsynsforum Oppland, et organ som ivaretar samordningen av statlige tilsyn rettet mot kommunene i henhold til kommunelovens kapittel 10A § 60 e. Forumet samordner tilsynsplanlegging og utarbeider felles tilsynskalender, noe som blant annet innebærer en vurdering av tilsynsbelastningen i den enkelte kommune. Tilsynskalenderen er under revisjon, og det er igangsatt ett arbeid for å videreutvikle HMS-etatenes felles tilsynsdatabase til dette formålet. Det er utarbeidet egen rutine for å ivareta lovkravet som gjelder ved iverksetting av vedtak om pålegg og sanksjoner av vesentlig betydning for tilsynsobjektet.

Samarbeid med andre embeter

Fylkesmannen i Oppland deltar i et nettverkssamarbeid med embetene i Møre og Romsdal, Hedmark, Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag (5-fylkesmannssamarbeid), der fylkesmennene og de assisterende fylkesmennene møtes en gang årlig.

I 2012 ble det spesielt tatt initiativ til ett samarbeid i 5-fylkesmannssamarbeidet omkring innføring av Vergemål. Hensikten er å utveksle erfaringer og ideer omkring oppgaveløsning.

Innenfor de enkelte fagfeltene har avdelingene utstrakt samarbeid på tvers mellom embetene. Sammensetningen av samarbeidende Fylkesmenn varierer innen hvert fagområde.

Dialog StatBedrift

Fylkesmannen har i flere år ledet et samarbeid med ti andre statlige etater i Oppland under navnet Dialog StatBedrift. Gjennom denne satsingen arbeider etatene for å styrke samhandlingen og den gjensidige rolleforståelsen mellom stat og næringsliv. Staten ønsker å framstå enhetlig og samordnet der det er naturlig, og målet er at staten skal oppleves som en enda bedre tilrettelegger for næringslivet. Av satsinger nevnes spesielt "Ung i Oppland" som har som mål å tilby arbeidserfaring til unge mennesker som står i fare for å falle utenfor arbeidslivet.

2.2 Velferd, helse og personlig tjenesteyting

Fylkesmannen i Oppland har en omfattende og sammensatt portefølje innenfor områdene velferd, helse- og sosialtjenester, levevilkår og tilsyn. Mål og resultatkrav for 2012 på disse områdene var betydelige.

Fylkesmannen i Oppland har også i 2012 brukt stikkprøvetilsyn som en metode. Tilsynsobjektene melder tilbake at de opplever dette som en mer målrettet og nyttig tilsynsmetode som gir bedre grunnlag for å jobbe med kvalitetssikring i etterkant. Fylkesmannen i Oppland mener det ligger mer utviklingspotensiale i å utvikle tilsynsmetoder som er mer målrettet og gir bedre opplevd nytteverdi for kommuner og sykehus.

Tilsyn avdekker mangler på internkontroll, kapasitet og kompetanse

Fortsatt avdekker både planlagte og hendelsesbaserte tilsyn for mange og alvorlige avvik. Avvikene er nesten uten unntak knyttet til manglende forståelse og kunnskap om internkontroll. Og dermed en risiko for at tjenestene ikke er gode nok.

Det ble gjennomført systemrevisjoner i arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV) i fem kommuner i 2012. Alle ble gjennomført etter Veileder for tilsyn med sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. Tema var behandling av søknad om økonomisk stønad fra personer med forsørgerplikt for barn. Det ble funnet avvik alle fem kommunene, noe som er bekymringsfullt, da dette viser at arbeids- og velferdsforvaltningens internkontroll ikke avdekker svikt i egen drift. Det ble i tillegg gitt en merknad i en kommune.

Pasientrettighetsloven kap. 4A var nytt tilsynsområde i 2011, dette tilsynet ble videreført i 2012 med fem nye tilsyn. Det var sammenfallende funn og avvik i disse tilsynene. Kommunene fatter ikke alltid vedtak når de bruker tvang, fordi rutiner for saksbehandling og kunnskap om lovverket ikke er kjent. Konsekvensen kan dermed bli at pasienter ikke får nødvendig helsehjelp når det ytes motstand, fordi helsepersonell tror at tvang er ulovlig, slik tilfellet var før loven trådte i kraft. Utfordringene på dette området har gjort at Fylkesmannen i Oppland har planlagt et to årig prosjekt. Fase en vil være opplæring av kommunene regionsvis i løpet av 2013, deretter vil vi følge dette opp med nye tilsyn i 2014. Det er dermed en forventning om at kjennskapet til lovverket skal bedres betraktelig.

Fylkesmannen i Oppland har i 2012 også deltatt i regionale tilsyn med helseforetak i Helse Sør-Øst etter regional tilsynsplan.

Erfaringer fra tilsyn knyttet til eldresatsingen

Etter systemrevisjoner knyttet til Eldretilsynssatsningen i 2010, 2011 og 2012 ble det også i 2012 arrangert regionvis erfaringsmøter hvor alle kommuner deltok. Totalt deltok det over 200 personer. På møtene ble det gjennomgått funn fra disse tilsynene og utvekslet erfaringer fra kommunenes forbedringsarbeid, blant annet i forbindelse med lukking av avvik. Dette var organisert som prosjekt, og det var gitt prosjektmidler fra Statens helsetilsyn. Møtene ble evaluert som gode. Også fra vår side ble de opplevd som et tiltak med høy nytteverdi ift. forståelse av internkontroll, kvalitetssikring og kontinuerlig kvalitetsforbedring.

Samhandlingsforum

Fylkesmannen har deltatt aktivt i kommunenes forberedelser til innføringen av samhandlingsreformen. Fylkesmannen i Oppland har tatt initiativ til å etablere Samhandlingsforum. Her deltar øverste ledelse i Sykehuset Innlandet HF, NAV, KS, Oppland fylkeskommune, en representant for Rådmannsutvalget i Oppland og representanter fra fylkesmannsembetet. Samhandlingsforumet ledes av fylkesmannen, og forumet skal være en arena hvor aktørene på toppnivå kan snakke sammen om saker som avtaler, folkehelse, brukerutvalg, rehabilitering, statistikk og analyse. Forumet skal også være et viktig dialogpunkt og en møteplass for erfaringsutveksling og forbedring.

Interkommunalt samarbeid

Både tilsynsmessig og i vår rådgivning har vi lagt vekt på positive erfaringer kommuner har med interkommunalt samarbeid. Dette har allerede startet opp i mange av regionene i Oppland og gjelder for barnevern og helse- og sosialtjenesten. I løpet av 2012 har en av kommunene i Oppland startet etableringen av interkommunalt barnevern med en kommune i et annet fylke.

Betydningen av interkommunalt samarbeid for legevaktjenesten kan ikke overvurderes når det bl.a. gjelder å rekruttere leger til utkantstrøkene.

Dispensasjonssøknader førerkort

Fylkesmannen i Oppland har behandlet totalt 1.576 saker i 2012, dette er en økning fra de foregående år. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er 13 dager. Av dispensasjonssøknadene er det en markant økning i saker i forhold til hjerte-kar, diabetes, psykiske lidelser og rusmisbruk/medikamentbruk.

Fokus på legers meldeplikt til Fylkesmannen var et fortsatt satsnings- område i 2012, dette kan være noe av årsaken til økningen i antall saker.

Folkehelse

Folkehelse har gjennom flere år vært et satsingsområde i Oppland fylke. Mye av folkehelsearbeidet som hittil har vært prosjektbasert med innsats fra ildsjeler og politisk velvilje. Folkehelsearbeidet begynner å bli godt forankret i både kommuner, fylkeskommune og hos Fylkesmannen. Forebyggingsperspektivet veier tungt i samhandlingsreformen, og folkehelsestrategien i Oppland for 2012 har vært å koble og forankre det etablerte folkehelsearbeidet opp mot føringene i samhandlingsreformen. På grunn av ny folkehelselov og nye roller opphørte partnerskapsavtalen med fylkeskommunene 2012. Fylkesmannen har arbeidet tett sammen med fylkeskommunen i folkehelsearbeidet, selv om rollen til fylkesmannen nå er endret med ny lov.

Det ble høsten 2011 etablert et overordnet samhandlingsforum etter initiativ fra fylkesmannen (se over). Forumet er et viktig bidrag for at samhandlingsreformen skal lykkes på en god måte for innbyggerne i Oppland. Oppland har kommet godt i gang med å forberede innføring av samhandlingsreformen – både på regionalt og lokalt nivå. Det er etablert to lokalmedisinske sentra i Oppland (Valdres og Nord-Gudbrandsdalen), og 24 av 26 kommuner har etablert frisklivssentraler ved utgangen av 2012

Fylkesmannen har gitt innspill til 25 planstrategier i 2012, og vi erfarer at folkehelse er tatt inn som tema i alle strategiene. Drøfting av folkehelseutfordringene og kunnskapsgrunnlaget for dette er det kun et fåtall kommuner som har fått til.

Barnevernet er en utfordring

Barneverntjenesten i kommunene har fortsatt lav og delvis utilstrekkelig kapasitet i kommunene, selv om den nasjonale satsingen på flere stillinger i barnevernet har hatt noe innvirkning. Flere kommuner sliter fortsatt med å rekruttere barnevernfaglig kompetanse. Mange kommuner har fortsatt fristoversittelser både for meldinger og undersøkelser. Dette går ut over rettssikkerheten til barna og må ses som en større utfordring for kommunene i fremtiden.

Fylkesmannen gjennomførte i 2011 en omfattende kartlegging og gjennomført tilsyn som viser at helsepersonell i alt for liten grad er kjent med og benytter meldeplikten til barnevernet ved mistanke om omsorgssvikt. Fylkesmannen har fulgt opp tilsyn med opplysningsplikten til barneverntjenesten ved en av legevaktene i fylket. Det ble avdekket et avvik knyttet til å etterleve opplysningsplikten, samt å vurdere innholdet i opplysningsplikten.

Fylkesmannens tilsynsansvar etter lov om barneverntjenester omfatter tilsyn med barneverninstitusjonene, senter for foreldre og barn, omsorgssentre for mindreårige og tilsyn med barneverntjenestene i kommunene.

Fylkesmannen har i 2012 ført tilsyn med fylkets seks barneverninstitusjoner, tre omsorgssentre og ett senter for foreldre og barn. Totalt er det gjennomført 35 tilsyn. Tilsynene er utført som individrettede tilsyn og som systemrevisjoner. Fylkesmannen mottok 6 klager fra beboere på institusjonene og omsorgssentrene. I tillegg mottok vi flere henvendelser fra barna og deres foresatte. I 2012 har samtaler med barn på barneverninstitusjonene og omsorgssentrene og utarbeidelse av plandokumenter hatt spesiell oppmerksomhet.

Den kommunale barneverntjenesten rapporterer hvert halvår om situasjonen i barnevernet og sender hvert kvartal inn slutført kontrollskjema om saksbehandlingen. Dataene brukes aktivt og danner hovedgrunnlaget for Fylkesmannens intervensjon i enkeltkommuner. 19 kommuner ble fulgt spesielt opp på grunn av fristoversittelser. Fylkesmannen har også behandlet 24 tilsynsklager etter barnevernloven § 2-3 fjerde ledd.

Det er gjennomført landsomfattende tilsyn med barneverntjenesten i fem kommuner. Tilsynene er initiert av Statens helsetilsyn og temaene var kommunenes arbeid med undersøkelse og evaluering av tiltak i barneverntjenestene. Det ble avdekket avvik i tre av de fem kommunene.

Psykatri og rus – arbeidet fortsetter

Det psykiatriske tjenestetilbudet ble betydelig opprustet både i kommunene og i spesialisthelsetjenesten gjennom opptrappingsplanen. Denne utløp i 2008. Det ser ut til at opptrappingen fortsetter etter planlagte linjer selv om

midlene nå er lagt inn i kommunenes rammebevilgninger. Rusarbeidet trenger fortsatt en statusheving i det kommunale lavterskeltilbudet. Vi vil opprettholde vårt fokus på om rusmisbrukere får den helsehjelpen som de har krav på etter loven. Dette vil bl.a. bli fulgt opp gjennom tilsyn i 2013.

Fylkesmannen gjennomførte et tilsyn med spesialisttjenesten, temaet var tverrfaglige spesialisttjenester til rusmiddelavhengige. Det ble ikke avdekket avvik ved dette tilsynet.

Hjelp til vanskeligstilte på boligmarkedet

Fylkesmannen har bidratt til å få de største kommunene i fylket med i Husbankens fireårige programarbeid: "Boligsosialt utviklingsprogram". Programmet skal bidra til et bedre tilbud for vanskeligstilte på boligmarkedet, slik dette blir definert av kommunen.

Generell kompetanseheving

Det ble gjennomført en rekke kurs og seminarer i løpet av året. Blant disse var flere fagsamlinger for barnevernsledere, flere kurs og veiledningsdager for turnuskandidater, konferanser om rusforebyggende arbeid, tiltaksplan mot fattigdom, NAV og boligsosialt arbeid, Samhandlingsreformen og nytt lovverk m.v. Fylkesmannen er gjennom økonomiske fullmakter satt i stand til å bidra målrettet som informasjons- og kunnskapsspreder.

2.3 Oppvekst, barnehager, utdanning og likestilling

Fylkesmannen arbeider forebyggende i forhold til et trygt fysisk oppvekstmiljø, universell utforming og mulighet for fysisk utfoldelse for barn og unge. Dette skjer bl.a. i et tverrfaglig planteam med representanter fra alle fagavdelinger og stab som behandler plansaker etter plan- og bygningsloven. Videre har Fylkesmannen i regionvise møter ført dialog med politisk og administrativ ledelse i alle kommunene om oppvekstvilkår, barnehagetjenestene, barnevernet og grunnopplæringa i kommunene.

Når det gjelder arbeidet med barnevern, tilsyn med barnevernsinstitusjoner, med omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere og med sentre for foreldre og barn, vises det til kap 2.2.

Tilsyn og veiledning på barnehageområdet

Fylkesmannen jobber strategisk og helhetlig med de ulike oppdragene på barnehageområdet. Vi er opptatt av å få et maksimalt utbytte av vår innsats, og ønsker at flest mulig kommuner og barnehager får en mulighet til å vurdere egen regelverksetterlevelse i forbindelse med våre tilsyn. I år har vi prøvd ut en ny regionsvis modell for vårt tilsynsarbeid. Vi ønsket å sikre at alle kommunene i de utvalgte regionene fikk en felles veiledning i regelverket vi skulle på tilsyn med, og gjennom dette fikk vi etablert felles arenaer hvor de kunne ha drøftinger i etterkant av veiledningen om de ønsket det, og de hadde muligheten til å drøfte funnene fra tilsynene med de utvalgte kommunene. Vi informerte kommunene allerede i 2011 om at vi skulle prøve ut en ny modell for tilsynsarbeidet vårt, og hvilke regioner og temaer vi hadde valgt ut. Formålet med å ta dette opp i god tid var å gi kommunene en mulighet til å gå igjennom sin egen regeletterlevelse før tilsynet, og at vi i fellesskap kunne ha godt forberedte tilsyn.

Fylkesmannen har fått positive tilbakemeldinger fra kommunene om at denne måten å drive tilsynsarbeidet på gir godt utbytte for tilsynsobjektene.

I 2012 gjennomførte vi tre stedlige tilsyn (§§17 og 18, og § 16) og syv skriftlige tilsyn med § 18. Vi har fulgt opp at kommunene ivaretar § 12a, retten til barnehageplass.

Fylkesmannen har gjennomført fem regelverksamlinger for kommunale og ikke-kommunale barnehageeiere i løpet av 2012. Her har en jurist fra Fylkesmannen i samarbeid med jurist Anne Oline Haugen fra HiHM gjennomgått § 5-7 i opplæringsloven og alminnelig forvaltningsrett.

Fylkesmannen legger vekt på å ha god dialog med kommunene og har i 2012 brukt faste møteplasser til å formidle og drøfte nasjonal politikk, likeverdig behandling, barnehagejuss og lokale utfordringer. I samarbeid med kommunene utarbeider vi jevnlig et felles hovedsatsingsområde i fylket – for ett eller flere år av gangen, og kompetansetiltak knyttet til dette. I dette arbeidet vektlegger vi å samarbeide med forskere for å sikre at vi kjenner til ny og aktuell forskning, samtidig som vi ønsker å løfte fram den erfaringsbaserte kunnskapen.

I 2012 oppsummerte Fylkesmannen vår tre-årige satsing på «Kvalitet i barnehagen» med utgangspunkt i St.melding nr. 41 (et samarbeid med Dronning Mauds Minne). Vi startet også opp en ny to-årig felles satsing med hovedoverskrift: «Til barns beste – trivsel for utvikling og læring» (et samarbeid med professor Thomas Nordal og SePU v/HiHM). I tilknytning til slike satsingsområder har Fylkesmannen blitt enig med kommunene om å iverksette kompetanseutviklingstiltak for lederne i alle barnehagene i Oppland.

Likeverdig behandling

Forskrift om likeverdig behandling har vært tema på de ulike møteplassene med kommunene, samt veiledning på telefon og mail. Fylkesmannen har hatt en egen samling for barnehageeiere på dette temaet i 2012.

Tilsyn og veiledning på utdanningsområdet

Det er også i 2012 brukt svært mye ressurser på tilsyn og oppfølging av regelverk. Det er gjennomført tilsyn i tråd med det nasjonale oppdraget fra Utdanningsdirektoratet. Utover dette er det gjennomført prioriterte tilsyn, egeninitierte og hendelsesbaserte tilsyn slik som beskrevet i kap 3, resultatområde 31.1. Disse tilsynene er gjennomført på bakgrunn av klagesaker, nasjonale prøver, grunnskolestatistikk, oppslag i lokalavisene og kunnskap som ellers har tilflytt Fylkesmannen. Fylkesmannen har de seinere årene gjennomført utstrakt veiledning om regelverket både i forkant og i etterkant av tilsyn. To av tilsynene på utdanningsområdet var såkalte oppfølgingstilsyn der i alt fire skoler var involvert. Det ble ikke avdekt lovbrudd ved disse skolene, noe vi mener indikerer at tilsyn virker.

Fylkesmannen har i ulike møter med skoleeiere hatt hovedfokus på elevers rett til et godt psykososialt miljø, enkeltvedtak om spesialundervisning og gjennomføring av denne, rekruttering av pedagogisk personell, oppfølging av traumatiserte elever (oppdrag knyttet til 22/7 2011), frafall i videregående skole og vurderingsforskriften. Det er gjennomført en rekke samlinger og møter om regelverk. I tillegg har vi jobbet spesielt mot pp -tjenesten, både når det gjelder krav til pp -tjenesten selv og når det gjelder spesialundervisning. Her har vi bl.a. bidratt til erfaringsdeling mellom kommunene der rapporter fra Lillehammer og Østre Toten kommuner er lagt fram. Fylkesmannen har også bidratt med skjønnsmidler til utredning av utfordringer tilknyttet til tilpasset opplæring og spesialundervisning.

I regionmøter, møter med politisk og administrativ ledelse i kommunene, har Fylkesmannen siste år hatt spesiell oppmerksomhet på grunnleggende ferdigheter, frafall i videregående skole og bruk av resultater i eget kvalitetsarbeid. Fylkesmannen har forsøkt å skape bevissthet rundt hvilke utfordringer skoleeier bør ta tak i for å øke læringsutbyttet til elevene og gjennom det bidra til redusert frafall i videregående opplæring. I den sammenheng har vi lagt vekt på kostnadene både for den enkelte og samfunnet ved at ungdom ikke gjennomfører videregående opplæring.

GNIST-arbeidet

Fylkesmannen har koordineringsansvaret for GNIST-arbeidet i Oppland, og har fulgt opp dette arbeidet gjennom et eget partnerskap i fylket og et arbeidsutvalg. Dette arbeidet er nærmere beskrevet under resultatområde 32.2. Vi har i 2012 jobbet spesielt med implementering av strategi for ungdomstrinnet.

Kommunalt ansvar for krisesentrene

Det er tre krisesentre som gir tilbud til kommunene i Oppland. Alle kommunene oppgir at de er tilknyttet et av disse. To av krisesentrene er lokalisert i Oppland og ett er under omstilling. Flere kommuner har inngått avtaler med et annet krisesenter. Det er Fylkesmannens vurdering at krisesentrene gir et godt nok tilbud, jf. krisesenterloven.

Det ble i 2012 holdt en konferanse med tema omsorgssvikt og vold mot barn i samarbeid med Statens Barnehus på Hamar, politidistriktene Gudbrandsdal og Vestoppland og Sykehuset Innlandet HF. Målgruppen var barnehagepersonell, skolepersonell, helsesøstre, BUP, fastleger, politi, barnevern og tannhelse. Antall deltagere var ca. 370. På grunn av stor etterspørsel vurderes det å arrangeres kurset på nytt.

Integrering

Fylkesmannen behandlet i 2012 en klage etter introduksjonsprogram, men ingen knyttet til opplæringen i norsk og samfunnskunnskap.

I samarbeid med Vox har Fylkesmannen gjennomført oppdraget knyttet til etterutdanning av lærere og ledere i norskopplæringa for voksne innvandrere. Det ble gjennomført to fagdager i jan/feb med god deltakelse og god

tilbakemelding. Videre er det gjennomført en to-dagers etterutdanningssamling i samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark og Vox. Samlingen hadde stor deltakelse og fikk god evaluering av deltakerne. Som en del av virksomheten i 2012 er det planlagt to fagdager for målgruppa. Disse blir avholdt i januar og mars 2013.

Fylkesmannen i Oppland har startet forberedelsene til tilsyn med introduksjonsloven våren 2013.

Likestilling

Fylkesmannen har bidratt med penger til to prosjekter knyttet til likestilling. Lillehammer kommune har videreført og utvidet satsingen "Gutter som lekeressurs i barnehagen". Dette prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom barnehager og gutter i ungdomsskolen. Guttene fra ungdomsskolen deltar i barnehagens aktiviteter på ettermiddag eller i ferier. Denne barnehagen har fått ekstra midler til å samle alt sitt materiell om dette prosjektet for å spre det til andre interesserte barnehager/kommuner. Det har vært svært stor interesse for disse prosjektene og Fylkesmannen vurderer disse som vellykkede mht. til å fremme likestilling i barnehagene.

2.4 Arealdisponering, byggesaker og universell utforming

Politikkformidling og veiledning

Fylkesmannen drev omfattende politikkformidling og planveiledning også i 2012. Både saksmengde, innsigelser og henvendelser ligger fortsatt på et høyt nivå, og kommunale og regionale planstrategiarbeider var et nytt område å følge opp. Fylkesmannen endret i 2012 sin interne organisering av planarbeidet for å møte den store saksmengden. Vi ønsker å være en tydelig og tidlig aktør i kommunenes planarbeid, med bred deltakelse fra alle fagavdelinger i embetet og med fokus på utvikling av plandialogen.

I januar 2012 arrangerte Fylkesmannen og Oppland fylkeskommune et todagers planstrategiverksted med stor deltakelse fra politisk og administrativt nivå i kommunene, og fra regionale myndigheter. I tillegg ble det gjennomført fem regionale dagssamlinger om planlegging der den viktigste målgruppa var nye planpolitikere i kommunene. Tema var både politikkformidling og «kvalitet i planleggingen» med vektlegging av planprosess, roller og medvirkning. Nasjonal politikk formidles og ivaretas ellers gjennom veiledning i løpende saksbehandling, deltakelse i regionalt planforum, planmøter og prosjekter, kursing av kommunene og gjennom nettstedet www.planoppland.no

Plankapitlet i Fylkesmannens "kommunebilder" inneholdt i 2012 en regionalisering av de nasjonale forventningene, som innspill til planstrategiarbeid og løpende planlegging i fylket. Alle kommuner i Oppland hadde ved utgangen av 2012 vedtatt kommunale planstrategier, og mange av strategiene vektelgger samtidig revidering av samfunnsdel og arealdel. Fylkesmannen var aktiv deltaker i fylkeskommunens arbeid med regional planstrategi og spilte inn konkrete planbehov ut fra særlige utfordringer i Oppland. Fylkesmannen bidro også til deltakelse fra øvrig regional stat i dette arbeidet.

På slutten av 2012 ble det startet opp flere viktige utredninger ved hjelp av plan- og klimamidler mottatt fra Miljøverndepartementet. De fleste utredningene eies av Fylkesmannen og fylkeskommunen i fellesskap. En hytte-/klimautredning skal gi bedre grunnlag for veiledning om areal- og transporthensyn i hytte-/reiselivsplanleggingen, utredning av sikkerhet og klimatilpasning skal gi en mer målrettet regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap og evaluering av E6-planleggingen på strekningen Ringeby-Otta skal gi innspill til diskusjonen om mer effektiv vegplanlegging. En rekke klimautredninger vil bedre grunnlaget for oppfølging av regionale og kommunale energi- og klimaplaner spesielt, og til løpende kommunal planlegging generelt.

Regional planlegging

Norges ansvar for villreinen innebærer en særlig utfordring for Oppland. Fylkesmannen deltar i arbeidet med regionale planer for fjellområder med villreininteresser (Rondane, Dovrefjell og Ottadalen). Regional plan for Rondane ble slutført i 2011 og ligger til godkjenning i MD. Regional plan for Ottadalen er sendt på 1. gangs høring. Planene vil legge premissene for ivaretagelse av de europeiske villreinstammene i Oppland for lang tid framover, og dette arbeidet vil bli svært viktig også i 2013.

Oppland og Hedmark er pilotfylker på universell utforming og regional plan for folkehelse ble vedtatt for Oppland i 2012. Planprogram for regional plan for klima- og energi ble vedtatt i 2012 og det ble gjort forberedelser til planoppstart for revidering av regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap. Gjeldende plan for samfunnssikkerhet og beredskap er den første av sitt slag i Norge og revideringen vil ha to fokusområder. Det ene er kritisk infrastruktur, kritiske samfunnsfunksjoner og informasjonssikkerhet, det andre er klima og

klimatilpasninger. Fylkesmannen er aktiv bidragsyter til disse arbeidene på sine fagområder. Videre ble regional plan for lokalisering av varehandel prioritert for oppstart i 2012. Dette er et planarbeid som Fylkesmannen vil følge nøye, i likhet med revideringen av fylkespolitiske retningslinjer for areal- og ressursbruk som også ble startet opp på slutten av 2012. Jordvernstrategi for Oppland vil ikke bli avløst med en egen regional plan, men tas inn i nevnte retningslinjer. Fylkesmannen følger ellers opp arbeidet med regionale vannforvaltningsplaner som er godt i gang.

Kommunal planlegging

Fylkesmannen uttalte seg i 2012 til 383 plansaker, fordelt på 27 kommunale planstrategier, 35 kommune(del) planer, 313 reguleringsplaner og 8 andre plansaker. Tallet på plansaker holder seg på et høyt nivå sett i forhold til antall kommuner og befolkningsutvikling. Hovedårsaken til dette er den omfattende hytte-/reiselivssatsingen i fylket. Antall uttalelser var på høyde med toppårene 2009 og 2011, men sammensetningen var annerledes. Antall uttalelser til kommunale planstrategier økte betraktelig, mens antall kommune- og reguleringsplanuttalelser gikk noe ned. I 30 av uttalelsene ble det fremmet en eller flere innsigelser og det ble gjennomført 7 meklingsmøter. I løpet av året ble 1 innsigelsessak oversendt til departementet, 3 innsigelsesbefaringer gjennomført og vi mottok 2 innsigelsesavgjørelser fra departementet. Fylkesmannen mottok i tillegg 304 søknader om dispensasjon fra kommune- og reguleringsplaner på høring og klaget på 5 dispensasjonsvedtak.

Innsigelsestemaene var i 2012 spredt på de fleste av Fylkesmannens ansvarsområder. Det har vært spesielt krevende å følge opp større vegplaner for E6, E16 og Rv4 men også kommuneplaner med arealdeler etter ny plan- og bygningslov. Nasjonale føringer både på jordvern- og naturmangfoldområdet er innskjerpet og mange av innsigelsene fremmes på disse områdene. Interne målkonflikter mellom hensynet til naturmangfold/vassdrag og jordvern er en særlig aktuell problemstilling ved behandling av større vegplaner. Vegbygging er den største trusselen mot omdisponering av dyrka jord i fylket. Regjeringens mål om å redusere omdisponeringen av dyrka jord til under 6000 daa pr. år tilsier at Oppland må omdisponere mindre enn 285 daa dyrka jord pr. år. I 2011 ble det omdisponert totalt 723 daa dyrka jord. Av dette gikk 579 daa dyrka jord til samferdselsformål etter pbl, det vil si 80 % av totalt omdisponert areal. Kostra-tall for 2012 foreligger ikke før i juni 2013. Med innskjerpede krav til klimahensyn, samordnet areal- og transportplanlegging og fortetting med kvalitet, øker også antall innsigelser knyttet til by-/tettstedsutvikling og varehandel. Det fremmes innsigelser til planer som ikke ivaretar klima, areal- og transporthensyn, barn- og unge, universell utforming og folkehelse/nærmiljø/støy på en tilfredsstillende måte. Som følge av klimaendringene er samfunnsikkerhet og beredskap et område som blir stadig mer utfordrende, både når det gjelder tettstedsutvikling og hyttebygging. Det fremmes innsigelser til planer som ikke sikrer tilstrekkelig oppfølging av risiko- og sårbarhets(ROS)analysen gjennom bruk av arealformål og planbestemmelser. Bygging i bratt terreng og/eller i snau fjell er en utfordring landskapsmessig og innsigelser ble fremmet også på dette grunnlaget i 2012. Det var imidlertid en betydelig nedgang i innsigelser knyttet til formelle feil og mangler (inkludert manglende ROS-analyse). Dette mener vi er resultat av vellykket veiledning i kombinasjon med bruk av innsigelsesinstituttet.

Fylkesmannen mottok 304 søknader om dispensasjon fra kommune- og reguleringsplaner på høring i 2012. Fylkesmannen i Oppland påklaget kommunens vedtak i 5 av sakene. Klagene har vært begrunnet med hensyn til strandsonevern (4) og hensyn til sikring av biologisk mangfold (1).

Byggesak, jordlov og konsesjonslov, utvalgte kulturlandskap

For byggesakene har nasjonal politikk knyttet til bl.a. hensyn til klimautfordringer, krav om tilgjengelighet og universell utforming først og fremst vært gitt gjennom innspill til planer. Fylkesmannen har rapportert på saksbehandlingstid på behandling av klagesaker gjennom Sysam.

Fylkesmannen har i 2012 behandlet 93 klagesaker hvorav 15 saker er gitt medhold. Ved utgangen av 2012 har embetet 67 ubehandlede saker.

Fylkesmannen har ikke benyttet hjemmelen i jordloven § 3 til å pålegge noen kommuner fortløpende å sende inn saker, men vi har bedt om noen enkeltsaker. I 2012 overprøvde Fylkesmannen fire saker. To av sakene gjaldt salg av skogteiger fra Statskog til personer uten annen landbrukseiendom og til for høy pris. De to andre sakene var knyttet til fradeling av dyrka jord for oppføring av driftsbygninger.

Arbeidet med Nordherad som ”utvalgt kulturlandskap i jordbruket” er i hovedsak gjennomført i tråd med tidligere planer. Se for øvrig resultatområde 26.1.

miljøvern

Fylkesmannen har gjennomført og deltatt i ulike tiltak innenfor landbruksbasert næringsutvikling, både for å utvikle tradisjonelt jord og skogbruk, og for å fremme bygdenæringer. Arbeidet med næringsutvikling har vært en viktig del av arbeidet med RBU - Regionalt Bygdeutviklingsprogram for Oppland. Dette programmet ble utarbeidet høsten 2012 og består av disse 3 delprogrammene:

- Regionalt Næringsprogram for Oppland 2013 (RNP)
- Regionalt miljøprogram for jordbruket 2013-16 (RMP)
- Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2013-2016 (RSK)

Strategisk landbruksforum og regional innsats

Landbruksforum i Oppland har vært styringsgruppe for arbeidet med RBU. Forumet er sammensatt av representanter fra Fylkesmannen i Oppland, Oppland Bondelag, Oppland Bonde og Småbrukarlag, Mjøsen skog BA, Innovasjon Norge, kommunene, Oppland fylkeskommune og Bioforsk Øst.

Fylkesmannens ulike satsinger er i stor grad gjennomført innen det regionale partnerskapet, dvs. de samme partene som deltar i Landbruksforum. Kontakten mot regionene/kommunene er spesielt godt ivaretatt gjennom regionstillinger. Fylkesmannen har opprettholdt slike stillinger i alle de seks regionene.

Fylkesmannen har bl.a. gjennom sitt tilbud om kurs og møter i kommunene bidratt til å videreutvikle og styrke kommunene som landbrukspolitisk aktør og som pådriver innen nærings- og samfunnsutvikling.

Gardskart

To kommuner i Oppland fullførte arbeidet med gardskartprosessen i 2012. Det er sterkt fokus på å få til et godt kontinuerlig ajourhold av AR5 (kartdatasett som beskriver arealressursene) i kommunene når de er ferdige med gardskartprosessen.

Kulturlandskap vesentlig

Kulturlandskap har også vært et prioritert arbeidsområde, særlig knyttet til forvaltning av Nordherad i Vågå som utvalgt kulturlandskap. Totalt 17 drifts- og skjøtselsavtaler er nå inngått med grunneiere og disse omfatter bl.a. 900 daa verdifull naturbeitemark.

Fokus på økologiske markedstiltak

I Oppland har vi i 2012 gjennomført flere tiltak som skal øke kjennskapen til økologisk mat blant folk flest. Hovedsatsningen har vært et prosjekt der målet var å øke bevisstheten om sunn, økologisk mat hos små og store håndballspillere og deres familier. Andre tiltak har vært økologiske matskoler i regi av Oppland 4H og foredrag for omlag 800 elever/foresatte i forbindelse med «Felles løft for riktig mat på Hadeland». Fylkesmannen har også arrangert seminar for storhusholdninger og kantiner; om lag 10 kantiner er kontaktet for å inspirere til mer bruk av økologisk mat.

Vi opplever en stagnasjon/nedgang i økologisk drevet areal da andel med økologisk drift i 2012 var 3,1 %. Produsentrettede tiltak som landbruksrådgivingsenhetene har gjennomført, har fått støtte.

Til sammen 20 tiltak er gjennomført etter tildeling av økonomiske midler i forbindelse med *Handlingsplan for utvikling av økologisk landbruk i Innlandet 2010–2015*.

Jordvern prioritert

Jordvern har vært et prioritert arbeidsområde. *Jordvernstrategier for Oppland* er fulgt opp i behandlingen av arealsaker. Jordressursene er grunnlaget for langsiktig næringsutvikling, og Fylkesmannen tar opp regjeringens jordvernpolitikk i møter med kommunene og følger opp jordvernpolitikken i behandlingen av jordlovsaker, uttalelser i dispensasjonssaker og innspill til arealplaner.

Diverse landbrukstiltak/-aktiviteter

- Beitebruksprosjektet ble fullført i 2012 og egen rapport for alle tre årene av prosjektperioden blir trykket opp. Prosjektet ble svært vellykket; det har involvert svært mange av beitelagene i fylket i tiltaksplanlegging, omorganisering, utprøving av radiobjeller m.m.
- Prosjektet for å samle og formidle eksempler på ny bruk av ledige landbruksbygninger er sluttført i

- samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark, med Mjøsmuseet som ansvarlig for gjennomføring.
- Det er videreført tiltak innen bioenergi/tre, reiseliv/utmark, Inn på tunet og lokal matproduksjon.
- Aktiviteten i Opplandsskogene nådde nye høyder i 2012; 1,2 mill. m³ rundvirke ble hogd, en økning på 11 % fra 2011. Om lag 4,8 mill. planter er satt ut, en økning på 10 % fra 2011.
- På klimaområdet er arbeidet knyttet til å gi uttalelse til kommunale klimaplaner. Dette er viktig for å følge opp mål i Stortingsmelding nr. 39 (2008-2009) eller Klimakur 2020 innen jord- og skogområdet.
- Regionalt miljøprogram for jordbruket i Oppland er rullert, og det er i løpet av 2012 utarbeidet nytt program for perioden 2013 – 2016. Utarbeidelsen er gjort i samarbeid med kommuner og faglag. Regionalt miljøprogram for jordbruket i Oppland ble sendt til SLF for gjennomsyn og kontroll før årsskiftet.
- Fylkesmannen arrangerte i samarbeid med KS Hedmark/Oppland og Regionkontoret for Nord-Gudbrandsdalen den nasjonale kulturlandskapskonferansen "Arvesølv til begjær eller besvær?" i Lom 4.-5. september.

Forvaltningskontroll

På kontrollområdet har det vært stor aktivitet. Det er gjennomført forvaltningskontroller i syv kommuner og foretatt syv foretakskontroller som tilsammen omfattet kontroll av 17 foretak med hensyn til driftsfellesskapsbestemmelsen. Det ble slått fast at det forelå driftsfellesskap i to av sakene, som omfattet fire foretak. Alle sakene er avsluttet. Ingen av sakene er påklaget. Én av foretakskontrollene resulterte i politianmeldelse. Kontrollsakene er gjort kjent for kommunene gjennom kurs og direkte formidling.

Lokal forvaltning av nasjonalparker

Innen områdevern var det største arbeidet også i 2012 knyttet til innføringen av den nye forvaltningsordningen for store verneområder. Etter kommunestyrevalget høsten 2011 ble det valgt nye medlemmer til nasjonalparkstyrene, og styrene måtte konstitueres på nytt. Fylkesmannen hadde ansvaret for de konstituerende møtene for nasjonalparkstyrene for Dovrefjell-Sunndalsfjella, Jotunheimen, Rondane-Dovre og Langsua (nytt styre)

Fylkesmannen gjennomførte to samlinger for nasjonalparkforvalterne med sikte på kompetanseheving, både administrativt og faglig. Fylkesmannen arrangerte også en studietur til Cairngorms nasjonalpark i Skottland for forvaltere og ledere av nasjonalparkstyrene.

Diverse arbeid knyttet til forvaltning av verneområder

- Rondane nasjonalpark feiret 50-års jubileum som landets første nasjonalpark i 2012. Fylkesmannen hadde ledelse og sekretariat for organisasjonskomiteen, og var ansvarlig for den praktiske gjennomføring av den offisielle jubileumsmarkeringen 1. og 2. september.
- Besøksstrategien for Jotunheimen nasjonalpark ble ferdigstilt og endelig godkjent av nasjonalparkstyret for Jotunheimen.
- Fylkesmannen fulgte opp tilbakeføringsplanen for Hjerkin
- Fylkesmannen bisto Regjeringsadvokaten med erstatningsoppgjøret for nasjonalparkplanen (vedtak fra 2002 til 2011).
- Det ble vedtatt forvaltningsplaner for 7 områder (naturreserver og landskapsvernområder) der Fylkesmannen er forvaltningsmyndighet, herunder Ramsarområdet Dokkadeltaet naturrestat.
- Forvaltningsplanen for Hydalen landskapsvernområde er sendt DN for godkjenning. Det er planer under arbeid for i alt 11 naturreserver.
- Et prosjekt i Oppland (Hovstjern naturrestat med Vigga) er valgt ut som en av ti piloter i et nasjonalt prosjekt for restaurering av våtmark.

Fylkesmannen har gjennomført høring av en verneplan for 10 områder under ordningen med frivillig vern av skog og har oversendt sin tilråding til DN. Områdene omfatter i alt 40 km². Ytterligere 28 skogområder er i prosess med tanke på vern etter naturmangfoldloven. Det er igangsatt supplerende naturfaglig kartlegging av 18 edellauvskogområder i fylket som et ledd i arbeidet med en systematisk kunnskapsoppbygging om skogtypen.

Bruk-vern"-prosjektet

Det har det vært jobbet aktivt med å stimulere til næringsutvikling i tilknytning til Langsua nasjonalpark. Det ble i 2012 gjennomført to kurs (i Gausdal og Valdres) om næringsutvikling i tilknytning til verneområder rettet mot næringsutøvere. Her var Skogbrukets kursinstitutt faglig ansvarlig. Sammen med Oppland fylkeskommune ble det arrangert et næringsmøte om utvikling i- og omkring nasjonalparken. Fylkesmannen utarbeidet tre nye turfoldere for parken. I tillegg ble det arrangert et feltkurs om biologisk mangfold i seterområder. Andre arbeidsoppgaver omfatter drift av regionalt fagnettverk for bruk-vern og deltakelse i bl. a. følgende prosjektgrupper:

- Nasjonalt forprosjekt for en merkevarestrategi for nasjonalparkene
- Nasjonal referansegruppe for verdiskapingsprogrammet for naturarven
- arbeidsgruppe for utarbeiding av nasjonal mal for informasjonsspermer til reiselivsbedrifter i/nær nasjonalparkene.

Naturmangfold og naturmangfoldloven

Fylkesmannen arrangerte sammen med Oppland fylkeskommune fire regionale plansamlinger for kommunene i 2012, der naturmangfoldloven var ett av temaene.

Innsatsen på dette feltet har i stor grad blitt rettet mot prioriterte arter og utvalgte naturtyper, samt oppfølging av handlingsplaner. Det er gjennomført supplerende kartlegging av *knottblom* og *elfenbenslav*, og utkast til faggrunnlag for begge arter ble oversendt Direktoratet for naturforvaltning i desember 2012. For *råtetvebladmose* er det også gjennomført en supplerende kartlegging i forbindelse med utarbeidelse av faggrunnlag for arten, og arbeidet med faggrunnlaget videreføres i 2013. Fylkesmannen har koordineringsansvaret for handlingsplanene for storporet flammekjuka og kalksjøer. Det er gjort tilleggsregistreringer av *storporet flammekjuka*. Kun ett nytt funn er registrert innenfor Spålen-Katnosa naturreservat. I arbeidet med *kalksjøer* er det utført en utredning av miljøkrav for arter som inngår i definisjonen av utvalgt naturtype.

I 2012 har det i Oppland vært fokus på kartlegging av *slåttemark* i Sør-Aurdal og på Hadeland (utvalgt naturtype med egen handlingsplan). I tillegg er det gjennomført kartlegging av *dragehode* i Valdres-regionen. Det er utarbeidet skjøtselsplaner og langsiktige skjøtselsavtaler med totalt 9 grunneiere av slåttemark i løpet av 2012.

Det er også gjennomført en supplerende kartlegging av *hule eiker*, og kartleggingsstatusen i fylket anses nå som svært god.

Fylkesmannen har vært pådriver i arbeidet med å få gjennomført tiltak i tråd med handlingsplanen for *hubro*. I praksis har dette vært å gjennomføre befaringer, og rådgivning/veiledning ovenfor nettselskapene, mht. utforming av søknad og prioritere tiltakspunkt i hubroens hekkeområder. Ca 80% av de prioriterte områdene har nå fått tilskudd til å gjennomføre tiltak. FM vil følge opp med utsjekk av gjennomføringen av tiltakene.

Det er foretatt kartlegging og tiltaksutredning for forekomster av *storsalamander* og *elvemusling*, og et funksjonsområde for *elvesandjeger* er skjermet mot ødeleggelse gjennom gjerdning.

Innen arbeidet med fremmede arter har Fylkesmannen gitt støtte til flere kommuner for bekjempelse av *kjempepringfrø*, *kjempebjørnkjeks* og *tromsøpalme*. Generelt prioriterer vi innsatsen til fremmede arter i og inntil verneområdene.

Rovvilt

Fylkesmannen i Oppland er sekretariat for rovviltnemnda i region 3. Vi tilstreber rask saksbehandling av søknader om skadefelling og av søknader om andre forebyggende tiltak. Det gjennomføres årlig regionvise møter med ulike interessegrupper i rovviltforvaltningen. Fylkesmannen jobber aktivt for å styrke samhandlingen med andre statlige aktører på feltet, bl.a. Statens naturoppsyn, Mattilsynet, Direktoratet for naturforvaltning og kommunene. Nemnda vedtok forvaltningsplanen for rovvilt for region 3 i mars 2012. Oppland/region 3 har nasjonalt fastsatte bestandsmål for jerv og gaupe, og vi har ligget tett på disse målene de siste årene. Årlig forekomst av bjørn og ulv gir også en del utfordringer for rovviltforvaltningen i fylket. Tapene av sau til rovvilt ble redusert fra 2011 til 2012. I 2012 ble 330 sau påvist drept av fredet rovvilt, og ca 4400 sau/lam ble erstattet som rovviltskade. Det er fortsatt et potensial for mer effektive, langsiktige forebyggende tiltak. Fylkesmannen/rovviltnemnda har igangsatt en evaluering av forebyggende tiltaksmidler i 2012 og ønsker å legge en mer langsiktig strategi for dette arbeidet.

Vannrammedirektivet

Fylkesmannen har et tett samarbeid med fylkeskommunen innen arbeidet med vannrammedirektivet. Vi deltar aktivt i arbeidet i vannregion Vestviken og vannregion Glomma. Videre nedlegges det en betydelig innsats som miljøfaglig og landbruksfaglig rådgiver i vannområdene i fylket. Alle de tre store vannområdene i fylket er godt i gang med arbeidet og alle har egen prosjektleder. Karakteriseringsarbeidet fram mot andre planperiode er fullført og arbeidet med overvåkingsplanlegging og tiltaksutredning er startet.

Høringer på arealplaner

Klima, energi- og transportløsninger er vurdert ved høring av arealplaner. Klima er videre tatt opp som tema i dialog med kommunene bl.a. i regionalt planforum og på Fylkesmannens regionmøter. Alle kommunene i

Oppland har utarbeidet klima- og energiplaner. Klima er valgt som fokusområde i Fylkesmannens strategi 2011-2013, og fra 1. april 2012 ble det opprettet et treårig prosjekt der veiledning og oppfølging av kommunene står sentralt. Prosjektet vil både omfatte arbeid med klimagassreduksjon og klimatilpasning.

Nettstedet fylkesmannen.no ble lagt om til ny portal i 2012. De regionale miljøstatussidene blir lagt om til nytt publiseringsverktøy i 2013. Arbeidet med dette nettstedet har derfor vært noe nedprioritert i 2012, da vi har sett det som mer hensiktsmessig å sette inn en større innsats på videreutvikling av dette nettstedet i 2013 i forbindelse med omleggingen til ny publiseringsverktøy.

Tilsyn på miljøområdet

Fylkesmannens tilsynsarbeid på miljøområdet er omtalt under kapittel 3, pkt. 12.2. I 2012 rettet tilsynsarbeidet seg mot pukkverk (12 stk.), fragmenteringsverk (1 stk.) og bilverksteder (16 stk.). Det ble også utført to systemrevisjoner (tilsyn over flere dager) – av et avfallsselskap (med deponi) og et renseanlegg (med ledningsnett). De to sistnevnte virksomhetene etterlevde kravene i praksis, men hadde noen mangler i internkontrollen, særlig med tanke på risikovurderinger. Tre mottaksanlegg for farlig avfall ble kontrollert og en større næringsmiddelprodusent ble fulgt opp med etterkontroll etter kontrollaksjonen mot næringsmiddelbransjen i 2011.

Generelt er andelen kontroller som resulterer i avvik høy. Særlig mange kontrollerte bilverksteder har mangler med tanke på praktisk håndtering av farlig avfall og mangelfulle skriftlige rutiner. Kontrollene av pukkverk avdekket også mange avvik. De fleste pukkverkene manglet tilfredsstillende vurdering av støv- og støypåvirkning. Flere hadde også for dårlig kontroll på sitt farlige avfall.

Lukking av avvik fra kontroller må dokumenteres innen angitte frister og alvorlige avvik følges opp med nye kontroller. Fylkesmannen politianmeldte én virksomhet i 2011, for brenning av farlig avfall. Denne saken ble avgjort av påtalemyndigheten mot slutten av 2012. Den aktuelle virksomheten aksepterte et forelegg på kr 50 000,- for det ulovlige forholdet.

2.6 Samfunnssikkerhet og beredskap

Det har ikke vært alvorlige hendelser i Oppland i 2012.

Fylkesmannen har i 2012 brukt noe tid på oppfølging av hendelser i 2011. I forbindelse med etterarbeidet etter "Pinseflommen" i 2011 har Fylkesmannen behandlet søknader om skjønnsmidler fra kommunene, samt bidratt med råd og veiledning i forbindelse med gjenopprettingsarbeidet. Det var også noe etterarbeid etter ekstremværet "Dagmar" som rammet deler av fylket i romjula i 2011.

Fylkesmannens samordningsansvar står sterkt under selve krisen, men kommunene ønsket seg også en mer synlig og tydelig Fylkesmann etter hendelsen når skader skal utbedres. Det er viktig at også denne innsatsen samordnes, og Fylkesmannen har derfor arbeidet tett med kommunene med erstatningsspørsmål og spørsmål omkring finansiering av gjenoppretting. Dette er et komplisert arbeid som omfatter flere sektorer, og vi mener at Fylkesmannen må gis et formelt samordningsansvar også etter krisen.

Regional plan for samfunnssikkerhet og beredskap – FylkesROS

Det er i samarbeid med Oppland fylkeskommune utarbeidet Regionplan for samfunnssikkerhet og beredskap 2010–2013. Denne fungerer også som risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS), og danner grunnlaget for oversikt over risiko og sårbarhet i fylket. Regionplanen er vedtatt i fylkestinget, og det ble i 2012 startet ett arbeid for å revidere FylkesROS. FylkesROS for 2014-2017 er planlagt behandlet i Fylkestinget i desember 2013. I tillegg får Fylkesmannen oversendt ROS fra kommunene og statlige etater. Sammen med tilsyn, øvelser og møter med kommunene og etatene i fylket, danner dette til sammen en helhetlig oversikt over risiko og sårbarhet. I arbeidet med FylkesROS har vi knyttet til oss kompetanse- og forskningsmiljøer som NorSIS, Høgskolen i Gjøvik, Telenor og Cyberforsvaret.

Samfunnssikkerhet i plan og klimatilpassing

Innen samfunnssikkerhet og beredskap ble det ble gitt innsigelse til 4 av planene som ble gjennomgått. Ingen gikk til mekling. Vi ser at vårt fokus på samfunnssikkerhet i plan gir gevinst. Gjennom plandialogen og innsigelsesinstituttet er vi i stand til å påpeke svakheter med planer, slik at ikke eventuelle konsekvenser av naturbaserte hendelser blir større enn nødvendig.

Klimatilpasning poengteres i alle møter og seminarer, og Fylkesmannen har anbefalt at klimautfordringer innarbeides i risiko- og sårbarhetsanalyser både kommunalt og statlig.

Tilsyn og øvelser

I løpet av 2012 ble det gjennomført seks tilsyn med kommuner innen samfunnssikkerhet og beredskap. Alle kommuner i Oppland har overordnede ROS-analyser og beredskapsplaner. Noen kommuner har ROS som er eldre enn fire år.

Vi får tilbakemeldinger på at kommunene lærer av tilsynene, og at fokuset på samfunnssikkerhet øker som et resultat av tilsynsaktiviteten.

Det ble i løpet av perioden avholdt fem kommunale beredskapsøvelser. Fylkesmannen påser at scenarier som velges for kommunale øvelser også har et helseperspektiv for å øve kommunens beredskapsplaner innen helse. Vannverk og vannforsyning er regelmessig belyst innen øvelser i kommunene. Vi har fått tilbakemelding på at øvelser gir høy effekt. Etter pinseflommen i 2011 ble Fylkesmannens øvelser trukket fram spesielt som positivt, og at de hadde hjulpet kommunene til å bli gode i krisehåndtering og håndtere hendelsen.

Fylkesmannen har i løpet av 2012 gjennomført en skrivebordsøvelse i Fylkesberedskapsrådet, og en med fylkesmannens ledergruppe. Begge øvelsene fikk gode tilbakemeldinger.

Oppfølging og dialog

Fylkesmannen ivaretar ca. 200 personer på fritaksordningen.

Fylkesmannen startet i 2010 prosessen med å innføre nytt krisestøtteverktøy (CIM) i kommunene og hos Fylkesmannen. Dette arbeidet ble videreført i 2011 og 2012. Fortsatt gjenstår en del arbeid med å innføre CIM.

Rapporten etter 22. juli-kommisjonen er gjennomgått i ledergruppa og i fellesmøte hos Fylkesmannen. Den er også gjennomgått med Fylkesberedskapsrådet og kommunale beredskapskontakter. Elementer fra rapporten er presentert i regionmøtene med ordførere og rådmenn. Vi har fokusert spesielt på risikoerkjennelse, og betydningen av gjennomføringsevne: Å komme fra ord til handling.

Det er også arrangert to møter med de beredskapsansvarlige i kommunene. Samordnings- og beredskapsstaben har også deltatt på flere planleggingsmøter for planlegging av øvelser, utvikling av ROS og arealplaner.

Kapittel 3 - Resultatområder

Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

I 2012 har Oppland hatt fire besøk fra Kongehuset. Kongen var tilstede ved Hadeland Glassverk sitt jubileum, 29. mai. 19. juni var Kronprinsen var til stede på Hovedkomiteemøte UngdomsOL. Prinsesse Astrid besøkte Oppland 23. og 24. august og Kronprinsen kom igjen til Lillehammer 13. november. Denne gangen også som medlem av Hovedkomiteen for Ungdoms-OL.

00.2 Tildeling av ordener og medaljer

10 personer i Oppland fikk i 2012 tildelt Kongens fortjenstmedalje. Dette er en nedgang på 22 medaljer fra 2011 da det ble delt ut 30 sølvmedaljer og to gullmedaljer. Grunnen til nedgangen skyldes i en viss grad endringene i statuttene som kom 30. mars 2012. Fordelingen kvinner/menn var 3/7.

Miljøverndepartementet

Resultatområde 01 - 06 Naturmanfold, vannforvaltning og forurensning

Skogvern.

Under ordningen med frivillig vern ble det gjennomført høring av en verneplan for 10 områder i fylket med et verneomfang på ca. 40 km². FM sin tilråding etter høring er oversendt DN for sluttbehandling. Det er i gang prosesser for frivillig vern av ytterligere 22 områder, hvorav 2 dreier seg om oppfølging av handlingsplan for soppen storporet flammekjuka. I tillegg foregår en prosess med myndighetsstyrt vern av 2 områder på Ovf sin grunn. Det er også igangsatt en prosess for vern av områder etter Markaloven som omfatter 4 områder i Oppland. Vern av skog på Statskog sin grunn (5 områder i fylket) er fortsatt ikke startet opp i påvente av sentrale avklaringer.

Det er igangsatt supplerende naturfaglig kartlegging av 18 edellauvskogområder i Oppland. Dette er et ledd i DN sitt arbeid med en systematisk kunnskapsoppbygging av skogtypen og forvaltningen av denne. Grunneierne er varslet om kartleggingen.

Forvaltning og naturoppsyn i verneområder

Bruk/vern. I tilknytning til Langsua nasjonalpark ble det arrangert et feltkurs om biologisk mangfold, og to kurs (i Gausdal og Valdres) om næringsutvikling i tilknytning til verneområder rettet mot næringsutøvere (Skogbrukets kursinstitutt har vært faglig ansvarlig). Sammen med Oppland fylkeskommune har det vært arrangert et næringsmøte om utvikling i og omkring nasjonalparken. Fylkesmannen har utarbeidet tre nye turfoldere for parken.

Besøksstrategien for Jotunheimen nasjonalpark er ferdigstilt og endelig godkjent av nasjonalparkstyret for Jotunheimen. Fylkesmannen har arrangert studietur til Cairngorms nasjonalpark i Skottland for forvaltere og ledere av nasjonalparkstyrene for parker med areal i Oppland. Andre arbeidsoppgaver omfatter drift av regionalt fagnettverk for bruk/vern og deltakelse i ulike prosjektgrupper: Nasjonalt forprosjekt for en merkevarestrategi for nasjonalparkene, nasjonal referansegruppe for verdiskapingsprogrammet for naturarven, arbeidsgruppe for utarbeiding av nasjonal mal for informasjonsspermer til reiselivsbedrifter i/nær nasjonalparkene.

Det ble i alt vedtatt forvaltnings-/skjøtselsplaner for 7 områder (6 naturreservater og del av landskapsvernområde), herunder for ett Ramsarområde (Dokkadeltaet naturreservat). Forvaltningsplan for Hydalen landskapsvernområde er oversendt DN for sluttbehandling. For 2 naturreservater er planene klargjort for vedtak. Det er igangsatt planarbeid for 9 naturreservater.

FM har bistått DN i arbeidet med Ramsar-områder, Emerald Network og et nasjonalt pilotprosjekt om restaurering av våtmark. Til det siste ble ett prosjekt i Oppland av i alt 10 valgt ut som pilot (Hovstjern naturreservat med omkringliggende våtmark).

Nasjonalparker og andre større verneområder

Innen områdevern har det største arbeidet også i 2012 vært knyttet til innføringen av den nye forvaltningsordningen for store verneområder. Etter kommunestyrevalget høsten 2011 ble det valgt nye medlemmer til nasjonalparkstyrene, og styrene måtte konstitueres på nytt. Fylkesmannen har hatt ansvar for de konstituerende møtene for nasjonalparkstyrene for Dovrefjell-Sunndalsfjella, Jotunheimen, Rondane-Dovre og Langsua (nytt styre)

Det ble gjennomført kompetansedager for Langsua nasjonalparkstyre 8.-9. oktober. Fylkesmannen har videre fungert som midlertidig sekretariat for nasjonalparkstyret fra konstituerende møte 30. mars og ut året. Nasjonalpark-forvalter ble ansatt på slutten av året.

Fylkesmannen har gjennomført to samlinger for nasjonalparkforvalterne med sikte på kompetanseheving, både administrativt og faglig. Fylkesmannen har også arrangert en studietur til Cairngorms nasjonalpark i Skottland for forvaltere og ledere av nasjonalparkstyrene.

Rondane nasjonalpark feiret 50-års jubileum som landets første nasjonalpark i 2012. Fylkesmannen har hatt ledelse og sekretariat for organisasjonskomiteen, og vært ansvarlig for den praktiske gjennomføring av den offisielle jubileumsmarkeringen 1. og 2. september.

For Hjerkinns skytefelt har Fylkesmannen fulgt opp tilbakeføringsplanen bl.a. gjennom deltakelse på møter og befaringer.

Fylkesmannen har bistått regjeringsadvokaten løpende med erstatningsoppgjøret for vedtak etter nasjonalparkplanen. Dette omfatter de såkalte "etterslepssakene", vedtak fattet i perioden 2002-2009, i tillegg til verneplanen for Langsua.

Motorferdsel i utmark.

I 2012 har det vært færre klagesaker enn i tidligere år. I de klagesakene som er ferdigbehandlet, har Fylkesmannen stadfestet kommunens vedtak. Fylkesmannen har av eget tiltak gjennomført lovlighetskontroll av skuterløyve i forbindelse med sporing av jerv i Øystre Slidre kommune. Vedtaket ble opphevet av Fylkesmannen som ugyldig, og søkeren ble samtidig nektet kjøring. Fylkesmannen har også påklaget Rondane nasjonalparkstyrets vedtak 27.10.2011 om dispensasjon fra verneforskriften i forbindelse med rekreasjonskjøring av beltebil innenfor nasjonalparken på Høvringen. Klagen ble ikke tatt til følge, og MD har i brev av 10.01.2013 gitt søkerne dispensasjon til rekreasjonskjøring med hjemmel nml. § 48 til motorferdsel med beltebil i nasjonalparken. Vi har uttalt oss i flere hørings saker i forbindelse med lokal forskrift om motorferdsel i utmark og vassdrag.

I 2012 har Fylkesmannen spesielt tatt opp problemstillinger knyttet til landing og start med luftfartøy (helikopterflyging). I denne sammenheng har vi utarbeidet et felles brev til kommunene i forståelse med Luftfartstilsynet. Det har også i løpet av året vært mange henvendelser fra kommuner, organisasjoner og enkeltpersoner i tilknytning til den nye forskriften om bruk av vannscooter og lignende, som trådte i kraft 01.07.2012. Fylkesmannen har ellers ukentlig i vinterhalvåret mottatt henvendelser pr. telefon, epost m.v. fra både statlige organer, kommuner, organisasjoner og enkeltpersoner om hvem som er kompetanse- og myndighetsorgan, og om lovforståelsen av motorferdselslovgivningen.

Arbeid med og forvaltning av utvalgte naturtyper (UN), prioriterte arter (PA) og trua arter

Innsatsen på dette feltet har i stor grad vært rettet mot prioriterte arter og utvalgte naturtyper, samt oppfølging av handlingsplaner. Det er gjennomført supplerende kartlegging av knottblom og elfenbenslav, og utkast til faggrunnlag for begge arter ble oversendt Direktoratet for naturforvaltning i desember 2012. For råtetvebladmore er det også gjennomført en supplerende kartlegging i forbindelse med utarbeidelse av faggrunnlag for arten, og arbeidet med faggrunnlaget videreføres i 2013. Fylkesmannen har koordineringsansvaret for handlingsplanene for storporet flammekjuka og kalksjøer. Det er gjort tilleggsregistreringer av storporet flammekjuka. Kun ett nytt

funn er registrert innenfor Spålen-Katnosa naturreservat. Statusrapport forekomst og informasjonsbrosjyre er ennå ikke ferdig fra konsulent. Det har vært kontakt med grunneierne om frivillig vern av de to øvrige kjente lokalitetene med arten. Alle tre grunneierne er positive til dette. I arbeidet med kalksjøer er det utført en utredning av miljøkrav for arter som inngår i definisjonen av utvalgt naturtype. Det er også igangsatt et arbeid med en veileder for meldepliktige jord- og skogbrukstiltak som kan berøre kalksjøer. Videre er det gjennomført kartlegging/ vannkvalitetsmålinger i kalksjøer i Telemark, Buskerud, Oslo, Akershus, Oppland, Nord-Trøndelag, Nordland og Finnmark. Rapport fra arbeidet er tilgjengelig gjennom handlingsplanens nettside (www.fylkesmannen.no/kalksjo).

I 2012 har det i Oppland vært fokus på kartlegging av slåttemark i Sør-Aurdal og på Hadeland. I tillegg er det gjennomført kartlegging av dragehode i Sør-Aurdal og i Valdres- regionen, og Valdres-regionen anses nå som godt kartlagt med tanke på dragehode. Det er utarbeidet skjøtselsplaner og langsiktige skjøtselsavtaler med totalt 9 grunneiere av slåttemark i løpet av 2012, og det er igangsatt et arbeid med undersøkelse av kjente slåttemarklokaliteter i Nord-Gudbrandsdalen for å oppdatere status og vurdere framtidig skjøtsel.

Det er også gjennomført en supplerende kartlegging av hule eiker, og kartleggingsstatusen i fylket anses nå som svært god.

Fylkesmannen har vært pådriver i arbeidet med å få gjennomført tiltak i tråd med handlingsplanen for hubro. I praksis har dette vært å gjennomføre befaringer, og rådgivning/veiledning ovenfor nettselskapene, mht. utforming av søknad og prioritere tiltakspunkt i hubroens hekkeområder. Ca 80% av de prioriterte områdene har nå fått tilskudd til å gjennomføre tiltak. FM vil følge opp med utsjekk av gjennomføringen av tiltakene.

Det er foretatt kartlegging og tiltaksutredning for forekomster av storsalamander og elvemusling, og et funksjonsområde for elvesandjeger er skjermet mot ødeleggelse gjennom gjerdning.

Vi har p.t. et etterslep på kvalitetssjekk/overføring av data til Naturbase, og følgelig på informasjon ut til grunneiere. Dette vil prioriteres i 2013.

Kulturlandskap.

Rekartlegging av biologisk mangfold, naturtyper, i områder fra Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap er gjennomført for 7 av 13 områder.

Det er opprettet en skjøtselsgruppe for slåttemark som ledes av en fagkoordinator for fylket. Skjøtselsgruppa valgte i 2012 ut 14 områder som var aktuelle for utarbeidelse av skjøtselsplaner og langsiktige skjøtselsavtaler med grunneiere. I løpet av prosessen trakk enkelte grunneiere seg, og det ble til slutt inngått avtaler med 9 grunneiere om langsiktig skjøtsel av slåttemarklokaliteter på deres eiendom. I tillegg er det igangsatt en rekartlegging/ny undersøkelse av kjente slåttemarklokaliteter i Nord-Gudbrandsdalen med tanke på utarbeidelse av skjøtselsplaner og avtaler i det videre arbeidet med handlingsplanen.

Fylkesmannen i Oppland har deltatt på regional samling om handlingsplan for slåttemark. Arbeidet med handlingsplan for høstingsskoger ble ikke prioritert i 2012.

Viltforvaltning.

Tilskuddsmidlene fra viltfondet er fordelt iht. retningslinjer.

Forvaltning av villrein.

Fylkesmannen deltar i arbeidet med regionale planer for fjellområder med villreininteresser (Rondane, Dovrefjell og Ottadalen). Regional plan for Rondane ble slutført i 2011 og ligger til godkjenning i MD. Regional plan for Ottadalen er sendt på 1. gangs høring.

Rovviltforvaltning.

Fylkesmannen i Oppland er sekretariat for rovviltnemnda i region 3. Nemnda har gitt gode tilbakemeldinger på dette arbeidet. Vi har de senere årene høynet beredskapen og økt vår aktive informasjon om rovvilt i beitesesongen for sau. Vi tilstreber rask saksbehandling av søknader om skadefelling av rovvilt og søknader om andre akutte forebyggende tiltak. Det gjennomføres årlig regionvise møter med ulike interessegrupper i rovviltforvaltningen, spesielt med tanke på forebyggende tiltak mot rovviltskader på bufe og tamrein. Fylkesmannen jobber aktivt for å styrke samhandlingen med andre statlige aktører på feltet, bl.a. Statens naturoppsyn, Mattilsynet, Direktoratet for naturforvaltning og kommunene. Nemnda vedtok forvaltningsplanen for rovvilt for region 3 i mars 2012. Fylkesmannen var sekretariat for dette arbeidet.

Oppland/region 3 har nasjonalt fastsatte bestandsmål for jerv og gaupe, og vi har ligget tett på disse målene de siste årene. Nemnda mistet myndigheten sin på jerv (sept 2011 - sept 2012) med bakgrunn i lavt antall registrerte ynglinger i 2011. Nemnda fikk tilbake myndigheten i 2012. Årlig forekomst av bjørn og ulv gir også en del utfordringer i rovviltforvaltningen i fylket.

Tapene av sau til rovvilt ble redusert fra 2011 til 2012, med det er fortsatt et betydelig skadenivå der ca 330 påviste sau er drept av fredet rovvilt, og ca 4400 sau/lam er erstattet som rovviltskade. Det er fortsatt et potensial for mer effektive, langsiktige forebyggende tiltak. Fylkesmannen/rovviltnemnda har igangsatt en evaluering av forebyggende tiltaksmidler i 2012 og ønsker å legge en mer langsiktig strategi for dette arbeidet.

Fremmede organismer.

Innenfor naturreservatene har vi satt fokus påkjempespringfrø i Lågendeltaet, Fåvang og Svennesvollane NR (noe også i Jarenvatnet, Dokkadeltaet, Opsahl og Rolla). Delvis er det store forekomster rett utenfor reservatene og dermed stort potensiale for spredning, spesielt i våtmarksområdene. Rydding av fremmede treslag i Fokstumyra NR ble nesten ferdig.

Utenom verneområdene har vi de siste årene blitt tildelt kr 150 000,- per år. Midlene er prioritert brukt nær inntil grensene på ovenfornevnte reservater. Størsteparten av midlene har gått til videreføring fra tidligere år av den økonomiske støtten til tre prosjekter for fjerning av fremmede arter (Midt-Gudbrandsdal landbrukskontor, Landbrukskontoret for Lillehammerregionen og Østre Toten kommune). Samtlige tre har levert ryddige årsrapporter.

Generelt prioriterer vi å bruke både person- og økonomiske ressurser til fremmede arter i og inntil verneområdene. Ressursbruken deles mellom midlene til fremmede arter generelt, og midler gjennom bestillingsdialogen. Spesielt kjempespringfrø har de siste, fuktige somrene spredt seg langs vegkanter og jorder, og vi ser ingen mulighet å bli kvitt arten helt i fylket.

Det er høsten 2012 gjennomført en befaring ved Biristrand sammen med Gjøvik kommune v/ landbruksavdelingen, vegvesenet og en grunneier for å se på mulighetene for informasjon til innbyggerne og bekjempelse av de store forekomstene av kjempespringfrø i hager, langs jorder og E6 i dette området. Planlagt iverksatt i 2013.

Ny forskrift om utsetting av utenlandske treslag ble gjeldende sommeren 2012. Det har i løpet av høsten (og tidlig 2013) kommet inn 5 søknader for planting av juletrær i 2013.

Vi har også bistått med informasjon om en stor forekomst av brunskogsnegle i fylket, og fått en grov oversikt over hvor arten ble registrert i 2012. Arten er til nå relativt sjelden i Oppland.

Helhetlig vannforvaltning.

Fylkesmannen har deltatt aktivt i arbeidet i de to store vannregionene i fylket, Vannregion Glomma og Vannregion Vestviken. I de øvrige vannregionene som berører fylket har vi hatt en mer begrenset deltagelse. Tilsvarende har vi nedlagt mye arbeid på deltagelse i de tre store vannområdene i fylket, Mjøsa, Randsfjorden og Valdres, og hatt en mer begrenset innsats i mange mer perifere vannområdene i fylket. Fylkesmannen og fylkeskommunen har hatt et tett samarbeid om arbeidet i vannområdene.

I 2012 er karakteriseringen av alle vannforekomster i fylket fullført. Overvåking og problemkartlegging er gjennomført som forutsatt innenfor de tilgjengelige økonomiske rammer. Innenfor en del sektorer er det vanskelig å få bidrag til overvåkingen i tråd med prinsippet om at forurenser skal betale, pga manglende hjemmelsgrunnlag for å gi pålegg. Tilgangen på statlige overvåkingsmidler er derfor viktig for å få til relevant overvåking i forhold til en del påvirkningstyper, bla landbruk og vassdragsinngrep uten konsesjon.

Den største utfordringen innen vassdragsforvaltningen i fylket er knyttet til Gudbrandsdalslågen med Otta og Mjøsa. Dette utgjør et stort sammenhengende vassdragsområde, og er det vassdrag som representerer de største miljøverdiene i fylket. Vassdraget er under stadig inngrepspress, noe som truer med å fragmentere og forringe vassdragets helhetsverdi. Særlig utfordrende nå er planer om flere store elvekraftverk i hovedvassdraget og etablering av ny E 6 gjennom Gudbrandsdalen.

Ellers har reparasjonstiltak etter flommen i pinsen i 2011 medført store inngrep i sidevassdrag i Gudbrandsdalen, noe som har medført betydelig inngrep. Det har vært en utfordring at flere slike tiltak både i offentlig og privat

regi har blitt og fortsatt blir iverksatt uten nødvendig behandling.

Fylkesmannen uttalte seg i 2012 til en søknad om etablering av et større elvekraftverk i Nedre Otta/ Lågen. Fylkesmannen frarådte at konsesjon ble gitt og fremmet innsigelse til ett av utbyggingsalternativene. I 2012 har det ikke vært små kraftverk til behandling hos Fylkesmannen i Oppland. Det ligger imidlertid et større antall saker på vent som kommer på samlet høring i 2013.

Forvaltning av anadrom laksefisk og innlandsfisk.

Hovedinnsatsen på fagområdet har vært rettet mot å ivareta leveområder for fisk/ferskvannsorganismer og er sterkt knyttet opp mot vassdragssaker, vandirektiv og plansaker. I tillegg er konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer fulgt opp med bla undersøkelser og justeringer av pålegg om avbøtende tiltak. Kalkingen er gjennomført som planlagt.

Akvakultur.

I Oppland er det seks oppdrettsanlegg for matfisk av betydning. Disse anleggene følges opp i et samarbeidsprosjekt med Oppland fylkeskommune for å få en status for anleggene, samt at det skal utarbeides et målprogram for å kvantifisere utslippene til Begna-vassdraget fra næringen. Etter hvert som kunnskapsgrunnlaget øker, vil vi sette i gang en oppdatering av utslippstillatelsene for alle anleggene.

Avløp.

Ingen kommunale avløpsanlegg har fått oppdatert tillatelser i 2012. Alle anleggene fikk nye tillatelser i 2007, og vi venter fortsatt på ny utslippsmal fra Klif.

Vi gjennomførte en revisjon av Lillehammer avløpsanlegg i 2012. Lillehammer avløpsanlegg er Opplands største, med en tettbebyggelse på 70 000 pe. Revisjonen viste god drift, og anlegget har i lang tid kunne vise til gode renseresultater. Men det er noe å hente på å bedre plangrunnlaget, det vil si oppdatering av hovedplan (et igangsatt arbeid) og utarbeide handlingsplaner og risikovurderinger.

Vannforurensing og vannkvalitet

Fylkesmannen har deltatt på flere faggruppemøter i regi av vannområdene i Oppland. Tema har bla. vært oppfølging og mulige tiltak innen avløpssektoren for å redusere utslipp av næringsstoffer til vassdragene i Oppland. Hovedutfordringen ligger i å utbedre tilstanden til de mange mindre og spredte avløpsanleggene, mens det antagelig er mindre å hente innen større avløpsanlegg.

Oljeforurensning

Arbeidet med MOB-land modellen ble ikke prioritert i 2012.

Resultatområde 07 Godt bymiljø

Fylkesmannens oppfølging av planarbeidet etter pbl er omtalt under resultatområde 12.1. Med aktiv deltakelse i planarbeidet fra alle fagavdelinger, har Fylkesmannen gode forutsetninger for å følge opp resultatområde 07. Steds- og byutvikling bygd på prinsippene om areal- og transportplanlegging og med vekt på fortetting med kvalitet, har økende fokus i fylket generelt og i Fylkesmannens planveiledning spesielt. Det fremmes også oftere innsigelser til løpende plansaker på dette området. Temaet var tydelig vektlagt på planstrategiverkstedet i januar og på de 5 regionale plansamlingene Fylkesmannen og fylkeskommunen arrangerte i 2012. Innlandsbykonferansen på Lillehammer ga også verdifulle innspill til kommunenes arbeid på dette området.

Resultatområde 08 Aktivt friluftsliv

Hensyn til friluftsområder og friluftsliv ivaretas gjennom plansaksbehandling.

Tilrettelegging for jakt og fiske

Utgifter i forbindelse med jegerprøven er refundert.

Resultatområde 09 Giftfritt miljø

Avfall og gjenvinning

Avfallsanlegg med deponier er fulgt opp gjennom årsrapporteringen og tilsyn ved virksomhetene.

Miljøvern avdelingen utførte to systemrevisjoner i 2012, hvorav den ene gjaldt et interkommunalt avfallsselskap (GLØR). Ett avfallsselskap har fått tillatelse til utvidelse av biogassanlegg i 2012. Tillatelsen er påklagt og ligger til behandling hos Klif.

En virksomhet har søkt om utvidelse av biogassanlegg i Lillehammer kommune (Mjøsanlegget). Etter 1. gangs høring har det blitt utført ytterligere utredninger. Saken skal ut på ny høring.

Ett nytt anlegg for mottak av kasserte kjøretøy fikk tillatelse i 2012. Anlegget ligger i Vestre Slidre kommune.

Fylkesmannen får endel henvendelser og tips om forsøpling og ulovlig avfallshåndtering. Slike henvendelser viderefremmes til aktuelle kommuner med informasjon om kommunens oppgaver og myndighet etter forurensningsloven. Også observasjon av ulovlig brenning av avfall blir rapportert til aktuell kommune.

Sedimenter

Det ble gitt tillatelse til mudring og dumping av masser i Mjøsa i forbindelse med nedleggelse av ny kloakkledning mellom Bråstad og Rambekk i Gjøvik kommune.

Grunnforurensning

Fremdriften i saken rundt oppryddingen av forurenset grunn på den gamle industritomta til Toten Cellulose har hatt lavere fremdrift enn ønskelig. Lokaliteten Nygård deponi følges opp gjennom et eget overvåkningsprogram. Sluttrapporten over tiltak og undersøkelser gjort på lokaliteten Kværner-Mesna er ikke ferdigstilt.

Det ble gjennomført en egen fagdag i mai for kommunene i Oppland. Ett av temaene der var kommunenes egen oppfølging av grunnforurensningslokaliteter etter kapittel 2 i forurensningsforskriften. Det ble også informert om grunnforurensningsdatabasen.

Miljøgifter

Fylkesmannen har også dette året deltatt i arbeidet med Miljøhandlingsplan for Mjøsa som koordineres av Klif.

Resultatområde 10 Rein luft

Fylkesmannen har gitt Lillehammer kommune 0,2 mill kroner i skjønnsmidler til drift av regional målestasjon for luftkvalitet.

Resultatområde 11 Stabilt klima

Generell status

Fylkesmannen følger opp sitt klimaansvar gjennom formidling av statlige føringer på egne nettsider, innspill til kommunenes klima- og energiplaner, og veiledning i løpende plansaksbehandling. FM bidrar ved oppstart av regional plan for klima og energi. Klima er valgt som fokusområde i FMs strategi 2011-2013. Det ble i 2012 opprettet et treårig prosjekt der veiledning og oppfølging av kommunene er et av hovedmålene. Det er blant annet igangsatt ulike utredninger innen klimaområdet som er relevante for kommunene i Oppland. Disse vil bidra til å måle hvorvidt kommunene har igangsatt tiltak for å nå målsetningene i klima- og energiplanene, og stimulere til kommunale klimatiltak.

Klimaendringer

Fylkesmannen er kjent med norsk klimapolitikk, og formidler informasjon og veiledningsmaterieell på egne nettsider og i dialog med kommunene. Det treårige prosjektet nevnt over vil også ha som mål å samle informasjon til kommunene og til øvrig befolkning ett sted på de nye nettsidene til Fylkesmannen. Alle kommuner i Oppland har vedtatt klima- og energiplan, enten som kommunedelplan eller gjennom regionalt samarbeid.

Resultatområde 12 Resultatkrav knyttet til Tverrgående virkemidler

Tilsyn og konsesjonsbehandling gjennomført som planlagt, oppdatering av Forurensningsregisteret inngår her.

Fylkesmannen har tildelt kommunene skjønnsmidler på tilsammen 0,7 mill kroner på vern- og naturforvaltningsområdet og 4 mill kroner på forurensningsområdet.

12.1 Planlegging for en bærekraftig utvikling

Arealpolitikk og samfunnsutvikling

Nasjonal politikk formidles og ivaretas gjennom veiledning i løpende saksbehandling, deltakelse i regionalt planforum, planmøter og prosjekter, kursing av kommunene og gjennom nettstedet www.planoppland.no. I januar 2012 arrangerte Fylkesmannen og Oppland fylkeskommune et todagers planstrategiverksted. Det var stor deltakelse både fra politisk og administrativt nivå i kommunene samt fra regionale myndigheter.

Plankapitlet i Fylkesmannens "kommunebilder" inneholdt i 2012 en regionalisering av de nasjonale forventningene, som innspill til kommunenes planstrategiarbeid og løpende planlegging.

Fylkesmannen har vært aktiv deltaker i fylkeskommunens arbeid med regional planstrategi og har bl.a. spilt inn konkrete planbehov i tråd med de nasjonale forventningene ut fra særlige utfordringer i Oppland. Fylkesmannen har også bidratt til aktiv deltakelse fra øvrig regional stat i dette arbeidet, bl.a. ved å innkalle til eget møte om temaet der etatene ble oppfordret til å delta på planstrategiverksted og gi innspill til strategien på utvidet regionalt planforum.

Klima, forurensning og lokalisering av utbygging i areal og transportplanlegging

Arealbruk og utbyggingsmønster vektlegges ved innspill til planer i tråd med statlig planretningslinje for klima og energiplanlegging og rikspolitisk retningslinje for samordnet areal og transportplanlegging. Lokalisering av handel har vært et tema i flere kommuner, og Fylkesmannen har fremmet innsigelse pga. konflikt med nasjonale retningslinjer. Fylkesmannen deltar i ATPprosjekt sammen med Gjøvik kommune, Oppland fylkeskommune og Statens vegvesen.

Fylkesmannen har også gitt innspill og fulgt opp innsigelsessak om ATP-hensyn i planarbeid for større hytte/reiselivsdestinasjoner. Fylkesmannen har i tillegg fulgt opp temaet klima og energi i klima- og energiplaner i Oppland og i regionale planarbeid. Revisjon av fylkesdelplan for lokalisering av varehandel ble spilt inn til regional planstrategi og revisjonsarbeidet er nå i startfasen. Det er også satt i gang en utredning for å få bedre grunnlag for veiledning om ATP i hytte-/reiselivsområder.

Fylkesmannen fremmet innsigelse med bakgrunn i ATP-hensyn til 5 plansaker i 2012. Av disse dreide 4 seg om varehandel der fylkesdelplan for lokalisering av varehandel i Oppland var en del av innsigelsesgrunnlaget. Av de 5 innsigelsene er 1 varehandlingsinnsigelse i ferd med å bli oversendt Miljøverndepartementet mens 1 ATP-innsigelse fortsatt er under behandling. De øvrige innsigelsene er imøtekommet/løst i planprosessen, en etter mekling. Fylkesmannen vektla ellers tydelig ATP-hensyn i sine uttalelser til konseptvalgutredning for bl.a. IC-strekningen Oslo-Lillehammer, Nasjonal transportplan og Sykehuset Innlandet.

Naturmangfold, landskap og friluftsliv i arealplanleggingen

Hensyn til naturmangfold, landskap og vannressurser ivaretas i veiledning og innspill til planer. Fylkesmannen påser bl.a. at miljøhensyn ivaretas ved lokalisering av fritidsbebyggelse. Særlig fokus har vi på å sikre byggeforbudssoner langs vassdrag, unngå tiltak i villreinens leveområder og inngrepsfrie naturområder, ta vare på landskap og sikre at arter og naturtyper med særlig verdi for biologisk mangfold blir ivaretatt. Det veiledes om

samspeilet mellom naturmangfoldloven og pbl i all saksbehandling. Fylkesmannen deltar i arbeidet med regionale planer for fjellområder med villreininteresser (Rondane, Dovrefjell og Ottadalen). Regional plan for Rondane ble slutført i 2011 og ligger til godkjenning i MD. Regional plan for Ottadalen er sendt på 1. gangs høring. Store vegprosjekter i fylket er krevende å følge opp for å sikre miljøinteressene. Dette gjelder ikke minst E6 langs Mjøsa og gjennom Gudbrandsdalen, men også E16 i Valdres og Jevnaker samt Rv4 i Lunner. Det er satt igang et større utredningsprosjekt for å evaluere E6planleggingen for strekningen Ringeby-Otta.

Energiplanlegging

Fylkesmannen påser at vurdering av energiløsninger inngår i planer og konsekvensutredninger. Miljøhensyn er vektlagt i uttalelser til konsesjonssøknader om utbygging av vannkraft og vindkraft. Det er ikke igangsatt arbeid med regionale planer for vindkraft eller små vannkraftverk i Oppland i 2012 men flere kommuner i fylket tar opp små vannkraftverk som eget tema knyttet til kommuneplanleggingen.

Tverrfaglige plantema

Fylkesmannen veileder, gir innspill og fremmer innsigelser til kommune- og reguleringsplaner innenfor temaene helse, oppvekst, landbruk/jordvern og samfunnsikkerhet og beredskap i tråd med nasjonale føringer. Oppland og Hedmark er pilotfylker på universell utforming og regional plan for folkehelse er utarbeidet. Det er gjennomført flere kurs/samlinger for kommunene om universell utforming og folkehelse i samarbeid med fylkeskommunen, KS og i noen tilfeller med Hedmark. Det samarbeides også med Hedmark om kurs og veiledning av ansvarlige for barn og unges interesser i planleggingen, jf. RPR for barn og plan. Som for miljøinteressene er de store vegprosjektene i fylket krevende å følge opp, ikke minst for jordvernet. By og tettstedsutviklingen følges tett av Fylkesmannens fagavdelinger og det fremmes innsigelser dersom prinsippene om fortetting med kvalitet ikke føles opp i tilstrekkelig grad. Som følge av klimaendringene er samfunnsikkerhet og beredskap et område som blir stadig mer utfordrende. Det fremmes innsigelser til planer med for dårlige ROSanalyser og/eller der planene ikke sikrer tilstrekkelig oppfølging av analysen gjennom valg av arealformål og planbestemmelser.

Fylkesmannen som rettssikkerhetsgarantist og samordner av statlige interesser

Faste oppgaver gjennomføres i tråd med embetsoppdraget.

Et stort todagers planstrategiverksted ble arrangert i regi av Fylkesmannen og Oppland fylkeskommune og gjennomført i samarbeid med øvrige regionale myndigheter på begynnelsen av året, se ovenfor. Videre gjennomførte Fylkesmannen og fylkeskommunen fem regionale dagssamlinger om planlegging etter pbl. Nyvalgte politikere ble spesielt oppfordret til å delta, men samlingene var også relevante for erfarne politikere og saksbehandlere i kommunene. Nasjonale forventninger, kvalitet i planprosessene, forholdet til annet lovverk (naturmangfoldlov, folkehelselov) og eksempler på god planpraksis var tema. Fylkesmannen har ellers et godt samarbeid med andre myndigheter som Fylkesmannen og fylkeskommunen i Hedmark, Statens kartverk, Statens vegvesen, NVE og gjennomfører samlinger/kurs/seminarer om mange sentrale fag/plantema.

Plansatsingsprosjektet (med InnlandsGIS) har som mål at alle relevante arealplaner innen 2012 skal være digitale og tilgjengelige på nett i Oppland og Hedmark. I tillegg er en rekke sentrale temadata samlet i InnlandsGIS. Dette letter arbeidet både i kommunene og for statlige og regionale høringsinstanser. Gjennom plansatsingsprosjektet er alle kommuner tilbudt SOSI-kontroll av sine plankart. Det er etablert 11 regionvise GIS-samarbeid i de to fylkene, 10 av disse er ferdige med digitalisering av alle reguleringsplaner. Det ble gjennomført en egen temadag med informasjon fra plansatsingen for statlige og regionale myndigheter i fylkene på høsten 2012. Det er satt igang et delprosjekt med digitalisering av historiske ortofoto, basert på foto til det gamle økonomiske kartverket. Dette vil gi verdifull dokumentasjon på utvikling i arealsituasjonen. Plansatsingsprosjektet er vedtatt videreført i et nytt prosjekt med navn Plan & Tema 2015 for Hedmark og Oppland.

Fylkesmannen samordnet i 2011 og 2012 sine forventninger til planleggingen ved å regionalisere de nasjonale forventningene i et eget plankapittel i Fylkesmannens "kommunebilder". Det ble oppfordret til å løse flere planutfordringer gjennom interkommunalt planarbeid og kommunebildene ble brukt som innspill til planstrategiprosessene i fylket.

Fylkesmannen har drevet omfattende planveiledning også i 2012. Møtene i regionalt planforum er fulle, og det er mange henvendelser både pr. mail og telefon. Fylkesmannen deltar bredt i regionalt planforum sammen med fylkeskommunen, Statens vegvesen, NVE, Jernbaneverket og andre aktuelle aktører. Regionalt planforum ses på som et viktig tilbud til kommunene og en sentral samordningsarena for regionale myndigheter. Fylkesmannen er derfor aktiv pådriver for statlig deltaking her, og for bruk av forumet til presentasjon av relevante statlige utredninger/planarbeider. Ellers er www.planoppland.no en viktig arena for samordnet veiledning overfor kommunene.

Fylkesmannen uttalte seg i 2012 til 383 plansaker, fordelt på 27 kommunale planstrategier, 35 kommune(del) planer, 313 reguleringsplaner og 8 andre plansaker. Antall uttalelser var på høyde med toppårene 2009 og 2011, men sammensetningen var annerledes. Antall planstrategiuttalelser økte betraktelig mens antall kommune- og reguleringsplanuttalelser minsket litt.

Fylkesmannen fremmet innsigelse(r) i 30 planuttalelser, gjennomførte 7 meklingsmøter, oversendte 1 sak til departementet, gjennomførte 3 innsigelsesbefaringer og mottok 2 innsigelsesavgjørelser fra departementet i 2012. Temafordeling på innsigelsene (ofte flere innsigelsestema i samme planuttalelse): Biologisk mangfold (3), Villrein (1), Landskap eller INON (5), Vassdrag/strandsone (6), Andre miljøtema, bl.a. støy og ATP (13), Jordvern (8) Andre landbrukstema (2), Samfunnsikkerhet og beredskap (4), Barn og unge (3), Folkehelse og universell utforming (1), Formelle feil/mangler (2).

Fylkesmannen mottok 304 søknader om dispensasjon fra kommune- og reguleringsplaner på høring i 2012. Fylkesmannen i Oppland påklaget kommunens vedtak i 5 av sakene. Klagene har vært begrunnet med hensyn til strandsonevern (4) og hensyn til sikring av biologisk mangfold (1).

Fylkesmannen har forøvrig rapportert på saksbehandlingstid i Sysam og har i 2012 behandlet 93 saker hvorav 15 saker er gitt medhold. Ved utgangen av 2012 har embetet 67 ubehandlede saker. 31 av disse gjelder klage på pålegg om tilknytning til kommunalt vann- og avløpsnett fra Søndre Land kommune. Saksbehandlingstiden har i snitt vært 74 dager.

12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling

Tilsyn

I 2012 har tilsynsarbeidet bestått av kontrollaksjoner rettet mot pukkverksbransjen (13 stk.), fragmenteringsverk (1 stk.), og bilverksteder (16 stk.). Fylkesmannen utførte også tilsyn av tre mottaksanlegg for farlig avfall og fulgte opp med etterkontroll av en større næringsmiddelprodusent etter kontrollaksjonen mot næringsmiddelbransjen i 2011. I tillegg har vi gjennomført noen tilsyn som følge av akutte hendelser og klager fra publikum.

Fylkesmannen har foretatt to systemrevisjoner i 2012. Her ble avfallsselskapet GLØR (med deponi) og Lillehammer renseanlegg (med ledningsnett) kontrollert.

Egenkontrollrapportering - årsrapportering

Rapportering fra bedrifter er behandlet. Industri og deponi rapporterer via Altinn. Også for andre bedrifter vurderes årsrapportene, f.eks. for ulike typer avfallsanlegg.

Kommuneundersøkelsen 2012

I kommuneundersøkelsen er 3 kommuner undersøkt; Sel, Nord-Aurdal og Lillehammer. Temaet på forurensingsområdet var hvordan kommunene fulgte opp grunnforurensing gjennom grave- og byggeforskriften, mens temaet på naturvernområdet var kommunenes praktisering av miljørettsprinsippene, §8-12, i naturmangfoldloven.

Konsesjonsbehandling - tillatelser etter forurensningsloven

Biogassanlegg. Det er to anlegg for biogassproduksjon i fylket. Begge har søkt om utvidelse av kapasitet. Ett anlegg for produksjon av biogass fikk tillatelse til utvidelse i 2012 (HRA). Søknad om utvidelse av biogassproduksjon ved Mjøsianlegget skal ut på ny høring etter luktrisikoenalyse.

Forbrenningsanlegg. Det er søkt om etablering av forbrenningsanlegg på Gjøvik. Hovedbrensel blir returtrevirke. Anlegget skal forsyne konsesjonsområdet med fjernvarme og på sikt damp. Søknad har vært på høring.

Andre avfallsanlegg. Det er i 2012 gitt tillatelse til et nytt anlegg for farlig avfall og EE-avfall og metaller, til Oppland Metall på Rogndokken Industriområde i Vestre Slidre.

Norsk Metallfragmentering har fått forhåndsvarslet fornyet tillatelse med krav om nøyere overvåking av

luftutslipp. En oppdatert tillatelse kommer i 2013.

Elektrogjenvinning Norge har fått tillatelse til nytt anlegg for behandling av EE-avfall på Slidreøyne (fengsel) i Vestre Slidre kommune.

Østlandet Gjenvinning har fått fornyet tillatelse til anlegget på Nygard Gjøvik. Dette gjelder sortering av næringsavfall, mottak av noe farlig avfall og EE-avfall.

Industri

En industribedrift (Dokka Fasteners) har fått revidert tillatelse. Det er igangsatt arbeid med revisjon av noen andre tillatelser.

12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon

Kart og Geodata

Fylkesmannen i Oppland har en egen GIS koordinator. GIS koordinatoren bidrar til å løse oppgavene gitt i Gis-strategien for fylkesmannsembetene.

I miljøvernavdelingen er det også en GISansvarlig, samt flere som bruker GIS som et arbeidsverktøy.

Det er et godt og tett samarbeid mellom Fylkesmannen og Statens kartverk om en enhetlig geodatastrategi i fylket.

Fylkesmannen har også en aktiv rolle i organiseringa av

Norge Digitalt, ved deltagelse i fylkesgeodatautvalg, arbeidsutvalg for basis geodata og arbeidsutvalg for tematiske geodat

Gjennom Norge digitalt har alle nivåer i forvaltningen tilgang til oppdatert geografisk informasjon.

Geovekst har et veldig solid fotfeste i Oppland, der alles behov blir forsøkt dekket ved etablering av nye geodata. I tillegg har en etablert et regime med hyppig periodisk oppdatering av geodata der det er et reelt behov. Det er også etablert gode rutiner for kontinuerlig ajourhold av geodata. Dette til sammen sørger for at kommunene til enhver tid har s

Mange kompetansehevende kurs er forankret i geodataplanen for Oppland og Hedmark – disse gir kommunene mye støtte til å løse sine geodatautfordringer på en god måte.

Plansatsingsprosjektet i Oppland og Hedmark ble startet opp i 2009 og ble avsluttet i 2012. Prosjektdeltagerne var de samme som partene i InnlandsGIS, samt et par kommuner. Den overordnede målsettingen med plansatsningen var at alle relevante arealplaner i løpet av år 2012 skulle være på gjeldende digital standard og tilgjengelig på Internett. For å oppnå dette ble digitale planregistre satt i drift og gode rutiner etablert. Kommunene ble støttet både økonomisk og med hjelp til å øke kompetansen for at målet i prosjektet skulle kunne realiseres. Ny webkartløsning (nevnt over) er viktig for å kunne høste gevinstene av dette prosjektet.

I 2013 startes et nytt prosjekt som skal videreføre og følge opp en del av hovedmomentene i Plansatsingsprosjektet, samt at det fokuseres sterkere på tematiske geodata.

Ved årsskiftet er det 126 gjenstående midlertidige forretninger i Oppland – med tre kommuner som peker seg ut i negativ retning. Kartverket og Fylkesmannen har ved flere anledninger vist restanselista. Flere kommuner har redusert sitt antall betraktelig det siste halve året. Kartverket jobber pr. januar 2013 med å finne ut hvordan det som står i matrikkelforskriftens §26 skal iverksettes.

Miljøstatus

I 2012 er Fylkesmannens nettsider overført til ny portal med nytt publiseringsverktøy, noe som har lagt beslag på en del ressurser. Miljøstatus skal legges om i første del av 2013. Vi har derfor nedprioritert arbeidet med miljøstatus i 2012 til fordel for arbeid med fylkesmannen.no og vil i stede lege inn en større innsats på miljøstatus etter at denne er lagt om til nytt publiseringsverktøy i første del av 2013.

Naturbase

Vi har en del etterslep i forhold til kvalitetssikring og oversendelse av data for innlegging i Naturbase. Det er iverksatt tiltak for å øke kompetansen på dette området (kursing, etterutdanning). Kvalitetssikring og klargjøring av data fra 2011 for innlegging i Naturbase var planlagt høsten 2012, men dette arbeidet er utsatt til 2013, da det er behov for mer opplæring før dette kan gjennomføres. Når kompetansen på dette fagområdet er på plass vil vi

også fokusere på opprydding i eldre registreringer i Naturbase, samt ev. etterslep fra tidligere år. Vi har i 2012 prioritert kartlegging av den utvalgte naturtypen slåttemark på Hadeland og i Sør-Aurdal, samt å ferdigstille kartlegging av dragehode og hule eiker i fylket. Det er også gjennomført supplerende kartlegging av knottblom (ingen funn i Oppland så langt) og elfenbenslav, samt kartlegging av råtetvebladmose i forbindelse med utarbeidelse av faggrunnlag for denne arten. Data fra disse kartleggingene vil klargjøres for Naturbase i løpet av 2013.

Dataregisteret Forurensning

Registeret er fortløpende oppdatert ang. tillatelser/krav og kontroller, og henvendelser fra Klif.

Ressursrapportering

Kap 1510 post 01: Korrigert tilsammen ca 8000 pga underområder som ikke er tatt med i aggregerte tall, utgifter belastet på resultatområde 070 som ikke skal rapporteres, legges til i resultatområde 099.

Fagdep: Korrigerings totalt ca + 914 000, feilført på res.omr 910 ca 215000, underomr. på 010 ikke med i sum utgjør ca 699 000

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
01 Naturmangfold, vannforvaltning og vannforurensning	kr 5 683 371,72	kr 4 875 396,58
09 Giftfritt miljø	kr 791 911,75	kr 0,00
Andre oppgaver under MD	kr 170 032,43	kr 0,00
11 Stabilt klima	kr 183 992,02	kr 0,00
12.1 Planlegging for bærekraftig utvikling	kr 3 452 858,78	kr 263 132,77
12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling	kr 564 317,90	kr 503 508,91
12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon	kr 284 799,43	kr 10 851,64
12.4 Internasjonalt samarbeid (Finnmark)	kr 0,00	kr 0,00
Sum:	kr 11 131 284,00	kr 5 652 889,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Landbruksbasert næringsutvikling

Det er ingen avvik.

21.1 Jordbruk

Utviklingen på jordbruksområdet

Landbruket er en viktig næring i Oppland. NILF-rapport 2012-1 «Verdiskaping i landbruk og landbruksbasert virksomhet i Oppland» viser at primærlandbruket i fylket i 2010 sysselsatte om lag 5600 personer, noe som utgjorde ca. 7 % av den totale sysselsettingen. Verdiskapingen i primærproduksjonen i fylket ble beregnet til 2,3 milliarder kr fordelt på 1,5 mrd kr i jordbruket, nesten 0,4 mrd kr i skogbruket og litt under 0,4 mrd kr i tilleggsnæringer (bygdenæringer).

Antall foretak som søkte produksjonstillegg gikk ned og er nå for første gang under 5000. Antallet gikk fra 5023 i 2011 til 4921 i 2012 (foreløpig tall), en nedgang på 2 %. Det er en litt større nedgang enn året før da den var 1,5 %. Nedgangen i 2012 for landet under ett var 1,8 %.

Gjennomsnittlig jordbruksareal per foretak i 2012 var 205 dekar i Oppland (225 dekar i landet).

Produksjonen av kumjølke er viktigste enkeltproduksjonen i jordbruket i Oppland. Ved inngangen til 2012 var det slik produksjon på 1325 foretak, dvs. 27 % av foretakene i Oppland. Nedgangen i antall mjølkebruk fra 2011 til

2012 var 71 eller 5,1 %. Nedgangen i landet som helhet var 5,4 %. Antall mjølkeku per bruk i Oppland var 22,1 i 2012 (22,9 i landet).

Valdres og Nord-Gudbrandsdal har siden 2011 hatt varig ordning med lokal forvaltning av BU-midler. Se nærmere omtale under punkt 21.3.

På grunn av flom og mye nedbør i vekstsesongen 2011 ble det til dels store avlingsskader i fylket. Det kom inn hele 362 søknader om erstatning. Disse ble behandlet i 2012. Av de 362 søknadene var det 257 som fikk erstatning, 105 ble avslått. Det ble utbetalt kr. 12 436 841 i erstatning.

Utfordringer knyttet til virkemidler og regelverksforvaltning er:

- at en del ordninger er vanskelig å kontrollere
- at det er mangelfull saksbehandling i noen kommuner
- at det er stor forskjell på kommuner på hvordan det reageres på brudd på ulike typer regelverk. Etter at Fylkesmannen har tatt dette spørsmålet særskilt opp med kommunene forventer en at kommunene heretter i større grad håndterer dette i tråd med regelverket.
- At kontrollen i mange kommuner er lite målretta. Dette er også et område som Fylkesmannen har hatt fokus på i 2012 og som var et viktig tema på de 2 kontrollkursene Fylkesmannen arrangerte i 2012.

Rovvilt

Landbruksavdelingen har i samarbeid med miljøvernavdelingen sekretariatsfunksjon for rovviltnemnda i region3/Oppland. Landbruksavdelingen har ansvaret for fordelingen av midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak (FKT), og behandler sammen med miljøvernavdelingen søknader om erstatninger for rovviltskader. Det er godt samarbeid mellom landbruks og miljøvernavdelingen.

Midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak fordeles etter retningslinjer gitt i regelverk og med prioriteringer gitt av rovviltnemnda. Rammen for 2012 var 5,85 millioner kroner, en økning på kr. 500 000 fra 2011. Kr. 350 000 til drift av nemnd og sekretariat og kr. 5 500 000 til forebyggende og konfliktdempende tiltak. Rovviltnemnda fordeler midlene i mars etter søknader fra kommuner/beitelag, lag, organisasjoner, forskning og enkeltpersoner.

Vel 95 % av alle småfeprodusenter i Oppland er medlem i et organisert beitelag og kommunene har i forkant hatt søknadsprosess med sine lokale beitelag. Beitelagene er velfungerende organisasjonsledd mellom enkeltbesetninger og kommune.

Nær 40 % av FKT-midlene fordeles via kommunene, og så å si alle 26 kommunene er involvert i FKT-arbeidet. Etter endt beitesesong rapporterer kommunene om gjennomførte tiltak og vurderer effekt.

Hovedtiltak i beitelaga er ekstraordinært tilsyn, bruk av kadaversøkshund og tidlig nedsanking. De siste årene er det etablert flere utviklingsprosjekter som i stor grad dekker hele fylket. Radiobjelleprosjektet i samarbeid med Oppland Sau og Geit skal videreutvikles som et eget radiobjellelag og beitebruksprosjektet i Oppland har vært aktiv medspiller i oppfølging av alle sider ved elektronisk overvåking. Videre har prosjektet "Effektivisering av skadefelling på freda rovvilt i Oppland" hatt et aktivt år med blant annet kurs og utdanning av hundeevipasjer. Tilsvarende er kurs og bruk av kadaverhundeevipasjer i framgang. Omlag 30 % av FKT-midlene nyttes til dette. Behovet for akutte midler ble mindre enn budsjetter, og en stor andel ble omdisponert til skadefelling. Kr. 320 000 (5 %) ble brukt til akutte tiltak og kr. 1 200 000 (24 %) til skadefellingsforsøk. Særlig ble det både store tap til rovvilt og store utgifter til skadefellingsforsøk i Lesja hvor det tilnærmet hele sommeren var ulv.

I 2012 var det nedgang i tap til rovvilt i Oppland. 389 søknader om erstatning for sau tappt av rovvilt ble behandlet. Antall dyr omsøkte var 7 159, antall erstattet var 4 345, og utbetalt erstatningssum kr. 9 536 442. Tallene for 2011 var 408 søknader, antall dyr omsøkt 8 435, antall dyr erstattet 5 029 og utbetalt erstatningssum kr. 10,7 mill.

Tapsmønsteret varierer fra år til år. I 2012 var det store tap av sau til ulv i Lesja, i tillegg til tap til jerv. Tilsvarende var det økning av tap til jerv i Øystre Slidre for andre år på rad. Sør-Aurdal og Søndre Land har de største tapene i %, og tapene er hovedsakelig til gaupe. Skjåk, Lom og Nord-Fron hadde betydelig nedgang i tap sammenliknet med 2011. Det har siste år, for fylket generelt, vært en tydelig nedgang i tap til bjørn og jerv, om lag som tidligere til gaupe og økning av tap grunnet ulv og kongeørn.

Beitebruk i utmark

Oppland er av landets største beitefylker med 235 000 sau på utmarksbeite fordelt på 1240 produsenter. I tillegg

beiter i utmark vel 40 000 storfe fordelt på 1200 brukere, 5600 geiter fordelt på 72 brukere og 700 hester fordelt på 160 brukere.(Tall fra SLF pr. 31.07.12.).

De aller fleste produsenter med dyr på utmarksbeite er medlem av et lokalt beitelag. Oppland har i alt 125 beitelag, hvor 110 lag er for sau, gjerne i kombinasjon med andre beitedyr, særlig storfe. Sauetallet er noe redusert siste år. Dyretallsreduksjonen er 3,5 % og tilsvarer reduksjonen på landsnivå. Rundt 12 % av sauen i Norge hører hjemme i Oppland og vel 9 % av landets saueprodusenter er opplendinger, som tidligere.

Besetningsstørrelsen i Oppland øker. Per 01.01. 2012 var det i gjennomsnitt 61,5 vinterfora sau eldre enn 1 år per besetning. I 2011 var snittet 60,8 og i 2010 var snittet 58,2. For 5 år siden, i 2007, var det 53,4 v.f.sau eldre enn 1 år/besetning.

Om lag 95 % av alle saueprodusenter i Oppland er med i beitelag tilsluttet organisert beitebruk. Tilsvarende er om lag 95 % av all sau på utmarksbeite med i statistikkgrunnlaget for OBB. Beitelaga er viktige, og færre produsenter er en utfordring for beitebruk i utmark som har tradisjon for drift gjennom fellesskap med beitelag og kollektiv samarbeid og ansvarsfordeling.

Siden 2005 er det gitt tilskudd til leid tilsyn innen organisert beitebruk gjennom regionale miljøtilskudd i jordbruket. (RMP) Vel 40 % av lagene benytter seg av dette. Beregninger med utgangspunkt i beitedyras forbehov, antall beitedager og en forenhetspris på kr. 3, viser at beiteopptaket i utmarka i Oppland har en verdi på nær 150 millioner kroner. I tillegg kommer ikketallfestede verdier som opprettholdelse av kulturlandskapet i inn og utmark. Tross stort antall av beitedyr i utmark, er gjengroing også et voksende problem i Oppland.

I 2012 ble det registrert en nedgang i tap på utmarksbeite sammenliknet med 2011 og 2010. Tapsprosent for hele fylket ble 5,05 %, 5,48 % i 2011 og 5,16 % i 2010. Det er store forskjeller i tap mellom kommuner, beitelag og besetninger, og store variasjoner fra år til år.

Radioaktivitet i Oppland

Oppland har fremdeles mange småfebesetninger som er underlagt radioaktivitetsovervåking gjennom Mattilsynet etter Tsjernobylulykken i 1986. I 2012 ble 143 besetninger fra 11 kommuner (Valdres, Nord- og Midt-Gudbrandsdal) målt, og kun 2 besetninger ble pålagt nedforing meir enn 1 uke. Dette er en betydelig reduksjon i forhold til tidligere år. I 2011 ble 185 besetninger målt og 78 besetninger pålagt nedforing, og i 2010 ble 220 besetninger målt, og 138 besetninger pålagt nedforing.

Det blir som tidligere, etter søknad, gitt kompensasjon for kostnader ved målinger og erstatning for nedforingskostnader mv. som følge av radioaktivitet.

Fornytt bruk av eldre landbruksbygninger

Prosjektet for å samle og formidle eksempler på hvordan eldre landbruksbygninger er istandsatt og ombygd for tradisjonell eller ny bruk ble avsluttet i 2012. Prosjektet, som er gjennomført i samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark og Mjøs museet, har hatt to nettverkssamlinger og bidratt til mer oppmerksomhet om temaet. Fylkesmennene ønsker å bidra til at nettverket av aktuelle aktører kan videreutvikles. Egen sluttrapport er sendt den nasjonale arbeidsgruppa som har forvaltet midler fra jordbruksavtalen på dette området.

Tapsstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2011	2010
FMOP	84011	141311	95	2,82	6,38	5,05	5,48
Sum	84011	141311	95	0	0	0	

21.2 Skogbruk

21.2 Skogbruk

Skogbruket i Oppland har i 2012 vært preget av opprydningsaksjonen etter stormen Dagmar som utspant seg i romjula 2011. Det gikk hardt utover en rekke kommuner. Tømmerprisene gikk nedover i løpet av 2012, men avvirkningen har vært historisk høy. Det ble avvirket ca 1,2 millioner kubikkmeter i Oppland. Det har i tillegg vært god avsetning på virke.

Regjeringens tildelinger på 29 millioner kroner til energiflis var helt påkrevd for å holde næringa i gang med biobrenselfangst. Satsene pr løskubikk ble senket fra 52 til 43 kr/lm³, men aktiviteten har fortsatt vært økende. Det ble tildelt 10 millioner kroner ekstra høsten 2012, som bidro til at aktiviteten har holdt seg oppe gjennom hele året.

Tildeling av NMSK (nærings- og miljøtiltak i skogbruket) til skogsvegbygging og taubane har virket positivt og hatt god effekt i form av solid aktivitet, spesielt på vegsiden. På grunn av Dagmars herjinger har mye av taubanekapasiteten, som var tiltenkt Oppland, vært på Nordvestlandet i år.

Fortsatt er det større behov for tilskudd enn bevilgninger vi får tildelt over NMSK skogkultur, tynning og miljøtiltak.

NMSK skogkultur, tynning og miljøtiltak

Kommunene melder stort sett om god aktivitet innen skogkultur, men fra enkelte regioner er det en liten nedgang innen ungskogpleie og markberedning, mens det har vært en framgang innen planting. Mange kommuner samarbeider med skogandelslagene i skogkulturprosjekter. Disse prosjektene gir tydelige resultater, samtidig oppnås det kontakt med skogeierne ved informasjonsformidling. Det er etablert gode rutiner på opplæring av arbeidskraft, og kvaliteten på utført skogkulturarbeidet er tilfredsstillende. For 2013 har mange kommuner satt seg som mål å øke den generelle aktiviteten innen skogkultur.

I følge skogfondsstatistikken for 2012, har det blitt gjennomført ca 26 800 dekar ungskogpleie i 2012, mot 31 400 dekar i 2011. Det vil si en tilbakegang på ca 15%. For nyplanting er tallene 4,67 millioner planter for 2012 (registrert plantekjøp i SLF er 4,78 mill. planter), mot 4,10 millioner planter for 2011. Dette betyr en framgang på ca 14% på utplantede planter.

Oppland fikk for 2012 bevilget kr 7 570 000,-. Dette er midler som blir viderefordelt til kommunene ut i fra innmeldt behov. Det er kommunene selv som foretar lokale prioriteringer og hva det gis tilskudd til. Fortsatt er det ønskelig å gi tilskudd til planting, men det er kun i enkelte kommuner dette gjøres. Oppland brukte ca kr 5 150 000,- på skogkultur i 2012.

I 2012 ble det betalt ut ca kr 2 000 000,- til miljøtiltak i skog. Grunnet noe utsatt planlevering i Nord-Fron og delvis i Sør-Fron, fikk vi ikke benyttet alle NMSK-pengene i Oppland for 2012. Det sto igjen ca 400 000 kr ved årsskiftet. Ut fra signaler fra de kommuner som har avsluttet eller er i ferd med å avslutte skogbruksplanprosjekter, vil det bli et tilsvarende behov for midler til miljøtiltak i skog for 2013, dvs ca 2 000 000 kr.

Skogbruksplanlegging med miljøregistrering

Det er stor aktivitet på skogbruksplanlegging med miljøregistrering i Oppland. Nå har alle kommunene i Oppland fått gjennomført miljøregistreringer.

Følgende kommuner har hatt pågående prosjekter i 2012:

- **Nordre land** ; oppdatering som følge av en større jordskiftesak i Nordsinni Østås. Ferdigstilles 2013.
- **Nord-Fron, Sør-Fron og Ringebu** ; Nord-Fron og Sør-Fron er i ferd med å ferdigstilles ved at Sør-Fron har allerede fått sine skogbruksplaner, og Nord-Fron får sine planer på etterjulsvinteren 2013. Ringebu ble markbefart i 2012, og ferdigstilles i løpet av 2013.
- **Søndre Land** ; flyfotografering og lasescanning ble gjennomført i 2012. Markbefaring gjennomføres i 2013. Ferdigstilles 2014.
- **Gjøvik/Vestre Toten** ; takstselskap er valgt, og avtale er i ferd med å skrives. Ferdigstilles 2015.
- **Skjåk Almanning samt privatskogen i Lom og Skjåk** ; Takstselskap er valgt, og avtale er i ferd med å skrives. Ferdigstilles 2015.

I 2013 fullføres revideringen av hovedplanen for skogbruksplanleggingen i Oppland. Rutine for utbetaling av tilskudd er innskjerpet. Det går nå tydeligere fram at tilskuddet blir gitt til den enkelte skogeier. Dersom tilskuddet skal utbetales/delutbetales til takstselskapet, er det nå presisert i kontrakten som signeres av skogeieren.

Det er store prosjekter som skal avsluttes/er i gang og nye prosjekter skal settes i gang i 2013. Fylkesmannen i

Oppland søkte om kr 3 300 000,- for 2013, og fikk innvilget hele beløpet.

Skogbrannovervåkning med fly

Henviser til resultatområde 54.4

Hest og taubane

Det er få hestedrifter i fylket. Det ble utbetalt kr 4 690, i tilskudd til ei drift på 134m³ i Søndre Land kommune.

Driftene med taubane har vært i Gudbrandsdalen, med unntak av en hogst på Hadeland. Tilskuddssatsen i 2012 har vært kr 115,- pr utdrevet kubikkmeter for virke som er omsatt til salg. I alt ble det utbetalt snaut kr 1,5 mill. i tilskudd til drift i vanskelig terreng. Totalt er det avvirket i underkant av 5 100 m³ med taubane, fordelt på 11 drifter. Fylkesmannen i Oppland krever forhåndsgodkjenning av drifta for at skogeier kan motta tilskudd.

Aktiviteten på drift i bratt og vanskelig terreng har i 2012 vært vesentlig mindre enn normalt. Forklaringen til dette var at taubaneentreprenørene som tidligere har arbeidet i Oppland ble flyttet til Vestlandet for å jobbe med vindfallhogst etter stormen Dagmar. De siste årene har det i Oppland blitt avvirket om lag 15 000 m³ med taubane.

Uttak av tømmer med taubane er viktig for hele Gudbrandsdalen, både for skogeiere, skognæringen og ikke minst for treindustrien. Å sikre sagbrukene tilgang på lokalt levert virke er viktig for å holde transportkostnadene nede og for å sikre konkurranseevnen.

I tillegg mener vi det er viktig å gi skogeiere mulighet til å avvirke områder som er lite tilgjengelig. Analyser viser at det står 1,27 mill. m³ i hkl. IV og V, fordelt på nesten 61 000 daa i Gudbrandsdalen som må avvirkes med taubane. I beregningen gjelder bare areal med kubikkmasse over 15m³/daa.

Skogsveger

Investeringen i skogsveger blant skogeiere omfatter i all hovedsak ombygging i vegklasse 3 og 4. Det er generelt lite nybygging. Som følge av stormen Dagmar er det i 2012 bygd enkelte nye skogsveger i Skjåk for å få fraktet ut vindfall. I Nord-Gudbrandsdal og Valdres er det også noe bygging av traktorveger.

I 2012 ble det ferdigstilt 16 skogsbilveganlegg; de fleste ombygginger, bygd med tilskudd. Inkludert her er 3 nye veger, en snuplass og to bruer. Disse ombyggingene gjelder også utbedring av flaskehalsar som svinger og velte-/snuplasser. For de skogsveganleggene som er blitt ferdigstilt i 2012 er det investert ca 4,5 mill. kr. Disse vegene har mottatt snaut 1,7 mill. kr i tilskudd.

Ferdiggodkjente veger 2012

Skogsveg nyanlegg:	3,5 km	760000 kr i tilskudd
Skogsveg ombygging:	12,8 km	914000 kr i tilskudd
Traktor nyanlegg:	0,78 km	36000 kr i tilskudd
Traktor nyanlegg uten tilskudd:	15 km	

Vedlikeholdskontroll

Det investeres årlig store summer i skogsveger. For å sikre at disse vegene vedlikeholdes slik at investeringene ikke forringes foretar Fylkesmannen i Oppland systematisk kontroll av vedlikeholdet på alle skogsveger som er ferdiggodkjent for fem år siden, en såkalt 5-årskontroll. Kontrollen foregår som en varslet befarings, der en representant for vegforeningen deltar sammen med skogbrukssjef og kontrollør fra Fylkesmannen.

Etter befarings blir skogeier tilskrevet og gitt en statusrapport med konkrete råd om vedlikehold og eventuelt med frist for utbedring av vesentlige skader etc. Resultatene fra kontrollene viser at de fleste vegene har mangler. Det er også påkrevet å gi pålegg om å iverksette tiltak. Utbedring av mindre mangler og gjennomføring av pålegg følges opp av kommunene.

Registreringsprosjekt for skogsveger i 2012

I 2012 har det vært økt satsing og fokus på skogsveger gjennom vår innsats med å bistå kommunene i arbeidet med hovedplaner for skogsveger i Oppland. Som følge av dette har Fylkesmannen i Oppland, sammen med Mjøsen Skog, tatt initiativ og gjennomført prosjektet: *Registrering og kartfesting av skogsbilveger i Gjøvik/Toten og Lillehammerregionen.*

Det er blitt erkjent at det har manglet dokumentasjon på tilstanden til skogsvegveinettet i Oppland. Dokumentasjonen av vegstandard har blitt ansett som nødvendig for å danne grunnlag for videre arbeid med forbedring av veiene.

Sommeren 2012 ble det gjennomført registrering av status for skogsbilveinettet i et utvalg kommuner i Oppland, etter en ny metodikk utviklet for formålet. Målet med registreringene var å beskrive tilstanden og avdekke behovet for vedlikehold og opprusting/ombygging av veiene. Prosjektet i Oppland er finansiert med BU-midler og egeninnsats fra partene. Registreringsarbeidet ble utført av studenter fra Høgskolen i Hedmark, campus Evenstad.

Prosjektet vil bli videreført i 2013. Neste år vil det bli gjennomført registrering av skogsvegene i de deler av Oppland som ikke var innebefattet av prosjektet i 2012.

Hogst i vernskog

I 2012 mottok Fylkesmannen i Oppland 81 meldinger om hogst i vernskog, fra 11 kommuner. I alt er det 19 kommuner i Oppland med vernskogbestemmelser. I sum søkes det om hogst av ca. 40 000 kubikkmeter. Aktuelt areal er 7500-8000 dekar. Dette gir da et gjennomsnittlig uttak på 5 kubikkmeter pr. dekar. Hogstform og foryngelsesform varierer fra feltets beliggenhet, treslag, o.l. Gran er dominerende hovedtreslag og driftsformen er stort sett flatehogst med påfølgende planting av gran.

Produksjon av skogsflisråstoff

Flisordningen er blitt videreført fra år til år siden 2009; nå med mer langsiktig fokus på infrastruktur, kunnskap, erfaring, verdikjede og uttak av virke. Hovedmålsettingen er å bidra til å nå regjeringens mål om økt utbygging av bioenergi med 14 TWh innen 2020.

Tilskuddssatsen ble fra 2011 til 2012 nedjustert. Satsene for heltresortimentene ble senket med kr 9,- pr m³. Dette tilsvarer om lag 17 % reduksjon i støtten. For GROT (grein og topp) ble nedgangen kr 3,- pr m³. Aktivitetsnivået har minket vesentlig grunnet nedgangen i tilskuddsnivået. Dette gjelder spesielt i Viken Skog sitt område.

Oppland fikk i 2012 inn søknader for utbetaling på tilsammen 5,5 mill. kr fordelt på 256 søknader. Dette er inkludert etterslepet fra 2011, som gjaldt 59 søknader, på til sammen 1,66 mill. kr som ble innlevert til kommunene senere enn 18. november. Disse ble utbetalt i 2012.

I mai ble det fra myndighetene signalisert at flisstøtten ville opphøre etter 31. juli og det ble etablert en overgangsordning. Det kom noe senere kontrabeskjed om at det likevel ville gis tilskudd ut året. Denne formen for kommunikasjon ble av nærings svært dårlig mottatt og skapte stor usikkerhet.

Prosjekt `Tilskudd til mellomvanskelig terreng i Gudbrandsdalen`

Fylkesmannen, kommunene i Gudbrandsdalen, inkl. Gausdal og Lillehammer og Mjøsen Skog SA samarbeider om et treårig prosjekt (2011-2013) for avvirkning av skog i mellomvanskelig terreng. I prosjektet er dette terrenget definert mellom 40 % - 55 % helling. Formålet med prosjektet er å legge til rette for en virkemiddelordning som stimulerer til økt aktivitet og avvirkning av arealer som er for bratte til konvensjonelle hogstmaskiner, men som ikke er så bratte at taubane må benyttes.

Erfaringer fra de to første prosjektårene viser at ordningen har blitt meget positivt tatt i mot av både næringen og ikke minst skogeiere. Det er i løpet av to første årene i prosjektet avvirket nærmere 15 000 m³ gjennom denne ordningen. Gjennomsnittlig er driftene på drøyt 200 m³. Til tross for at det samlede volumet kan virke beskjedent i regional målestokk, er det for lokalt næringsliv svært viktig.

For 2012 ble prosjektet finansiert gjennom bruk av NMSK-midler til veg/taubane. Tilskuddssatsene for de ulike tiltakene ble ikke justert fra 2011 til 2012, til tross for synkende virkespriser utover i 2012. Det er trolig noe av årsaken til at drifter med traktor og vinsj avtok noe.

21.3 Bygde- og næringsutvikling

”Strategier for landbruksrelatert næringsutvikling i Oppland” (sist revidert 2009) ble i løpet av 2012 avløst av Regionalt Næringsprogram for Oppland som ett av flere delprogrammer i Regionalt Bygdeutviklingsprogram (RBU) for Oppland.

Landbruksforum i Oppland som foruten Fylkesmannen består av næringsorganisasjonene, fylkeskommunen/fylkespolitikere, kommunene, landbruksforskningen og Innovasjon Norge, var styringsgruppe for prosessen med utvikling av RBU i Oppland. Forumet hadde 3 møter hvorav 2 møter på høsten i hovedsak ble viet arbeidet med RBU. - Landbruksforums generelle mandat er å være en arena for drøfting av de mer overordna utviklingsspørsmålene i landbruket og bygdenæringene.

Fylkesmannen deltok også i 2012 aktivt i flere av aktivitetene innen Oppland fylkeskommunes prosjekt RULL (Rekruttering, utdanning og likestilling i landbruket). Dette prosjektet ble fullført med en større sluttsamling 8. november.

Det nære samarbeidet med Innovasjon Norge og næringsorganisasjonene har fortsatt. Her drøftes særlig prinsipielle og større BU-saker (utredning og tilrettelegging) og disse vurderes opp mot næringsstrategien i fylket.

Bygdeutviklingsmidlene til utredning og tilrettelegging ble sterkt etterspurt i 2012. Det ble bevilget litt under 3,8 millioner kr fordelt på 19 saker (hvorav 1 praktikantsak). Midlene ble brukt bredt til å understøtte satsingsområdene matproduksjon, skog- og trebruk, tjenesteyting (Inn på tunet, etablereropplæring, Ungt Entreprenørskap m.m.) samt grønt reiseliv og utmarksnæring.

Ordningen med lokal forvaltning av BU-midler for Valdres og Nord-Gudbrandsdal har vært permanent fra 2011. Til sammen disponerte de 2 regionene 40 % av fylkets BU-midler (tilskottsmidler) i 2012. Midlene forvaltes etter strategier basert på egne fortrinn og utfordringer, innen rammen av de regionale strategiene for fylket som helhet. - Representanter fra disse regionene har deltatt i arbeidsgruppa for utarbeidelse av Regionalt Næringsprogram for Oppland som skal være gjeldende fra 2013.

Fylkesmannens landbruksavdeling har regionale medarbeidere i alle fylkets regioner. Disse har spesialansvar innen temaer som næringsutvikling i nasjonalparkområder, lokal mat, stølssatsing, Inn på tunet og økologisk landbruk. Dessuten deltar de aktivt i gjennomføring av prioriterte tiltak på landbruksområdet i egen region.

I Midt-Gudbrandsdal er det satt i gang et tre-årig prosjekt for å styrke og utvikle landbruket. Årsaken er at næringa er viktig både for sysselsetting og bosetting i regionen, og at det er muligheter for å øke matproduksjonen og utvikle nye produksjoner. Regionrådet er initiativtaker til satsinga som skjer i samarbeid med Fylkesmannen, landbruksnæringa og kommunene. – I Lillehammerregionen er det på samme måte satt i gang et større prosjekt for å synliggjøre landbrukets betydning, skape vekst og kunnskapsutvikling og fremme vekst og utvikling på driftsenhetene.

Den nasjonale stølskonferansen ble arrangert 11. – 12. mai på Fagernes, sammen med Norsk seterkultur og Valdres Natur- og kulturpark. Den samlet ca. 100 deltakere og var samtidig avslutning for stølssprosjektet 2006 – 2010 som har vært initiert og støttet fra LMD.

Den større utredningen fra NILF (NILF-rapport 2012-1 «Verdiskaping i landbruk og landbruksbasert virksomhet i Oppland») som var bestilt i 2011 ble avlevert i september. Utredningen gir mye kunnskap om landbruket og landbrukets økonomiske betydning (verdiskaping og sysselsetting m.m.) i fylket og ble mye brukt bl.a. i Fylkesmannens regionmøter med kommunene, landbruksfaglig samling, møter med faglag og den ble ellers mye omtalt og kommentert i media.

Prosjektet Mat langs Nasjonale turistveier fortsatte i 2012. Prosjektet eies av Fylkesmannen i Oppland. Målet er økt næringsutvikling innen mat, reiseliv og opplevelser langs turistveiene, samt bedre tilgjengelighet, kvalitet og service. Lom kommune har arbeidsgiveransvaret for prosjektlederen.

Prosjektet dekker geografisk følgende Nasjonale turistveier:

- Sognefjellet (fra Lom til Gaupne) og Valdresflye
- Rondane (Rv.27 fra Enden/Sollia til Folldal)
- Gamle Strynefjellsvegen
- Geiranger – Trollstigen (fra rv. 15 på Strynefjellet)

Til sammen er det i dag 90 bedrifter som er knytt opp mot prosjektet. I prosjektet har det vært arbeidet spesielt med bedriftsmobilisering, kurs, kompetanse, inspirasjonsarenaer og felles kommunikasjonsplattform. I løpet av 2012 har det og vært arbeidet med hvordan prosjektet kan rette seg mer mot barn og unge. I først omgang har en opprettet dialog med opplæringskontoret Brimi-Kjølken om rekruttering, og Norsk Kulturarv om Norsk Smaksskule rettet mot elever i grunnskolen.

Matkontaktene hos Fylkesmennene i østlandsområdet har for 6. år på rad arrangert østlandsmesterskap for elever ved VG2 kokk- og servitør. Målet for konkurransen har vært å øke kunnskapen og bruken av lokale- og økologiske råvarer. Oppgaven i 2012 var ”munngodt” – 4 små retter basert på lokale og økologiske råvarer i sesong fra eget fylke.

Fylkesmannen har sammen med Oppland fylkeskommune og IN Oppland utarbeidet en felles samarbeidsplan for lokalmatsatsinga i Oppland der fokus er satt på omdømmebygging, kompetanse, mobilisering og økt tilgjengelighet.

Inn på tunet prosjektet som har vært drevet i samarbeid med Oppland fylkeskommune og kommunene i Lillehammerregionen ble avsluttet februar 2012.

Prosjektet resulterte bl.a. i en skisse til opprettelse av en uavhengig medlemsorganisasjon for Inn på tunet-tilbydere i fylket. Organisasjonen startet sin virksomhet i 2012 og har bl.a. fått tilsagn om BU-midler til oppstartsaktiviteter over en 3-årsperiode.

Kvalitetsarbeid og godkjenningsordningen i regi av Matmerk har vært viktige arbeidsoppgaver både for medlemsorganisasjonen og Fylkesmannen i løpet av 2012. Adresser på 80 garder med Inn på tunet aktivitet i fylket ble sendt Matmerk. Pr november 2012 var det 42 som hadde signalisert at de ønsket å være med i godkjenningsordningen.

Fylkesmannen behandlet dessuten én søknad i forbindelse med siste år av ordningen ”Inn på tunet Løftet”. Kommunene Lom og Skjåk ble tilgodesett med Inn på tunet Løft midler i Oppland i 2012.

Resultatområde 22 Klima- og miljøtiltak i landbruket

22.3 Miljøprogram og miljøplan

Virkemidler i ”Regionalt miljøprogram” har vi definert som regionale miljøtilskudd,

tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) samt juridiske virkemidler, veiledning og informasjons-/utviklingsarbeid.

Det er vanskelig å knytte utviklingen på et område til et enkelt virkemiddel. Mange faktorer påvirker valg av driftsmåte i jordbruket. Vi gjorde en vurdering av måloppnåelse på området i årsrapporten for 2011 ut fra erfaringer Fylkesmannen har gjort og tilbakemeldinger vi har fått. Dette er langsiktige utviklingstrekk som i liten grad kan måles fra år til år. Vi viser derfor til fjorårsrapporten med følgende tilleggs kommentarer som gjelder spesifikt for 2012:

Antall godkjente søknader om regionale miljøtilskudd i 2012: 3645

Drift i seterområder:

Reduksjonen i antall enkeltsetrer med mjølkeproduksjon var bare 1,5 % fra 2011 til 2012, mot en gjennomsnittlig årlig nedgang 2005-2011 på 2,5 %. Redusert seterdrift gjenspeiler strukturutviklingen i mjølkeproduksjonen. Det er positivt at reduksjonen i 2012 ligger langt under nedgangen i antall mjølkeprodusenter, som er på 5,4 %. For fellessetrer er imidlertid nedgangen stor, fra 33 til 28 setrer.

Beitebruk:

Antall geit i organisert beitebruk har økt fra 1088 i 2011 til 1538 dyr i 2012 (41 %). Dette er 28,5 % av alle geiter som får produksjonstilskudd for utmarksbeite. Antall geit som får tilskudd til «dyr på beite» i RMP har derimot gått tydelig ned, fra 6573 dyr i 2011 til 6269 dyr i 2012. Antall geiter med produksjonstilskudd har en svak reduksjon.

Antall kastrater av storfe har økt også i 2012, til 1442 dyr. Dette er en økning på totalt 41 % fra 2009, da dette tilskuddet ble innført. Tilskuddet til kastrater ble innført for å stimulere en produksjon med større utnytting av

beite som del av forgrunnet.

Biologisk mangfold:

Arealet med biologisk verdifull innmark som det søkes tilskudd til skjøtsel av ligger stabilt på hhv. 13 500 daa beitemark og 1250-1300 daa slåttemark. I 2012 har landbruks- og miljøvernnavdelingene samarbeidet om oppfølging av handlingsplanen for den utvalgte naturtypen slåttemark. Søkerne på RMP-tilskudd til slåttemark er ei målgruppe for dette arbeidet.

Bare en liten andel av SMIL-tiltakene er definert innenfor dette temaet, men vi må regne med at en betydelig del av arealene med kulturmark som restaureres har betydning for biologisk mangfold.

Kulturminner/verneverdige bygninger:

Tilskudd til skjøtsel av areal med automatisk freda kulturminner ble innført i 2009. Med unntak for enkelte kommuner har det fortsatt nokså lite omfang. Totalt ble det søkt tilskudd til skjøtsel av 962 daa, mot 925 daa i 2011.

Størstedelen (62 %) av SMIL-tilskuddene gikk til istandsetting/restaurering av freda og verneverdige bygninger. Andre kulturminnetiltak utgjør bare en liten andel av SMIL-tiltakene.

Jordbruksforurensning:

Arealet med åker som ligger i stubb over vinteren varierer rundt 120 000 daa av totalt ca. 200 000 daa åkerareal, dvs. ca. 60 %. Områder som er i første planperiode (vannforskrifta) skiller seg ikke ut.

Arealet med eng der fornying utsettes fra høst til vår har økt jevnt 2007-2011 fra 13 719 daa til 17 067 daa. For 2012 er antall daa eng med utsatt pløying sunket til 14 766 daa.

Oppslutningen om grasdekte soner er om lag fordoblet i samme periode, fra ca. 20 000 meter til nesten 40 000 meter i 2011. For 2012 er det en tilbakegang til ca 35 000 meter.

Kun en liten del av SMIL-tilskuddene går til tiltak for redusert jordbruksforurensning, sjøl om kommunene prioriterer slike søknader.

I 2012 har Bioforsk utarbeidet rapport for nedbørsfeltet til Vigga på Hadeland med tilførselsanalyse for fosfor (*Bioforskrappport 132/2011*). Det pekes på høye fosfortall i jord som kan avbøtes med tilpasset gjødsling og det anbefales en andel med stubbåker på 80%. Det er videre gjort vurdering av enkelttiltak i nedbørsfelt med kranalgesjøer (*Bioforskrappport 139/2012*). Her pekes det på håndtering og lagring av husdyrgjødsel for å sikre og bedre tilstanden i kranalgesjøene.

Spesielt om SMIL-ordningen

Fordeling av tilsagn i 2012 på de forskjellige tiltakene er vist nedenfor. Det er bare mindre endringer i forhold til fordelingen i 2011.

Planlegging/tilrettelegging	3 %
Freda/verneverdige bygninger	62 %
Gammel kulturmark	23 %
Tilgjengelighet/opplevelseskvalitet	2 %
Andre kulturminner-/miljøer	2 %
Biologisk mangfold	2 %
Hydrotekniske anlegg	1 %
Fangdammer og våtmarker	2 %
Andre forurensningstiltak	3 %

Føringar for kommunenes bruk av SMIL-midler er gitt i Regionalt miljøprogram. Her er relevante regionale og

kommunale virkemidler koplet sammen under tematiske områder. Kommunenes bruk av ordningen ligger i all hovedsak innenfor de føringene som er gitt. Kopling av SMIL-midler og regionale miljøtilskudd for areal med biologisk mangfold var tema på en todagers kommunesamling i juni 2012.

Miljøplan – status og oppfølgingstiltak

Vi har ikke prioritert aktivitet på dette området spesielt i 2012. Miljøplan tas fortsatt opp som tema ved kurs og samlinger og forvaltningskontroller i kommunene. Men i forbindelse med at det er varslet revidering av regelverk for miljøplan for jordbruket forventes mer omfattende aktivitet til dette er på plass. Det er imidlertid innvilget støtte til noen miljøplankurs i regi Norsk landbruksrådgiving med midler fra ordning for informasjons- og utviklingstiltak i jordbruket.

Vi viser også til vårt tidligere forslag om å vurdere en mer differensiert reaksjonsform ved mangelfull Miljøplan. Dagens gradering gir etter mange kommuners oppfatning for streng reaksjon ved mindre avvik. Dette kan medføre at kommunene vegrer seg for å gjennomføre sanksjoner der det skjønnsmessig vurderes som små avvik.

Det må vektlegges mer aktiv bruk av miljøplan i forbindelse med regionalt miljøprogram som et arbeidsverktøy og for dokumentasjon av miljøtiltak.

Klimatiltak innenfor land(jord)brukssektoren

De viktigste tiltakene på klimaområdet for jordbruket i Oppland blir i dag gjennomført gjennom tiltak i det regionale miljøprogrammet. Tiltak med redusert jordarbeiding har sammenfallende effekt på utslipp til vann og luft. Redusert og utsatt jordarbeiding gir redusert tap av klimagasser.

I nytt miljøprogram for 2013 – 2016 er det valgt å ikke ta inn klimatiltak med miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel.

Det er registrert stor interesse for grøftetilskudd som kommer i 2013.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2012 etter søknadsomgang 2011 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Avrenning til vassdrag	Kulturmiljøer og kulturminner	Tilgjengelighet - friluftsliv	Biologisk mangfold	Plantevernmidler	Avfall	Andre miljøtiltak
FMOP	35089500	14274190	204200	0	3486790	201450	0	0
Sum	35089500	14274190	204200	0	3486790	201450		

22.4 Økologisk landbruk

Oppland og Hedmark reviderte høsten 2009 sin felles handlingsplan for økologisk landbruk, og dette resulterte i "Handlingsplanen for utvikling av økologisk landbruk i Innlandet 2010-2015". Fylkesmannen har fordelt handlingsplanmidler med utgangspunkt i handlingsplanens satsningsområder og fullmaktsbrev 2012 fra SLF. Prioritering av tiltak ble gjort etter en søknadsvurdering sammen med Fylkesmannen i Hedmark.

Det er fokusert på tiltak som skal øke kjennskapen til økologisk mat blant folk flest. Hovedsatsningen har vært et prosjekt der målet var å øke bevisstheten om sunn, økologisk mat hos små og store håndballspillere og deres familier. Prosjektet var felles for Fylkesmennene i Oppland og Hedmark og ble gjennomført av Oikos – Økologisk Norge i samarbeid med Norges Håndballforbund Region Innlandet. Andre gjennomførte markedsstiltak er bl.a økologiske matskoler i regi av 4H Oppland og foredrag i tilknytning til «Felles løft for riktig mat på Hadeland». Som følge av sistnevnte tiltak fikk 600 skoleelever høre foredrag om sunn – og økologisk – mat på dagtid, mens 180 interesserte var tilhørere på kveldstid.

Følgende tiltak er gjennomført med økonomisk støtte fra midler til oppfølging av tiltak i handlingsplan for utvikling av økologisk landbruk i Innlandet i 2012:

Markeds-/informasjonstiltak

- *Økologisk satsning i Norges Håndballforbund Region Innlandet.* Sammen med Hedmark
- *Møteplass 2012.* Økologisk melk. Deltakelse på markeder i Innlandet. Sammen med Hedmark
- *Felles løft for riktig mat på Hadeland.* 3 foredrag på en dag.
- *Økohelg 2012 i Innlandet.* Sammen med Hedmark
- *Økologisk skolehage, kurs for lærer.* Smestad ungdomsskole, Lillehammer
- *Økologisk skolehage på Lunner barneskole*

- *Økologisk kjøkkenhage i barnehage.* Anlegging av kjøkkenhage.
- *Markering av økologisk produksjon og mat på storkurs i regi av 4H Oppland*
- *Økoguide 2012.* Produksjon og distribusjon. Sammen med Hedmark
- *Seminar om økologisk mat i storhusholdninger og kantiner.*

Produksjonsrettede tiltak

- *Demonstrasjonsfelt for eksotiske grønnsaker*
- *Flamming som ugrasbekjempelse i kålrot.* Storskalaforsøk.
- *Økologisk drift på utfordrende jord i Gudbrandsdalen.*
- *Økologisk drift på utfordrende jord i Gudbrandsdalen.*
- *Jord, jordstruktur, mekanisk ugrasbekjemping.* Møteserie.
- *Økologiske settepoteter i Valdres*
- *Økologisk bær- og grønnsakproduksjon i Valdres*
- *Intensiv eller ekstensiv drift som strategi for økologisk grovfordyrking.* Sammen med Hedmark
- *Gruppebasert rådgiving i Gudbrandsdalen*
- *Økologisk produksjon i høgereliggende strøk.* Rapport. Sammen med Hedmark

Generelle tiltak

- *Økologisk fagdag.* Arrangert på Hamar sammen med Hedmark. Målgruppe: ansatte i landbruksforvaltning og landbruksrådgiving.
- *2 møter i Rådet for økologisk landbruk i Innlandet.* Sammen med Hedmark.

Utover tiltak nevnt ovenfor, har Fylkesmannen innvilget BU-midler til 4H-matskoler og 4H-gårder. Økologisk / lokalprodusert mat er en vesentlig del av 4H-matskolene.

Fylkesmannen opplever en stagnasjon i økologisk drevet areal i fylket. Landbruksrådgivingen har bl.a fått støtte til tiltak for å overføre erfaring mellom produsentmiljøer som har ulike utfordringer i forhold til økologisk drift. Det er også gitt tilskudd til tiltak som setter fokus på jordarbeiding og ugrasbekjempelse. Deltakelsen på fagmøter har vært varierende, men noen møter hadde meget bra deltakelse.

Hittil har det vært lite / ingen økologisk mat i offentlige kantiner og storhusholdninger i Oppland. Fylkesmannen tok derfor initiativ til samarbeid med Knutepunkt Oppland om informasjons- og inspirasjonstiltak i forhold til offentlige virksomheters innkjøp av økologisk mat. Det første tiltaket var et seminar om økologisk mat og offentlige anskaffelser i februar 2012. På dette seminaret deltok 35 deltakere. I etterkant av seminaret har Fylkesmannen kontaktet om lag 10 kantiner / storhusholdninger for å initiere konkrete tiltak for bruk av økologisk mat. 2 kantiner har tatt i mot tilbud om videre veiledning og oppfølging fra Nofima, mens 1 kantine valgte å tilby noe økologisk mat og drikke umiddelbart. Fylkesmannen var sammen med Fylkesmannen i Hedmark medarrangør av seminaret «Server mer økologisk!» på Hamar i oktober.

Økoløftprosjektet i Hadelandskommunene har vært videreført med prosjektet ”Jøtt Godt! – Økologisk mat fra Hadeland”. Fylkesmannen har fulgt opp ved å

- være deltaker i styringsgruppa for prosjektet
- være diskusjonspartner og veileder i styringsgruppa
- delta på informasjons- og strategimøte
- delta aktivt i prosjektets arbeid for mer økologisk produksjon og forbruk på Hadeland.

Sammen med ”Jøtt Godt!” og 4H Oppland har Fylkesmannen arbeidet aktivt med å arrangere foredrag i forbindelse med «Felles løft for riktig mat på Hadeland». Når det gjelder forsøksfeltene for eksotiske grønnsaker, har Fylkesmannen foruten å delta i anlegging av feltene, vært medarrangør på kurs og markvandring og servering av grønnsakene i Rådhuskantina. Grønnsakene ble også markedsført på Hadelandsmessa 2012. Medieomtalen av forsøksfeltene har vært meget bra.

Fylkesmannen har vært veileder for utvikling av økologisk skolehage på Lunner barneskole.

22.5 Tre og miljø

22.5 Tre og miljø

Fylkesmannen er pådriver for økt bruk av tre i Oppland. Trebruk, bioenergi og skogbrukets klima- og miljøansvar er vektlagt i "Strategi for skog- og tresektoren i Hedmark og Oppland 2013 - 2016", som ble vedtatt i fylkestingene i desember 2012.

Bruk av trevirke

Fylkesmannen har i 2012 bidratt til finansiering av Tredriver'n i Oppland, lokalisert til Landsbyen Næringshage på Dokka. Dette er et treårig prosjekt der målet er å komme tidlig inn planleggingsprosesser, kompetanseformidling i trenæringa, økt verdiskaping, markedsføring og nettverksbygging.

Det er blitt utarbeidet flere mulighetsstudier for økt bruk av tre i større byggeprosjekt i Oppland.

Trebasert innovasjonsprogram

Tre søknader er innvilget i 2012, fra Nordre Land (2 søknader fra Landsbyen næringshage; prosjekt i Gausdal og Ø Slidre) og Gran : Sum kr 1 094 250. Det dreier seg om utviklingsstudie av trebygning for kyllingproduksjon, om drift av "tredivern" i Oppland fylke og om utvikling av fjøs med mye bruk av tre.

Rekord i satsing på bioenergi

Bioenergiprogrammet og skog/klima fra LMD innebar i 2012 for Opplands vedkommende 31 innvilgninger på samlet kr 11 753 650. (Av dette var kr 11 050 400 og 29 saker fra selve bioenergiprogrammet mens resten var fra "Skog/klima). Summen av alt dette er ny rekord i Oppland.

28 saker gjaldt gardsanlegg og 2 anlegg gjaldt saker for salg av varme (Stølsie og Valdres – med til sammen kr 6 537 000 i tilskudd).1 sak gjaldt et flishoggingsprosjekt

Skog og klima

Fylkesmannen arbeider aktivt med flere konkrete tiltak knyttet blant annet til St.meld. nr. 39 «Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen». I 2012 ble det plantet ca. 4,8 millioner planter i Oppland. Dette er en økning på ca. 10 % fra 2011, og det høyeste tallet siden 2001. Innlandsskogbruket etablerte i 2011 «Standard for utplantingstall for gran i Innlandet», og arbeidet har med all tydelighet båret frukter i 2012. Kommunene har også gjennomført resultatkontroll av foryngelsesfelt og foryngelseskontroll. Fylkesmannen har bidratt med et betydelig beløp i prosjektstøtte til arbeidet med skogplanteforedling hos Det norske Skogfrøverk og Skog og Landskap. Gjennom skogsflisordningen er det utbetalt 5,5 millioner kroner fra vel 250 søknader. Dette utgjør en årsproduksjon på ca. 125 000 løskubikkmeter i 2012.

Resultatområde 23 Eiendoms- og bosettingspolitikk

Kommunene i Oppland har variabelt behov for oppfølging. En del kommuner har bra kompetanse og kapasitet, mens andre er mer sårbare. Det er størst etterspørsel etter mer kunnskap knyttet til verdifastsetting av landbrukseiendommer.

Fylkesmannen har veiledet kommunene gjennom innlegg på landbruksfaglig samling for kommunene i Oppland, gjennom møter med kommuner, svar på epost-henvendelser og telefoner. Kursene om landbrukslovgivningen som skulle arrangeres i 2012, vil bli avholdt 23. og 24. januar 2013.

Fylkesmannen har ikke benyttet hjemmelen i jordloven § 3 til å pålegge noen kommuner fortløpende å sende inn saker, men vi har bedt om noen enkeltsaker. I 2012 overprøvde Fylkesmannen fire saker. To av sakene gjaldt salg av skogteiger fra Statskog til personer uten annen landbrukseiendom og til høy pris. De to andre sakene var knyttet til fradeling av dyrka jord for oppføring av driftsbygninger.

Ellers kan nevnes at Høyesterett avsa dom i saken mellom Staten og Kistefos Træsliberi AS 13. januar 2012 og at

denne er videreformidlet til kommunene.

Fylkesmannen har også hatt en sak for Sivilombudsmannen knyttet til om to landbrukseiendommer er en driftsenhet. Ombudsmannen ba Fylkesmannen vurdere saken på nytt. Vi har gjort dette uten å endre vårt vedtak, og bedt Ombudsmannen ta opp evt. uklarhet om lovtolkningen med departementet.

Resultatområde 24 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Landbruksvikarordningen

Oppland fikk tildelt 25 årsverk a kr 270.200. Avløserlagene søkte om totalt 27,2 årsverk. Det ble utbetalt kr 5.941.705 fordelt på 17 avløserlag.

Status i fylket: I Oppland er det 18 avløserlag, hvorav 17 lag benyttet seg av ordningen i 2012. De 17 lagene dekker behovet for landbruksvikarer i 25 kommuner i fylket. Det er en kommune som ikke blir dekket av ordningen - Ringebu. Det er avløserlag i Ringebu, men det har så langt ikke søkt om tilskudd til landbruksvikar.

Sjukdomsavløsning

I 2012 ble det innvilget 45 dispensasjoner, 3 fikk avslag. 2 saker ble påklaget til SLF.

Gårdskart og AR5

De siste tre kommunene i Oppland avslutter i 2013 arbeidet med gårdskartprosessen.

Det er sterkt fokus på å få til et godt kontinuerlig ajourhold av AR5 i kommunene når de er ferdige med gårdskartprosessen. AR5 er et kartdatasett som beskriver arealressursene, med vekt på egnethet for plantedyrking og naturlig planteproduksjon. Er med på å danne kontrollgrunnlaget for arealbaserte produksjonstilskudd. For å sikre at rutineene for kontinuerlig ajourhold av AR5 blir mest mulig likt ajourholdet av andre geodata, har Statens kartverk Hamar tatt over arrangøransvaret for de kursene der kommunene lærer hvordan en ajourfører AR5-kartbasen sin. Alle kommuner blir tilbudt slikt kurs annethvert år.

AR5 feltkurs blir også arrangert annethvert år - dette tilbudet går ut til alle kommuner. Neste kursrunde blir i 2013.

Det ble i 2012 arrangert innføringskurs i AR5 - et tilbud som gikk ut til alle kommunene. 17 kommuner deltok. Partenes behov for og Skog og landskaps retningslinjer for periodisk ajourhold av AR5 blir godt ivaretatt. Temaet blir tatt opp i de årlige Norge Digitalt årsmøtene i regionene.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2012 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
2	15	0	4	5	6

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
35	0	12	3	0	0	46	0	4

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2012

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 1,1

Antall personer: 5

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning(forvaltningskontroller)

Kommune:	Dovre kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd Regionalt miljøprogram Spesielle miljøtiltak i jordbruket Sjukdomsavløsning
Registrerte avvik:	2
Oppfølging av avvik:	Avsluttet

Kommune:	Lom kommune
Orninger/omfang:	Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Registrerte avvik:	0
Oppfølging av avvik:	Avsluttet

Kommune:	Nord-Fron kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd Regionalt miljøprogram Sjukdomsavløsning Spesielle miljøtiltak i jordbruket Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Registrerte avvik:	1
Oppfølging av avvik:	Avsluttet

Kommune:	Sel kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd Regionalt miljøprogram Sjukdomsavløsning Nærings- og miljøtiltak i skogbruket Spesielle miljøtiltak i jordbruket
Registrerte avvik:	4
Oppfølging av avvik:	Avsluttet

Kommune:	Sør-Aurdal kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd Regionalt miljøprogram Sjukdomsavløsning Spesielle miljøtiltak i jordbruket Nærings- og miljøtiltak i skogbruket
Registrerte avvik:	4
Oppfølging av avvik:	Avsluttet

Kommune:	Vågå kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd Regionalt miljøprogram Sjukdomsavløsning Nærings- og miljøtiltak i skogbruket Spesielle miljøtiltak i jordbruket
Registrerte avvik:	4
Oppfølging av avvik:	Avsluttet

Kommune:	Østre Toten kommune
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd Regionalt miljøprogram Sjukdomsavløsning Nærings- og miljøtiltak i skogbruket Spesielle miljøtiltak i jordbruket
Registrerte avvik:	1
Oppfølging av avvik:	Avsluttet

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

Foretak:	D og E
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd, avløsertilskudd, hovedfokus på driftsfellesskap.
Hjemmel for kontroll:	Forvaltningsloven §35
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	Avsluttet

Foretak:	A , B og C
Orninger/omfang:	Foretakskontroll, stedlig kontroll, hovedfokus på driftsfellesskap.
Hjemmel for kontroll:	Forvaltningsloven §35
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	Avsluttet

Foretak:	F og G
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd og avløsertilskudd. Stedlig foretakskontroll, hovedfokus på driftsfellesskap.
Hjemmel for kontroll:	Forvaltningsloven §35
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	Avsluttet

Foretak:	H og I
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd og avløsertilskudd Foretakskontroll, stedlig kontroll, hovedfokus på driftsfellesskap.
Hjemmel for kontroll:	Forvaltningsloven §35
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	Avsluttet

Foretak:	J og K
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd og avløsertilskudd. Stedlig foretakskontroll, hovedfokus på driftsfellesskap.
Hjemmel for kontroll:	Forvaltningsloven §35
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	Avsluttet

Foretak:	L og M
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd og avløsertilskudd Stedlig forvaltningskontroll, hovedfokus på driftsfellesskap.
Hjemmel for kontroll:	Forvaltningsloven §35
Registrerte avvik:	Driftsfellesskap

Oppfølging av avvik:	Avslått kontrollerte søknader (omgjøring av kommunens vedtak)Tilbakebetaling av tilskudd. Sak avsluttet. Politianmeldt.
Foretak:	N og O
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd og avløsertilskudd Stedlig foretakskontroll, hovedfokus på driftsfellesskap.
Hjemmel for kontroll:	Forvaltningsloven §35
Registrerte avvik:	Driftsfellesskap
Oppfølging av avvik:	Avslag på separate søknader, gitt anledning til å sende ny, felles søknad. Avsluttet.
Foretak:	P og Q
Orninger/omfang:	Produksjonstilskudd og avløsertilskudd Stedlig foretakskontroll, hovedfokus på driftsfellesskap.
Hjemmel for kontroll:	Forvaltningsloven §35
Registrerte avvik:	Ingen
Oppfølging av avvik:	Avsluttet

4. Andre kommentarer/ innspill:

Produksjonsregulering, fjørfe og svin. Foretak i Oppland 2011: 424 Sett etter avvik i hele listen i LEV 2. Ingen stedlige kontroller på grunn av regelverkets innretning (15%-regel). Ingen kontrollert mht driftsfellesskap. Resultat: 5 forhåndsvarsler, 4 vedtak om standardisert erstatning for overproduksjon i 2010: Beløp 2971,- +2700,- + 20400,-+18900,-

Resultatområde 25 Kommunene som landbrukspolitisk aktør

Gjennom forvaltningskontroll og regelmessig kontakt med kommunene avdekker vi et behov for kompetanseheving og veiledning.

Fylkesmannen har i 2012 gjennomført mange ulike tiltak for å styrke kommunenes kompetanse . I likhet med tidligere år har Fylkesmannen arrangert kurs , møter og seminarer for kommunene. Tilbudet dekket et stort spekter av fagområder og ble presentert i en egen kurskatalog i begynnelsen av året. I tillegg til kurs og møter skjer det en regelmessig kompetanseoverføring via telefon, e-post, rundskriv og Fylkesmannens hjemmeside.

Fylkesmannen har også i 2012 hatt medarbeidere lokalisert ute i regionene. Gjennom ordningen med regionstillinger får Fylkesmannen god kunnskap om de utfordringer en har i de ulike kommunene og regionene. Dette kunnskapen brukes når vi tilbyr ulike kompetansetiltak til kommunene.

Fylkesmannen prioriterer også opplæring i landbrukspolitikk til kommune- og fylkespolitikere. Arealforvaltning/jordvern og jord-og konsesjonslovgiving er de områdene vi har størst fokus på i denne opplæringen. Kommune-og fylkespolitikere ble i 2012 som tidligere år invitert til den årlige landbruksfaglige samlingen som Fylkesmannen i samarbeid med Innovasjon Norge arrangerer.

I tillegg til det overnevnte arrangerer Fylkesmannen årlig regionmøter med kommunenes politiske og administrative ledelse. Her blir sentrale politiske temaer behandlet. Landbruksdirektøren får her anledning til gjennom «kommunebildene» å fokusere på de utfordringer de ulike kommuner og regioner står overfor på landbruksområdet.

Antall årsverk i kommunal landbruksforvaltning pr. 1/1-2012 var 73,55 (74,1 i 1/1-2011).

Samarbeidet med KS regionalt er godt. KS er representert i «Landbruksforum» hvor Fylkesmannen og fylkeskommunen har sekretariatsansvaret sammen. Dessuten inviteres KS til flere av de samlingene og kursene som Fylkesmannen arrangerer.

Fylkesmannen i Oppland mottok for 2012 kr. 200.000 over kap.1144 post 77 til kommuneretta arbeid, arbeid med rovviltforvaltning og oppfølging av rammedirektivet for vatn.

Midlene er brukt slik:

Kommuneretta arbeid (kr. 99.218):

Fylkesmannen arrangerer en rekke kurs, seminarer og møter for kommunal landbruksforvaltning. Følgende er arrangert i 2012:

- Beitebruk og forebyggende og konfliktdempende tiltak mot rovvilt. 4 regionmøter
- Skogbruk -4 regionmøter
- Skogbruk – vårsamling
- Inn på tunet – 4 regionvise nettverkssamlinger
- Rullering av regionalt miljøprogram- Aktuelle endringer og innspill fra kommunene
- Økologisk mat i offentlige anskaffelser (i samarbeid med Knutepunkt Oppland)
- Økologisk fagdag (i samarbeid med FM Hedmark)
- Økologisk mat i serveringer/ storkjøkken (i samarbeid med FM Hedmark)
- Kommunal planlegging- 4 regionkurs (i samarbeid med Oppland fylkeskommune)
- Forurensing fra landbruket
- Produksjonstilskudd
- Kontroll, produksjonstilskudd og avløsertilskudd – 2 kurs
- Nasjonal kulturlandskapskonferanse (i samarbeid med regionrådet for Nord-Gudbrandsdal og KS Hedmark og Oppland)
- Biologisk mangfold i seterlandskapet
- Målrettet skjøtsel av kulturlandskapet (2-dagers kurs)
- Innføring i AR5
- Introduksjonskurs for nytilsatte
- Landbruksfaglig samling (2-dagers samling)

Arbeid med rovviltforvaltning (kr 80.000):

Midlene ble overført Fylkesmannens driftsbudsjett som kompensasjon for det arbeidet Fylkesmannen (landbruksavdelingen) gjør når det gjelder forebyggende og konfliktdempende tiltak innen rovviltforvaltningen og som sekretariat for rovviltnemnda.

Oppfølging av rammedirektivet for vatn (kr 5.160):

Midlene er brukt til arbeid vannområdeutvalg og karakteriseringsarbeid i nært samarbeid med miljøløvernveddelingen.

Resultatområde 26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging

Det er ingen avvik.

26.1 Jordvern og kulturlandskap

Fylkesmannen er i kontakt med kommunene når de arbeider med revidering av kommuneplanens arealdeler. Både skriftlig og i møter med kommunene er nasjonal politikk på jordvernområdet formidlet, og det er og vist til jordvernstrategi for Oppland. Dialog både med politikere og administrasjon i kommunene har ført til en bedre forståelse og aksept for jordvern, men det er viktig at det i alle plansammenhenger fortsatt er fokus på dette. Muligheten til bruk av innsigelse for å ivareta jordvernhensyn ble også benyttet i 2012. I alt ble det fremmet innsigelse av jordvernhensyn i 8 planuttalelser. I tillegg var det 2 innsigelser knyttet til andre landbruksinteresser.

Regjeringens mål om å redusere omdisponeringen av dyrka jord til under 6000 da/år tilsier at Oppland må

omdisponere mindre enn 285 daa dyrka jord/ år

KOSTRA-tall viser en omdisponering av dyrka mark i Oppland på 587 daa dyrka mark i 2006, 478 daa i 2007, 326 daa i 2008, 264 daa i 2009, 285 daa i 2010 og 723 daa i 2011. Dette viser at fylket nådde målet om en halvering i 2010, men at målet ble betydelig overskredet i 2011. Det vil være store variasjoner mellom år, og tallene må derfor ses i et lengre tidsperspektiv. I kommuneplaner og kommunedelplaner ligger det inne betydelige arealer som er godkjent omdisponert, men som ikke har blitt regulert slik at de har kommet med i Kostrarapporteringa. For Opplands del vil store areal omdisponeres i forbindelse med utbygging av E6 i Gudbrandsdalen og E16/Rv 35 og Rv 4 på Hadeland. Som nevnt i fjorårets årsrapport vil reguleringsplanene knyttet til vegframføringene bli godkjent fra 2011 og utover, og dette er en hovedårsak til den store omdisponeringen i 2011. Det er derfor også påregnelig med betydelig omdisponering til vegformål i årene framover. I alt ble 579 daa dyrka jord, av totalt 723 daa, omdisponert til samferdselsformål etter pbl. Dette utgjør 80% av totalt omdisponert areal. Kostra-tall for 2012 blir først tilgjengelige fra 15. juni 2013.

Arbeidet med Nordherad som ”utvalgt kulturlandskap i jordbruket” er i hovedsak gjennomført i tråd med tidligere planer. Det er inngått drifts- og skjøtselsavtaler med ti nye grunneiere og til sammen 17 slike avtaler er nå inngått. Til sammen omfatter disse 54 % av den dyrka marka og 77 % av innmarksbeitet i området, og ca. 900 daa av naturtypen naturbeitemark med stor biologisk verdi (A-/B-områder) inngår i avtalene. Etter stor interesse for istandsetting av bygninger de første tre åra ble det i 2012 ikke gitt tilskudd til slike tiltak pga. få innmeldte prosjekter.

Det grunneierstyrte ”Nordheradsprosjektet” har fra 2011 hatt hovedansvar for lokal informasjon og mobilisering, veiledning og planleggingsbistand til grunneiere. Dette er konsolidert gjennom en samarbeidsavtale som ble signert våren 2012, der ansvar/oppgaver er fordelt mellom Fylkesmannen, kommunen og Nordheradsprosjektet. Om lag 3/4 av de ca. 50 grunneierne har fått oppfølging så langt, og de fleste av disse har inngått avtaler om tiltak. Det vil sannsynligvis kreve mer innsats og oppsøkende virksomhet for å involvere den siste fjerdedelen av grunneierne.

Vi viser for øvrig til egen, utdypende rapportering til Statens landbruksforvaltning om oppfølging av utvalgte kulturlandskap.

Den nasjonale kulturlandskapskonferansen "Arvesølv til begjær eller besvær?" i Lom 4.-5. september samlet ca. 100 deltakere. Hovedtema var kommunen som aktør i forvaltning av kulturlandskapet og kulturlandskapet som ressurs for næringsutvikling. Fylkesmannen var medarrangør sammen med KS Hedmark og Oppland og regionkontoret for Nord-Gudbrandsdalen. En befaring i Nordherad utgjorde en viktig del av programmet.

26.2 Samfunnsplanlegging

Arealbruken i Oppland fastsettes i all hovedsak gjennom kommuneplanens arealdel og gjennom verneplaner etter naturmangfoldloven. Kommuneplanenes arealdeler blir rullert med ujevne mellomrom. I tillegg skjer det endringer i arealbruken gjennom utarbeidelse av kommunedelplaner, reguleringsplaner som er i strid med overordna plan, og gjennom dispensasjoner.

Fylkesmannen har et eget planteam som utarbeider embetets uttalelser i plansaker og landbruksavdelingen er aktivt med her. Gjennom endringer av plan- og bygningsloven har planarbeidet blitt vesentlig mer omfattende da det stilles større krav til å være med tidlig i planprossene. Allerede ved oppstart av planprosess må vi vurdere om det legges opp til en tilstrekkelig utredning av landbrukshensyn som kan bli berørt, og evt signalisere om planen kan berøre landbrukshensyn i en slik grad at det må fremmes innsigelse når planen kommer på høring.

Oppland har lang praksis med faste regionale planmøter som gjennomføres i regi av Oppland fylkeskommune. Dette er en viktig arena for orientering om statlig politikk. Landbruksavdelingen er alltid representert i møtet når saker som berører landbruksinteresser er oppe.

I 2012 fremmet Fylkesmannen 10 innsigelser i planuttalelser ut fra landbrukshensyn. 8 av disse ble fremmet ut fra hensyn til jordvern.

Bruk og nytte av data fra Geovekst og ”Norge digitalt”

Fylkesmannen i Oppland samarbeider tett med de andre partene i Geovekst-samarbeidet med etablering og ajourføring av geodata.

Fylkesmannen er representert i fylkesgeodatautvalget for geodata, arbeidsutvalg for basis geodata og arbeidsutvalg for tematiske geodata.

Lederforum for geografisk informasjon har som mål å diskutere strategiske tiltak og gi GIS-satsingen i Hedmark og Oppland bedre lederforankring. Lederforum har følgende sammensetning: assisterende fylkesmann i Hedmark, assisterende fylkesmann i Oppland, assisterende fylkesdirektør Hedmark fylkeskommune, assisterende fylkesrådmann Oppland fylkeskommune, leder fra Statens vegvesen Region Øst, leder Statens kartverk Hamar, én rådmann fra Hedmark og én rådmann fra Oppland.

Fylkesmannen i Oppland har i et eget geodatasamarbeid med Fylkesmannen i Hedmark, Oppland Fylkeskommune, Hedmark Fylkeskommune, Statens kartverk Hamar og Statens Vegvesen Region Øst etablert en kartinnsynsløsning via webgrensesnitt, "InnlandsGIS", til bruk i saksbehandlingen hos etatene. InnlandsGIS blir kontinuerlig oppdatert med ajourførte basis- og temadata fra Norge Digitalt og Geovekstsamarbeidet.

InnlandsGIS ble relansert på ny teknisk plattform i 2012, og ble med det et betydelig mer framtidsrettet skalsbehandlingsverktøy.

InnlandsGIS inneholder det aller meste av relevante, vedtatte arealplaner. Alle arealplaner som legges ut til offentlig ettersyn gjøres også tilgjengelig i InnlandsGIS.

I tillegg til utstrakt bruk av InnlandsGIS i avdelingene, benyttes ArcGIS-programvare mer avanserte analyser og presentasjoner. Også i slikt arbeid benyttes data fra Geovekst og Norge Digitalt.

Plansatsingsprosjektet i Oppland og Hedmark ble startet opp i 2009 og ble avsluttet i 2012. Prosjektdeltagere var de samme som partene i InnlandsGIS, samt et par kommuner. Den overordnede målsettingen med plansatsningen var at alle relevante arealplaner i løpet av år 2012 skulle være på gjeldende digital standard og tilgjengelig på Internett. For å oppnå dette ble digitale planregistre satt i drift og gode rutiner etablert. Kommunene ble støttet både økonomisk og med hjelp til å øke kompetansen for at målet i prosjektet skulle kunne realiseres. Ny webkartløsning (nevnt over) er viktig for å kunne høste gevinstene av dette prosjektet.

I 2013 startes et nytt prosjekt som skal videreføre og følge opp en del av hovedmomentene i Plansatsingsprosjektet, samt at det fokuseres sterkere på tematiske geodata.

Fylkesmannen har også et ekstra ansvar for oppfølging av kommunene i forbindelse med etablering og ajourføring av AR5.

Alle kommunene i fylket er med i operative interkommunale GISsamarbeid.

Kort, og ikke fullstendig oppsummering av bruk av geodata i de enkelte avdelingene:

Miljøvern avdelingen

Uttalelser i plan og enkeltsaker, konflikt og sårbarhetsanalyser, utarbeiding av verneplaner, temakart, div. prosjekter.

Landbruksavdelingen

Uttalelser i plansaker (fradelinger, konsesjoner og omdisponeringer), konfliktanalyser (bortgang av dyrka/dyrkbar mark), dokumentasjon av endringer i arealbruk, temakart, fastsetting av tilskudd i form av regionalt miljøprogram

(bl.a. beregning av bratt dyrka mark), gårdskart, skogbruksplanlegging (laserskanning blir brukt i utstrakt grad ifm. skogtakst i Oppland), div. prosjekter.

Samordnings- og beredskapsstaben

Uttalelser i plansaker, krisehåndtering.

Oppvekst og utdanningsavdelingen, helse og sosialavdelingen

Liten/sporadisk bruk. Et arbeid gjøres mot helse og sosialavdelingen for å presentere ulike temaer i form av kart.

Beredskap på landbruks- og matområde

Når det gjelder beredskap innenfor landbruks- og matområde, er embetets samordnings- og beredskapsstab ansvarlig. Landbruksavdelingen er med i kristestaber når det er hendelser eller blir arrangert øvelser.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
21 Landbruksbasert næringsutvikling	kr 5 467 742,84	kr 0,00
22 Klima- og miljøpolitikk i landbruket	kr 1 457 953,07	kr 0,00
23 Eiendoms- og bosettingspolitikk	kr 945 922,70	kr 0,00
24 Forvaltning av inntekts- og velferdspol. tiltak	kr 1 894 514,54	kr 0,00
25 Effektiv forvaltning	kr 549 519,73	kr 0,00
26 Jordvern, kulturlandskap og samfunnsplanlegging	kr 2 443 111,85	kr 0,00
27 Reindriftsforvaltning	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under LMD	kr 107 722,70	kr 0,00
Sum:	kr 12 866 487,00	kr 0,00

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på utdanningsområde

31.1 Tilsyn

Måloppnåelse, ressurser, kompetanse, metode, tiltak som gjennomføres for å bedre måloppnåelsen

Fylkesmannen i Oppland har oppfylt målene på tilsynsområdet som var satt gjennom aktivitetskravene til embetet for 2012. Det er i alt gjennomført 22 tilsyn inkludert to tilsyn som var utsatt fra 2011. Aktivitetskravet var 18 tilsyn på opplæringsområdet.

Når det gjelder innholdet og resultatet av disse tilsynene viser vi til særreportering om dette.

Tilsyn har også i 2012 tatt mye av kontorets ressurser. Vi har i de fleste tilsynene vært bemannet med tre personer i tilsynsteamene. Det har vært nødvendig fordi vi har hatt mange nye medarbeidere med behov for å sette seg inn både i tema og metode. I 2013 har vi som utgangspunkt at tilsynsteamene bemannes med to personer, men i enkelte tilfeller vil vi fortsatt operere med tre i teamene.

Kontorets kompetanse med tanke på å føre tilsyn avhenger bl.a. av regelverksforståelse, metodekunnskap, kapasitet og personlig egnethet – og til en viss grad av et stabilt personale. Også i 2012 har kontoret mistet en erfaren medarbeider og ytterligere en har sagt opp og slutter på nyåret i 2013. Det er fem tilsynsmedarbeidere på opplæringsområdet som ikke har gjennomgått metodekurs.. Fylkesmannen har i 2012, som tidligere år søkt å øke tilsynskompetansen gjennom samarbeid med andre fylkesmenn om tilsynsmetode og regelforståelse, deltakelse i regelverksamlinger og gjennom å involvere hele avdelingen i prinsipielle diskusjoner om regelverk og viktige tilsynsystema. Nyansatte blir introdusert for tilsynsfeltet gjennom deltakelse i tilsyn raskt etter at de er ansatt. Fylkesmannen ønsker på den måten å sørge for et bredt korps av saksbehandlere som kan ta ansvar for gjennomføring av tilsyn. Vi prøver etter hvert å få til relativt faste team som «spesialiserer» seg på enkelte tilsynsystema.

Det er gledelig at Utdanningsdirektoratet setter i verk metodekurs i 2013. Dette vil styrke tilsynskompetansen vår. Kontoret har fra 2012 to fast ansatte jurister, noe som vil styrke kapasiteten på tilsynsfeltet.

Vurderinger som lå til grunn for valg av tema, tilsynsobjekt og dimensjonering av egeninitierte og hendelsesbaserte tilsyn

Tema for de egeninitierte tilsynene i 2012 var lokalt læreplanarbeid, gjennomføring av spesialundervisning,

opplysningsplikten fra skoler til barnevernstjenesten og fag- og timefordelingen og vurdering i videregående skole.

Valg «lokalt læreplanarbeid» som tema også for tre egeninitierte tilsyn er gjort utfra en oppfatning av at dette er et tema som treffer skolene i kjernevirksomheten deres, og at det er av største betydning for elevene at dette faktisk utføres på en god måte. Tilsynene er ført med en barneskole og en ungdomsskole i de valgte kommunene, slik som instruksjonen for de prioriterte tilsynene legger opp til. Tilsynsobjektene ble valgt utfra Fylkesmannens kunnskap om skoleeiers utfordringer.

Bakgrunnen for valget av «gjennomføring av spesialundervisning» som tema var bl.a. klagesaker der det viser seg at klager ikke får det tilbudet som vedtaket sier at han skal ha. En annen grunn var påstander som har kommet fram den seinere tid om at spesialundervisning ikke «virker». Da er det vår oppfatning, at før en kan si noe om det, må en vite at den undervisningen som blir gitt, faktisk er i tråd med sakkyndig vurdering og vedtak. Tilsynsobjektene ble valgt utfra erfaringer fra klagesaksbehandling.

Opplysningsplikten til barnevernet ble valgt som tema fordi det ble sagt at skoler og barnehager i liten grad meldte til barnevernet, og at det var behov mer oppmerksomhet på dette. Tilsynsobjektet var valgt utfra en antakelse om at den valgte skoleeieren faktisk har orden på dette området. Tilsynet er det første i sitt slag i Oppland.

Tilsynet med fag- og timefordelingen i videregående skole ble valgt som tema på bakgrunn av tips om brudd på dette regelverket i videregående skole.

Når det gjelder valg av tilsynsobjekt, har etter hvert hensynet til hyppighet etter hvert blitt en faktor å ta hensyn til.

Når det gjelder dimensjonering av tilsynsmengden, er det flere faktorer som spiller inn. Kapasitet ved kontoret har vært den avgjørende faktoren, men Fylkesmannen gjør også en vurdering av hvilke virkemidler som er mest effektive i forhold til å oppnå regeletterlevelse, tilsyn eller dialog og veiledning. Fylkesmannen har de seinere åra gjennomført utstrakt veiledning både i forkant av tilsyn og i etterkant. Dette er en modell som vi har god erfaring med, og som skoleeier har vært verdifullt. Det vises til resultatområde 31.4.

Retting av lovbrudd

Det er Fylkesmannens vurdering av skoleeier i all hovedsak retter lovbrudd avdekkes gjennom tilsyn. I 2012 er det gjennomført oppfølgingstilsyn i to kommuner, i alt fire skoler, på området psykososialt skolemiljø i regi av det felles nasjonale tilsynet. Det ble ikke avdekket lovbrudd på noen av disse skolene, noe som har styrket vår tro på at tilsyn, kombinert med veiledning i for- og/eller etterkant virker. Det er også vårt inntrykk at skoleeiere også bruker erfaringene og tilbakemeldingene fra tilsyn i sitt arbeid med sikring av regeletterlevelse og kvalitetsutvikling overfor skoler som ikke har hatt tilsyn.

31.2 Klagesaksbehandling

Klager på grunnskoleområdet.

Klager som gjelder avgjørelser om skoleplassering, skoleskyss og standpunkt karakterer, er de bestemmelsene som Fylkesmannen i Oppland har flest klagesaker innenfor.

Når det gjelder skoleplassering, behandlet Fylkesmannen 19 saker i 2011 mens tallet for 2012 er 12 saker. Når det gjelder skoleskyss, behandlet Fylkesmannen 29 saker i 2011 hvorav 13 fikk medhold. Resultatet for 2012 viser at Fylkesmannen har behandlet 25 saker om skoleskyss, hvor fire fikk medhold. I 2011 behandlet Fylkesmannen 41 saker om standpunkt karakterer. I 27 saker fikk klager medhold. Tallet for 2012 er relativt likt. Fylkesmannen har behandlet 49 saker som gjelder klage på standpunkt karakterer, og 19 av disse fikk medhold.

Klager på vedtak om spesialundervisning har gått noe ned i 2012, fra 13 saker i 2011 til seks saker i 2012. Fylkesmannen har gjennomført flere samlinger for sektoren hvor temaet spesialundervisning har vært oppe. Både PPT, skoleeiere og skoler har vært målgrupper. Temaer har vært innholdet i sakkyndig vurdering, generell saksbehandling og rutinearbeid. Fylkesmannen erfarer å bli kontaktet med spørsmål om veiledning i forbindelse med arbeidet med sakkyndig vurdering og enkeltvedtak. Veiledning på dette område kan være en medvirkende faktor til at antallet klagesaker går ned og holder seg relativt lavt.

Klager innenfor videregående skole

Fylkesmannen behandlet tre saker om inntak til særskilt utdanningsprogram, mens tallet for 2011 var 13.

Klager spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder.

I alt fire saker om spesialpedagogisk hjelp ble behandlet i 2012. Det samme tallet for 2011 var 14 saker. Også her, som for spesialundervisning, har det vært en nedgang. Om denne nedgangen skyldes økt veiledning og fokus rettet mot dette temaet, er mer usikkert, da veiledningen som har vært gjennomført primært har hatt som tema spesialundervisning i grunnskolen.

Lovlighetskontroll

Det er ikke foretatt lovlighetskontroll i 2012 av kommunale eller fylkeskommunale avgjørelser som er fattet i medhold av opplæringsloven jf. kommuneloven § 59.

Måloppnåelse.

Fylkesmannen har gjennomført klagesakene på en god måte. Saksbehandlingstiden har vært i gjennomsnitt 1 måned. Avdelingen har hatt to jurister i tilsammen 200 % stilling. Det ble vakanse i den ene juriststillingen mot slutten av året, noe som medførte noe økt saksbehandlingstid. Det er tilsatt ny jurist i denne stillingen. En del saker som kom inn på slutten av 2012, er ikke ferdig behandlet og vil derfor bli ferdigstilt i inneværende år. Sett under ett har saksbehandlingskapasiteten ved avdeling vært bra i 2012.

Fylkesmannen er ikke kjent med at skoleeier ikke har fulgt opp vedtak gjort av Fylkesmannen.

Fylkesmannen har blitt kjent med saker gjennom media, men ingen av disse har endt opp som klagesak.

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Standpunkt (fag og orden og oppførsel)	45	25	19	0	1	
Lokalt gitt muntlig eksamen	4	0	4	0	0	
Særskilt språkopplæring, § 2-8	3	0	3	0	0	
Permisjon fra opplæringen, § 2-11	1	0	1	0	0	
Spesialundervisning for voksne, § 4A-2	1	0	0	1	0	
Spesialundervisning, § 5-1	6	1	3	1	1	
Skyss, § 7-1	25	4	19	2	0	
Skoleplassering, § 8-1	13	0	8	4	1	Kommunen omgjorde sitt eget vedtak
Sum	98	30	57	8		

Klage i videregående opplæring (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Sentralt gitt skriftlig eksamen	58	18	40	0	0	Klagesaksbehandlingen på videregående opplæring for 2012 i "andre fremmedspråk hvor det ikke blir gitt opplæring"
Sum	58	18	40	0		

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Spesialpedagogisk hjelp, § 5-7	4	4	0	0	0	
Sum	4	4	0	0		

31.3 Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

Fylkesmannen i Oppland deltar på de samlinger som arrangeres av Utdanningsdirektoratet på området. I forkant av datainnsamlingen ble det arrangert en samling for skoleeiere som ønsker en oppdatering i utfylling av

skjemaene og programmet. Det er vår erfaring at et slikt kurs gir en nyttig oppfrisking av kunnskapene om GSI hos skoleierne og markerer "kick-off" for innsamlingen. Vi kommer til å fortsette med slike årlige samlinger, noe vi mener er viktig for god måloppnåelse på området.

Skoleeiere og delvis rektorer ble veiledet undervegs i rapporteringsperioden. Det meste av arbeidet foregår på telefon og e-post. Pga en del nye GSI-kontakter i kommunene og de private skolene var det nødvendig med nok så mye oppfølging.

Etter at kommunene har foretatt registreringen, velger Fylkesmannen ut noen viktige områder som revideres grundigere enn andre.

Måloppnåelse

Måloppnåelsen vurderes som tilfredsstillende, og strategien som er valgt gir et godt grunnlag for å kvalitetssikre registreringen. Vi mener at Fylkesmannen har den kompetanse som skal til for å nå målene. Det gode samarbeidet med Waade Informasjonssystemer og Utdanningsdirektoratet er et viktig bidrag til dette.

31.4 Informasjon og veiledning

Informasjon og veiledning om regelverk

Fylkesmannen har løpende gitt informasjon og veiledning om regelverk ved å besvare telefonhenvendelser og eposter, i tillegg har Fylkesmannen benyttet hjemmesiden aktivt ved å legge ut presiseringer fra Utdanningsdirektoratet. Lov og regelverk har vært faste innslag på skoleledersamlingene hvor kommunene som skoleeiere har deltatt. Videre har Fylkesmannen veiledet skoleledere og andre ansatte ved skoler om reglene knyttet til kapittel 9a. Andre temaer som det har vært gitt informasjon og veiledet om er spesialundervisning og generell forvaltningsrett. Her har rådgivere i PPT og rektorer sammen med skolemyndigheten vært målgruppen. Oppvekst- og utdanningsavdelingen har samlet sett hatt kapasitet til å imøtekomme løpende henvendelser om veiledning på lov- og regelverk.

Formidle resultater fra tilsyn

Fylkesmannen har publisert alle tilsynsrapporter på hjemmesiden vår og laget nyhetssaker på nett om vesentlige funn i tilsynene. Fylkesmannen har gjort rede for erfaringer i møte med skolesektoren og løftet frem god praksis på skoleledersamlinger, regelverkssamlinger, i egne brev og i møter med utdanningsorganisasjonene og Oppland fylkeskommune.

Informere og veilede om tilstandsrapport og funksjonalitet i skoleporten

Se pkt 32.3

Styrke skoleeieres og skolelederens kompetanse i bruk av verktøy for kvalitetsvurdering og skoleutvikling.

Se pkt 32.3

Gi bistand til Utdanningsdirektoratet i arbeidet med informasjon og rekruttering av veiledere til veilederkorps, jf resultatområde 32.4

Informasjonsbrev til mulige deltagere i veilederkorpsset er publisert på Fylkesmannens nettside.

Gi informasjon om «Bedre læringsmiljø» som ressurs

Fylkesmannen har informert om «Bedre læringsmiljø» i møte med skoler og kommuner, særlig knyttet til gjennomføring av tilsyn etter opplæringsloven kap. 9A. Vi har også informert om satsingen i møte med skoleansvarlige i kommunene. I informasjonen har vi vektlagt veiledning på bruk av nettressursene.

Manifest mot mobbing

Fylkesmannen har på hjemmesiden oppfordret alle kommunene til å signere manifestet og forplikte seg til et aktivt arbeid mot mobbing. Se også 34.3.

Informasjon om valgfagene

Fylkesmannen har i 2012 informert og besvart henvendelser om oppstart og gjennomføring av valgfag. I januar

2012 arrangerte Fylkesmannen en spredningskonferanse om arbeidslivsfag der også Udir deltok. Målgruppen var ungdomsskoleledere og Udirs representant informerte om innføring av valgfag. Fylkesmannen har også besvart henvendelser om utfordringer med skyss som innføring av valgfag har ført til. Videre har Fylkesmannen bistått skoler og kommuner med søknad om å utvide valgfagene til også å gjelde 9. og 10. trinn ved å søke om forsøk. Fylkesmannen har også besvart henvendelser vedrørende vurdering og standpunkt karakterer i valgfag.

Informere om ordningen *Inn på tunet*

I forbindelse med regelverkssamlinger og møte med kommunene har Fylkesmannen informert om Inn på tunet. Spesielt har vi lagt vekt på regelverk for bruk av alternative opplæringsarenaer og rundskriv Udir-03-2010.

Opplæring av minoritetsspråklige elever

Fylkesmannen har informert om regelverk på dette området i enkelte regelverkssamlinger med kommunene, men hovedsakelig er veiledningen her knyttet til konkrete saker. Fylkesmannen deltar i årlig nettverkssamling med NAFO, HiHm og fylkets fokusenheter på området.

Fylkesmannen har løst oppdragene innenfor embetes ressurser og mener å ha kompetanse til å utføre oppdragene tilfredsstillende. Det ble benyttet faglig kompetanse fra universitet og høyskolemiljø som foredragsholdere på ulike samlinger.

31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver

Måloppnåelse, ressursbruk, kompetanse

Fylkesmannen har gjennomført oppdraget på dette feltet etter de sentrale retningslinjene som er gitt, og de totale ressursene som er brukt her er på ca 80 ukesverk. For å gjennomføre vårt oppdrag har vi hatt både den nødvendige kompetansen og de nødvendige ressursene på vårt kontor.

Arbeidet knyttet til gjennomføring av nasjonale prøver, eksamen og bruk av PAS er teamorganisert ved kontoret. Hensikten med en slik organisering er å kvalitetssikre tjenesten overfor brukerne og å sikre god brukerstøtte i forbindelse med avvikling av prøvene.

Fylkesmannen har deltatt på Utdanningsdirektoratets møter om eksamen, nasjonale prøver, kartleggingsprøver og PAS.

Sentralt gitt eksamen grunnskolen

I 2012 gjennomførte Fylkesmannen fellessensur for skriftlig eksamen i grunnskolen sammen med Fylkesmannen i Hedmark. Det ble oppnevnt sensorer og oppmannskorps og utbetalt sensorhonorar og reisegodtgjørelse.

Det ble gjennomført sensorskolering for sensorer til skriftlig eksamen i juni 2012.

Fylkesmannen arrangerte fagdager for lærere i engelsk, norsk, matematikk og kroppsøving på ungdomstrinnet. Fagdage ble gjennomført i oktober/november og arrangert i samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark. Fagdagen i kroppsøving ble gjennomført første gang i 2012, og bakgrunnen for å gjennomføre denne var først og fremst utfordringer i forbindelse med vurdering i de praktisk/estetiske fagene. Vi har tidligere gjennomført fagdager i mat og helse og kunst og håndverk. Det har vært svært god oppslutning på alle fagdage.

Når det gjelder eksamen i grunnskolen våren 2012, var gjennomsnittsprosenten av skoler som brukte PGS i fagene norsk og engelsk på 58,5 %. Det skulle tilsi at vi ligger litt under landsgjennomsnittet som var 62% (iflg. tall fra Udir.)

Sentralt gitt eksamen i videregående opplæring

Fylkesmannen i Oppland har bidratt til at sentralt gitt eksamen ble gjennomført på en forsvarlig måte. Embetet bistod alle de videregående skolene med råd og veiledning når de hadde behov for det. Fylkesmannen strakte seg langt for at elever og privatister skulle få avlagt sine eksamener i tide.

FM i Oppland har tidligere bistått Fylkesmannen i Sør-Trøndelag med å gjennomføre nasjonal sensur, men fra 2012 ble det bestemt at vi ikke skulle bidra til å gjøre det. Vi har et stort nasjonalt oppdrag med å gjennomføre fellessensur både vår og høst for ca. 50 fremmedspråk. Dette oppdraget har vi hatt de siste årene, og det er svært ressurskrevende. Fylkesmannen har også ansvar for at det blir gjennomført klagebehandling av eksamensbesvarelser i andre fremmedspråk det ikke blir gitt opplæring i.

Vi sørget også for utbetalinger av sensorhonorar og reiseutgifter knyttet til sensur og klagesensur.

FM oppmoder hvert år på en eksamenskonferanse i regi av Oppland fylkeskommune alle de videregående skolene i Oppland til å gjennomføre eksamenene elektronisk så langt det lar seg gjøre, og gjennomsnittet for våren 2012 var på 62 %, som tilsvarer landsgjennomsnittet (Iflg. Udir sine tall)

Lokalt gitt eksamen i videregående opplæring

Fylkesmannen hadde god kontakt med eksamenskontoret i Oppland fylkeskommune, og hadde god anledning til å se til at lokalt gitt eksamen ble gjennomført på forsvarlig måte. Fylkesmannen deltar hvert år på deres eksamenskonferanse og bidrar med informasjon og veiledning.

Kartleggingsprøver i videregående opplæring

Fylkesmannen har bistått de videregående skolene ved gjennomføringen av kartleggingsprøvene når det har vært behov. Vi fulgte med på gjennomføring/registrering i PAS. Der PAS viste stor andel "manglende resultater", minnet vi om fristen for gjennomføringen av kartleggingsprøvene og for registrering av status i egen e-post til skolene.

Etter gjennomføringen av kartleggingsprøvene, registrerte vi at det var en del tilfeller hvor resultatet ikke var registrert. Vi kontaktet skolene og fikk svar på hvorfor det var slik. Det var kun en skole hvor vi mener resultatet var urovekkende, fordi de ikke hadde registrert noen resultater. Vi fikk vite årsaken til dette, og vi vil ha sterkt fokus på denne skolen ved neste gjennomføring av kartleggingsprøver. Totalt var registreringsprosenten 77 i regning og 76 i engelsk.

Gjennomføring av nasjonale prøver

I gjennomføringsperioden bistod Fylkesmannen med veiledning og brukerstøtte overfor skoleeierne. E-post til alle skoler med "manglende resultater" i PAS ble sendt ut med påminnelse om frist for registrering i PAS.

Fylkesmannen har i 2012 tilskrevet alle skoleeiere (kommuner og private) og fått tilsendt en beskrivelse av skoleeiers rutiner for gjennomføring og oppfølging av Nasjonale prøver. Det har ikke vært ytterligere oppfølging av dette.

Oppfølging av resultater fra nasjonale prøver

Resultatene fra prøvene har blitt benyttet i utarbeidelsen av Fylkesmannens kommunebilder i Oppland. Kommunebildene har vært drøftet med politisk og administrativ ledelse i kommunene. Resultater fra lesing har også vært tema på samling for skoleeiere og i regionsamlinger i fbm. ungdomsskolesatsingen.

I Fylkesmannens samling i november for kommunenivået har "prøvefeltet" vært tema der representanter fra Utdanningsdirektoratet holdt innlegg. Nasjonale prøver som redskap for læring var tema i tillegg til status og videreutvikling av prøvefeltet.

Oppfølging av fritak

Våren 2012 gjennomgikk Fylkesmannen fritaksregler i møte med skoleeiere, og statistikken over fritaket fra nasjonale prøver i 2011 ble presentert. Vi har ikke funnet grunnlag for ytterligere tilsyn eller for å iverksette andre tiltak overfor skoleeiere ut over det som nevnes nedenfor.

Fritaksstatistikken er sammenstilt med statistikk over elever med enkeltvedtak etter §§ 2-8 og 5-1. På bakgrunn av denne gjennomgangen vurderer Fylkesmannen at det er en sammenheng mellom andelen av elever med enkeltvedtak og andelen av elever med fritak. Fylkesmannen vil følge opp enkeltkommuner med høyt fritak fra NP 2012 med samtaler før gjennomføring av NP 2013.

Bruk av resultater fra eksamen og nasjonale prøver i tilsynsarbeidet

Resultater fra nasjonale prøver og eksamensresultater er en av flere indikatorer som inngikk i ROS-analysen som lå til grunn for utvelgelsen av tilsynsobjekter i 2012.

Fylkesmannen i Oppland

Særskild Rapportering	JA	NEI	Øvrige kommentarer
-----------------------	----	-----	--------------------

1. Benytter embetet informasjonen som fremkommer ved avvikling av prøver og eksamener i tilsynsarbeidet?	X	Disse opplysningene blir benyttet som en del av grunnlaget for valg av tilsynsobjekter. I 2012 har det ikke framkommet resultater som tilsier at det skulle være nødvendig for å iverksette egne tilsyn.
--	---	--

	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
2. Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver	Oppland ligger noe under landsgjennomsnittet på alle prøver og alle trinn når det gjelder fritak, bortsett fra lesing 9. trinn der andelen fritak er likt med landsgjennomsnittet på 2,9.	Det er noe variasjon mellom skoleeierne i fylket. I en kommune er fritaksprosenten 20 i engelsk og lesing på 5. trinn. I en annen kommune er fritaksprosenten i lesing på 5. trinn ca. 17, og ca. 15 på 9. trinn. I en tredje kommune er fritaksprosenten 12,5 på alle prøver 8. trinn.	På bakgrunn av en gjennomgang av statistikk over elever med enkeltvedtak etter §§ 2-8 og 5-1 mener Fylkesmannen at det er en sammenheng mellom elever med enkeltvedtak og andelen av elever med fritak.	Fylkesmannen har de siste årene presisert fritaksregler i samlinger med skoleeiere og gjennom brev/nettsaker. Fylkesmannen vil følge spesielt opp kommunene med høy andel fritak med samtaler før gjennomføring av NP 2013. Det vurderes fortløpende videre oppfølging av skoleeiere.

31.7 Tilskuddsforvaltning

Kap. 225 post 64 – Tilskudd til barn og unge asylsøkere i mottak og omsorgssentre.

Fylkesmannen har gjennomført søknadsbehandling og utbetaling etter retningslinjer gitt av KD/Utdanningsdirektoratet i brev av 3. april 2009. Vi hadde i 2012 noe nedgang i antallet tilskuddsmottakere og i totalt utbetalt tilskudd etter denne ordningen. Fylkesmannen har gjennomført formalia- og rimelighetskontroll i søknadsbehandlingen og kontrollert kommunenes søknader opp mot beleggslister fra UDI og Bufetat.

Kap. 225 post 66 – Tilskudd til leirskoleopplæring

Søknadsbehandling og utbetaling av tilskudd er gjennomført etter retningslinjer gitt av KD/Utdanningsdirektoratet i brev av 23. mars 2009. Embetet hadde etterslep fra 2011 på grunn av for liten fullmakt, dette ble utbetalt i februar 2012. I 2012 fikk embetet også for liten fullmakt, vi vil derfor ha med oss et etterslep inn i 2013 også.

Måloppnåelse

Fylkesmannen har på dette resultatområdet tilstrekkelig saksbehandlerkompetanse til å forvalte ordningene etter retningslinjene gitt av Utdanningsdirektoratet. Som en del av kvalitetsarbeidet i embetet er det utarbeidet rutinebeskrivelser for saksbehandlingen av disse tilskuddsordningene. Vi har i 2012 hatt vikar i stillingen som saksbehandler på disse tilskuddsordningene.

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i grunnpoplæringen

32.2 Kompetanseutvikling

Vurdering for læring

Deltatt på nasjonale samlinger deriblant informert om Oppland spredningsarbeid på samling for ansatte hos Fylkesmennene.

Tatt i mot sluttrapper fra pulje 1, oppsummert og videreformidlet disse. Sluttrapperne i pulje 2 er videresendt til direktoratet. Fylkesmannen har ingen merknader til rapporteringene.

Fulgt opp kommuner og fylkeskommune som har deltatt.

Utbetalinger er gjennomført.

Gjennomført tre samlinger i eget fylke der deltagerkommuner/skoler fortalte om sine erfaringer og delte undervisningsopplegg. Både grunn- og videregående skoler og privat vg skole deltok, i tillegg til at Høyskolen i Lillehammer deltok med faglig innlegg. Tilsammen 200 deltagerere. Flere kommuner og regioner har i etterkant av samlingene satt i gang med lokale tiltak.

Kompetanse for kvalitet

Fylkesmannen har gjennomført oppdraget ihht. ”Kompetanse for kvalitet”. Midler til kompetanseutvikling ble fordelt til kommunene etter søknad ihht. retningslinjene for midler til vikarutgifter og etterutdanning på prioriterte områder, gitt i brev fra Utdanningsdirektoratet februar/mars 2012.

Det har vært en vesentlig økning i antallet søknader til videreutdanning sammenlignet med tidligere år. Det er Fylkesmannens vurdering at det er to hovedårsaker til dette: Endret finansieringsmodell, der ordningen nå medfører reduserte kostnader for skoleeier, og økt oppmerksomhet rundt temaet i Fylkesmannens møter med skoleeiere. En del kommuner i Oppland (11 av 26) velger fortsatt å ikke benytte seg av denne ordningen. Av 66 tildelte studieplasser er 49 selvvalgte fag. Dette dreier seg i stor grad om leseopplæring og leseveiledning, og noen av disse studiene organiseres regionalt i samarbeid med UH.

Søknadene om midler til etterutdanning på prioriterte områder oversteg de rammene Fylkesmannen var gitt i fullmaktsbrevet. Det har ikke vært utarbeidet særskilte retningslinjer for prioritering mellom søknader til etterutdanning i fylket. Alle skoleeiere som søkte midler til etterutdanning på de områder som var prioritert i

Udir. sitt brev, fikk innvilget sin prioriterte søknad. Men Fylkesmannen foretok en reduksjon av tilskuddsbeløpet i forhold til de rammer som var gitt.

For å bidra til koordinering og samarbeid om kompetanseutvikling har Fylkesmannen videreført arbeidet i strategisk gruppe for kompetanseutvikling, der KS, lærerorganisasjonene, høgskolene og representanter fra skoleeierne deltar. Dette koordineres med det regionale Gnist-samarbeidet.

Gnist

Fylkesmannen har koordineringsansvaret for det regionale GNISTarbeidet.

Med utgangspunkt i strategisk gruppe for kompetanseutvikling er regionalt GNISTpartnerskap etablert med følgende deltakere: LO, Utdanningsforbundet, Skolelederforbundet, Skolenes landsforbund, Oppland Lektorlag, NHO, Pedagogstudentene, HiL, HiHm, KS, kommunale skoleeiere (repr. Ved Nord Aurdal kommune), Oppland fylkeskommune og Fylkesmannen.

Arbeidsutvalget består av LO, Utdanningsforbundet, Pedagogstudentene, HiL, HiHm, KS, skoleeier i Nord Aurdal, Oppland fylkeskommune og Fylkesmannen.

For både partnerskapet og arbeidsutvalget er det i 2012 etablert faste møtetidspunkter i et årshjul med ett møte i halvåret for partnerskapet og to møter i halvåret for arbeidsutvalget. Representanter for det regionale GNISTpartnerskapet har deltatt på flere nasjonale samlinger.

I forlengelsen av den nasjonale rekruterings- og holdningskampanjen «Har du det i deg?» hadde GNIST-Oppland flere oppslag i lokale medier etter målbevisst jobbing over lang tid.

I Oppland har vi satt Meld. St.22 og strategien for ungdomstrinnet på agendaen. Arbeidsutvalget i GNIST er styringsgruppe for oppfølgingen av Meld. St. 22 Motivasjon-mestring-muligheter, og tiltakene i strategien for ungdomstrinnet. Meldingen er fulgt opp i henhold til nasjonale retningslinjer, og prosjektleder i GNIST ble tilsatt 21. august 2012. I arbeidet med å forankre strategien, er en referansegruppe opprettet, der en skoleeier fra hver av de seks regionene i Oppland er representert. I de seks regionene har vi gjennomført regionsamlinger for å få en felles forståelse av strategien, og for å kartlegge status og behov på den enkelte skole med ungdomstrinn. Både

skoleeiere og skoleledere har deltatt på disse samlingene. Skoleeierne og skoleledere er ansvarliggjort i implementeringsprosessen, og etablerte møtearenaer er tatt i bruk, for at tiltakene i stortingsmeldingen skal nå fram til hver kommune, til hver ungdomsskole, og føre fram til utvikling i alle klasserom.

Strategien for ungdomstrinnet ble presentert på skoleledersamling i november. Her ble skoleeierne utfordret i hvordan de bruker resultater i sitt kvalitetsutviklingsarbeid m.h.t satsingsområdene i strategien. Skoler med ungdomstrinn har kommet ulikt i sin utvikling, og en prosess med kartlegging av behov og status er igangsatt. Samarbeid og systemisk tenkning mellom de ulike aktørene og nivåene er vektlagt i Oppland.

Behovet for utdanning av lærere, rekrutteringsarbeid og etter- og videreutdanning har vært tema i regionmøter mellom Fylkesmannen og kommunene v/ordfører/rådmann. Dette har også vært tema i møte mellom Utdanningsdirektøren og Fylkesopplæringsjefen. Sistnevnte møte har resultert i et samarbeid mellom Fylkesmannen i Oppland og Fylkeskommunene i kartlegging av behovet for etter – og videreutdanning av lærere i fylket med målrettede tiltak.

Vi har laget og publisert statistikk for alle våre kommuner når det gjelder "Andel lærere uten godkjent utdanning" på alle trinn. Dette er presentert for rådmenn og ordførere i tillegg til at det er fulgt opp mot sektor.

Vi har hatt flere møter med utdanningsorganisasjonene der bl.a. rekruttering og etter- og videreutdanning har vært tema.

Måloppnåelse

Fylkesmannen har ressurser og kompetanse ved oppvekst- og utdanningsavdelingen til å gjennomføre arbeidet i forhold til resultatmålene på dette området. Selv om forholdsvis mange kommuner fortsatt ikke har deltakere i videreutdanning, vurderer vi at vi har hatt god måloppnåelse i forhold til at vi hadde satt en vesentlig økning i antall deltakere som mål for 2012.

32.3 Skoleporten

Fylkesmannen anser at tilsynsoppgavene er løst i henhold til embetsoppdrag og resultatkrav.

Det er opprettet en brukerstøttefunksjon hos Fylkesmannen, og denne er gjort kjent for kommunene, fylkeskommunen og privatskolene. Samtlige skoleeiere har blitt opprettet som brukere, og det er gitt løpende veiledning i bruk av skoleporten, bl. annet i brukeradministrasjon.

I tillegg har vi startet opp en ny aktiv satsing mot skoleeiere som skal gjennomføres i 2012 og 2013. Satsingen har to hovedfokus; a) ny funksjonalitet i Skoleporten b) bruken av de ulike verktøyene for kvalitetsutvikling som portalen tilbyr. Som grunnlag for denne satsingen har vi i 2012 gjennomført en liten kartleggingsundersøkelse for å undersøke kommunenes bruk av disse verktøyene.

i 2012 benyttet Fylkesmannen begge de faste to-dagers samlingene vi har med skoleeierne til å drøfte kvalitetsutvikling i norsk skole. På vårsamlingen hadde professor Lars Monsen v/HIL et foredrag om "Kvalitetsutvikling i norsk skole - hva sier forskningen og hva kan denne forskningen brukes til?", og Nord-Fron kommune presenterte sine erfaringer med Skoleporten og bruken av tilstandsrapporten. På høstsamlingen foreleset dosent Knut Roald fra Høgskulen i Sogn og Fjordane, om "Arbeidet med data i Skoleporten i en kunnskapsutviklende sammenheng - på skole- og kommunenivå". Her ble skoleeierrollen spesielt vektlagt. Videre deltok Utdanningsdirektoratet ved vurderingsavdelingen og de presenterte; a) Status og videreutvikling av prøvefeltet, og b) Nasjonale prøver som redskap for læring (analyseverktøy, vurdering for læring og TREND).

I 2013 har vi blant annet planlagt å gjennomføre to fagdager ute i fylket. Her skal vi ivareta de to satsingsområdene (som nevnt over) i forhold til en utvidet målgruppe: kommuner, rektorer og ledergrupper i hele grunnopplæringen. Vi har inngått en avtale om at Utdanningsdirektoratet disse dagene skal presentere ny funksjonalitet (spesieilt prøvefeltet) og verktøyene i skoleporten.

Informasjon hentet fra Skoleporten har vært grunnlag for utarbeidelse av kommunebilder og i forberedelse til

tilsyn. Informasjon fra Skoleporten benyttes i ROS-analysen som ligger til grunn for valg av tilsynsobjekt og tema det skal føres tilsyn med.

Samlet ressursbruk knyttet til arbeidet med Skoleporten er 4 ukesverk.

32.4 Erfaring- og kunnskapsinnhenting

Erfarings- og kunnskapsinnhenting fra eget fylke

Fylkesmannen har publisert informasjon på sin hjemmeside om politiske satsningsområder og presentert nye ordninger og lovendringer på skoleledersamlinger og regelverkssamlinger. Fylkesmannen har bedt om tilbakemelding fra kommunene om hvordan nye ordninger og lovendringer blir realisert og fungerer. Fylkesmannen har gitt informasjon og veiledning til kommuner og skoler på forespørsel.

For å sikre mer kunnskap om hva som gir økt læringsutbytte, deltar vi sammen med tre andre embeter i et forskningsprosjekt støttet av forskningsrådet (PRAKUT). Resultater fra Nasjonale prøver har tydeliggjort regionale forskjeller. Forskningsprosjektet «Lærende regioner» ønsker å undersøke hvorfor det er regionale variasjoner i resultater og hvordan undervisningen må formes for å skape bedre resultater.

«Lærende regioner» er et samarbeidsprosjekt mellom Fylkesmenn, KS, Utdanningsforbundet, Høgskoler og kommuner (rådmenn og skolesjefer) i 4 fylker (Sogn og Fjordane, Oppland, Aust-Agder og Nord-Trøndelag - Elevene i Sogn og Fjordane gjør det bra år etter år. Resultatet i Oppland, Nord Trøndelag og Aust-Agder er under gjennomsnittet i samme periode). Prosjektet har en nasjonal styringsgruppe, en regional prosjektgruppe i hvert fylke og er delt inn i 11 delforskningsprosjekter. Forskningsprosjektene skal på ulike måter se på: 1) Hva påvirker skolenes evne til å skape gode resultater, 2) Hvilke krefter utenfor skolen påvirker resultater og 3) Hvordan former undervisningen elevenes resultater.

Prosjektet skal gå i dybden på hva som har skapt regionale forskjeller og hvordan utdanningssystemet blir opplevd ulikt i de ulike regionene. Forskningen ønsker å gi økt kunnskap om grunnleggende ferdigheter i skole og lærerutdanning, og økt kunnskap om hvordan «regional bevissthet» (grunnleggende holdninger og verdier på regionnivå) fremmer utviklingen av grunnleggende ferdigheter. Målet er at denne kunnskapen skal gi grunnlag for nye tiltak og bidra til praksisrettet kunnskaps- og kvalitetsutvikling i skolene i vårt fylke.

Prosjektperioden er fra 2012-2014. Resultater fra alle forskningsprosjektene skal være klare våren 2014. Alle forskningsprosjektene rapporterer to ganger i året (vår/høst). Det er lagt opp til to møter i den regionale styringsgruppa i Oppland per år (vår/høst), i tilknytning til innlevering av delrapporter. Det er avholdt møter i den nasjonale styringsgruppa og i regiongruppa i 2012, og flere av delprosjektene har startet opp arbeidet.

Informasjon og kunnskap om sektorens erfaringer med læreplanene

Fylkesmannen har i mange sammenhenger hatt sektorens arbeid med læreplaner oppe, blant annet på tilsyn med lokalt læreplanarbeid i to kommuner og på fagdager. I forbindelse med tilsyn har skolene blitt bedt om å svare på kartleggingsspørsmål og resultatene skal gjengis i eget punkt i tilsynsrapporten.

Dronning Sonjas skolepris

Fylkesmannen har informert samtlige skoler om prisen, intensjonene og vinnerkriteriene i eget brev og i nyhetssak på vår hjemmeside. Fylkesmannen har oppfordret enkelte skoler som vi vet kan vise til god praksis når det gjelder likeverd og inkludering, til å søke. Fylkesmannen har vurdert søknader og nominert tre kandidater til prisen. Fylkesmannen lagde en nominasjonsbegrunnelse for hver av kandidatene og sendte disse til Utdanningsdirektoratet innen fristen.

Forsøk med andre fremmedspråk på 6. og 7. trinn

Fylkesmannen har holdt kontakten med de kommunene som er involvert. Det er rapportert til

Utdanningsdirektoratet om bruk av midler og tildelt nye midler for 2011.

Arbeidslivsfaget

Det har blitt avholdt to nettverksmøter for skolene som deltar i forsøket fra vårt fylke (i mars og juni). I tillegg ble det i november arrangert en to- dagers felles nettverkssamling for skolene i Hedmark og Oppland. Her deltok også direktoratet med informasjon om det videre arbeidet med faget. Fylkesmannen har i tillegg videreformidlet til Utdanningsdirektoratet informasjon om antall elever som deltar i arbeidslivsfag ved forsøksskolene, som grunnlag for tildeling av støtte til forsøksskolene. Fylkesmannen har opprettholdt kontakt med direktoratet om hvordan faget skal videreføres, og det er utarbeidet en plan for spredning av erfaringer om faget til de øvrige skoler i fylket. I den forbindelse er det skrevet et informasjonsbrev til kommuner og skoler som ble sendt etter skolestart høsten 2011. Hver av de fire forsøksskolene har presentert faget på sin skole, og presentasjonen er lagt på vår nettside. Forsøksskolene skal også delta med sine erfaringer på en planlagt spredningskonferanse i januar 2012.

Rekruttering av skoleeiere til veilederkorps

Fylkesmannen har sendt brev til alle skoleeiere i fylket med informasjon om veilederkorpset og oppfordring til kompetente personer til å søke om å bli veileder. Fylkesmannen har også laget en egen informasjonssak på nett om rekruttering av veiledere. Fylkesmannen har sendt brev til alle skoleeiere i fylket med tilbud om veiledning i skoleutvikling. Fylkesmannen har også informert om tilbudet på nett. I tillegg har Fylkesmannen gjort fremstøt mot enkelte kommuner og oppfordret dem til å søke.

Fylkesmannen mottok søknadene og gjennomgikk disse. Kandidatene ble anbefalt for direktoratet. Alle søkere fra Oppland fikk delta i kvalitetsutviklingsprosjektet.

Rett til fysisk aktivitet

Fylkesmannen har en løpende dialog med prosjektet ”Idrett i skole” og har videreformidlet prosjekts implementeringsplan til alle kommuner på hjemmesiden vår.

Leksehjelp

Fylkesmannen har informert om lovkrav og gitt råd om organisering og innhold på skoleledersamlinger og på nettsiden vår.

Vurdering for læring

Fylkesmannen har deltatt på samlinger for Fylkesmannsembetene samt på noen av samlingene for pulje en og pulje to. I forbindelse med oppstart av pulje 2 deltok Fylkesmannen på oppstartsmøte med Oppland fylkeskommune i januar 2011. Fylkesmannen har mottatt rapporter fra alle deltagerkommunene, fylkeskommunen og privat skole, utarbeidet en oppsummering og videresendt disse til direktoratet. Det har blitt avholdt to fylkesvise nettverksmøter, ett i mars og ett i november for ressurspersoner og representant for skoleeier. Erfaringsdeling og aktuelle temaer for eksempel knyttet til rapportskrivning har vært tema på disse samlingene. Fylkesmannen arrangerte to konferansedager med likt innhold, en på Gjøvik og en på Lillehammer i mai 2011. Foreleser var Gordon Stobard fra Universitetet i London. Alle skoler og skoleeiere i fylket var invitert.

Veiledere til læreplaner

Fylkesmannen har gjennom vår nettside videreformidlet til kommuner og skoler nye veiledere som er utviklet av Utdanningsdirektoratet. I tillegg har vi informert om veilederen til arbeid mot mobbing i skolen til alle kommunene i eget brev.

Bedre læringsmiljø Se pkt under 31.4

Alle oppdrag på kapittel 32.4 er løst innenfor embetets ressurser og kompetanse.

32.5 Tiltak innenfor tilpasset opplæring, spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

Informere og veilede kommuner som lokal barnehagemyndighet, barnehage- og skoleeiere, allmennhet og aktuelle målgrupper om innhold, prinsipper og mål i den nasjonale utdanningspolitikken og lov- og regelverk, herunder nye mål og strategier for spesialundervisningen, jf. Meld. St. 18 (2010-2011) *Læring og fellesskap*.

Fylkesmannen har informert ved blant annet å svare på henvendelser fra foreldre/foresatte, skoler, PP-tjenesten, kommuner og andre. I tillegg har dette vært tema i møte med skoleansvarlige i alle våre kommuner. Vi har også jevnlig lagt ut saker om dette på vår hjemmeside.

Stimulere til at spesialpedagogikk blir bedre forankret i barnehagen, at det etableres en bedre sammenheng mellom tilpasset opplæring og spesialundervisning i grunnpopplæringen og at det skal bli økt bevissthet om spesialundervisningens varighet og resultater.

Fylkesmannen har arrangert samlinger for PP- tjenesten (februar 2012), regelverksamling for nyansatte i PPT og spes.pedkoordinatorene på skolene, samt gjennomført en samling for PP- ledere i fylket. Videre har Fylkesmannen bidratt til at kommuner som gjennomfører prosjekter knyttet til tilpasset opplæring og spesialundervisning har delt sine erfaringer på skoleledersamlinger og samlinger for PPT. Spesialpedagogisk hjelp har vært tema i møte med de barnehageansvarlige i kommunene.

Vi har sett spesielt på sammenhengen mellom tilpasset opplæring og spesialundervisning i to av våre kommuner - Østre Toten og Lillehammer. Dette er kommuner som har hatt en meget høy andel av sine elever på spesialundervisning (Østre Toten brukte 27 % av sine samlede timeressurser til spesialundervisning). Det er skrevet egne rapporter om dette arbeidet og kommunen har fått skjønnsmidler. Andel elever med spesialundervisning er redusert i begge kommunene. Erfaringene fra arbeidet er i flere sammenhenger lagt fram og drøftet med de andre kommunene. Vi har i dette arbeidet satt fokus på sammenhengen mellom tilpasset opplæring og spesialundervisning.

Vi har laget kommunebilder der bl.a. spesialundervisning har fått en sentral plass. Dette er et omfattende dokument som er lagt fram og drøftet i egne møter med med ordførere og rådmenn i alle våre kommuner, i tillegg til møter med sentrale personer i skole- og barnehagesektoren. Vi ser at dette har skapt en større bevissthet om hva som er situasjonen når det gjelder spesialundervisning, og hvordan det kan jobbes for å sikre at flere får utbytte av ordinær opplæring.

Vi har brukt resultatene fra "evaluering av spesialundervisning i K06" systematisk ut mot sektor. Særlig fokus på at det ser ut til at hovedregelen er at elever med spesialundervisning har best utbytte av opplæring dersom det skjer innenfor klassen som ramme, og ikke i egne grupper utenfor klassen.

Vi har gjennomført to omfattende tilsyn med spesialundervisning. Hovedkonklusjonen fra dette tilsynet kan vi enkelt sagt si er at det er vanskelig å se hva som styrer innholdet i spesialundervisningen - sakkyndig vurdering, enkeltvedtaket, IOP eller den enkeltes lærer sin vurdering. Resultatene er, slik vi ser det, meget alvorlig for rettighetene til elever med rett til spesialundervisning. Dette er lagt fram i ulike sammenhenger og har ført til debatt. Etter at vi i løpet av 2013 har gjennomført flere tilsyn på området, vurderer Fylkesmannen å be om et eget møte med leselsen i Udir for å legge fram og drøfte resultatene.

Stimulere til tverretattlig og tverrfaglig samarbeid som omfatter barn, oppvekst og opplæring, samt følge med på om slikt samarbeid skjer på lokalt nivå.

Tverretattlig samarbeid har vært tema på samlinger for PPT og PP- ledere. Fylkesmannen har også innhentet informasjon om hvilke nettverk og samarbeid de ulike PP- kontorene deltar i.

Vi har hatt fokus på meldeplikten til barnevernet både innenfor barnehage og skole. (Har veiledet om regelverk og gjennomført ett tilsyn sammen med helse- og sosialavdelingen). Vi har også et eget prosjekt "Ung i Oppland" der vi samarbeider med NAV for å sikre ungdom arbeidspraksis hos Fylkesmannen. Fylkesmannen har jevnlig møter med ledelsen i NAV for å konkretisere innsatsområder - her deltar både fylkeslegen og utdanningsdiretøren.

Vi deltar i styringsgruppen i Oppland for NyGIV der særlig oppfølgingsprosjektet og det tverrfaglige samarbeidet om utsatte ungdom lokalt, har vært tema. Vi har i den sammenhengen tildelt skjønnsmidler til en region for å

jobbe spesielt mot utsatte grupper. dette er et prosjekt der seks kommuner og videregående skoler samarbeider.

Resultatområde 33 Tilsyn og forvaltningsoppgaver på barnehageområdet

33.1 Tilskuddsforvaltning

Fylkesmannen i Oppland har forvaltet tilskudd til barnehagene i hht. embetsoppdraget og retningslinjer for tilskuddsordningene. Søknadene er behandlet uten ugrunnet opphold. Det er gjennomført formalia- og rimelighetskontroll ved behandling av alle søknader om statstilskudd.

Vi har gjennomført stikkprøvekontroll med bruken av Investeringstilskudd i to kommuner. Det er gjennomført stikkprøvekontroll med Tilskudd til faste plasser i midlertidige lokaler i to kommuner. Kontrollen har vært rettet mot en barnehage i den enkelte kommune. Det er ikke funnet brudd på bindingstiden eller andre avvik.

Vi har gjennomført stikkprøvekontroll med tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder i to kommuner. Det ble i en barnehage oppdaget et barn som hadde en norsk forelder. Etter en vurdering kom fylkesmannen frem til at tilskuddsbeløpet ikke skulle kreves tilbake. Kommunen ble oppfordret til å holde seg oppdatert på regelverket.

Fylkesmannen har mottatt en klage på vedtak om investeringstilskudd. Vi har fastholdt vårt vedtak og oversendt saken til endelig avgjørelse. Utdanningsdirektoratet har behandlet klagen og den ble ikke tatt til følge.

33.2 Klagesaksbehandling

Fylkesmannen mottok to klagesaker som gjelder forskrift om likeverdig behandling. Disse sakene er de eneste på barnehageområdet. Sakene er ikke ferdig behandlet enda og før sakene er ferdig behandlet vil saksbehandlingstiden bli for lang, inntil fem måneder. Dette skyldes ulike grunner. Ikke tilstrekkelig dokumentert sak i forbindelse med oversendelse til Fylkesmannen, kompleksitet i sakskompleksene sammenholdt med et vanskelig og delvis uoversiktlig regelverk som reiser spørsmål som krever økonomiforståelse. Men få klagesaker har også som resultat at det blir vanskeligere å få inngående kjennskap til regelverkets ulike sider.

Arbeidsområdet om likeverdig behandling ble omorganisert i 2012, hvor Oppvekst- og utdanningsavdelingen overtok ansvaret for dette regelområdet. Avdelingen ble styrket med en jurist som arbeider med barnehagesaker og i tillegg har avdelingen økonomikompetanse som trekkes inn i klagesaksbehandlingen om likeverdig behandling. Det jobbes stadig med kunnskapsbygging om likeverdig behandling, blant annet gjennom et eget nettverk med fire andre embeter.

Type Klage	Medhold/delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Sum
Barnehageloven § 10	0	0	0	0	0
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	0	0	0	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	0	0
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd	0	0	0	0	0
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	0	0	0	0
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0
Merknad					

Fylkesmannen har ikke behandlet klagesaker etter barnehageloven.

33.3 Informasjon og veiledning

Måloppnåelse, ressurser, kompetanse, metodikk og strategier

Fylkesmannen mener at oppdraget er løst i henhold til embetsoppdrag og resultatkrav.

Fylkesmannen har gjennom året hatt jevnlig kontakt med kommunene via epost og telefonhenvendelser, vi har også hatt kontakt med private aktører. Veiledningen omhandler i hovedsak spørsmål knyttet til barnehageloven, nasjonale føringer for sektoren, likeverdig behandling, pedagogisk bemanning, tilskudd og kommunens rolle som barnehagemyndighet. FM innehar fagkompetanse på alle områder på barnehageområdet. FM jobber i team, og har interne møter der aktuelle saker på barnehagefeltet diskuteres og planlegges. Vanskelige saker blir alltid diskutert med andre, og FM holder seg oppdatert på fagfeltet ved deltakelse på konferanser, samlinger og lesing av fagstoff. Vi bestreber oss på å svare på alle henvendelser umiddelbart.

FM jobber strategisk med nasjonale føringer for sektoren, vi tar både langsiktige grep og setter oss mindre målsetninger for arbeidet vårt. I samarbeid med kommunene utarbeider vi jevnlig et felles hovedsatsingsområde i fylket – for ett eller flere år av gangen, og kompetansetiltak knyttet til dette. I dette arbeidet vektlegger vi å samarbeide med forskningsfeltet for å sikre at vi kjenner til ny og aktuell forskning, samtidig som vi vektlegger å løfte fram den erfaringsbaserte kunnskapen. Vi har mange kommuner og barnehager med høy kompetanse i fylket som her bidrar med sine erfaringer.

I 2012 gjennomførte vi en erfaringskonferanse hvor vi sammen med kommunene oppsummerte erfaringer og læring fra vår tre-årige satsing på «Kvalitet i barnehagen» med utgangspunkt i St.melding nr. 41 (et samarbeid med høgskolelektor Kari Kvistad/Sølvi Hessen Schei v/ Dronning Mauds Minne). Vi startet også opp en ny to-årig felles satsing med hovedoverskrift: «Til barns beste – trivsel for utvikling og læring» (et samarbeid med professor Thomas Nordal og SePU v/HiHM). I tilknytning til slike satsingsområder har FM blitt enig med kommunene om at vi iverksetter kompetanseutviklingstiltak for lederne i alle barnehagene i Oppland – både for styrere og pedagogiske ledere – for å bidra til at den felles satsingen når barnehagene direkte.

Informere og veilede

Fylkesmannen legger vekt på å ha god dialog med kommunene og har i 2012 brukt våre faste møteplasser med sektoren; ett møte i dialognettverket, ett med ledernetverket, to møter med referansegruppa (dialogpartner ift kompetanseutviklingstiltak for kommunenivået og innhold på ledersamlinger), to to-dagers samlinger for barnehageansvarlige i kommunene, og en to-dagers fagsamling for styrere i barnehagene i Oppland. Disse møteplassene brukes til å formidle og drøfte nasjonal politikk, likeverdig behandling, barnehagejuss og lokale utfordringer.

Fylkesmannen har gjennomført fem regelverksamlinger for kommunale og ikke-kommunale barnehageeiere i løpet av 2012. Her har vår jurist på barnehagefeltet i samarbeid med jurist Anne Oline Haugen fra HiHM gjennomgått § 5-7 i opplæringsloven og alminnelig forvaltningsrett.

De to to-dagers samlingene hadde blant annet temaer som; «Tidstyver i barnehagen» v/Fafo, «Vurdering av kartleggingsverktøy» v/Eva Pettersen, «Forskningsprosjekt i barnehagen» v/ Thomas Nordal, HiHM, «Barns trivsel, NOU 2012:1» v/ Erik Øye, Melding til Stortinget 18 (11/12) «Læring og fellesskap – tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov», «betydningen av å satse på de små» v/Høgskolelektor Anne Kostøl HiHM, «Policyutvikling på barnehageområdet i lys av OECD's arbeid» v/ Tove Mogstad Slinde, KD, «Strategisk kompetansestyring» v / Professor Anders Dysvig, BI.

Fylkesmannen har hatt spesielt fokus på kommunenes tilsyn med barnehagene, pedagogisk bemanning og styrerressursen, både ved tilsyn og veiledning i etterkant.

Likeverdig behandling

Forskrift om likeverdig behandling har vært tema på de ulike møteplassene med kommunene, samt veiledning på telefon og mail. Fylkesmannen har hatt en egen samling for barnehageeiere på dette temaet i 2012.

Arbeidet med likeverdig behandling påvirkes av at vi står overfor et vanskelig og komplisert regelverk hvor det fortsatt gjenstår arbeid med å avklare innholdet i regelverket. Dette påvirker vår veiledning og klagesaksbehandling til kommunene.

33.4 Tilsyn

Måloppnåelse, ressurser, kompetanse, metodikk og strategier

Fylkesmannen anser at tilsynsoppgavene er løst i henhold til embetsoppdraget og resultatkrav.

FM vektlegger å jobbe strategisk og helhetlig med de ulike oppdragene på barnehageområdet. Vi har i 2012 prøvd ut en ny modell for vårt tilsynsarbeid på barnehageområdet. Vi er opptatt av å få et maksimalt utbytte av vår innsats, og ønsker at flest mulig kommuner og barnehager får en mulighet til å vurdere egen regelverksetterlevelse i forbindelse med våre tilsyn.

Kommunene i vårt fylke har etablert et godt regionsvis samarbeid på ulike områder. I år har vi oss prøvd ut en regionsvis modell. Vi gjennomførte regionsvise veiledningsdager i god tid før vi gjennomførte tilsyn med utvalgte kommuner innenfor hver region. Hensikten med å bruke regioner som innsatsområde var todelt. På den ene siden ønsket vi å sikre at alle kommunene (med styrerne i sine barnehager, kommunale og ikkekommunale) i de utvalgte regionene fikk en felles veiledning i regelverket vi skulle på tilsyn med. På den andre siden hadde de en etablert arena hvor de kunne ha felles drøftinger i etterkant av veiledningen om de ønsket det, og de hadde muligheten til å drøfte funnene fra tilsynene med de utvalgte kommunene.

Vi informerte alle kommunene våre allerede i 2011 om at vi skulle prøve ut en ny modell for tilsynsarbeidet vårt, og vi informerte om hvilke regioner vi hadde valgt ut. Formålet med å ta dette opp i god tid var å gi kommunene en mulighet til å gå igjennom sin egen regeletterlevelse før tilsynet, og at vi i fellesskap kunne ha godt forberedte tilsyn og kanskje kvalitativt bedre intervju. Kommunene syntes at dette var en god modell å prøve ut, og de delte vårt syn på valg av modell.

Ved valg av tilsynsobjekter gjennomførte Fylkesmannen ROS-analyser basert på kunnskap om kommunene, årsmeldinger, KOSTRA med mer. Det ble denne gangen også tatt hensyn til geografisk fordeling, og til hvilke kommuner som skulle ha tilsyn fra andre avdelinger hos Fylkesmannen. Vi valgte ut tre av våre regioner. Her gjennomførte vi stedlig tilsyn med en kommune i hver region, og i en av regionene gjennomførte vi skriftlige tilsyn i resten av kommunene.

Fylkesmannen mener det er viktig å bruke resultatene og erfaringene fra tilsynene som grunnlag for drøftinger med kommunene. I 2012 har tilsynsarbeidet og juridiske drøftinger derfor også vært fast tema på våre samlinger og møter med kommunene.

FM har fått positive tilbakemeldinger fra kommunene om at denne måten å drive tilsynsarbeidet på gir godt utbytte for tilsynsobjektene.

Fylkesmannen i Oppland har bedt kommunene om en plan for å rette avvikene, og ikke en tilbakemelding fra kommunene om avvikene er rettet. Alle kommunene leverte en plan for å lukke avvikene i henhold gitt frist.

Kopi av tilsynsrapporter er sendt til Kunnskapsdepartementet.

Temaene for tilsynene i 2012 var kommunenes tilsyn med barnehagene, styrerressurs, barnehagens øvrige personale samt om kommunen oppfyller kravet i kommunelovens § 23 nr. 2 andre punktum vedrørende disse bestemmelsene. Systemrevisjon ble benyttet som metode i alle de tre stedlige tilsynene. Alle kommunene fikk avvik på det stedlige tilsynet, se egen tabell.

FMOP

Tilsynsobjekt:	Skjåk kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet; §8, jf. §17 og §18
Avvik/funn:	0
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Stedlig tilsyn, systemrevisjon, planlagt tilsyn

FMOP

Tilsynsobjekt:	Nord-Fron kommune
----------------	--------------------------

Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet; § 8, jf §17 og §18
Avvik/funn:	1
Frist for lukking av avvik:	21.12.2012
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Stedlig tilsyn, systemrevisjon, planlagt tilsyn

FMOP

Tilsynsobjekt:	Sør-Aurdal kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunens tilsyn § 16
Avvik/funn:	3
Frist for lukking av avvik:	01.02.2013
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Stedlig tilsyn, systemrevisjon, planlagt tilsyn

FMOP

Tilsynsobjekt:	Sør-Fron kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet; §8, jf. §18
Avvik/funn:	1
Frist for lukking av avvik:	31.08.2012
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Skriftlig tilsyn

FMOP

Tilsynsobjekt:	Lesja kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet; §8, jf. §18
Avvik/funn:	0
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Skriftlig tilsyn

FMOP

Tilsynsobjekt:	Ringebu kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet; §8, jf. §18
Avvik/funn:	1
Frist for lukking av avvik:	31.08.2012
Pålegg:	Nei

Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Skriftlig tilsyn

FMOP

Tilsynsobjekt:	Dovre kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet; §8, jf. §18
Avvik/funn:	0
Frist for lukking av avvik:	
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Skriftlig tilsyn

FMOP

Tilsynsobjekt:	Lom kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet; §8, jf. §18
Avvik/funn:	1
Frist for lukking av avvik:	31.08.2012
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Skriftlig tilsyn

FMOP

Tilsynsobjekt:	Vågå kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet; §8, jf. §18
Avvik/funn:	1
Frist for lukking av avvik:	31.08.2012
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Skriftlig tilsyn

FMOP

Tilsynsobjekt:	Sel kommune
Tema/myndighetskrav:	Kommunen som barnehagemyndighet; §8, jf. §18
Avvik/funn:	1
Frist for lukking av avvik:	31.08.2012
Pålegg:	Nei
Merknad:	
Ressursbruk:	
Kommentar:	Skriftlig tilsyn

33.5 Kontroll av årsmelding per 15/12 og årsregnskap for ikke-kommunale barnehager

Fylkesmannen har kontrollert og kvalitetssikret opplysninger som er fremkommet i årsmeldinger og årsregnskap

for ikke-kommunale barnehager.

Rapporteringen av antall barn som får "Tilskudd for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder" er blitt kontrollert og oversendt innen fristen.

Resultatområde 34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen

34.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Måloppnåelse

Fylkesmannen mener at oppdraget er løst i henhold til embetsoppdrag og resultatkrav.

Kompetansetiltak

Fylkesmannen har i 2012 delt ut kompetansemidlene til kommunene etter søknad. Midlene er fordelt etter nøkkelen: antall barn i barnehagene i kommunen. Alle kommunene i Oppland (26) omfattes av tildelingen av midler som skulle brukes til tiltak i henhold til føringene i satsingen "Vennskap og deltakelse". Private og kommunale barnehager har hatt lik mulighet til å delta i tiltakene, og alle kommunene har hatt deltakere fra både private og kommunale. I de aller fleste kommuner har alle tiltakene vært åpne for alle barnehagene. Kommunene/regionene har bl.a. arrangert kompetanseutvikling innenfor satsingen i tillegg til temaer som likestilling.

Fylkesmannen har i tillegg dette året arrangert samlinger med sentrale temaer, og videreført den langsiktig satsingen på kvalitet i barnehagen med utgangspunkt i Stortingsmelding nr. 41, om kvalitet i barnehagen. Fylkesmannen har hatt ulike tiltak gjennom året rettet mot ulike målgrupper, henholdsvis på kommunenivå og barnehagenivå. Hovedsatsningen på kommunenivå har også dette året vært på kommunenes strategiske arbeid med kvalitets- og kompetanseutvikling i barnehagene. Vi arrangerte en erfaringskonferanse i desember hvor oppsummerte denne tre-årige satsingen. En satsing som har lagt stor vekt på å realisere intensjonene i den nye formålsparagrafen. I september startet vi opp vår nye to-årige satsing sammen med kommunene "Til barns beste - trivsel for læring og utvikling". Dette er et samarbeid med SePU v/HiHM. Dette finansieres delvis gjennom skjønnsmidler.

Fylkesmannen har i tillegg til erfaringskonferansen gjennomført en to-dagers samling med kommunene. De to to-dagers samlingene hadde blant annet temaer som; «Tidstyver i barnehagen» v/Fafo, «Vurdering av kartleggingsverktøy» v/Eva Pettersen, «Forskningsprosjekt i barnehagen» v/ Thomas Nordal, HiHM, «Barns trivsel, NOU 2012:1» v/ Erik Øye, Melding til Stortinget 18 (11/12) «Læring og fellesskap – tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov», «betydningen av å satse på de små» v/Høgskolelektor Anne Kostøl HiHM, «Policyutvikling på barnehageområdet i lys av OECD's arbeid» v/ Tove Mogstad Slinde, KD, «Strategisk kompetansestyring» v / Professor Anders Dysvig, BI.

Fylkesmannen har arrangert en to-dagers samling for alle styrere i barnehagene i Oppland. Hovedtemaet var *Et godt barnehagemiljø – styrers ansvar*. Jesper Juul drøftet dette i et framtidsperspektiv:

- Det individuelle barnet og felleskapet
- Frihet og regelstyring i barnehagen
- Foreldresamarbeid i vår tid – dannelse og foreldresamarbeid, barn som utfordrer og samarbeid med foreldre

Professor Berit Bae drøftet styrerens rolle;

- Styrerens ansvar for et godt psykososialt miljø for alle barn
- Hvordan kan styrer møte det «skolske» presset – er det mulig å ta vare på lekens betydning?
- Styrerens betydning for pedagogiske prosesser i barnehagen

Fylkesmannen har i samarbeid med Hil, avdeling Sell, utviklet et studium for assistenter, 15 studiepoeng. Det har hatt 32 deltakere fra både kommunale og private barnehager, dette ble avsluttet i 2012. Studiet har kun hatt ett frafall og har fått meget god vurdering av deltakerne. Høgskolen startet opp studiet med et nytt kull assistenter like før nyttår.

Rett før nyttår i 2012 gjorde Høgskolen i Lillehammer det mulig å etablere ett nytt studie i "Barnehagepedagogikk i Oppland på kort varsel. Fylkesmannen bisto høgskolen i etablerings- og rekrutteringsarbeidet til studiet. Høgskolen fikk tildelt 30 studieplasser, men det deltar flere studenter på dette første kullet.

Fylkesmannen i Oppland har etablert og startet opp arbeidet med Glød-nettverket. Nettverket har laget en framdriftsplan for arbeidet i 2012. FM har en strategi om å delta i med jevnlig avisinnlegg fra barnehagehverdagen. Midlene er brukt til utvikling og oppstart av studiet «Barnehagepedagogikk» ved Høgskolen i Lillehammer, og litt ble gitt som støtte til en av samlingene på assistent-studiet.

Utfordringer på rekrutteringsområdet

Rekruttering har vært tema på samlinger med barnehageansvarlige i kommunene, på dialognettverks- og ledernettsmøter med Fylkesmannen. Kommunene i Oppland har ikke de største utfordringer i forhold til rekruttering, men behovet varierer fra kommune til kommune. Det er et behov for å rekruttere flere menn til barnehagene i Oppland, og de større byene tiltrekker seg flere førskolelærere.

Fylkesmannen fortsetter samarbeidet med Høgskolen i Hedmark med Arbeidsplassrelatert førskolelærerutdanning. Fylkesmannen har deltatt i møter med høgskolen, deltatt i referansegruppa og vært behjelpelig med informasjon ut til barnehage/kommunene.

I 2011 var det 6 % menn i barnehagene i Oppland, en økning fra 5,3%. Vår erfaring er at der det er menn ansatt i barnehagen, er det lettere å rekruttere flere menn. Så utfordringen er å få tak i de første. Det kan se for at menn velger de barnehager der det er ansatt menn fra før.

Minoritetsspråklige barn og flerkulturell pedagogikk

Fylkesmannen i Oppland har delt ut kompetansemidler til en region (SØVN:Søndre og Nordre Land, Østre og Vestre Toten) og Gjøvik kommune for å styrke dette arbeidet i kommunene.

Likestilling

Fylkesmannen har bidratt med penger til to prosjekter knyttet til likestilling. Lillehammer kommune har videreført og utvidet satsingen "Gutter som lekeressurs i barnehagen". Dette prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom barnehager og gutter i ungdomsskolen. Guttene fra ungdomsskolen deltar i barnehagens aktiviteter på ettermiddag eller i ferier. Det har vært svært stor interesse for disse prosjektene. Denne barnehagen har fått ekstra midler til å samle alt sitt materiell om dette prosjektet for å spre det til andre interesserte barnehager/kommuner. Det har også blitt laget film. I dag deltar tre barnehager og de tre ungdomsskolene i kommunen. To kommuner, Sør-Aurdal og Gran kommune har fått midler til å arbeide med likestilling mellom kjønnene. Sistnevnte kommune samarbeider med likestillingscenteret på Hamar.

Fylkesmannen har bistått Likestillingscenteret på Hamar med å arrangere en likestillingskonferanse på Hamar.

Samlet ressursbruk knyttet til arbeidet på dette resultatområdet er 30 ukesverk.

34.3 Andre satningsområde

Veilede og informere

Vi har et tett og godt samarbeid med våre kommuner. Vi bruker de ulike arenaene vi har sammen med disse aktivt til å veilede og drøfte nasjonale føringer. I 2012 har vi gjennomført møter i dialognettverk, ledernettsverk, GLØD-nettverket og referansegruppen. På området språk/flerkulturell pedagogikk og likestilling har vi vært aktive pådrivere i samarbeid med kommunene.

Manifest mot mobbing

FM har på samlinger med barnehagemyndighetene i kommunene informert om og oppfordret til at kommunene utarbeider lokale manifest.

Temaet «Barns trivsel i barnehagen» har vært tema på våre arenaer både i 2011 og 2012. Østre Toten kommune har arbeidet med dette tema med alle sine barnehager, og har sammen med skolesektoren laget en felles plan for

det forebyggende arbeidet som de prøver ut nå i 2012. Kommunen fikk i 2011 tildelt midler fra FM til å samle dette materialet, og de har i 2012 spredd dette til andre kommuner i fylket.

Likestilling i barnehager

Fylkesmannen har bidratt med penger til to prosjekter knyttet til likestilling. Lillehammer kommune har videreført og utvidet satsingen "Gutter som lekeressurs i barnehagen". Dette prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom barnehager og gutter i ungdomsskolen. Guttene fra ungdomsskolen deltar i barnehagens aktiviteter på ettermiddag eller i ferier. Denne barnehagen har fått ekstra midler til å samle alt sitt materiell om dette prosjektet for å spre det til andre interesserte barnehager/kommuner. De har informert om prosjektet flere steder i landet. I dag deltar tre barnehager og de tre ungdomsskolene i kommunen. To kommuner, Sør-Aurdal og Gran kommune har fått midler til å arbeide med likestilling mellom kjønnene. Sistnevnte kommune samarbeider med likestillingssenteret på Hamar. Det har vært svært stor interesse for disse prosjektene og FM vurderer disse som vellykkede mht. til å fremme likestilling i barnehagene.

Fylkesmannen har bistått Likestillingssenteret på Hamar med å arrangere en likestillingskonferanse på Hamar.

Minoritetsspråklige barn og flerkulturell pedagogikk

Fylkesmannen i Oppland har delt ut kompetansemidler til en region (SØVN:Søndre og Nordre Land, Østre og Vestre Toten) og Gjøvik kommune for å styrke dette arbeidet i kommunene.

Samarbeid

Fylkesmannen bidrar til å videreutvikle regionale nettverk på kommunenivå. FM har deltatt på flere av disse møtene. Vi samarbeider med Høgskolen i Lillehammer (assistenter/barnehagepedagogikk), og Høgskolen på Hamar (flerkulturell pedagogikk og Abf-studiet). Nafø og Likestillingssenteret er også en samarbeidspartner. Vi har ikke vært så gode på tverretattlig samarbeid, så der må vi forbedre oss. Vi har deltatt på en samling og gjennomført et tverrfaglig tilsyn om meldeplikt til barnevernet sammen med helse- og sosialavdelingen hos FM.

Tilgjengelighet/universell utforming

Vedrørende tilgjengelighet/universell utforming og oppfølging av rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planlegging (T-2/08) har dette arbeidet vært ivaretatt gjennom deltakelse i Fylkesmannens interne planteam. Fylkesmannens planteam samarbeider på tvers av avdelingene om uttalelser og kompetanseutvikling i forhold til planer etter plan- og bygningsloven. Avdelinga har avsatt 20 % av et årsverk til dette arbeidet.

Kompetanseheving for assistenter

Fylkesmannen har i samarbeid med Hil, avdeling Sell, utviklet et studium for assistenter, 15 studiepoeng. Det har hatt 32 deltakere fra både kommunale og private barnehager, dette ble avsluttet i 2012. Studiet har kun hatt ett frafall og har fått meget god vurdering av deltakerne. Høgskolen startet opp studiet med et nytt kull assistenter like før nyttår.

Rett før nyttår i 2012 gjorde Høgskolen i Lillehammer det mulig å etablere ett nytt studie i "Barnehagepedagogikk i Oppland på kort varsel. Fylkesmannen bistøtter høgskolen i etablerings- og rekrutteringsarbeidet til studiet. Høgskolen fikk tildelt 30 studieplasser, men det deltar flere studenter på dette første kullet.

Måloppnåelse

Fylkesmannen mener at oppdraget er løst i hht. embetsoppdrag og resultatkrav.

Måloppnåelse

Fylkesmannen mener at oppdraget er løst i hht. embetsoppdrag og resultatkrav.

Ressursrapportering

Fagdepartement:

315: Av dette utgjør kr 2.198.593 godtgjørelse til sensorer. ca 1.900.000 gjelder både Hedmark og Oppland eksamen grunnskole og voksenopplæring. Ca 300.000 gjelder eksamen andre fremmedspråk (50-60 ulike språk) for hele landet.

360: Hele beløpet, kr 1.263.310 er godtgjørelser til sensorer, andre fremmedspråk.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 1 381 696,49	kr 0,00
31.4 Informasjon og veiledning	kr 865 523,05	kr 0,00
31.5 Eksamen, nasjonale prøver og kartl.prøver	kr 426 615,34	kr 2 201 298,98
31.9 Annet tilsyn og forv. på utd.omr. (rest 31)	kr 822 700,89	kr 0,00
32.2 Kompetanseutvikling	kr 209 673,47	kr 172 685,76
32.3 Skoleporten	kr 69 462,57	kr 0,00
32.9 Andre oppg. for økt kval. i gr.oppl.(rest 32)	kr 366 987,15	kr 5 933,20
33.1 Tilskuddsforvaltning	kr 166 642,45	kr 0,00
33.2 Klagesaksbehandling	kr 133 563,03	kr 0,00
33.4 Tilsyn	kr 509 260,10	kr 0,00
33.5 Kontroll av årsmelding og årsregnskap	kr 0,00	kr 0,00
33.9 Andre tilsyn og forv. på b.hageomr. (rest 33)	kr 227 520,55	kr 0,00
34 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen	kr 382 388,49	kr 0,00
36 Landsdekkende oppgaver KD	kr 297 219,33	kr 1 263 310,21
Andre oppgaver under KD	kr 384 402,46	kr 0,00
Sum:	kr 6 243 655,00	kr 3 643 228,00

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 41 Tilsyn og klagesaksbehandling etter barnevernloven

41.1 Hendelsesbasert tilsyn

Det var ingen hendelsesbaserte tilsyn i 2012.

41.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har i 2012 ført tilsyn med fylkets seks barneverninstitusjoner, herunder 20 avdelinger/enheter. Totalt er det gjennomført 26 tilsyn, hvorav seks er gjennomført som systemrevisjoner og 20 som individrettede tilsyn. Det er også ført tilsyn med fylkets omsorgssenter for enslige mindreårige. Det har dermed vært totalt fire tilsyn ved omsorgsenteret, hvorav ett er gjennomført som systemrevisjon - tre som individrettede tilsyn. Dette utgjør for både barneverninstitusjoner og omsorgssenter for enslige mindreårige 100% av lovpålagte tilsyn.

Det er gitt pålegg til to av institusjonene i 2012. Disse påleggene dreier seg om å sikre nødvendig opplæring og kompetanse. Påleggene er ikke fullt ut rettet innen utgangen av 2012. fire institusjoner har fått tilsammen

seks begrunnet melding. Der det er avdekket svikt/mangler ved driften, har vi fått tilbakemelding om at forholdene er rettet opp.

I tillegg har det vært gjennomført landsomfattende tilsyn i fem kommuner i 2012 - Tema har vært undersøkelse og evaluering av tiltak i barneverntjenestene. Tre kommuner hadde avvik.

41.3 Klagesaker

Fylkesmannen har mottatt seks klager på enkeltvedtak jf barnevernloven § 6-5 i 2012. To klager er avvist og to er opphevet og tilbakesendt. ett vedtak er endret og ett vedtak er stadfestet.

Fylkesmannen har mottatt 19 tilsynsklager etter barnevernloven § 2-3 fjerde ledd. 24 saker er ferdigbehandlet. Det ble avdekket lovbrudd i fem av sakene.

Fylkesmannen har mottatt 333 protokollringer og vedtak fra institusjonene i 2012. Fylkesmannen mottok 11 klager på tvangsprotokoller, hvorav to fikk medhold. Vi har også behandlet en klage på andre forhold ved en institusjon.

41.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen har fulgt opp 14 kommuner på bakgrunn av rapporteringer knyttet til fristoversittelser. Kommunene er tilskrevet og har blitt bedt om å redegjøre for hvordan de skal rette opp lovpålagte forhold.

Resultatområde 73.1 Klager på økonomisk stønad og kvalifiseringsprogrammet etter l

Alle rettighetsklager etter sosialtjenesteloven er registrert fortløpende i NESTOR i hele 2012.

Fylkesmannen i Oppland behandlet i 2012 187 klagesaker etter sosialtjenesteloven. 95,2 % av sakene ble behandlet i løpet av tre måneder (Måltall er 90 % av sakene innen tre måneder). Fylkesmannen hadde ca 23 saker i restanser pr. 31. desember 2012. Foreløpig saksbehandlertid på disse var mindre enn tre måneder. Det har ikke vært mulig for Fylkesmannen å ta ut eksakte data på restanser pr. 31.12.2012 fra Nestor.

Det ble i 2012 gjennomført 5 landsomfattende tilsyn etter systemrevisjonsmetoden. Etter at tilsynene var gjennomført fikk NAVlederne en evaluering av årets tilsyn hvor også internkontroll ble tatt opp som tema.

Det ble høsten 2012 gjennomført opplæring i nytt rundskriv og forskrifter til Sosialtjenesteloven, trinn 1, for alle ansatte i NAV-kontorene og samarbeidspartnere. Det var til sammen 12 samlinger à 2 dager med ca 35 deltakere på hver samling.

Fylkesmannen har en kontinuerlig kvalitetsvurdering av NAVkontorenes vedtaks- og klagesaksbehandling. Vi sender eget brev til NAV kontoret dersom bestemmelsene om saksbehandling ikke er overholdt i klagesakene.

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i NAV

74.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen har ikke funnet grunnlag for å foreta hendelsesbasert tilsynsmessig oppfølging overfor kommunene i 2012.

74.2 Planlagt tilsyn

Det ble gjennomført systemrevisjoner i arbeids- og velferdsforvaltningen i fem kommuner i 2012, noe som er tilsvarende måltallet i oppdragsbrevet. Alle ble gjennomført etter "*Veileder for tilsyn med sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen*". Tema var behandling av søknad om økonomisk stønad fra personer med forsørgerplikt for barn.

Det ble funnet ett avvik hver av de fem kommunene, noe som er bekymringsfullt, da dette viser at arbeids- og velferdsforvaltningens internkontroll ikke avdekker svikt i egen drift. I en av kommunene ble det i tillegg gitt en merknad.

Fylkesmannen i Oppland gjennomførte to stikkprøvetilsyn i 2012.

74.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen i Oppland har ikke hatt noen spesielle kartlegginger på dette området i 2012. Problematikk og spørsmål som reiser seg i klagesaker blir registrert fortløpende av saksbehandler og tas blant annet med ved utvelgelse av tilsynsobjekter.

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling som gjelder helse- og omsorgstjenenes

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Politisaker:

Det bes om antall muntlige og skriftlige henvendelser fra politiet med spørsmål om etterforskning skal iverksettes. Fylkesmannen i Oppland har ikke fått noen slike henvendelser fra de to politidistriktene i fylket.

Videre bes det om antall saker hvor Fylkesmannen ber politiet om å etterforske sak uten forutgående henvendelse fra politiet. Det er 1 sak under vurdering om det skal anmodes om etterforskning og mulig anmodning om at Statens helsetilsyn anbefaler offentlig tiltale mot både enkeltpersonell og virksomhet, men dette var ikke avgjort ved årsskiftet.

Fylkesmannen i Oppland får derimot saker fra politiet hvor det allerede er iverksatt etterforskning eller tatt ut tiltale. Dette gjelder både mot helsepersonell og virksomhet. Fylkesmannen i Oppland vurderer samarbeidet med politiet som godt i slike saker, der det er faste tidsfrister som må overholdes. Utveksling av dokumenter fungerer svært godt i disse sakene.

82.2 Planlagt tilsyn

20. januar 2013 sendte Fylkesmannen i Oppland inn regneark til Statens helsetilsyn med oversikt over hvilke tilsyn som er gjennomført.

Volumkrav gitt i oppdragsbrev fra Statens helsetilsyn er oppfylt. Det ble totalt innenfor barnevern, sosiale tjenester i Nav og helse- og omsorgstjenester, gjennomført 43 rapportgivende tilsyn der det ved årsskiftet var ferdigstilt 35 rapporter. I 26 av disse (74 %) ble det avdekket lovbrudd, noe Fylkesmannen i Oppland ser alvorlig på. Det vil derfor bli satt av ressurser i 2013 til å analysere årsaker til lovbruddene og sørge for at de opphører gjennom økt fokus på avslutning av det enkelte tilsyn til det er dokumentert at tiltak virksomhetene setter i verk faktisk virker.

82.3 Klager på helse- og omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven m.fl.

Fylkesmannen behandlet 44 klagesaker etter helse- og omsorgstjenesteloven kapittel 3 i 2012. 65,9 % av disse klagesakene ble behandlet innen tre måneder. Målkravet var at 90 % av sakene skulle behandles innen tre måneder. Bakgrunnen for at vi ikke klarte dette i 2012 var ressursituasjonen og opplæring i nytt rundskriv og forskrifter etter sosialtjenesteloven.

Etter pasient- og brukerrettighetsloven behandlet Fylkesmannen 32 klager på vedtak om dekning av utgifter til syketransport med median saksbehandlingstid på 1,5 måneder og gjennomsnitt 1,6 måneder. 97 % ble avsluttet innen tre måneder. Det er i tillegg behandlet to klager på rett til helsehjelp i kommunen. Median saksbehandlingstid på disse var 1,8 måneder. Av 14 andre rettighetsklager etter pasient- og brukerrettighetsloven på helseområdet ble en videresendt til rette vedkommende. De øvrige ble uaktuelle fordi rettigheten ble innfridd underveis, delvis på bakgrunn av veiledning om regelverket herfra.

Det var ingen saker etter tannhelsetjenesteloven.

82.9 Andre oppdrag

Antall mottatte varsler i Oppland per 31. desember 2012 med hjemmel i helse- og omsorgstjenestelovens § 10-2 og 10-3 var 16

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven

Det vises til rapportering iht. embetsoppdrag resultatområde 41 fra Statens Helsetilsyn.

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

I 2012 ga Fylkesmannen 396 bevillinger til separasjon og 335 bevillinger til skilsmisse. Det er nedgang i både Fem søknader om skilsmisse ble avslått.

Fylkesmannen i Oppland behandlet 15 saker om skiftefritak i 2012.

42.2 Anerkjennelsesloven

Fylkesmannen i Oppland har i 2012 behandlet 34 søknader om anerkjennelse av utenlandske separasjoner og skilsmisser, hvorav 30 saker er mottatt i 2012 og 4 i 2011. Dette er på samme nivå som i 2011, da behandlet vi 31 søknader.

42.3 Barneloven

Fylkesmannen i Oppland hadde en sak om stadfesting av samværsavtale i 2012. Vi hadde ingen saker vdr reisekonstanter ved samvær i 2012. Imidlertid er det mange henvendelser både på telefon og i brev med spørsmål etter råd og veiledning knyttet til disse temaene.

42.4 Veiledning og informasjon

Fylkesmannen gir veiledning på telefon om separasjoner og skilsmisser, mekling og spørsmål rundt samvær fast bosted og foreldreansvar, og henviser videre til rette instanser som familievernkontorene i fylket.

Resultatområde 43 Føre tilsyn med kommunenes plikt til å sørge for et krisesentertilb

43.1 Tilsyn med kommunenes ansvar for et tilbud om krisesenter. Fylkesmannen har valgt kartlegging som tilsynsmetode i 2012, erfaringene viser et varierende tilbud fra de forskjellige kommunene. Det er tre krisesentre som gir tilbud til kommunene i Oppland. Alle kommunene oppgir at de er tilknyttet en av disse.

Krisesenterene gir et godt nok tilbud jf. krisesenterlova.

43.2 Informasjon og veiledning. Fylkesmannen har løpende veiledet kommunene iht. tema. Det ble i 2012 avholdt en konferanse med tema seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner i samarbeid med Barnehuset, politidistriktene og sykehuset innlandet. Målgruppen var barnehagepersonell, skolepersonell, helsesøstre, BUP, fastleger, politi, barevern og tannhelse. Antall deltagere var ca. 200 stk.

Resultatområde 44 Familievern

Fylkesmannen har gjennomført elektronisk egenmeldingstilsyn ved tre (alle) familievernkontorene i Oppland.

Fylkesmannen fant ikke grunnlag for formell reaksjon i noen av tilsynene, men fremhevet områder som alle familievernkontorene kunne se nærmere på i forbedringsøyemed. Dette var blant annet; familievernkontorenes oppsøkende virksomhet, Opplysningsplikt til helse- og omsorgstjenesten eller barneverntjenesten og klienters rett til innsyn i journal.

Resultatområde 45 Barn og Unge

Fylkesmannen gir veiledning på telefon til kommuner og privatpersoner som tar kontakt innen alle aktuelle temaer på området. Barn som har rettigheter etter flere lovverk, rettsikkerhet og avklaring av ansvarsområdet til den enkelte tjeneste i kommunen er i tillegg til kommunenes ønske om å kvalitetssikre sine tjenester hovedvekten av henvendelsene.

45.1 Informasjonsvirksomhet og samordning

Fylkesmannen bistår med løpende veiledning og konsultasjon til kommuner og enkeltpersoner daglig. Det ble i 2012 arrangert tre regionale fagsamlinger for barneverntjenestens ledere og en jusskonferanse for barneverntjenestens ansatte. Fylkesmannen har vært medarrangør sammen med Sykehuset innlandet, Politiet og Barnehuset for en konferanse om overgrep og vold mot barn. Konferansen hadde 200 deltagere og var rettet mot barnehagepersonall, skolepersonall, helsesøstre, BUP, fastleger, barnevern, politi og tannhelsetjenesten.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen fikk inn 32 saker med anmodning om fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt i 2012 for barnevern-, sosialtjeneste- og helsepersonell. Ansatte i barnevernstjenesten utgjør den største gruppen som det bes om fritak for. Anmodninger om fritak for barnehage-, skolepersonell samt ledere i kommunen har fra sommeren 2012 blitt behandlet i andre avdelinger hos oss. Sakene behandles fortløpende når de kommer inn. Fylkesmannen gir i hovedsak fritak i sakene som behandles. Det har vært en markant økning i antall saker de siste 5 årene.

De siste årene har vi erfart at de som søker om fritak er relativt sparsomme med opplysninger i sine anmodninger. Det brukes noe tid på å innhente tilstrekkelig med opplysninger til å fatte vedtak. I tillegg anmodes det ofte om fritak samme dagen eller dagen før vitnet skal føres. Dette anser vi som uholdbar praksis blandt advokater og politiet.

Fylkesmannen vil igjen etterspørre et seminar for embetene hvor forskjellige problemstillinger i sakene belyses.

45.3 Handlingsplan mot kjønnslemlesting

Fylkesmannen har holdt seg orientert om ulike kompetansehevende tiltak i regionen og videreført informasjon om ulike kompetansetiltak til kommuner (helsetjenesten, oppvekst og utdanning og barneverntjenesten) og regionale samarbeidspartnere som fylkeskommunen og politiet. Helsestasjon- og skolehelsetjenesten er viktige samarbeidspartnere på området kjønnslemlestelse og migrasjonshelse.

Området er også knyttet opp til våre oppgaver innenfor resultatområde 83 Folkehelsearbeid.

45.4 Biologisk opphav

Fylkesmannen har behandlet 14 saker.

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Fylkesmannen har veiledet kommunene i søknadsprossessen, før, under og etter videreføring av stillingene. Dette har vært tema på barnevernledersamlingene som er avholdt, samt at det er gitt veiledning og rådgivning på telefon.

Videreføringen var 17, 2 stillinger, samt 2,4 nye stillinger.

Resultatområde 46 Universell utforming

Fylkesmannen i Oppland, Fylkesmannen i Hedmark, Oppland Fylkeskommune, og Hedmark Fylkeskommune er sammen pilotfylke for universell utforming. Arbeidet pågår iht. Nasjonal strategi, Regjeringens handlingsplan 2009-2013 – “Norge universelt utformet 2025”, og egne prosjektmål. Prosjektet organiseres gjennom en styringsgruppe, prosjektgruppe og flere tema- og referansegrupper. Koordineres av prosjektkoordinator i 100% stilling. Deltakere i prosjektet er kommuner, statlige institusjoner, fylkeskommuner, brukerorganisasjoner og næringsliv. Fylkesmannen har representanter i både prosjektgruppen, folkehelsegruppen og styringsgruppen. Prosjektet er konsentrert om å styrke universell utforming på fire innsatsområder. Dette er innen folkehelse, reiseliv, transport og stedsutvikling. I Oppland er Gjøvik, Gran og Vestre Toten pilotkommuner i universell utforming. Samtlige kommuner i Oppland har en kontaktperson for universell utforming.

Det holdes faste møter i alle prosjektledd, og det arrangeres nettverkssamlinger, konferanser og fagdager for kommuner og samarbeidspartnere. Prosjektet har jobbet offensivt og målrettet ut mot kommuner, organisasjoner og andre samarbeidspartnere. Det er avholdt 1 konferanse i Oppland i 2012 om universell utforming. Tema var bl.a. rettet mot kartlegging av uteområder, tettsteder, friluftsområder, publikumsbygg og overnattingssteder. I tillegg har universell utforming vært tema på andre samlinger og møteplasser innen folkehelse, plan, lokalt næringsliv og reiseliv. Dette også for å spre informasjon om plikt til universell utforming, samt å informere om aktuelle virkemidler og finansieringsordninger. Universell utforming er en premiss for tildeling av LUK-midler og for tildeling av midler fra innovasjon Norge. Prosjektet har lagt vekt på universell utforming som en strategi for å øke tilgjengelighet. Fylkesmannen er i sine planuttalelser tydelig på krav til universell utforming og at dette skal innarbeides og vektlegges tidlig i alle planprosesser. Dette både for lønnsomhet i forhold til kostnad/økonomi, samt attraktivitet og konkurransedyktighet i forhold til tilgjengelighet og brukervennlighet. I 2012 har det også vært satsing på skoloring i undervisningsprogrammet K5 i universell utforming fra Statens byggetekniske etat (BE). Undervisningsopplegget ble ikke gjennomført som planlagt.

Prosjektet har egen nettside om universell utforming (www.oppland.no/universell-utforming/) med link til andre ressursider på området. Universell utforming har egen link på www.planoppland.no.

Prosjektet har laget flere brosjyrer og hefter; brosjyre om universell utforming av uteområder, universell utforming av reiselivsbedrifter og et hefte om universell utforming i kommunal planlegging. Sistnevnte inneholder utklipp fra aktuelle veiledere, forskrifter og lover, og skal fungere som et verktøy for kommuneplanleggere. Heftet er sendt til alle kommuner og er tilgjengelig på Fylkesmannen og fylkeskommunes nettsider. Videre er heftene delt ut på ulike møter, samlinger og konferanser.

Satsing på universell utforming i Oppland har medført bedre tilgjengelighet på flere konkrete områder. Bl.a. utbedring av handlegater/gågater i Lillehammer og Gjøvik, nybygg på Lillehammer skystasjon, oppgradering av Stand hotell i Gjøvik og universell tilrettelegging i “Klimapark 2469” ved Galdhøpiggen i Lom. Via prosjektet er det kartlagt 30 opplevelsesbedrifter og 30 spisesteder. Likeledes skal 5 friluftsområder i Oppland kartlegges med tanke på tilgjengelighet. Høgskolen i Gjøvik har etablert et laboratorium for universell utforming. I laboratoriet forskes det på hvordan man skal bygge for at steder skal kunne brukes av alle uavhengig av lyte og funksjonsnivå. Det jobbes i forhold til alle typer funksjonsnedsettelse – som bl.a. nedsatt bevegelse, hørsel, syn eller orienteringsevne. Høgskolen i Gjøvik er involvert i GIS-prosjekt med tanke på videre kartlegging.

Fylkesmannen har deltatt i 2 nasjonale nettverkssamlinger for pilotfylkene i regi av MD.

Universell utforming er også en del av den overordnede virksomhetsplanen for Fylkesmannen i Oppland. Internt hos Fylkesmannen er det tverrfaglige planteamet et forum der universell utforming løftes inn for å øke kompetansen i embetet. Undervisningsprogrammet K5 fra BE er formidlet til hele planteamet hos Fylkesmannen i Oppland for å øke kompetansen internt. Universell utforming har også vært tema på flere interne møter og fagsamlinger for fylkesmannen og fylkeskommunen. Universell utforming er også et gjennomgående tema i vurderingsgrunnlaget for uttalelser til kommuner i de fleste typer plansaker. Det jobbes kontinuerlig med å utarbeide gode planuttalelser, råd og veiledning til kommunene på universell utforming. Vi henviser også til

aktuelle veiledere, rundskriv, forskrifter og lovverk.

Helse- og sosialavdelingen har ca 60% stillingsressurs tilknyttet planteamet. Dette for å ivareta folkehelseperspektivet og universell utforming i planuttalelser. Universell utforming er nært knyttet opp til folkehelsearbeidet for å utnytte synergiene som ligger her. Dette spesielt opp mot ny folkehelselov der folkehelse skal forankres i kommunenes planer. Fylkesmannen erfarer at kommuner og fylkeskommune i større grad innarbeider og vektlegger universell utforming i sine planer og tiltak.

Fylkesmannen i Oppland har ingen intern handlingsplan for universell utforming, men vi har en tydelig strategi og mener universell utforming er nå godt forankret og implementert i vårt embete. Det ble i 2008 laget en brosjyre hos Fylkesmannen i Oppland om universell utforming med både eksterne og interne samarbeidspartnere som målgruppe. I 2012 ble en brosjyre om «universell utforming i møter og konferanser». Brosjyren skal fungere som en tips og sjekklister for å kunne ivareta deltakere og forelesere med ulike behov. Brosjyren er under utarbeidelse, og ventes ferdig våren 2013.

Universell utforming er et av hovedkriteriene som skal legges til grunn når Fylkesmannen i Oppland nå vurderer nye lokaler til Statens hus i Lillehammer. Universell utforming skal legges til grunn både når det gjelder lokalisering, arealer, kontorer, møterom, kommunikasjon (IKT) og innkjøp av utstyr, møbler og andre anskaffelser. Dette som en oppfølging av forpliktelsene i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 9.

Resultatområde 47 Integrering av innvandrere

47.1 Statborgerseremonier

Statsborgerseremonien 2012 ble gjennomført i Gjøvik Fjellhall med rekordstor deltagelse. 103 nye statsborgere meldte seg på arrangementet (348 var invitert), og om lag 350 personer deltok totalt. Årets hovedtaler var Ahmed Haruun Ali, Opplands representant i KIM, Kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene. Den profesjonelle musikeren Knut Anders Sørum sto for de kulturelle innslagene. Det ble for første gang laget en egen video om arrangementet, som skal hjelpe til i kommunikasjonen til de som i mindre grad behersker norsk.

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMOP	1	29
Sum	1	

47.2 Bosetting av flyktninger

Husbankens virkemidler er tema i det boligsosiale arbeidet i avdelingen. Bosettingsbehovet er tema i Fylkesmannens årlige regionmøter med kommunene i fylket. Fylkesmannen deltar også i Asylforum i fylket sammen med UDI, IMDi og KS, der bosetting er ett tema.

Maihaugenkonferansen 2012, med 600 deltakere, hadde bosetting som tema og Husbanken var spesielt ivnert med stand og orientering om virkemidler.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Fylkesmannen i Oppland har behandlet en klagesak etter introduksjonsloven i 2012. Saken gjaldt forlenget deltakelse i introduksjonsprogram. Klager fikk ikke medhold.

Fylkesmannen mottok i 2012 ingen klager i tilknytning til norsk og samfunnskunnskapsopplæringen.

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkere

Fylkesmannen mottok i 2012 ingen klager i tilknytning til norsk og samfunnskunnskapsopplæringen.

I samarbeid med Vox har Fylkesmannen gjennomført oppdraget knyttet til etterutdanning av lærere og ledere i

norskopplæringa for voksne innvandrere. Det ble gjennomført to fagdager i jan/feb med god deltakelse og god tilbakemelding. Videre er det gjennomført en to-dagers etterutdanningssamling i samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark og Vox. Samlingen hadde stor deltakelse og fikk god evaluering av deltakerne. Som en del av virksomheten i 2012 er det planlagt to fagdager for målgruppa. Disse blir avholdt i januar og mars 2013.

Fylkesmannen har fulgt de fastlagte rutiner når det gjelder tilskuddsforvaltningen på dette området. Det har ikke vært spesielle avvik.

47.5 Tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven

Fylkesmannen har samarbeidet med IMDi Indre Øst om planlegging av tilsyn etter introduksjonsloven, men det er ikke gjennomført tilsyn på dette området i 2012.

Resultatområde 48 Fremme likestilling og motvirke diskriminering

Fylkesmannen personlig har tatt initiativ til og deltar i et forum med deltagere fra IMDI, Politiet, KS. Hensikten med forumet er å bidra til en god dialog omkring blant annet etablering av flyktingemottak i kommunene.

Vi har i løpet av året gått igjennom samfunnsdelen i kommuneplanene vi får på høring, og anbefaler at likestillingsperspektivet må integreres i planarbeidet. Vi har i våre uttalelser sett hen til Likestillingscenterets gjennomgang av kommunenes redegjørelse for likestilling 2011.

Fylkesmannen har også bidratt med penger til et nytt og videreføring av tre lokale prosjekter i fire ulike regioner med overskrift "samarbeid mellom barnehager og gutter i ungdomsskolen". På Lillehammer er dette utvidet fra å gjelde en barnehage og en skole til å gjelde tre barnehager og tre skoler. Guttene fra ungdomsskolen deltar i barnehagens aktiviteter på ettermiddag eller i ferier. På Gran er det gitt penger til et prosjekt som går på likestilling i barnehagen (mellom barna) og i Sør-Aurdal er det gitt tilskudd til et prosjekt som jobber med å få fler menn inn i barnehagene.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
41 Tilsyn med barnevernområdet	kr 915 149,66	kr 0,00
42 Familierett	kr 489 771,65	kr 0,00
43.1 Tilsyn med kommunale krisesentertiltak	kr 0,00	kr 0,00
43.9 Andre krisetiltak (rest 43)	kr 0,00	kr 0,00
44 Familievern	kr 0,00	kr 0,00
45 Barnevern	kr 1 186 310,22	kr 28 830,65
47 Integrering	kr 391 081,51	kr 0,00
47.5 Tilsyn med introduksjonsloven	kr 75,00	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 199 467,44	kr 0,00
Sum:	kr 3 181 855,00	kr 28 830,00

Justis- og beredskapsdepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon

51.2 Vergemålsloven

Fylkesmannen har i 2012 forberedt arbeidet med overføring av ansvar til Fylkesmannen i 2013 i tråd med det sentrale prosjektet. Det har vært avholdt regionvise samlinger med kommunene og overformynderiene.

Opgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMOP	6	0
Sum	6	0

51.3 Forlikrådene

Det har ikke vært særskilte tilsyn med forlikrådene i 2012.

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

I løpet av 2012 har Fylkesmannen i Oppland betalt ut nærmere 5,7 millioner kr til fri rettshjelp

Til sammenligning ble det i 2011 betalt ut 6,5 millioner, altså en nedgang på cirka 800,000 kr. Til dekning av utgifter til tolk i forbindelse med fritt rettsråd ble det betalt ut nærmere 500 000 kr, som er omtrent likt med 2011.

Det er rapportert kvartalsvis til Statens sivilrettsforvaltning på fastsatt skjema

52.3 Navneloven

I 2012 har vi behandlet tre saker. En av sakene ble ikke tatt opp til behandling hos Fylkesmannen fordi klagen skulle vært fremsatt for Skattekontoret, en klage ble tatt til følge, og en klage ble ikke tatt til følge.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnsikkerhet

53.1 Oversikt over regionale samfunnsikkerhetsutfordringer

Hovedgrunnlaget for oversikt over regionale samfunnsikkerhetsutfordringer har Fylkesmannen, i samarbeid med fylkeskommunen, dokumentert i Regionplan for samfunnsikkerhet og beredskap for 2010 - 2013. I tillegg har Fylkesmannen innhentet og bearbeidet oversikt over regionale risiko- og sårbarhetsområder gjennom:

- kommunerettet virksomhet - utarbeidelse av "kommunebilder"
- beredskapstilsyn i kommunene
- møter i Regionalt planforum
- møter med enkeltkommuner i forbindelse med revisjon av overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse og/eller i beredskapsråd
- kontaktmøte med beredskapskontaktene i kommunene to ganger pr år

Fylkesmannen har i perioden samarbeidet spesielt med NVE på plansaker i forbindelse med regionalt planforumsmøte i fylkeskommunal regi. Øvrige samarbeidsaktører innenfor risiko- og sårbarhetsutfordringer utgjøres av medlemmene i fylkesberedskapsrådet.

Det har vært gjennomført to fylkesberedskapsrådsmøter i 2012.

Følgende temaer aktiviteter/tema knyttet til risiko- og sårbarhetsforhold har vært behandlet i fylkesberedskapsrådet:

- Stortingsmelding 29 om samfunnssikkerhet og 22. juli-kommisjonens rapport
- Det har vært gjennomført en Table-Top øvelse med utgangspunkt i et klimascenario
- Digitalt nødnett
- Cyberforsvaret
- Revisjon av regionplan for Samfunnssikkerhet og beredskap og ROS for Oppland
- Erfaringer fra stormen "Dagmar"
- Sivilt/Militært samarbeid v/HV-05
- Politiets øvingsutvalg

53.2 Samfunnsplanlegging

Fylkesmannen har deltatt fast en gang i måneden på regionalt planforum i regi av fylkeskommunen for å ivareta samfunnssikkerhet og beredskap i samfunnsplanleggingen. Regionalt planforum er i forhold til samfunnssikkerhet i plan det viktigste møtestedet for Fylkesmannen til å fremme klare forventninger og krav direkte til kommunene i forkant av planprosesser. Samfunnssikkerhet og beredskap var et særskilt tema på et ekstraordinært møte i regionalt planforum i forbindelse med revisjon av regionplan for samfunnssikkerhet og beredskap. For inneværende år har Fylkesmannen deltatt på ett møte om ROS med Statens vegvesen, Ringsaker kommune, Gjøvik kommune, Fylkesmannen i Hedmark i forbindelse med E6 Moelv -Biri (ny Mjøsbru).

Fylkesmannen har i perioden vært aktiv i sin pådriverrolle på området beredskapsmessige hensyn i arealplanlegging. I 2012 ble det gjennomført en planstrategisamling for alle kommunene over to dager hvor ett av temaene var behovet for planstrategi for samfunnssikkerhet og beredskap. Det er gjennomført to beredskapskontaktmøter for alle kommuner med ROS og BIS som temaer. Gjennom tilsyn formidler Fylkesmannen nasjonale retningslinjer og krav til kommunene på samfunnssikkerhet i forhold til samfunnsplanlegging.

Fylkesmannen har gjennom sin planbehandling av i alt 35 kommuneplaner og 313 reguleringsplaner, fremmet innsigelse til en kommuneplaner og tre reguleringsplaner for manglende innhold i risiko- og sårbarhetsanalyser og manglende oppfølging av pålegg innenfor samfunnssikkerhet.

Resultatområde 54 Beredskapsforberedelser

54.1 Beredskapsplaner innen samfunnssikkerhet

Fylkesmannen i Oppland har for virksomhetsåret 2012 opprettholdt sin kommunerettede aktivitet på samfunnssikkerhetsområdet. Det er gjennomført to kontaktmøter med beredskapskoordinatene i kommunene, hvor temaene bla. har vært beredskapsplanlegging, tilsyn, nødnett, sambandssikkerhet, krisestøtteverktøyet CIM, øvingsplanlegging, arealplanlegging, risiko- og sårbarhetsanalyser, klimautfordringer oa.

Siste kontaktmøte i 2012 var bla. viet Gjörv-rapporten og beredskapsutfordringer regionalt og lokalt.

Tilsyn er et viktig virkemiddel i Fylkesmannens veiledningsrolle overfor kommunene for å forbedre kommunens beredskapsarbeid. Ny lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Siviltforsvaret (sivilbeskyttelsesloven), som ble gjort gjeldende fra 2010 samt forskrift om kommunal beredskapsplikt med ikrafttredelse 07.10.2011, stilte en del krav til kommunene når det gjaldt beredskapsplanlegging. Tilsynet ble etter loven spisset mot risiko- og sårbarhetsanalyser samt kommunens beredskapsplanverk for å tilfredsstille de nye krav.

Følgende har vært tema under tilsyn i 2012:

- Kommunens overordnede risiko- og sårbarhetsanalyse (forskr. §2)
- Samfunnssikkerhet og beredskap i planprosesser og arealplanlegging (forskr. §3)

- Beredskapsplan og evne til krisehåndtering (forskr. §4)

Det ble gjennomført 6 tilsyn i 2012 i følgende kommuner:

- Lillehammer
- Ringebu
- Øyer
- Østre Toten
- Vang
- Lunner

Gjennomgående mangler det rutiner og systemer i den daglige planlegging og drift vedrørende temaet samfunnssikkerhet og beredskap. Imidlertid er det en bedring å spore i enkelte kommuner som allerede har forbedret sitt planverk ihh til nytt lovverk. Bevisstheten rundt samfunnssikkerhet er blitt høyere jfr. de ulike hendelser som har vært i den senere tid, samt fokuset omkring 22. juli kommisjonens arbeid.

54.2 Øvelser

Fylkesmannen har gjennomført øvelser for kommunens krisestab etter utarbeidet "triomodell". De faste kommunetrioene øves ved at to av kommunene, i samarbeid med Fylkesmannen, planlegger og gjennomfører øvelse for den tredje kommunen. I tillegg til kommunale planer (scenarieavhengig), har hovedfokuset på øvelsene vært stabsrutiner, samarbeid med politiet, og informasjonshåndtering. Fylkesmannen har utarbeidet øvingsvurderinger, med bla. oppfølgingspunkter og krav til tilbakemeldinger etter hver øvelse. I 2012 er det gjennomført øvelse i kommunetrioer som nevnt under. Kommunen med fet skrift er blitt øvet:

- Lesja, Sel, **Dovre**
- Vågå, Lom, **Skjåk**
- Gran, Lunner, **Jevnaker**
- Nord-Fron, Sør-Fron, **Ringebu**
- Øystre Slidre, Vestre Slidre, **Vang**

Fylkesmannen er videre medlem i øvelsesutvalget for politiet i Oppland. Politiet har som oppdrag å gjennomføre øvelser ut fra tilak gitt i "Regionplan for samfunnssikkerhet og beredskap 2010-2013". Fylkesmannens rolle er å sørge for at det øves på samvirke med aktører som har sine roller utenfor et innsatsområde, herunder å bringe inn "vertskommunene" i slike øvelser. Øvelsesutvalget har planlagt og gjennomført to fullskalaøvelser, med innledende skrivebordsøvelse 4. mnd. før fullskalaøvelsen.

Scenariene har vært brann i hjuldampere Skibladner, samt ulykke og brann i Øyertunellen. Et sentralt øvingsmoment på disse øvelsene har vært opprettesle og drift av EPS (evakuerte- og pårørendesenter). Dette har vist seg å være en krevende oppgave å løse, og ut fra øvelseserfaringene er det besluttet å videreføre dette øvelsesmomentet for øvelsene i 2013. Følgende kommuner har deltatt i øvelsene (etter samme modell som for Fylkesmannens øvelser)

- Vestre Toten, Østre Toten, **Gjøvik**
- Lillehammer, Gausdal, **Øyer**

Det er gjennomført tablettopp-øvelse for embetets utvidede ledergruppe (ledergruppen + nestledere). Nyttige erfaringer ble trukket, og justeringer i planverk og rutiner er gjort.

54.4 Regional samordning

Fylkesberedskapsrådet (FBR)

Fylkesberedskapsrådet i Oppland er sammensatt av alle statlige etatssjefer med fylkesmannen som leder. Rådet har to faste møter i året. I 2012 har det blitt brukt en del tid på å legge frem og drøfte innholdet i Stortingsmelding 29, samt Gjørsv-rapporten. Også nødnett, kommende revisjon av "Regionplan for samfunnssikkerhet", og etterarbeid/tilbakeføring etter "pinseflommen 2011" har vært tema.

FORF og KFB er medlem av fylkesberedskapsrådet.

Vernepliktsverket (VPV)

Fylkesmannen ivaretar fritaksordningen for Vernepliktsverket.

Skobgrann

De kommunale brannvesene, representanter for skogbruksnæringen, samt to flyklubber i fylket, utgjør den interkommunale skogbrannovervåkingsberedskapen. Skogbrannovervåkningen driftes av 110-sentralen på Gjøvik. Avtale om skogbrannovervåkning fra fly underskrives årlig.

Objektsikring

Fylkesmannen har bidratt i dette arbeidet.

54.5 Felles digitalt nødnett

Fylkesmannen har deltatt på to møter med DNK for å forberede innføring av digitalt nødnett i Oppland. Fylkesmannen har i tillegg hatt møte med DNK og Motorola vedrørende plassering av master i tilknytning til vernede områder.

Se også rapportering under pkt 76.5

54.6 Atomberedskap og strålevern

Fylkesmannen hadde i sine planer for 2012 lagt opp til møter med kommunene for å presentere og drøfte en ny bebudet planveileder for kommunene. Etter samtaler med NRPA blir denne aktiviteten overført til 2013.

Fokuset er opprettholdt på utfordringer og planbestemmelser knyttet til radon og ikke-ioniserende stråling i Fylkesmannens kommuneplanarbeid, og i Fylkesmannens dialog og veiledning overfor kommunene.

54.7 Beredskap innen kraftforsyning og flom

Fylkesmannen har videreformidlet varsler fra NVE ut fra risikovurderinger basert på varselets innhold, og/eller ut fra føringer gitt i varselet.

Fylkesmannen har også deltatt i møter med både NVE og KDS for å drøfte kraftforsyningssituasjonen. Dette har også vært tema på vårens dialogmøte med de beredskapsansvarlige i kommunene og i Fylkesberedskapsrådet.

Det er utarbeidet dambruddsbølgekart for de største dammene i Oppland.

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Organisering for krisehåndtering

Kommunene er pålagt å sende inn sine beredskapsplaner elektroniske til Fylkesmannen ved hver oppdatering/revisjon. Mottatte planer utgjør deler av Fylkesmannens dokumenttilsyn.

Fylkesmannen har startet arbeidet med å få på plass ressurser og planverk i CIM. Det er gjennomført en introduksjon av CIM for deler av staben.

Det er gjennomført en skrivebordsøvelse for ledergruppa og kriseledelsen ved embetet. Beredskapsplanen er gjennomgått og oppdatert basert på erfaringene fra forrige års hendelser og øvelser.

55.2 Krisehåndtering

Hendelser

Fylkesmannen har ikke vært involvert i spesielle hendelser i inneværende år.

I 2012 har det vært noe etterarbeid etter ekstremværet "Dagmar", som rammet deler av fylket i romjula 2011.

Løpende arbeid

Fylkesmannen har videreformidlet varsler fra sentrale myndigheter ut fra risikovurderinger basert på varselets innhold, og/eller ut fra føringer gitt i varselet.

Fylkesmannen har fulgt DSBs mal for ukentlig rapportering.

Fylkesmannen har deltatt på CIM-kurs, og gjennomført en introduksjon av verktøyet for deler av egen stab. Samtlige kommuner har gjennomgått administratoropplæring. Det er gitt brukeropplæring for berørte kommuner i forkant av øvleser, samt gitt generelle råd og veiledning i bruk av CIM overfor kommunene. Fylkesmannen har deltatt i et CIM utvalg med representanter fra de 7 østands-fylkene med formål å drøfte gjensidige erfaringer og utfordringer med implementering av CIM. Fylkesmannen har erfart at CIM-bruken i kommunene totalt sett fortsatt er for lav, og vil ha fokus på styrke kompetanseoppbyggingen.

55.3 Evaluering

Ekstremværet "Dagmar" ble gjennomgått i Fylkesberedskapsrådet våren 2012.

Ressursrapportering

Kap1510 post 01: Resultatområdene 530, 540,550 korrigert tilsammen ca 126 000, underområder er ikke med i aggregerte tall i årsrapporten.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 61 057,25	kr 1 011 267,17
52.1 Fri rettshjelp	kr 630 260,92	kr 40 281,87
52.9 Annet Borgerrettigheter (rest 52)	kr 4 410,72	kr 0,00
53 Forebyggende samfunnsikkerhet	kr 624 171,42	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 1 049 778,63	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 349 683,67	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 165 649,96	kr 0,00
51.9 Annen siviladministrasjon (rest 51)	kr 4 487,50	kr 0,00
Sum:	kr 2 889 500,00	kr 1 051 549,00

Kommunal- og regionaldepartementet

Resultatområde 61 Samordning, omstilling og fornying i kommunene

61.1 Kommunerettet samordning

Fylkesmannen ivaretar samordningsansvar på flere områder, og evaluerer og utvikler stadig dette arbeidet i dialog med kommunene og samarbeidende instanser. Fylkesmannen leder NAV-forum, et viktig samarbeidsorgan for å sikre god samordning og utøving av tjenesten.

Fylkesmannen leder "Tilsynsforum Oppland", et organ som ivaretar samordningen av statlig tilsyn rettet mot kommunene, i henhold til kommunelovens kapittel 10A § 60e. Tilsynsforum samordner planlegging av tilsyn i en felles tilsynskalender, hvor blant annet tilsynsbelastningen på den enkelte kommune vurderes fortløpende. Selv om det er samordning i tid, er det mange tilsyn rettet mot kommunene. Fylkesmannen har en ambisjon om at antall tilsyn kan reduseres i takt med at kommunenes egenkontroll styrkes. Rådmannsutvalget har en plass i Tilsynsforum med status som obesrvatør. Det har vært en positiv progresjon i arbeidet med tilsynsplanlegging, og

det er et fravær av større konflikter knyttet til gjennomføring av tilsyn. Det er utarbeidet rutiner for å ivareta lovkravet når det gjelder eventuell iverksetting av vedtak om pålegg og sanksjoner av vesentlig betydning for tilsynsobjektet. Kommunene oppfordres regelmessig til å bruke resultater av tilsyn som grunnlag for eget forbedringsarbeid, og mange kommuner har en positiv tilnærming til tilsyn i tråd med dette. Formålet med samordningen av tilsyn og oppfølging er at kommunene skal møte en forutsigbar og samordnet Stat, og at læringseffekten av gjennomførte tilsyn skal bli større og mer effektiv. Imidlertid er Fylkesmannens myndighet til å samordne metode begrenset. Tilsynsmetodikk er et tilbakevendende tema i Tilsynsforum, og Fylkesmannen har en ambisjon om å samordne metodikken til å bli mer veiledende.

Fylkesmannen har flere møtepunkter for dialog med kommunene, noe som er helt nødvendig for å utvikle og sikre hensiktsmessighet i metode og tilnærming, så vel som kvalitativt godt plan- og strategiarbeid. Spesielt nevnes fagavdelingenes faste møter med fagpersoner i kommunene, fagkonferanser og regionmøtene.

Fylkesmannen møter alle kommunene i fylket gjennom de årlige regionmøtene. I forkant av regionmøtene gis "kommunebildene" ut. Kommunebildet er en sammenstilling av data og vurderinger sett fra Fylkesmannen, og disse lages regionvis. Statlige politiske føringer og funn fra kommunebildene presenteres på regionmøtene, i tillegg gis kommunene anledning til å presentere og ta opp ting som er viktige for dem i møtet. Tiden på regionmøtene deles likt mellom Fylkesmannen og kommunene.

61.2 Omstilling og fornying i kommunene

Fylkesmannen i Oppland har gjennom mange år hatt et sterkt fokus på omstilling og fornying i offentlig sektor. Vi ser nå at den røde tråden som har vært i satsingen de siste årene begynner å gi håndfaste og målbare resultater. Skjønnsmidler til fornying har medført mange gode omstillings- og forbedringsprosjekter med fokus på økt kvalitet og effektivitet i de kommunale tjenestene. For 2012 ble det fordelt 13,4 Mill kr til ulike fornyingsprosjekter i fylket. De siste ti årene er det tildelt til sammen nesten 100 Mill kr til fornying. Formålet med tildelingen er å stimulere kommunene til å følge opp regjeringens ønske om fokus på fornyingsarbeid i kommunesektoren i tråd med regjeringens strategi for fornying av offentlig sektor. Vi ser en økende tendens til at flere kommuner ønsker å drive fornyingsprosjekter som flerkommunale satsinger og/eller i nettverk med andre kommuner. For å sikre erfaringsdeling og læring fra de ulike fornyingsprosjektene, arrangerer Fylkesmannen i samarbeid med KS en årlig Fornyingskonferanse. Nesten alle fylkets kommuner deltar på denne konferansen, som bidragsytere og deltakere. Ideen er å sette fokus på aktuelle temaer, presentere gode eksempler og lære av hverandre. På konferansen tildeles en kommune "Fylkesmannens fornyingspris" for et vellykket prosjekt gjennomført og støttet gjennom skjønnsmidler til fornying. For 2012 ble Lunner tildelt prisen for sitt arbeid med "iPolitiker". Gjennom prosjektet ble alle sakspapirer til politikerne sendt elektronisk og var tilgjengelig for alle på samme tid. Dette sparte både papir, porto og tid. I tillegg la det tilrette for deltakelse og demokrati.

Fylkesmannen har gjennomført styringsdialog med alle kommuner i fylket, gjennom de årlige regionmøtene. Mye av grunnlaget for tematikken i møtene dannes gjennom utarbeidelse og utsendelse av det vi kaller "Kommunebildet", en statusrapport over kommunene i de ulike regionene, dannet ved bearbeidelse av Kostratall, tilsyns- og klagesaksbehandling. Alle avdelinger hos Fylkesmannen har ansvar for sine deler av Kommunebildene. Det er et klart uttalt mål at temaene i kommunebildene også skal være til nytte for avdelingene i sin kontakt med kommunene i løpet av året.

Kommunene i Oppland har gjennomgående gitt tilbakemeldinger om at det er krevende å forholde seg til stadig skiftende satsinger og programmer fra sentralt hold. Fylkesmannen har derfor prioritert å holde en "rød tråd" i sitt fornyingsarbeid, hvor skjønnsmidler, Fornyingskonferansen, veiledning og dialog danner fundamentet for alt fornyingsarbeid. Dette skaper forutsigbarhet for kommunene hva gjelder møteplasser og metodikk, samtidig som det åpner for både nødvendig og ønskelig variasjon i faglig tematikk.

Fylkesmannens arbeid med omstilling og fornying preges av at embetet har en uttalt strategi hvor en ønsker å være offensiv og nytenkende i nært samarbeid og i tett dialog med kommunene og KS.

Embetet vektlegger å stadig utvikle mest mulig effektiv metodikk i arbeidet, og mange oppgaver løses derfor på tvers i embetet, så vel som i nettverk mellom kommuner. Både internt og ekstrent legges det opp til å sikre erfaringsdeling og god læring mellom aktørene. Slike erfaringer kan benyttes til strategisk planlegging, risikobaserte tilsyn, møte- og konferansevirksomhet med mer.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

Fylkesmannen leder arbeidet i Tilsynsforum Oppland, et organ opprettet for å ivareta samordningen av statlig tilsyn rettet mot kommuner i henhold til kommunelovens kapittel 10 A § 60e. Deltakere er alle Fylkesmannens avdelinger med kontroll- og tilsynsvirksomhet i tillegg til Arbeidstilsynet, Mattilsynet og IMDi. UDI har foreløpig observatørstatus. I tillegg har rådmannsutvalget en representant i forumet.

Forumet samordner planlegging av tilsyn i en felles tilsynskalender i henhold til lovens intensjon. Kalenderen har hatt mangler, og det ble derfor startet ett arbeid i 2012 for å forbedre kalenderen. Vi har et ønske om å benytte HMS-etatens tilsynsdatabase til dette arbeidet. Arbeidet videreføres i 2013.

Det er utarbeidet egen rutine for å ivareta lovkravet hva angår iverksetting av vedtak om pålegg og sanksjoner av vesentlig betydning for tilsynsobjektet. Resultater av tilsyn brukes aktivt av embetet for å fremme læring, blant annet gjennom arbeidet med å lage "kommunebilder", en statusrapport over kommunene i fylket basert på kostradata, klagesaker, tilsynsrapporter og andre kilder. Embetet mener mange har mye å lære av egne og andres tilsynserfaringer, og oppfordrer kommunene til å tenke positivt rundt tilsyn. Som et resultat ser vi at mange kommuner bruker erfaringer fra tilsyn til eget system- og kvalitetsforbedringsarbeid. Det er en positiv dialog med kommunene rundt tilsynsvirksomheten og svært få konfliktområder. Samarbeidet mellom de ulike etatene i Tilsynsforum er også positivt, og danner grunnlag for bedre kunnskap om hverandres metodikk og tilnærming, i tillegg til at det fremmer samarbeid om planlegging og gjennomføring av tilsyn.

God dialog er viktig for godt tilsynsarbeid. Hensikten med opprettelsen av Tilsynsforum Oppland er å ivareta lovkrav, at kommunene skal møte en forutsigbar og samordnet stat og at læringseffekten av gjennomførte tilsyn skal være effektiv og godt ivaretatt. Denne hensikten anses som nådd.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i Kommuneloven

I løpet av 2012 ble kommunenes vedtak om årsregnskap for 2011, årsbudsjett for 2012 og vedtatte økonomiplaner for perioden 2012-2015 kontrollert i forhold til Register om betinget kontroll (ROBEK). Gjennomgangen ga ikke grunnlag for flere innmeldinger i ROBEK. Vestre Toten ble meldt inn i ROBEK etter gjennomgang av regnskapet for 2010. Kommunen fikk nytt merforbruk i 2011 på 2,8 Mill kr, slik at udekket merforbruk nå er på 34,2 Mill kr. Kommunen søkte i 2012 om å få utvidet perioden for inndekning av det akkumulerte merforbruket. Dette ble godkjent av KRD. I årsbudsjettet for 2012 og økonomiplanen for 2012-2015 ble det vedtatt inndekning av 10 Mill kr i 2012 og resten av merforbruket i 2013.

Fylkesmannen foretok lovlighetskontroll av Vestre Toten kommunes budsjett for 2012 og økonomiplanen for 2012-2015, siden kommunen allerede var i ROBEK. Fylkesmannen fant ikke grunn til å oppheve budsjettvedtakene, men påpekte at budsjettet måtte justeres slik at den forpliktende planen for inndekning av akkumulert merforbruk ble justert i forhold til manglende inndekning i 2011. Fylkesmannen godkjente låneopptak i tråd med vedtatt strategi. Det betyr at den totale gjeld som genererer renter og avdrag ikke måtte øke. Ønskede investeringer i økonomiplanperioden ble derfor lagt på is inntil finansiering forelå. I forbindelse med justering av budsjettet for 2012 og arbeidet med økonomiplanen for 2013-2016 fattet kommunestyret i Vestre Toten vedtak om innføring av eiendomsskatt på boligeiendommer. Dette vil gi kommunen mulighet til å gjennomføre ønskede investeringer, men det må fortsatt være fokus på inndekning av det akkumulerte merforbruket.

Fylkesmannen behandlet i 2012 en søknad fra Vestre Toten om låneopptak til startlån fra Husbanken på 5 Mill kr. Dette ble godkjent i tråd med strategi for lånegodkjenning i ROBEK-kommuner. Startlån er i prinsippet selvfinansierende, da renter og avdrag til Husbanken dekkes av låntakerne. Kommunen har opprettet tapsfond til dekning av mislighold av rente- og avdragsforpliktelser. Fylkesmannen vurderte risikoen for at dette skulle belaste kommunens økonomi som så liten, at vedtaket ble godkjent.

Fylkesmannen har i 2012 behandlet tre vedtak om godkjenning av låneopptak fra interkommunale selskaper (organisert etter lov om interkommunale selskaper). IKT-Valdres IKS, Nord-Gudbrandsdal Renovasjonsselskap IKS og GLT-avfall IKS. Alle søknadene ble godkjent da låneopptakene var vedtatt av representantskapet og lå beløpsmessig innen den ramme som var fastsatt i selskapsavtalen. Fylkesmannen påpekte i alle sakene at investeringer og tilhørende kapitalkostnader bør innarbeides i årsbudsjett og økonomiplan som etter lov om

Interkommunale selskaper skal vedtas av representantskapet.

Fylkesmannen behandlet i 2012 tre saker om kommunal garanti for låneopptak i selskaper som driver virksomhet som kommunen i alle tilfeller ville hatt ansvar for. De tre sakene gjelder Gjøvik Boligstiftelse, Østre Toten Idrettspark og Nordre Land idrettslag. Den siste saken gjaldt garanti inntil spillemidler ble utbetalt. Fylkesmannen godkjente alle garantivedtakene, da det ble vurdert som liten risiko for at garantien skal bli gjort gjeldende. Fylkesmannen godkjente også tre saker som gjalt omgjøring av garanti fra simpel garanti til selvskyldnergaranti for Østre Toten Boligstiftelse, Vestre Toten Boligstiftelse og Vestre Toten rådhus AS.

Fylkesmannen har i 2012 ikke gjennomført lovlighetskontroll etter kommuneloven § 59 1. og 5. ledd, vedrørende kap 8 og 9 av kommuneloven.

Fylkesmannen mener at følgende momenter bør være med i en vurdering av om vedtatte låneopptak for ROBEK-kommuner skal godkjennes:

- Vurdere kommunens totale gjeldsbelastning og utgifter til renter og avdrag
- Lån til investeringer i selvkostområder bør godkjennes
- Lån til videre utlån (for eksempel startlån til bolig) bør godkjennes, men bør sjekkes at det er opprettet tapsfond som kan bidra til å redusere kommunens risiko)
- Lån til investeringer som kan bidra til reduserte driftsutgifter (for eksempel ENØK) bør vurderes godkjent
- Lån til investeringer for å øke kapasiteten eller øke kvaliteten på tjenestene bør godkjennes bare dersom de ikke kan utsettes 1-2 år
- Kommuner med svært høy gjeldsbelastning (godt over gjennomsnittet for kommunene) bør begrense årlige låneopptak til de årlige avdragene på eksisterende gjeld

Vurderingene må gjøres spesielt for hver enkelt kommune, men momentene som er nevnt over gir en oversikt over hvilke vurderinger som bør gjøres.

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Kommuneøkonomien i Oppland – mer balansert men fortsatt store utfordringer

Kommunene i Oppland hadde store økonomiske utfordringer både i 2008 og 2009, og noen kommuner opparbeidet store regnskapsmessige underskudd disse årene. De fleste kommuner hadde resultatforbedringer både i 2009 og 2010. Utviklingen i Oppland har vært noe mer positiv enn for gjennomsnittet av kommuner. I 2011 ble netto driftsresultat litt dårligere enn i 2010, men lå bedre an enn landsgjennomsnittet.

Ved inngangen til 2012 hadde Oppland en ROBEK-kommune (Vestre Toten). Kommunen har fortsatt udekkede merforbruk fra 2008 og 2009 som ikke er dekket inn. Kommunen fikk nytt merforbruk i 2011, slik at det udekkede merforbruket nå er på vel 34 Mill kr.

Oppfølging av og dialog om kommunenes økonomiforvaltning

Fylkesmannen gjennomførte dialogmøte med kommunene om kommuneøkonomi i januar 2012. Dette var andre året at et slikt møte ble gjennomført, og Fylkesmannen har som mål at dette skal være en årlig foreteelse. Fylkesmannen påpekte viktigheten av å ha fokus på god økonomistyring fordi dette er grunnlaget for og forutsetningen for en god tjenesteyting. Fylkesmannen er opptatt av at kommunene skal drive sin virksomhet slik at de ikke kommer på ROBEK-lista. Tema for møtet i 2012 var konserntall i KOSTRA og rapportering fra kommunale selskaper og interkommunale samarbeidsordninger, ny veileder forbudsjettering og regnskapsføring av investeringer og kommunenes pensjonsutgifter og regnskapsføringen av pensjonskostnader.

Fylkesmannen gjennomfører hvert år møter med kommunene regionvis. Her er også økonomi et viktig tema. Forut for møtene utarbeider Fylkesmannen såkalte "Kommunebilder" hvor det også gjøres en vurdering og analyse av den finansielle stillingen i alle kommunene i fylket. Dokumentene sendes kommunene på forhånd og legges i ettertid ut på Fylkesmannens hjemmeside. Fylkesmannen avholder også møter med enkeltkommuner der kommunene ønsker det. Fylkesmannen holder tilbake en del av bruker skjønnsmidlene til å støtte prosjekter som kan gi mer effektiv drift av tjenestoområder i kommunene.

Veilede kommuner om økonomibestemmelsene i kommuneloven

Fylkesmannen bruker en del tid på å svare på henvendelser fra kommunene. Dette foregår både på telefon og ved bruk av mail.

Følge opp og veilede kommuner som har økonomisk ubalanse og er i ROBEK

Oppland fikk en kommune i ROBEK i 2011, etter tre år uten kommuner i registeret. Fylkesmannen har gjennomført tre møter med kommunen i 2012 i tillegg til en del telefonkontakt. Kommunen har orientert om sine planer for å bringe økonomien i balanse og er klar over at det må utarbeides en forpliktende plan for å dekke det akkumulerte underskuddet i løpet av 2013. Fylkesmannen vil fortsette å følge kommunen tett også i 2013. Vestre Toten har vedtatt innføring av eiendomsskatt på boligeiendommer fra 2014. Dette vil lette ubalansen i økonomien, men det gjenstår noen år med tilpasninger i driften, før kommunen har en sunn økonomi.

Fordele skjønnsmidler til kommunene med utgangspunkt i retningslinjene

Fylkesmannen fordeler skjønnsmidler til kommunene i to runder. Ordinære skjønnsmidler fordeles i statsbudsjettet. Midlene fordeles på bakgrunn av søknader/innspill fra de enkelte kommuner, vurderinger fra Fylkesmannens fagavdelinger, offisiell statistikk og retningslinjene som gis fra KRD. Fylkesmannens begrunnelse for tildeling sendes kommunene. Kommunene har gitt positive tilbakemeldinger på dette.

En del midler holdes tilbake og fordeles til fornyings- og omstillingsprosjekter. I 2012 ble det fordelt 13,4 Mill kr av skjønnsmidlene som ble fordelt til både kommunale og interkommunale/regionale utviklingsprosjekter. Søknadene blir vurdert av Fylkesmannens fagavdelinger. Prosjekter som har fått skjønnsmidler har bidratt til at kommunene får satt fokus på utviklingsarbeid, som kan være vanskelig å få prioritert innen knappe driftsrammer. Mange kommuner melder at dette har vært viktig for å få gjennomført omstillingsarbeid i kommunen. De prosjekter som fikk midler i 2012 ble rapportert i hht bestillingen i elektronisk skjema på finnett i april 2012.

Følge opp kommunene i fht ny finansforskrift

Alle kommunene i Oppland har vedtatt nytt finansreglement som er kvalitetssikret av uavhengig instans før vedtak. De aller fleste kommuner har også utarbeidet rutiner som er kvalitetssikret. Fylkesmannen vurderer det slik at kommunene i Oppland har tilpasset seg den nye forskriften om finanforvaltning og har laget reglementer som er tilpasset den kompetanse kommunen innehar på området.

Bidra til å nå målsettingen om komplette konserntall i KOSTRA

Fylkesmannen er opptatt av at kvaliteten på innrapporteringen til KOSTRA stadig forbedres. Etter hvert som det etableres flere og flere interkommunale samarbeidsløsninger er det viktig å kunne lage pålitelige konsern-tall. Fylkesmannen hadde i 2012 dette som et eget tema på dialogmøtet med kommunene i januar. Fylkesmannen har også i 2012 prioritert ressurser til veiledning tilknyttet KOSTRA. I forbindelse med rapporteringen har Fylkesmannen utpekt kontaktpersoner som kommunene kan henvende seg til når det gjelder de ulike skjemaene for tjenesterapporteringen. Fylkesmannen har også fulgt opp kommuner med sen rapportering spesielt for å bidra til at KOSTRA-databasen for Opplands del blir mest mulig komplett.

Aktivt bruke KOSTRA-data i styringsdialogen med kommunene

Når det gjelder bruk av KOSTRA-data, vises det til arbeidet med regionvise Kommunebilder. Dette arbeidet ble startet opp i 2005 og har senere blitt videreutviklet. Bruk av KOSTRA-data spiller en sentral rolle i disse bildene. Det er gjennomført intern opplæring ved Embetet i bruk av KOSTRA-databasen i SSB. Fra kommunene er det gitt positive tilbakemeldinger på nytteverdien av Kommunebildene. Fylkesmannen har inntrykk av at mange kommuner bruker KOSTRA-tallene aktivt i sin økonomiske planlegging.

Informere kommunene om statsbudsjettet og inntektssystemet

Fylkesmannen har gitt veiledning og informert kommunene om kommuneproposisjonen, kommuneopplegget i statsbudsjettet og om inntektssystemet. Fylkesmannen, i samarbeid med KS, arrangerte samling for kommunene om kommuneproposisjonen og status for kommuneøkonomien den 22. mai 2011 med departementsråd fra KRD som en av innlederne. Fylkesmannen i Oppland har også brukt hjemmesida aktivt som informasjonskanal på dette området.

Tabeller fra "Grønt hefte" for Opplandskommunene ble lagt ut på fylkesmannens hjemmeside samtidig som statsbudsjettet ble lagt fram. Dette ble svært godt mottatt av kommunene. Det er viktig for kommunenes budsjettprosess at de veldig raskt kan skaffe seg oversikt over konsekvensene av statsbudsjettet for egen

kommune. Alt materiell som Fylkesmannen har fått gjennom møter med departementet er videreformidlet til kommunene.

Godkjenne vedtekter og eventuelle endringer av vedtektene for kraft/hjemfallsfond

Fylkesmannen har videreformidlet nye standardvedtekter for kommunale næringsfond. (rundskriv H-1/11).

Fylkesmannen har behandlet vedtekter for kommunalt næringsfond for Vågå kommune i 2012. Vedtektene ble ikke godkjent og kommunen ble bedt om å utforme vedtektene i hht standardvedtektene. Fylkesmannen godkjente vedtekter for næringsfond både i Nord.Fron og Vestre Slidre, som var i tråd med anbefalingene i standardvedtektene.

Resultatområde 63 Kommunalrett og valglov

63.1 Kommunalrett

Det har vært gjennomført en lovlighetskontroll etter § 59 i kommuneloven. Vedtaket ble opprettholdt. Fylkesmannen har ikke gjennomført noen lovlighetskontroller etter eget initiativ.

Lovlighetskontroll

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMOP	1	1	0	0	0		0	0
Sum	1	1	0	0	0	0		

63.2 Valg

På forespørsel gitt veiledning til kommunene

Resultatområde 64 Forvaltnings- og offentleglova i forhold til kommunesektoren

I 2012 ble det behandlet 6 klager over avslag på krav om innsyn etter offentleglova § 32 første ledd, tredje punktum.

Det var ingen klagesaker etter forvaltningsloven § 21 annet ledd (partsinnsyn).

Resultatområde 65 Kommuneinndeling og interkommunalt samarbeid

65.1 Kommuneinndeling

Fylkesmannen har ikke mottatt nye inndelingssaker i 2012. En sak som gjelder overføring av en privat skogteig fra en kommune til en annen er under behandling.

65.2 Interkommunalt samarbeid

Det er betydelig interkommunalt samarbeid i fylket. Alle tilgjengelige samarbeidsformer er i bruk. Fylkesmannen oppfordrer til interkommunalt samarbeid i alle fora der dette faller naturlig. De siste årene har det vært fokus på interkommunalt samarbeid i forbindelse med innføring av samhandlingsreformen. Fylkesmannen ga i 2012 skjønnsmidler til 22 interkommunale/regionale samarbeidsprosjekter. Av disse gjaldt 2 prosjekter samhandlingsreformen. Også innen områdene digital plandialog og vannområdeforvaltning er det regionale prosjekter som har fått skjønnsmidler. Forøvrig er det interkommunale samarbeidsprosjekter innen alle de tunge tjenestemrådene skole, helse og barnevern som har fått skjønnsmidler.

Resultatområde 66 Bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Rapportering er fulgt opp tertialvis på: <http://rapportering.fylkesmannen.no/>.

Det kan nevnes at Fylkesmannen i 2012 har behandlet 93 saker hvorav 15 saker er gitt medhold. Ved utgangen av 2012 har embetet 67 ubehandlede saker. 31 av disse gjelder klage på pålegg om tilknytning til kommunalt vann- og avløpsnett fra Søndre Land kommune. Totalt ble 15 saker omgjort. Saksbehandlingstiden har i snitt vært 74 dager.

Tre saker er blitt bragt inn til Sivilombudsmannen. To av sakene gjaldt tilknytningsplikt. Ombudsmannen hadde ikke merknader til Fylkesmannens behandling av sakene. En sak gjaldt oppføring av garasje og i den forbindelse spørsmål om eiendomsrett og atkomst. Denne har vi pr dags dato ikke fått tilbakemelding på.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Fylkesmannen hadde to saker til behandling. Det ble gitt samtykke til forhåndstiltredelse i en vegsak i Gran kommune vedtak 12. januar 2012. Vedtaket ble påklaget, men KRD fant i brev av 14. juni 2012 at det ikke lenger fantes noen aktuell interesse i å få behandlet klagen siden skjønn allerede var avsagt og arealet tatt i bruk.

Den andre saken ble frafalt fordi kommunen ville vurdere alternativ løsning.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMOP	0	0	0	
Sum	0	0		

66.4 Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård

Klage på kommunalt vedtak om forkjøpsrett av leiegård - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMOP	0	0	0	
Sum	0	0		

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
62 Kommuneøkonomi	kr 605 479,64	kr 0,00
66 Bolig- og bygningsrett	kr 991 321,98	kr 0,00
Andre oppgaver under KR D	kr 636 878,26	kr 0,00
Sum:	kr 2 233 679,00	kr 0,00

Arbeidsdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Alle rettighetsklager etter sosialtjenesteloven er registrert fortløpende i NESTOR (Helsetilsynets register) i hele 2012.

Fylkesmannen i Oppland behandlet i 2012 187 klagesaker etter sosialtjenesteloven. 95,2 % av sakene ble behandlet i løpet av tre måneder (Måltall er 90 % av sakene innen tre måneder). Fylkesmannen hadde ca 23 saker i restanser pr. 31. desember 2012. Foreløpig saksbehandlingstid på disse var mindre enn tre måneder. Det har ikke vært mulig for Fylkesmannen å ta ut eksakte data på restanser pr. 31.12.2012 fra Nestor. Dette vil etter samtale med Helsetilsynet bli forbedret i løpet av februar 2013.

Det ble i 2012 gjennomført 5 landsomfattende tilsyn etter systemrevisjonsmetoden. Etter at tilsynene var gjennomført fikk NAV lederne en evaluering av årets tilsyn hvor også internkontroll ble tatt opp som tema.

Det ble høsten 2012 gjennomført opplæring i nytt rundskriv og forskrifter til Sosialtjenesteloven, trinn 1, for alle ansatte i NAV-kontorene og samarbeidspartnere. Det var til sammen 12 samlinger à 2 dager med ca 35 deltakere på hver samling.

Fylkesmannen har en kontinuerlig kvalitetsvurdering av NAVkontorenes vedtaks- og klagesaksbehandling. Vi sender eget brev til NAV kontoret dersom bestemmelsene om saksbehandling ikke er overholdt i klagesakene.

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen – formidlingstiltak og kompetanseutvikling

NAV Oppland har hatt sekretæransvar i NAV forum Oppland (regional samarbeidsarena mellom KS, Fylkesmannen og NAV Oppland.) Det var tre møter i 2012. NAV forum har vært en vellykket arena for drøfting og erfaringsutveksling. Samarbeidsavtalen ble evaluert og justert.

NAV Forum har blant annet hatt fokus på å få til en mer langsiktig utvikling av veilederkompetansen i NAV, og avtalen med Høgskolen på Lillehammer om et etterutdanningstilbud tilsvarende 30 sp er videreført ut skoleåret 2013/2014.

I et videre løp i veiledersatsningen, er det satt i gang opplæring og innføring av kollegaveiledning og MI (motiverende intervju).

Fylkesmannen og NAV fylke har utarbeidet felles kompetanseplan og samarbeidsavtale. Felles opplæring:

- Ny i NAV
- Veiledningssatsningen, - (studie ved HiL, implementering av kollegaveiledning og MI ved alle NAV-kontor).
- NAV-lederforum, temaer: opplæring STL, internkontroll og førerkort

NAV lederforum ønsker i 2013 å ha dialog med Fylkesmannen når det gjelder internkontroll, tilskuddsforvaltning (barnefattigdom og boligsosialt arbeid) og kvalifiseringsprogram.

Kvalifiseringsprogrammet har vært tema på alle møter i NAV forum.

Tilskuddsforvaltningen er samordnet.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

Det har vært 1,25 årsverk, fordelt på 2 personer. De har i hovedsak blitt brukt i opplærings- og oppfølgingsarbeidet ut mot lokale NAV-kontor.

I HPMT er MI(motiverende intervju) en anbefalt metode for samtale som verktøy i møte med brukerne. I samarbeid med NAV Oppland ble det startet opplæring i MI på utvalgte NAV-kontor i 2011 og dette ble gjennomført på resten av NAV-kontorene i 2012. I tillegg ble det startet kollegaveiledningsprogram i hvert kontor. Dette har rådgiverne/kompetanseveilederne vært med på. De er også utdannet som MI-instruktører. Det har vært avholdt møte 1g i måneden mellom Fylkesmannen og NAV Fylke angående bestilling fra NAV-kontorene.

Det har og blitt gjennomført 1 ressurspersonsamling for kollegaveiledningskoordinatorene ute i NAV-kontorene.

Kvalifiseringsprogrammet er fast tema i fylkesmannens dialog med fylkesdirektøren.

Vi har hatt faste møter med kontaktperson hos NAV Fylke og denne har og deltatt på samlinger sammen med oss.

Det har vært gjennomført 2 samlinger for KVP-koordinatorene i NAV-kontorene. Den ene med fokus på erfaringsutveksling og den andre med fokus på unge under 25 år.

Vi har vært ute på enkelte NAV-kontor og informert om KVP.

Rådgiverne hos Fylkesmannen deltar på nettverkssamlinger for veiledere i oppfølging. Deltakelse skjer via invitasjon inn til forskjellige tema eller at vi melder vår deltakelse til regioner/enkeltkontor. Dette kan være med utgangspunkt i klagesaker.

Vårt hovedfokus høsten 2012 har vært opplæring i rundskrivet og forskrifter. Det vises til løpende resultatrapportering på området.

Forventet/beregnet måltall 2012: 257. Pr. 30.11. var det inne 197 deltakere. Dette er færre enn forventet, men Oppland har fortsatt ca 50% som har overgang til arbeid eller aktivitet etter endt program. Fra kontorene får vi tilbakemelding på ressursituasjon, KVP er ikke på dagsorden og det må forankres i kommunens ledelse. Dette er noe av bakgrunnen for færre deltakere enn forventet.

De fleste NAV-kontor omorganiserte etter prosjektperioden slik at KVP ble fordelt på lik linje med andre oppgaver. På slutten av 2012 ser vi tendensen til at enkelte kontor går tilbake til teamorganisering. Dette for å få et sterkere fokus på KVP.

73.4 Utenrettslig økonomisk rådgivning

Fylkesmannen i Oppland arrangerte tre samlinger på dette området i 2012.

Den 14.- 15. februar 2012 arrangerte Fylkesmannen Oppland et grunnkurs. Målgruppen for kurset var de som jobber litt med økonomisk rådgivning, de som tar første del av saken, nye gjeldsrådgivere og de som trenger grunnleggende opplæring. På grunnkurset var det 30 som deltok. Grunnkurset var et samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark.

Den 11.-12. juni ble det arrangert en fagsamling for økonomirådgivere/gjeldsrådgivere i Oppland og Hedmark fylke. Kurset var tilrettelagt for nye gjeldsrådgivere og mer erfarne gjeldsrådivere. På fagsalingen var det 52 deltakere. Fagsamlingen var også et samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark.

Oppfølgingskurset ble arrangert den 12. og 13. november. Målgruppen for dette kurset er de mest erfarne gjeldsrådgiverne som kan mye fra før fordi dette kurset er et "ekspertkurs". Oppfølgingskuret ble arrangert i samarbeid med Fylkesmannen i Oppland og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Det var 56 deltakere på dette kurset.

Når det gjelder kravet om å ha kartlagt og iverksatt tiltak overfor kommuner som vil kunne ha nytte av

interkommunalt samarbeid med formål å styrke tjenestetilbudet, har dette ikke vært prioritert i virksomhetsplanen til Helse- og sosialavdelingen hos Fylkesmannen i Oppland. Fylkesmannen i Oppland har i imidlertid ved flere anledninger oppfordret til interkommunalt samarbeid og mottatt positive tilbakemeldinger på det. Fylkesmannen i Oppland har en oppfatning av at det allerede er et godt samarbeid mellom de ulike kommunene i Oppland fylke. Det kan nevnes at det er opprettet flere fora for gjeldrådgivere hvor ulike kommuner samarbeider, samt namsmannen.

Fylkesmannen i Oppland har formidlet og spredt erfaringer fra lokale og nasjonale tiltak som gjøres på området til de økonomiske rådgiverne i fylket. Det blir gjort fortløpende og på den årlige fagsamlingen som arrangeres for økonomirådgiverne i Oppland og Hedmark fylke.

Dette året har også Fylkesmannene jobbet for å bidra til at kommunene forankrer ansvaret for utenrettslig økonomisk rådgivning i kommunens ledelse. Fylkesmannen i Oppland har nå fått innpass i NAV lederforum der vi får mulighet til å formidle ulike tema. Fylkesmannen i Oppland finner at det vil være hensiktsmessig at utenrettslig økonomisk rådgivning tas opp her. Det vil bli gjort i løpet av 2013. Da vil vi også få muligheten til å informere om muligheten til interkommunalt samarbeid på dette området og at det er viktig med tett samarbeid med namsmenn om økonomisk rådgivning og gjeldsrådgivning i kommuner og NAV-kontor.

Fylkesmannen i Oppland vil avslutningsvis nevne at vi tar opp temaet utenrettslig økonomisk rådgivning også for de nyansatte i NAV ("Ny i NAV") og at økonomirådgivningstelefonen 800-GJELD blir presentert der.

73.5 Boligsosialt arbeid

Fylkesmannen har forvaltet tilskudd til boligsosialt arbeid på vegne av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Kommunene Lillehammer, Gjøvik, Østre Toten, Vestre Toten, Øyer og NAV Hadeland har mottatt tilskudd i 2012 med tilsammen kr 3 088 990 i tillegg kommer overførte midler for Øyer med kr 510 000. Tilskuddene er vurdert i nær sammenheng med tilskudd til kommunalt rusarbeid og barnefattigdom.

Fylkesmannen deltok med to medarbeidere på årets busstur i regi av AV. dir. og Husbanken i år ble turen arrangert av Fylkesmannen i Hordaland.

Fylkesmannen inngikk i 2012 samarbeidet med Husbanken og Fylkesmannen i Hedmark for å spre erfaringene fra BOSO kommunene til andre kommuner. Vi deltok på to konferanser for BOSO kommuner der utvalgte kommuner som har boligsosialt tilskudd fra Av.Dir. også fikk tilbud om å delta.

Informasjon om retningslinjer for tilskudd til boligsosialt arbeid, barnefattigdom og kommunalt rusarbeid i 2012 ble formidlet til aktuelle ledere i og utenfor NAV pr. mail og via Fylkesmannens internett side.

Fylkesmannen i Oppland i samarbeid med KoRus-Øst, og Midt, Fylkesmannen i Hedmark Nord og Sør Trøndelag, Husbanken Midt og RIO arrangerte også i 2012 Røroskonferansen for rus og boligsosiale spørsmål. Nytt i fjor var at alle kommuner i nevnte fylker fikk anledning til å delta og ikke kun tilskudds kommuner.

73.6 Barn og unge

Fylkesmannen i Nordland delte sine erfaringer og kunnskap fra det nasjonale forsøket "Ungdom i svevet" i et møte i mars 2012. Deltakerne på møtet var fra NAV Oppland, NAV Valdres, Oppland Fylkeskommune, Oppvekst- og utdanningsavd. og Helse- og sosialavd. hos Fylkesmannen i Oppland.

Fra høsten 2012 har vi hatt en representant fra helse- og sosialavdelingen i prosjektgruppa i NY Giv i Oppland. Hun har deltatt på prosjektmøter og samlinger. I tillegg også informert om det nye rundskrivet i lov om sosiale tjenester i NAV for OT-ansatte (Oppfølgingstjenesten). Spesielt med fokus på ungdom som står i fare for eller har falt ut av skolen.

Fylkesmannen har bistått Arbeids- og velferdsdirektoratet med vurdering og prioritering av søknader om tilskudd på barnefattigdomsmidler over kap. 0621.63. Vågå, Skjåk, Dovre, Sel og Gausdal fikk innvilget midler og Lillehammer fikk videreført sitt prosjekt. Tilskuddet fordelt på fem kommuner utgjør kr 1 083 153,00. Kommunene som mottar tilskudd har tiltak som f.eks økonomisk råd og veiledning til 10. klassinger, oppfølging av enslige mødre med behov for videre skolegang eller jobb, fritidsaktiviteter og fritidsutstyr for barn og ungdom. utfordringer som kommune har er knyttet til videreføring av tiltak til målgruppen etter endt tilskuddsperiode. Det må også jobbes med å gjøre NAV oppmerksom på muligheten til å søke om tilskuddmidlene og skape bevissthet

om hvordan midlene kan muligjøre igangsetting av tiltak ovenfor målgruppen i deres kommune.

To medarbeidere fra Fylkesmannens Helse- og sosialavdeling har deltatt på Arbeids- og velferdsdirektoratets årlige studietur hvor barnefattigdomsprosjekt i Askøy kommune i Hordaland har vært ett tema.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 63 843,39	kr 622 429,73
73.9 Andre oppgaver – Sosialtjeneste (rest 73)	kr 738 044,49	kr 459 485,34
74 Tilsyn med sos. tj. i arbeids- og velferdsforv.	kr 199 861,41	kr 0,00
Andre oppgaver under AD	kr 105 312,90	kr 0,00
Sum:	kr 1 107 062,00	kr 1 081 915,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 73 Levekår og sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester

Alle rettighetsklager etter sosialtjenesteloven er registrert fortløpende i NESTOR (Helsetilsynets register) i hele 2012.

Fylkesmannen i Oppland behandlet i 2012 187 klagesaker etter sosialtjenesteloven. 95,2 % av sakene ble behandlet i løpet av tre måneder (Måltall er 90 % av sakene innen tre måneder). Fylkesmannen hadde ca 23 saker i restanser pr. 31. desember 2012. Foreløpig saksbehandlertid på disse var mindre enn tre måneder. Det har ikke vært mulig for Fylkesmannen å ta ut eksakte data på restanser pr. 31.12.2012 fra Nestor. Dette vil etter samtale med Helsetilsynet bli forbedret i løpet av februar 2013.

Det ble i 2012 gjennomført 5 landsomfattende tilsyn etter systemrevisjonsmetoden. Etter at tilsynene var gjennomført fikk NAVlederne en evaluering av årets tilsyn hvor også internkontroll ble tatt opp som tema.

Det ble høsten 2012 gjennomført opplæring i nytt rundskriv og forskrifter til Sosialtjenesteloven, trinn 1, for alle ansatte i NAV-kontorene og samarbeidspartnere. Det var til sammen 12 samlinger à 2 dager med ca 35 deltakere på hver samling.

Fylkesmannen har en kontinuerlig kvalitetsvurdering av NAVkontorenes vedtaks- og klagesaksbehandling. Vi sender eget brev til NAV kontoret dersom bestemmelsene om saksbehandling ikke er overholdt i klagesakene.

Resultatområde 75 Habilitering og rehabilitering

75.1 Habilitering og rehabilitering

Via pilotprosjektet i universell utforming inngår også økt fokus på tilrettelegging for synshemmede og barn/personer med ulike funksjonsnedsettelse. Flere kartlegginger er utført i fylket, og flere utbedringer er gjort for å ivareta målgruppen. For synshemmede spesielt med fokus på tydelige ledelinjer, kontraster og lesbarhet på informasjonstavler. Prosjektet har vært rettet mot offentlige bygninger, transport, samferdsel, stedsutvikling og reiseliv. I prosjektet og via fylkesmannens planuttalelser skal kommunene til rette legge for ulike yngre brukergrupper i det offentlige rom og i nærmiljø/bomiljø generelt. Økt tilgjengelighet vektlegges spesielt på arenaer for barn og unge, for eksempel ved nybygging og rehabilitering av barnehager, skoler, idretts- og kulturanlegg. Fylkesmannen erfarer at mange kommunene har godt fokus på tilgjengelighet og universell utforming av aktuelle arenaer. Mange kommuner og frisklivssentraler har lavterskeltilbud til yngre brukere med kronisk sykdom og/eller funksjonsnedsettelse. Fylkesmannen i Oppland har gitt tilskudd til flere frisklivssentraler i 2012 med tilbud til utsatte grupper med barn/unge.

Fylkesmannen i Oppland understøtter fylkeskommunens folkehelsesatsing som blant annet innbefatter et interkommunalt prosjekt (6 kommuner) rettet mot barn og unge med og uten funksjonshemming. Fylkesmannen sitter også i styringsgruppen for prosjektet. Formålet er å legge til rette for ulike aktiviteter som inkluderer alle barn og unge i kommunene. Det kan nevnes felles idrettsdag/aktivitetsdag, tur, friluftsliv, opplevelser, kor, dans og ulike kulturaktiviteter. Inkludering og mestring er fokus. Prosjektet samarbeider med idrettskretsen, lokale lag og foreninger, samt skoler og barnehager. Prosjektet er også bevisst på å inkludere "gråsonebarn" i forhold til å utjevne sosiale ulikheter. Det har vært arrangert flere regionale konferanser i regi av prosjektet med både folkehelsenettverk, helsetjenesten, kommuneledelse, politikere, frivillige og oppvekstsektor som målgruppe.

Videre gir Fylkesmannen uttalelser i de fleste kommunale og regionale planer. Oppland er sammen med Hedmark pilotfylker i universell utforming. I våre høringsuttalelser vektlegges barn og unges interesser som i denne sammenheng fokuserer på universell utforming på deres arenaer som barnehager, skoler, idrett/kulturbygg og ikke minst i nærmiljøene og boligområdene. Dette muliggjør inkludering og samfunnsdeltakelse for barn og unge i større grad.

Fylkesmannen i Oppland støtter opptil flere prosjekter med skjønnsmidler som er rettet mot ulike målgrupper av barn og unge. Dette for at kommunene kan gi helhetlige og inkluderende tilbud også til barn og unge med spesielle behov.

Via skolehelsetjenesten og kommunehelsetjenesten foregår det mye godt arbeid rettet mot denne gruppen med ulike aktivitetstilbud og tidlig intervensjon. Flere tiltak er også individbaserte etter brukers ønske ihht. individuell plan. Fylkesmannen i Oppland og Oppland fylkeskommune arrangerte to fagdager i 2012 for helsestasjon, skolehelsetjeneste, friskliv, folkehelse og frivillige lag/organisasjoner med fokus på – og presentasjon av gode eksempler på ulike tiltak rettet mot barn og unge. Stort fokus på å sikre trygge tjenester og gode tilbud til barn/unge som av ulike årsaker faller utenfor.

75.2 Barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier

Fylkesmannen har hatt fokus på og formidlet kunnskap om kvalitet i avlastnings og barneboliger i møtepunkter med habiliteringstjenesten og kommuner. Informasjon om Familieveiviserprosjekt er vist til i tidligere konferanser.

75.3 Unge personer med nedsatt funksjonsevne i alders og sykehjem

Av de kommunene i Oppland som har registrert personer under 50 år i sykehjem, er det i de fleste kommuner gjort en vurdering av boform, og det er utarbeidet Individuell plan. Det forekommer også at sykehjem benyttes som midlertidig tilbud. Dette er da i all hovedsak kortvarige opphold i påvente av at annet egnet botilbud blir gitt.

Kommunene Gausdal og Vestre Toten oppgir en person som er under 50 år, og Gran og Lillehammer kommune oppgir at de har to personer og Gjøvik kommune oppgir fire personer under 50 år.

Antall innrapporterte personer samsvarer foregående år. Det er mulig at noen kommuner kun rapporterer på beboere i alders- og sykehjem, og ikke tar med boform med heldøgns omsorg og pleie i innrapporteringen til Fylkesmannen.

Resultatområde 76 Kvalitet og samhandling

76.1 Samarbeid mellom 1. og 2. linjetjenesten

Kommunene i Oppland har kommet godt i gang med innføring av samhandlingsreformen – både på regionalt og lokalt nivå. Nye helselover og ny ansvarsfordeling har medført noen utfordringer, men Fylkesmannen erfarer at kommunene har vært godt forberedt, og at de overordnede linjene er på plass. Samtlige kommuner har nå inngått samarbeidsavtaler med HF.

Det ble høsten 2011 etablert et overordnet samhandlingsforum etter initiativ fra fylkesmann Kristin Hille Valla. Toppleidelse fra Fylkesmannen i Oppland, Oppland fylkeskommune, Sykehuset innlandet, NAV, KS og kommunene v/rådmannsutvalget er representert. Samhandlingsforumet ledes av fylkesmannen, og forumet skal være en arena hvor aktørene på toppnivå kan samhandle om saker som avtaler, folkehelse, brukerutvalg, rehabilitering, statistikk og analyse. Forumet skal bidra til at samhandlingsreformen fases inn og lykkes på en god måte for innbyggerne i Oppland. Det er etablert to lokalmedisinske sentra i Oppland (Valdres og Nord-Gudbrandsdalen), og 24 av 26 kommuner har etablert frisklivssentraler. Frisklivssentralene vil bli viktige i pasientflyten mellom 1. og 2. linjetjenesten i forhold til tidlig intervensjon/forebygging og oppfølging etter kontakt med 2. linjetjenesten. Fylkesmannen i Oppland har vært med å arrangere flere regionvise samlinger, dialogmøter og konferanser for 1. og 2. linjetjenesten. Nye helselover har vært sentrale tema, likeledes koblingen mellom ny folkehelselov og plan- og bygningsloven. Målgrupper har vært helse- og omsorgstjenesten, friskliv, folkehelse, planleggere, helsestasjon/ skolehelsetjenesten, psykisk helse og rusomsorg. Politikere og kommuneadministrasjon har også deltatt på flere av samlingene. Fylkesmannen er også representert på ulike møter, samlinger og møteplasser mellom 1. og 2. linjetjenesten. Fylkesmannen erfarer at kommunene selv har tatt grep når det gjelder intern lovopplæring, og at Fylkesmannen i mindre grad er etterspurt og benyttet utenom de arrangementene vi selv står for.

Videreutdanningen/del-masteren «Helse- og omsorg i plan» startet opp høsten 2012 på Høgskolen i Lillehammer. Fra Oppland deltar 7 personer, herav 2 hos Fylkesmannen i Oppland.

Av samhandlingsprosjekter kan nevnes TRUST-prosjektet. TRUST er et prosjekt som drives av fire kommuner i Sør-Gudbrandsdalen og Sykehuset Innlandet Lillehammer om å samarbeide og samhandle i helse- og omsorgstjenester for eldre. Prosjektet bygger på at sykehuset og kommunene har gjensidig forpliktelse for pasientbehandlingen og hvor den skal skje, samt at pasienten sikres nødvendig kompetanse i alle faser av behandlingsforløpet. Alle tiltak i prosjektet skal også underbygge tidlig intervensjon for å utsette progresjon, forhindre komplikasjoner og bidra til mestring.

SAMAKS – prosjektet: Samhandling mellom sykehjem og spesialisthelsetjenesten

Prosjektet skal prøve ut en ny modell for samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene. Alderspsykiatrisk avdeling i Sykehuset Innlandet HF startet i 2009 i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund (KS) et klinisk prosjekt der spesialisthelsetjenesten er regelmessig og forutsigbart tilstede i kommunale helseinstitusjoner. Målet for prosjektet er å utvikle og evaluere en modell for samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og sykehjemstjenesten med fokus på oppfølging av pasienter i sykehjem. Så langt har 12 kommuner i Nord Gudbrandsdal deltatt. Prosjektet utvides fra september 2011 både i Oppland og Hedmark fylke.

EPDS i helsestasjon er et prosjekt som flere kommuner i Nord-Gudbrandsdalen og Lillehammerregionen er involvert i. Målet er forebygging av svangerskapsdepresjon. Jordmor/helsestasjonstjenesten i kommunene samarbeider med fastleger, Sykehuset innlandet, DPS og BUP.

Videre er begge lokalmedisinske sentra (LMS) i Oppland involvert i flere samhandlingsprosjekter og utviklingsarbeid for å styrke samhandling mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten. Spesielt Nord-Gudbrandsdalen/LMS har vært i aktive med å ta i bruk elektronisk pasientjournal og telemedisin.

For å imøtekomme noen fremtidige krav og utfordringer i samhandlingsreformen, drøftes også regionale partnerskap og tverrkommunalt samarbeid. Flere kommuner besitter ulik kompetanse som kan komme andre kommuner til gode. Fokus på samhandling og felles oppgaveløsning kan bidra til bedre faglig ressursutnyttelse,

økt tjenestekvalitet, økt kostnadseffektivitet og likeverdige tjenester i kommunene. Spesielt i små utkantkommune er dette viktig. Samarbeidsprosjekter og felles arenaer /møteplasser for nettverksbygging, kompetanse- og erfaringsutveksling på tvers av kommunegrensene og ulike forvaltningsnivå vil være formålstjenlig slik at man kan nyttiggjøre seg av hverandres kompetanse og erfaringer. Dette er også i tråd med intensjonen i samhandlingsreformen. Gode møteplasser/arenaer mellom 1. og 2. linjetjenesten blir et viktig satsingsområde i tiden fremover ved innføring av samhandlingsreformen.

76.2 Individuell plan

Dette temaet har vært tatt opp i en rekke sammenhenger. Dels minnes det om nytten av individuell plan i flere planlagte tilsyn og i saker innen hendelsesbasert tilsyn.

Det ble i 2011 etablert nettverk med fylkeskommunen og helse- og omsorgstjenesteprovivatører i fylkets 13 videregående skoler. Her har bla. tema om IP for elever med behov for langvarige og koordinerte tjenester vært drøftet. Fylkesmannen har ikke blitt involvert i dette arbeidet i 2012.

Fylkesmannen har også jobbet med å spre informasjon om IP til kommunene med foredrag på møter/samlinger og informasjon om IP på fylkesmannens nettside.

76.3 Nasjonal strategi for kvalitetsforbedring i sosial- og helsetjenesten

Det er gitt løpende veiledning til kommunene der kvalitetsforbedring har vært tema. Fylkesmannen har avholdt kurs og konferanser, og har hatt oppfølging med enkeltkommuner i form av møter og/eller oppfølging av saksforbedringsrutiner. Forøvrig jobbes det med disse resultatkravene innenfor andre embetsoppdrag, herunder blant annet pasientrettighetsloven kap. 4A, og helse- og omsorgsloven kap.9 samt gjennom systemrevisjoner.

Våren 2012 ble det gjennomført fire regionsvise samlinger med total over 200 deltager fra alle 26 kommuner i fylket, tema under disse samlingene var erfaringer fra tilsyn, dokumentasjon, internkontroll og opplæring i nytt lovverk.

Kvalitetsarbeidet i NAV ble gjennomført ved at det ble laget eget opplæringstiltak for å styrke brukere og utøver (veileder). Det ble gitt tilbud om opplæringstiltaket til de lokale og regionale NAV kontorene, hvorav de fleste kontorene deltok på samlingene.

76.5 Felles digitalt nødnett

Fylkesmannen har deltatt på felles orienteringsmøte for kommuner og helseforetak i Innlandet arrangert av Helse- og omsorgstjenesteprovivatøret. Etter planen skal utbygging av basestasjoner, sentraler og opplæring av personell skje i løpet av 2012, slik at Nødnettet kan tas i bruk i Oppland i 2013. Kommuner og Sykehuset Innlandet HF er godt i gang med arbeidet knyttet til dette.

Se også rapportering under pkt 54.5

Resultatområde 77 Andre oppdrag

77.1 Helsemessig og sosial beredskap

I forbindelse med innføringen av lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (Sivilbeskyttelsesloven) er det formidlet krav til beredskapsplanverk. En kommunal beredskapsplan skal omfatte alle kommunens beredskapsplaner, herunder planer for helsemessig og sosial beredskap, samt smittevernplaner. Dette er stort sett implementert i kommunene, og Fylkesmannen følger opp at dette blir gjort ved revisjon av beredskapsplanene i kommunene.

Fylkesmannen øver kommunene i beredskapsplanverket jevnlig. Helsetema er gjennomgående på øvelsene, blant

annet forurensning av vannkilder.

Fylkesmannen har og vedlikeholder kontaktlister over kommuneoverlegene. Fylkesmannen krever også at kommuneoverlegene skal være inkludert i kommunens beredskapsadresser på e-post. Vi har ikke mottatt melding om at kommuneoverlegene har problemer med raskt å kontakte fastlegene.

For atomberedskap, se res.omr 54.6

77.2 Fritak frå forvaltningsmessig taushetsplikt

Fylkesmannen fikk inn 32 saker med anmodning om fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt i 2012 for barnevern-, sosialtjeneste- og helsepersonell. Anmodninger om fritak for barnehage-, skolepersonell samt ledere i kommunen har fra sommeren 2012 blitt behandlet i andre avdelinger hos oss. Sakene behandles fortløpende når de kommer inn. Fylkesmannen gir i hovedsak fritak i sakene som behandles. Det har vært en markant økning i antall saker de siste 5 årene.

De siste årene har vi erfart at de som søker om fritak er relativt sparsomme med opplysninger i sine anmodninger. Det brukes noe tid på å innhente tilstrekkelig med opplysninger til å fatte vedtak. I tillegg anmodes det ofte om fritak samme dagen eller dagen før vitnet skal føres. Dette anser vi som uholdbar praksis blandt advokater og politiet.

Fylkesmannen vil igjen etterspørre et seminar for embetene hvor forskjellige problemstillinger i sakene belyses.

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittelig saksbehandlingstid
FMOP	10	2
Sum	10	

77.3 Særfrådrag

Fylkesmannen har i 2012 behandlet totalt 15 skattefradragssaker. Dette er saker som går på søknad om skattefradrag for store utgifter til behandling foretatt utenfor offentlig helsevesen, der Skatteetaten har avslått fradrag etter skattelovens §6-83. Sakene oversendes FM for behandling. Vedtak fattes og sendes Skatteetaten med kopi til klager. I fem av sakene er det blitt klaget på Fylkesmannen sitt vedtak, hvor på saken blir oversendt Helsedirektoratet for endelig avgjørelse.

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittelig saksbehandlingstid
FMOP	15	
Sum	15	

77.4 Førerkort

Fylkesmannen i Oppland har behandlet totalt 1.576saker i 2012, som er en økning fra de foregående år. Av dette er det 809 søknader om dispensasjon fra førerkortforskriften. Av dispensasjonssøknadene er det en markant økning i saker i forhold til hjerte-kar, diabetes, psykiske lidelser og rusmisbruk/medikamentbruk.

491 saker har vært oversendt Politiet med anmodning om inndragning av førerkort, også en markant økning i forhold til foregående år. Av inndragningssakene er i hovedsak de samme som tidligere år.

Fokus på legers meldeplikt til Fylkesmannen var et fortsatt satsnings- område i 2012. Det er avholdt noen foredrag for fastleger og leger i sykehus om meldeplikten og endringene i førerkortforskriftens helsekrav.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittelig saksbehandlingstid
FMOP	1576	13
Sum	1576	

77.5 Pasientjournaler

Vi har hatt 8-10 telefonhenvendelser om regelverk og praktisk gjennomføring av avlevering. Vi mottok ingen journaler i 2012.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMOP	0
Sum	0

77.6 Rett til trygderefusjon

Vi har ikke blitt anmodet fra NAV om slike vurderinger i 2012.

77.7 Felles barnevern sosial og helsemelding

Årsmeldingen for 2009 og 2010 er utgitt som publikasjon, både papir og elektronisk versjon, i 2011. Det er ikke utarbeidet årsmelding for 2012, dette er tidligere meldt som avvik.

77.8 Rettssikkerhet ved ytelse av helsehjelp med hjemmel i pasient- og brukerrettighetsloven kap. 4A

I 2012 har Fylkesmannen mottatt 89 kopier av tvangsvedtak. I tilknytning til overprøving og etterkontroll av vedtak har det vært gitt utstrakt veiledning overfor kommunene og spesialisthelsetjenesten. 70 vedtak er besvart med brev ut i 2012. Det er mange mangelfulle vedtak og utstrakt brevveksling og telefoning mellom Fylkesmannen og virksomhetene. Vi har opphevet flere mangelfulle vedtak.

Fylkesmannen i Oppland har sammen med Fylkesmannen i Hedmark gått igjennom alle kopier av vedtak knyttet til helsehjelp i Sykehuset Innlandet og har presentert funnene overfor ledelsen i Sykehuset Innlandet. Saken blir fulgt opp fra begge sider for å oppnå en kvalitetsforbedring på vedtaksarbeidet. Saken var ment å være avsluttet i 2011, noe som ikke har vært mulig å gjennomføre da helseforetakets prosedyrer ved tvungen helsehjelp ennå ikke er ferdig utarbeidet og implementert. Rapport fra virksomheten om at forholdene er rettet opp skulle vært mottatt 1. desember 2012. Rapporten er ikke mottatt og fylkesmennene følger opp saken videre, med ny frist i februar 2013.

Fylkesmannen har arrangert 4 regionvise samlinger rundt nytt lovverk, der vi arrangerte workshop med pbrl. 4A som tema. Samlingene ble holdt på Gjøvik, Otta, Øyer og i Valdres. det var god oppslutning på disse samlingene. Fylkesmannen har også hatt opplæring med fagsykepleiere i Gjøvik kommune og sykehjemsleger i Lillehammer kommune.

Vi har halvårlige møter med alderspsykiatrisk avdeling ved Sykehuset Innlandet for å drøfte problemstillinger rundt pasientrettighetsloven og for å presisere hvordan reglene er å forstå. Spesialisthelsetjenesten driver et opplæringsprosjekt SAMAKS mot kommunene for å forbedre arbeidet med kartlegging av demente og opplæring/veiledning i forbindelse med bruk av tvang og dokumentasjon.

Vi har gjennomført tilsyn med pasienter i sykehjem i 5 kommuner i 2012. Dette har ført til en bevissthet om lovverket og har generert mange nye vedtak. Ved 4 tilsyn ble det funnet avvik fra myndighetskravene. I etterkant av tilsynene har det vært en utstrakt veiledningsvirksomhet. Vi følger fortsatt opp ett tilsyn fra 2011 som ikke er avsluttet.

Fylkesmannen avsluttet en tilsynssak mot en kommune på bakgrunn av en oppfordring fra en pasient ved fullmektig. Vi undersøkte om plikter i forhold til helselovgivningen var brutt, blant annet plassering på skjermet avdeling. Vi fant ikke avvik fra myndighetskravene.

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

83.1 Folkehelsearbeid generelt

Folkehelse har gjennom flere år vært et satsingsområde i Oppland fylke. Mye av folkehelsearbeidet som hittil har vært prosjektbasert med innsats fra ildsjeler og politisk velvilje. Med ny folkehelselov med ikrafttreden 01.01.2012 har folkehelsearbeidet fått en lov å støtte seg på. Folkehelsearbeidet begynner å bli godt forankret i både kommuner, fylkeskommune og hos Fylkesmannen. Forebyggingsperspektivet veier tungt i samhandlingsreformen, og folkehelsestrategien i Oppland for 2012 har vært å koble og forankre det etablerte folkehelsearbeidet opp mot føringene i samhandlingsreformen. På grunn av ny folkehelselov og nye roller opphørte partnerskapsavtalen med fylkeskommunene 2012. Fylkesmannen har arbeidet tett sammen med fylkeskommunen i folkehelsearbeidet, selv om rollen til fylkesmannen nå er endret med ny lov.. Sammen med fylkeskommunene har vi i all hovedsak jobbet ut mot etablerte arenaer og nettverk i Oppland, men vi har også jobbet med å blande ulike nettverk, sektorer og fagmiljø for å stimulere til samarbeid på tvers. Dette representert med folkehelsenettverk, regionråd, kommuneledelse og ulike fagmiljø innen helse, plan og oppvekst.

Det ble høsten 2011 etablert et overordnet samhandlingsforum etter initiativ fra fylkesmann Kristin Hille Valla. Toppleidelse fra Fylkesmannen i Oppland, Oppland fylkeskommune, Sykehuset innlandet, NAV, KS og kommunene v/rådmannsutvalget er representert. Samhandlingsforumet ledes av fylkesmannen, og forumet skal være en arena hvor aktørene på toppnivå kan snakke sammen om saker som avtaler, folkehelse, brukerutvalg, rehabilitering, statistikk og analyse. Forumet skal bidra til at samhandlingsreformen lykkes på en god måte for innbyggerne i Oppland. Oppland har kommet godt i gang med å forberede innføring av samhandlingsreformen – både på regionalt og lokalt nivå. Det er etablert to lokalmedisinske sentra i Oppland (Valdres og Nord-Gudbrandsdalen), og 24 av 26 kommuner har etablert frisklivssentraler ved utgangen av 2012.

Fylkesmannen i Oppland har 150% stillingsressurs i helse-, sosial- og barnevernavdelingen på folkehelseområdet. Noen oppgaver på folkehelseområdet ivaretas også av andre rådgivere innen rus, sosial og barnevern.. Folkehelserådgiver er leder i avdelingens samhandlingsteam. Samhandlingsteamet er sammensatt av representanter fra alle avdelingens fagområder, og skal ivareta avdelingens oppgaver opp mot samhandlingsreformen. Teamet skal jobbe aktivt internt i avdelingen, i embetet og utad i regionen med innfasing av reformen.

Opplæring i ny folkehelselov

Fylkesmannen i Oppland har gitt opplæring i ny folkehelselov på flere regionvise samlinger. I tillegg deltok vi aktivt på regionens planstrategiverksted i januar 2012 som samlet ca. 200 deltakere fra hele fylket. Det er sammen med fylkeskommunen kjørt 5 regionvise plansamlinger for kommunale planleggere, administrasjon, politikere og folkehelsemedarbeidere i 2012. Nasjonale forventninger, folkehelselovens kobling til plan- og bygningsloven og drøfting av folkehelseutfordringer i planstrategier ble fokusert. På samlingene deltok i snitt 50 personer pr. samling.

Helse- og sosialavdelingen arrangerte 4 regionvise samlinger våren 2012 med fokus på tilsyn, internkontroll, ny folkehelselov og ny helse- og omsorgslov. Det var i snitt 50 deltakere på hver av de 4 samlingene.

Fylkesmannen arrangerte sammen med fylkeskommunene to felles fagdager i oktober med ny folkehelselov som tema, samt stort fokus på frisklivssentraler, sosiale ulikheter i helse og tiltak rettet mot barn og unge. Tilsyn og internkontroll med forebyggende helsetjenester ble også tematisert. Målgruppe var folkehelsemedarbeidere, frisklivsveiledere, helsesøstre, kommunehelsetjeneste, barneavdelingen sykehuset innlandet, oppvekstsektor, og frivillige organisasjoner som jobber med barn og unge. 130 personer deltok de to dagene.

Folkehelserådgiver bruker fylkesmannens nettside aktivt med å spre relevant informasjon på folkehelseområdet. Vi har denne høsten også hatt redaksjonelt ansvar for nettsiden planoppland der vi kommuniserer med planleggere

i kommunene. Folkehelse og universell utforming er egne temaområder på denne nettsiden. I tillegg spres relevant informasjon til folkehelsenettverk via e-post og nyhetsbrev. Nyhetsbrev også i samarbeid med fylkeskommunen.

Fylkesmannen deltar ellers i ulike nettverk med fylkeskommunen, helsesøstre, helserådgivere i videregående skoler, universell utforming, oversiktsarbeid og helse i plan.

To personer i helse- og sosialavdelingen deltar på studiet «Helse og omsorg i plan».

Vurdering av regionale og kommunale planer

Helse- og sosialavdelingen har ca.60% stillingsressurs til planarbeid og deltakelse i embetets planteam. Vi vurderer kommunale og regionale planer og gir innspill på tema folkehelse, medvirkning, miljørettet helsevern og universell utforming. Til sammen har vi vurdert og gitt innspill til 140 planer og 26 planstrategier i 2012. Planene omfatter kommuneplaner, kommunedelplaner, temaplaner, strategiplaner og reguleringsplaner. Det skrives tverrsektorielle høringsuttalelser til kommuner og fylkeskommune fra Fylkesmannen i Oppland.

Fylkesmannen har i 2012 hatt to innsigelser på folkehelseområdet. Innsigelsene var rettet mot uhensiktsmessig uteoppholdsareal og fravær av universell utforming.

Innspill og uttalelser til kommunale og regionale planer anser Fylkesmannen som en viktig måte å implementere ny folkehelselov på. Vi erfarer nå i 2012 at kommunene i større grad vektlegger folkehelseperspektivet i alle sine planer.

I 2012 har vi aktivt brukt folkehelseinstituttets nye folkehelseprofiler i vår kontakt med kommunene. Dette spesielt ved innspill til regional og kommunale planstrategier. Alle kommuner har fått veiledning på folkehelseloven kapittel 2 og ny folkehelseforskrift via innspill til sine respektive planstrategier.

Medvirkning til helseoversiktsarbeidet i Oppland.

I Fylkesmannens årlige kommunebildene synliggjøres statistikk som sier noe om status i kommunene i forhold til bla. skole, levekår, helse og miljø. Tall hovedsakelig hentet fra KOSTRA/ SSB. Folkehelseprofilene og data fra kommunehelse statistikkbank er også brukt i Fylkesmannens kommunebilder for 2012.

To regioner, Gjøvik og Nord-Gudbrandsdalen har regional samfunnsmedisinsk kompetanse som aktivt bistår kommunene i oversiktsarbeidet. Nord-Gudbrandsdalen har opprettet en egen ressurside med aktuell informasjon og statistikk på folkehelseområdet. Disse sidene er ment å være en hjelp i det helsefremmende og forebyggende arbeidet som kommunene i Nord-Gudbrandsdalen har ansvar for. De er primært rettet mot kommuneoverleger, folkehelsekoordinatorene, helsepersonell, planleggere, ledere i kommunen og kommunale politikere, men kan også være av interesse for andre ansatte og innbyggerne i kommunen. Sidene omfatter blant annet statistikk, informasjon om temaer innenfor samfunnsmedisin og folkehelse, nyttige rapporter og aktuelle lover, forskrifter og veiledere. Fylkeskommunen tok høsten 2011 initiativ til en regional helseoversiktsgruppa der både fylkeskommune, fylkesmannen, kommuner, NAV, sykehuset innlandet og forskningsmiljø er representert. Gruppen har hatt flere møter og har brukt året til å skolere seg på helseoversiktsområdet. Målet med gruppens arbeid er å bistå kommunene og regionene med oversiktsarbeidet slik at det blir forståelig og anvendbart for kommunene opp mot krav i ny folkehelselov. Fylkeskommunene i Oppland og Hedmark arrangerte sammen med Folkehelseinstituttet kurs for kommunene i folkehelseprofiler og kommunehelse statistikkbank høsten 2012.

Videre jobbes det aktivt internt både i fylkeskommunen og hos Fylkesmannen med å samordne helsestatistikk for kommunene og implementere folkehelseprofiler som verktøy i regionalt og kommunalt planarbeid. Dette har vært spesielt aktuelt nå som både regionale og kommunale planstrategier har blitt utarbeidet og vedtatt.

Drøfting av folkehelseutfordringer i regional- og kommunale planstrategier.

Alle kommuner i Oppland har utarbeidet planstrategi. En quest-back undersøkelse som fylkeskommunen utførte i november 2012, viser at 70% av kommunene er i gang med helseoversiktsarbeidet, mens 87% av kommunene ønsker bistand til arbeidet. Likeledes opplyser 90% kommunene at det er tverretattlig kontakt i kommunenes planarbeid.

Fylkesmannen har gitt innspill til 25 planstrategier i 2012, og vi erfarer at folkehelse er tatt inn som tema i alle strategiene. Dette vel og merke i varierende grad. Drøfting av folkehelseutfordringene og kunnskapsgrunnlaget for dette er det kun et fåtall kommuner som har fått til. Under er en kortfattet oversikt over folkehelse i kommunale planstrategier når de var til «høring» hos Fylkesmannen. De kan ha blitt endret etter innspill.

83.2 Miljørettet helsevern

Det har vært liten aktivitet på dette området i løpet av 2012. Dette skyldes at det ikke har kommet inn saker knyttet til dette, og det er heller ikke utstrakt etterspørsel etter råd og veiledning på tlf. Miljørettet helsevern er fokusert på i vårt arbeide med implimentering av ny folkehelselov.

83.3 Ernæring, fysisk aktivitet, tobakk og seksuell helse

Det meste av vårt bidrag i folkehelsearbeidet gjøres i nært samarbeid med Oppland fylkeskommune. Foruten kommunekontakt via folkehelsenettverket for generelt å fremme økt fokus, kompetanseøkning og forankring av folkehelse har mye av satsinga vært rettet mot barnehager og skoler og voksen/eldregruppen gjennom frisklivsentraller. Samtlige kommuner i Oppland har nå folkehelsekoordinator/folkehelsekontakt og en region har tilsatt interkommunal samfunnsmedisiner for å ivareta nye oppgaver på folkehelseområdet. De nasjonale anbefalingene innen fysisk aktivitet, kosthold og røykfritt er formidlet.

Understøtting av tiltak rettet mot barn under skolealder har i hovedsak vært rettet mot personell i helsestasjonstjenesten og barns interesser for medvirkning i regional og kommunal planlegging. Fylkesmannen har arrangert to tverrfaglige fagdager på begge fagområder. Fylkesmannen har også bidratt til gjennomføring av "Fiskesprellkurs" i barnehager for å øke fokus på sunn fiskemat. Fylkesmannen understøtter likeledes fylkeskommunens prosjekt "idrett i skole" som har fokus på inkluderende fysisk aktivitet i skolen og utforming av uteområder på skolene i Lillehammerregionen. Tannhelsetjenesten i Oppland tilbyr kostholds- og tannhelse råd til de som er nye i Norge, samt at tannhelsetjenesten generelt er aktive på å formidle god tannhelse og riktig tannstell til alle deler av befolkningen.

FRI programmet har vært vektlagt i Oppland, og Fylkesmannen har gjennom hele året sendt ut informasjon, oppfordringer og påminnelser til skolene om å delta i FRI-programmet. Dette både som enkelthenvendelser til kommuner og skoler via e-post, og som nettsaker på Fylkesmannens nettsider. Andel ungdomskoler som deltar i FRI programmet 2012 er 65% i Oppland.

Ressursgruppen for tobakk er nedlagt, men Fylkesmannen jobber i nettverk med fylkeskommune, helsesøstre, helserådgivere i videregående skoler, tannhelsetjenesten, kreftforeningen, Nasjonalforeningen for folkehelsen og Sykehuset Innlandet i det tobakksforebyggende arbeidet. Verdens tobakkfrie dag ble markert med flere lokale arrangement på flere skoler i Oppland.

Tilskuddsmidlene, kr. 25.000,- for oppfølging av FRI-programmet gikk i hovedsak til markering av verdens tobakkfrie dag på skolene. Tobakksforebygging og røykesluttkurs for voksne har i hovedsak blitt kanalisert gjennom frisklivssentralene. Nasjonalforeningen har hatt ansvar for røykesluttkursene.

83.6 Smittevern

Det har i 2012 vært liten aktivitet på området. Vi har mottatt 3 utbruddsvarsler.

Resultatområde 84 Primærhelsetjeneste

84.1 Allmennlegetjenesten inkludert fastlegeordningen

Fylkesmannen i Oppland har vært aktiv med å publisere ordningen med å søke om nye fastlegehjemler tråd med intensjonene i samhandlingsreformen og den forventede effekten av den nye fastlegeforskriften fra 1. januar 2013.

Tre kommuner har søkt om og fått innvilget nye fastlegehjemler.

Det har ikke vært forhold som har gjort det nødvendig med dispensasjoner fra fastlegeordningen i 2013, men enkelte kommuner har få ledige listeplasser. Fylkesmannen i Oppland vil framover være aktiv med å oppfordre til opprettelse av nye hjemler, særlig med henblikk på å kompensere redusert aldersgrense for legevaktleger og øke andel sykehjemsleger.

84.2 Turnustjeneste

Turnustjeneste for leger: Oppland fylke hadde i 2012 22 praksisplasser for turnusleger i kommunehelsetjenesten. Alle disse praksisplassene var besatt i både det første og det andre halvåret.

Kurs og veiledning av turnuslegene: I 2012 ble det gjennomført 12 heldags samlinger med gruppebasert veiledning for turnuslegene. Det ble også arrangert fire kurs i akuttmedisin. I tillegg samarbeidet Fylkesmannen i Oppland og Fylkesmannen i Hedmark om å arrangere et to dagers turnusseminar både det første og det andre halvåret. Temaet for de to seminarne var offentlig helsearbeid.

Turnustjeneste for fysioterapeuter: Når det gjelder antall praksisplasser for turnusfysioterapeuter i Oppland er dette ganske stabilt på omtrent 15 plasser. I 2012 har det ikke vært noen vanskeligheter med å fremskaffe praksisplasser for turnusfysioterapeuter i sykehus og kommuner. Vi måtte i 2012 derfor ikke anmode Statens Autorisasjonskontor om å pålegge noen helseforetak eller kommuner å motta turnusfysioterapeuter. Turnusfysioterapeutene deltok på seminar i offentlig helsearbeid.

Måloppnåelse og hensiktsmessighet: Fylkesmannens vurdering er at turnusleger og turnusfysioterapeuter får en meget god tjeneste i Oppland fylke. Tilbakemeldingene fra turnuskandidatene og kommunene er gode. Det legges mye arbeid i å arrangere gode kurs i akuttmedisin og seminar for turnuskandidatene. Heldags samlingene med gruppebasert veiledning fungerer meget godt, og til veiledning for turnusleger har vi en kommuneoverlege i 30% stilling. I samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark arrangerer vi kurs for veiledere av turnusleger og turnusfysioterapeuter i kommunene annenhvert år, sist var i 2011.

84.3 Klagesaksbehandling etter lov om kommunale helse- og omsorgstjenester og pasient- og brukerrettighetsloven

Dette området er rapportert på resultatområde 82.3 (Helsetilsynet)

84.4 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Det er ett fengsel i Oppland, med to geografisk adskilte avdelinger. Tilsyn i begge avdelinger i 2011 viste at samhandlingen mellom mellom fengselet og spesialisthelsetjenesten var god og at det var aktiv bruk av avtaler og veileder for tjenesten. Individuell plan var lite brukt på grunn av svært korte opphold.

Den opfølging som fengselet fikk i forbindelse med tilsyn i 2011 omfatter også resultatkravet for 2012. Fylkesmannen prioriterte derfor ikke særskilte tiltak overfor fengslene i 2012.

84.5 Helsetjenestetilbud til asylsøkere, flyktninger, familiegjennforente og direktebosatte overføringsflyktninger

Maihaugenkonferansen 2012 hadde flere relevante tema ihht oppdraget, og samlet 600 deltakere fra hele landet. Det viktigste bidraget innen oppdragsområdet, var om minoriteteshelse som målestokk for inkludering, med bidrag fra Helsedirektoratets rådgivende forum for migrasjonshelse.

Oppland er fremdeles et fylke med omfattende etablering og reetablering av statlige asylmottak, også for yngre enslige asylsøkere. Fylkesmannen bidrar med en betydelig og omfattende rådgiving overfor helsepersonell, mottaksansatte, politikere, media og også asylsøkerne selv når det gjelder retten til tilgjengelige, likeverdige og forsvarlige helsetjenester til både asylesøkere i mottak, men også bosatte flyktninger og familiegjennforente, samt arbeidsinnvandrere. Vi erfarer at "Veileder for helsetjenestetilbudet til asylsøkere, flyktninger og familiegjennforente" er godt kjent og brukt som norm for helsehjelpen som ytes.

Fylkesmannen i Oppland har hatt både rettighetsklager og andre henvendelser når det gjelder retten til helsehjelp fra både spesialisthelsetjenesten og kommunenes helse- og omsorgstjeneste til personer uten lovlig opphold i

Norge. Vårt inntrykk er at de pasientene dette gjelder får den helsehjelp som er påkrevet, men ønsker å få mer kunnskap om dette tema.

84.6 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Fylkesmannen gir mye råd og veiledning til kommuner for å sikre god tilgang til likeverdige helse- og omsorgstjenester for innvandrerbefolkningen. Det bl a. er gitt informasjon om nettbasert tilgjengelighet til helseinformasjon på flere språk.

Det tas initiativ til at minoritetsrelaterte tema tas opp i Fylkesmannens planteam som obligatorisk vurderingskriterium til relevante planer fra 2013.

Det er ikke samlet systematiske data som viser graden av ivaretagelse av minoritetesgruppers særskilte behov i 2012. Dette vil bli mulig å gjøre når dette blir et utskjekkspunkt i relevante kommunale planer.

84.7 Helsetjenestetilbud til personer utsatt for seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner

Det er i Oppland to overgrepsmottak, et på Lillehammer og et på Gjøvik. I tillegg kan innbyggere i Oppland benytte seg av tilbudet på Barnehuset i Hamar.

Fylkesmannen i Oppland har i 2011 foretatt en kartlegging vedr. helsepersonells meldeplikt til barneverntjenesten, informasjon fra denne er jobbet videre med i 2012.

Det ble i 2012 avholdt en konferanse med tema seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner i samarbeid med Barnehuset, politidistriktene og sykehuset innlandet. Målgruppen var barnehagepersonell, skolepersonell, helsesøstre, BUP, fastleger, politi, barnevern og tannhelse. Antall deltagere:200.

84.8 Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Vi har inneværende år hatt et løpende samarbeid med de ansatte i helsestasjons- og skolehelsetjenesten i fylket. De blir av oss sett på som sentrale aktører i det helsefremmende og forebyggende arbeidet. Ansatte i helsestasjons- og skolehelsetjenesten er naturlige samarbeidspartnere i arbeidet med blant annet ernæring, fysisk aktivitet, tobakksforebygging, seksuell helse, rusforebygging og psykisk helsearbeid overfor barn og unge. De er også naturlige samarbeidspartnere i arbeidet mot kjønnslemlestelse, vold i nære relasjoner og arbeidet mot tvangsekteskap.

Høsten 2012 arrangerte vi en konferanse der blant annet ansatte i helsestasjons- og skolehelsetjenesten var i målgruppa. Konferansen omhandlet fysisk aktivitet, konsekvenser av inaktivitet i barneår, frisklivssentraler, samarbeid mellom helsestasjoner, frisklivssentraler og spesialisthelsetjenesten, kvalitetssikring, dokumentasjon og internkontroll. Konferansen samlet 122 deltakere som var fra kommuner i fylket, organisasjoner og fra spesialisthelsetjenesten. De som deltok var ledende helsesøstre fra helsestasjons- og skolehelsetjenesten, helsestasjonsleger, jordmødre, fysioterapeuter, sykepleiere, leger, ergoterapeuter, helsesøstre, folkehelsekoordinatorer og helserådgivere.

Når det gjelder økt styrking av psykososial kompetanse i helsestasjons- og skolehelsetjenesten har det blitt synliggjort gjennom samarbeidet vi har med Høgskolen i Lillehammer i forbindelse med videreutdanningen Psykososialt arbeid med barn og unge. I inneværende år har til sammen 17 kommuner mottatt statlige lønnstilskudd gjennom Fylkesmannen i Oppland på vegne av 38 studenter.

84.9 Svangerskapsomsorgen

Vi har ikke hatt saker som kan knyttes til utilstrekkelig jordmordekning i svangerskapsomsorgen i kommunene i fylket. Flere jordmødre har deltatt på konferanser Fylkesmannen i Oppland har arrangert inneværende år jfr. resultatområdet 84.8.

84.10 Kjønnsløstelse

Arbeidet med kjønnsløstelse ivaretas av helse-, sosial- og barnevernavdelingen i fellesskap.

Hovedoppgaven for embetet i år har vært kompetansehevende tiltak. Tema og problemstillinger rundt kjønnsløstelse er lite etterspurt i Oppland. Fylkesmannen arrangerer årlig fagdager for helsestasjon, folkehelse og 2.linjetjenesten. Tema i år var trygge tjenester med fokus på internkontroll og kvalitetssikring. Fagdage samlet 130 deltakere.

I tråd med Samhandlingsreformen, var fagdage en møteplass for erfaringsutveksling og kunnskapsoverføring mellom 1. og 2. linjetjenesten. Det ble også lagt ut materiell om kjønnsløstelse, tolketjeneste og migrasjonshelse.

Fylkesmannen har ellers holdt seg orientert om ulike kompetansehevende tiltak i regionen og videreført informasjon om ulike kompetansetiltak til kommuner (helsetjenesten, oppvekst og utdanning og barneverntjenesten) og regionale samarbeidspartnere som fylkeskommunen og politiet. Spesielt nevnes er nyetablert kontakt mellom Fylkesmannen og helsesøstergruppen og helserådgiverene i vidregående skoler i Oppland. Helsestasjon- og skolehelsetjenesten er viktige samarbeidspartnere på området kjønnsløstelse og migrasjonshelse. Fylkesmannen (helse-, sosial- og barnevernsavdelingen) har deltatt på en konferanse om kjønnsløstelse i regi av Fylkesmannen i Oslo og Akershus – i 2012.

84.11 Tannhelse

Fylkesmann har merket seg at det er et godt nivå på tjenesten i Fylket.

Resultatområde 85 Spesialisthelsetjenesten

85.1 Abortloven

Abortnemndene etablert. Ingen saker til behandling hvor fylkesmannen har vært involvert.

85.2 Sterilisering

I 2012 hadde steriliseringsnemnda 2 saker til behandling.

85.3 Lov om transplantasjon

Ingen saker på dette området i 2012

Antall saker

Embeter	Antall
FMOP	0
Sum	0

85.4 Tillatelse til å rekvirere sentralstimulerende legemidler

Tillatelser til å rekvirere sentralstimulerende legemidler. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMOP	350	16

Sum	350	
------------	------------	--

85.5 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Ingen saker i 2012

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMOP	0	0
Sum	0	

85.6 Godkjenning av private sykehus, privat medisinsk laboratorie- og røntgenvirksomhet

Det har ikke vært saker innen dette området i 2012.

85.7 Funksjonsprogram for nye offentlige sykehusbygg

Det har ikke vært saker innen dette området i 2012.

Resultatområde 86 Omsorgstjenester

86.1 Omsorgsplan 2015

Fylkesmannen i Oppland har i 2012 noe redusert aktivitet på området, årsaken til dette er vakanser og et forsterket fokus mot samhandlingsreformen. Fylkesmannen har en løpende kontakt med kommunene, i tillegg har Fylkesmannen planer om en kartlegging av fremdrift og videre planer i forhold til å nå målsettingene i Omsorgsplan 2015.

Det har vært gjennomført samling for kommunene i forbindelse Omsorgsplanen 2015, herunder Kompetanseløftet i 2012. Det er også gitt støtte til enkeltkommuner, samt foregått dialog rundt kommunenes utfordringer i løpende kontakt med kommunene. Omsorgsplanen 2015 er sentralt tema i Fylkesmannens arbeid med implementeringen av samhandlingsreformen, og temaet Omsorgsplanen 2015 var også sentralt i årets kommunebilder og i formidlingen av disse til kommunene.

86.2 Demensplan 2015

Kommunene er gitt råd og veiledning i det løpende arbeidet med å øke kapasiteten i tjenestetilbudet. Fylkesmannen legger til rette for og bidrar til samarbeidet med kompetansemiljøer om å iverksette generelle opplæringstiltak, herunder Demensomsorgens ABC, miljøbehandling og alderspsykiatri.

Fylkesmannen i Oppland følger tett SAMAKS prosjektet, som er et samarbeidsprosjekt mellom Alderspsykiatrisk forskningssenter, Sykehuset innlandet og 19 av 26 kommuner i Oppland hvor målet er: Bedre undersøkelse og behandling av pasienter i sykehjem gjennom å utvikle en modell for spesialisthelsetjenestens rolle i oppfølgingen av eldre pasienter i sykehjem. Prosjektet ble utvidet med flere kommuner i 2012.

Fylkesmannen i Oppland arrangerte i samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark og Sykehuset Innlandet en to dagers Demenskonferanse i februar 2012. 240 deltagere fra de fleste kommuner i fylket og gode tilbakemeldinger gjør at det gjennomføres tilsvarende konferanse også i 2013.

Fylkesmannen har oppfordret kommunene til å søke tilskuddsordningen for etablering av dagaktivitetstilbud for

demente ved aktuelle møtepunkter. I løpet av 2012 ble det søkt om 44 nye dagplasser i Oppland, fordelt på syv kommuner.

Gjennom året har det blitt gitt løpende råd og veiledning til kommuner som har ønsket bistand i dette arbeidet, spesielt i forbindelse med kartlegging, og planlegging av bygging av sykehjemsplasser og omsorgsboliger med spesiell tilrettelegging for demente.

Fylkesmannen fortsetter samarbeidet med Nasjonalforeningen for folkehelse for å opprette nye pårørendeskoler i fylket. Det er gjennomført 3 pårørendeskoler med tilsammen 46 deltagere i 2012.

86.3 Kompetanseløftet 2015

Kompetanseløftet 2015 er hos Fylkesmannen i Oppland organisert med en prosjektgruppe bestående av ansatte fra oppvekst og utdanningsavdelingen og fra helse og sosialavdelingen (prosjektleder). Det har inneværende år vært avholdt prosjektgruppemøter og arbeidsmøter knyttet til spesifikke oppgaver. Prosjektgruppa har også hatt møter med aktuelle samarbeidspartnere. Prosjektets styringsgruppe består av avdelingsledere ved de to avdelingene og fylkesmann Hille Valla. Det ble avholdt et styringsgruppemøte i 2012.

I mars 2012 ble det til Helsedirektoratet sendt en sammenfattet rapport av kommunenes resultat og plantall for gjennomføringen av Kompetanseløftet 2015, inkludert Fylkesmannens kommentarer til status og utvikling på utvalgte delmål. Rapporteringen bygget på plan og resultattall, budsjett og regnskapstall og tilgjengelig statistikk.

17 av fylkets 26 kommuner søkte midler fra Kompetanseløftet 2015 inneværende år. I tillegg mottok vi søknader fra interkommunale samarbeidsorganer som ønsket å etablere desentraliserte opplæringstilbud. Det ble i 2012 utdelt til sammen kr. 4,3 millioner. Det ble gitt tilskudd til formelle utdanningsløp på videregående-, fagskole- og høghskolenivå. Det ble gitt midler til fagskoleutdanning for personell med videregående opplæring. Det ble også gitt støtte til kommuner som startet opp eller videreførte Eldreomsorgens ABC/Demensomsorgens ABC. I tillegg ble det gitt midler til lederutdanning for ledere i omsorgstjenesten, et utdanningstilbud ved Høgskolen i Hedmark.

Høsten 2012 arrangerte vi en konferanse der ansatte i helse- og omsorgstjenesten i kommunene i Oppland fylke ble invitert. Tema på konferansen var helse og omsorg i plan, investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger, tilskuddsordning til etablering av dagaktivitetstilbud til hjemmeboende med demens, pårørendeskoler, kunnskap og kvalitet i sykehjem i fylket/utviklingscenter for sykehjem, kosthåndboka, forskning og fagutvikling på omsorgsfeltet, Kompetanseløftet 2015, etisk kompetanseheving i kommunene og "Bli helsefagarbeider". Det var 50 personer fra kommunene i Oppland som deltok, vi hadde håpet på en bedre oppslutning.

86.4 Investeringstilskudd til sykehjem

Fylkesmannen følger fortløpende utviklingen av utbyggingen av sykehjem og omsorgsboliger i kommunene. Det har vært stor aktivitet innen dette området i Oppland i løpet av 2012.

Fylkesmannen har bidratt i behandlingen av søknader om investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger i tråd med oppdrag og føringer. Vurderinger om omsorgsplassene er egnet i forhold til målgruppen er gjort i tett kontakt med Husbanken.

Fylkesmannen i Oppland har ved noen tilfeller vært på befaring i forhold til utformingen av enkelt prosjekter for disse har blitt behandlet.

Videre er det i samarbeid med Husbanken avholdt oppstartsmøter med kommuner som er i planleggingsfasen eller oppstartsfasen for større utbygging.

86.5 Kvalitet i helse- og omsorgstjenesten

Kommunene er gitt veiledning i arbeidet med kvalitetsutvikling av pleie og omsorgstjenesten, med fokus på internkontroll og kvalitet i tjenesten. Helse og sosialavdelingen har gjennomført tilsyn med utvalgte kommuner, hvor det spesielt er sett på kvalitetsarbeidet i saksbehandlingen ved tildeling av kommunale helse- og sosialtjenester. I etterkant av dette er det avholdt samlinger med kommunene hvor kvalitetforbedringsarbeid var tema.

Fylkesmannen hadde legedekning i sykehjem som et av fokusområdene i sitt årlige kommunebilde for de enkelte regioner. Tall innhentet av fylkesmann viser at det er i de fleste kommuner er en økning i antall legetimer i sykehjem, Fylkesmannen er kjent med at en del kommuner har en større økning på dette området knyttet opp mot samhandlingsreformen. Det er først og fremst de største kommunene som har en markant økning i legedekningen i sykehjem.

Fylkesmannen har i samarbeid med KS gjennomført en fagdag om etisk kompetanseheving.

Fylkesmannen har også gjennomført fire regionsamlinger hvor alle 26 kommunene deltok, totalt over 200 deltagere. Tema for samlingene var blant annet internkontroll, journalføring og erfaringer fra tilsyn i helse- og omsorgstjenesten knyttet opp mot kvalitetsforbedring. I tillegg kompetanseheving på nye hels- og omsorgsloven, og folkehelseloven.

86.6 Utviklingscentre for sykehjem og hjemmetjenester/Lindrende behandling

Utviklingscenteret for sykehjem i Oppland har jobbet med å etablere et sykehjems nettverk for sykehjemmene i Oppland. Tredje samling i dette nettverket ble avholdt i mars 2012, med stor deltagelse fra hele fylket, Fylkesmannen bevilget midler til dette formålet.

Fylkesmannen i Oppland deltar ifag og samarbeidsråd for undervisningssykehjemmet i fylket, og bidrar på denne måten i arbeidet og med dette å spre, og implementere kunnskap fra undervisningssykehjemmenes satsningsområder til de øvrige kommunene i Oppland.

Utviklingscenter for hjemmetjenester i Oppland er nå etablert. Det har vært avholdt et fag og samarbeidsråd i løpet av 2012. Formidling til andre deler av fylket har til nå ikke blitt vektlagt nok oppmerksomhet, dette vil Fylkesmannen bidra til i 2013.

86.7 Økt forvaltningskompetanse. Saksbehandling i helse- og omsorgstjenesten

Verdighetsgarantien har i ulike sammenhenger vært tema i møter med kommunene i Oppland, blant annet gjennom tilsynsaktivitet og andre kontakt punkter med kommunene.

Fylkesmannen i Oppland etterspør IPLOS opplysninger saker hvor det er behov for denne formen for opplysninger er vesentlig for saksbehandlingen.

Det gis løpende veiledning og rådgivning iht. saksbehandling ved tildeling av tjenester. Fylkesmannen vil påpeke at det fortsatt er et stort kompetansebehov iht. forvaltningskompetanse i kommunene. Dette ses gjennom klagesaksbehandling og tilsynsoppfølging. Det er avholdt flere møter, seminarer og kurs for kommuner i Oppland hvor forvaltning, saksbehandling, individuelle vurderinger, lovverk osv. har vært tema.

Dokumentasjon er et område som det legges vekt på i tilsynssammenheng, fylkesmannen har blant annet gjennomført 6 tilsyn innenfor saksbehandling knyttet til avlastning til eldre. Det viser seg at kommunene mener dette tilsynet har overslag til andre områder hvor saksbehandling utføres, og at kommunene har fått et endret fokus på saksbehandlingen.

86.8 Aktiv omsorg/Partnerskap med familie og lokalsamfunn

Fylkesmannen i Oppland har inngått et samarbeid med Nasjonalforeningen for folkehelse for å etablere flere pårørendeskoler i fylket, blandt annet for å bidra til økt forebygging og egenmestring hos hjemmetjenestenes mottakere og deres pårørende. Det er en økning i antall pårørendeskoler i Oppland, se rapportering under demensplan.

86.9 Rettssikkerhet ved bruk av tvang og makt overfor enkelte personer med psykisk utviklingshemning

Fylkesmannen godkjente i 2012, 54 vedtak om bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemning i Oppland. Disse vedtakene omfatter ca. 140 forskjellige tiltak med elementer av tvang og makt. Dispensasjon fra utdanningskravet ble innvilget i 50 av vedtakene. Saksbehandlingstiden var innenfor fristen på tre måneder i 97 % av overprøvingene. Fylkesmannen mottok 563 meldinger om bruk av tvang som skadeavvergende tiltak i nødsituasjon. Disse meldingene fordeler seg på 38 personer. Disse ble fortløpende gjennomgått av saksbehandler her.

Det ble gjennomført stedlig tilsyn med 5 vedtak etter lovens § 9-5, tredje ledd bokstav b og c.

Fylkesmannen har gjennomført fire regionsamlinger for kommunene i Oppland. Målgruppen for samlingene var bred, og omfattet blant annet overordnet faglig ansvarlig i kommunene og fagansvarlige ute i boligene. Samlingene ble lagt opp med plenumsforelesninger og parallellsesjoner. Plenumsforelesningene hadde et innhold som var aktuelt for hele målgruppa, med tema som internkontroll og tilbakemeldinger etter systemrevisjonstilsyn. Parallellsesjonen med fagansvarlige på kap. 9 ble brukt til å gjennomgå særlige problemstillinger i den enkelte region, med utgangspunkt i lovverket. Samtlige kommunen var representert og det var mellom 10 og 20 personer tilstede fra dette området på hver samling. Vi brukte også denne arenaen til å informere kommunene om muligheten til å søke midler for kompetanseheving via kompetanseløftet 2015.

86.10 IPLOS – individbasert pleie- og omsorgsstatistikk

Fylkesmannen er vært tilgjengelig for kontaktpersoner i kommunene ift. Kvalitetssikring og bruk av IPLOS data. Det gis veiledning til enkelt kommuner ved behov

IPLOS har vært aktivt brukt i forbindelse i kontakt med kommunene, både i møter og i tilsynssammenheng.

Fylkesmannen i Oppland arrangerte i 2012 IPLOS konferanse i samarbeid med Fylkesmannen i Hedmark, neste 250 deltager deltok på denne konferansen.

Resultatområde 87 Psykisk helse

87.1 Tvungen undersøkelse

Det har ikke vært saker innen dette området i 2012.

87.2 Behandling uten eget samtykke

Det har i 2012 vært 15 klager på tvangsmedisinering.

87.3 Privat forpleining i det psykiske helsevernet

Det har ikke vært saker innen dette området i 2012.

87.4 Godkjenning av institusjoner som skal ha ansvar for tvungent psykisk helsevern

Det har ikke vært saker innen dette området i 2012.

87.5 Vedtak om overføring

Det har ikke vært saker innen dette området i 2012.

87.6 Forpleining, kontroll og tilsyn med pasienter i det psykiske helsevern

Fylkesmannen i Oppland oppnevnt i 2011 nye medlemmer til kontrollkomisjonene for psykisk helsevern. Oppnevningen gjelder for perioden 01.01.2012 - 31.12.2015. I Oppland er det tre kontrollkomisjoner for psykisk helsevern.

87.7 Videre utvikling av det psykiske helsearbeidet i kommunene

Etter Opptrappingsplanen for psykisk helse (2001-2009) har det enkelte fylkesmannsembetene bistått Helsedirektoratet med gjennomføring av rapportering fra kommunene om sin innsats overfor mennesker med psykiske lidelser og problemer. For helsemyndighetene er det sentrale siktemålet med rapporteringen å følge med på at tjenestetilbudet som har blitt bygget opp i kommunene sikres høy prioritet og ikke bygges ned. I Oppland fylke ser vi en tendens til markert reduksjon i ressursinnsatsen og noe endret organisering i kommunene.

Når det gjelder tjenester for barn og unge ser vi at dette er et område innenfor det psykiske helsearbeidet som trenger et fortsatt fokus, slik at det ikke svekkes. Satsningen på barn og unges psykiske helse har blant annet blitt synliggjort gjennom samarbeidet med Høgskolen i Lillehammer i forbindelse med videreutdanningen Psykososialt arbeid med barn og unge. I inneværende år har til sammen 17 kommuner mottatt statlig lønnstilskudd gjennom Fylkesmannen i Oppland på vegne av 38 studenter.

Det har gjennom året vært avholdt nettverksmøter mellom kommuner, spesialisthelsetjenesten og NAPHA. Det har også gjennom året vært deltakelse på møter innen psykiatrien, samhandlingsmøter mellom DPS/BUP Lillehammer og kommunene i Gudbrandsdalen.

87.8 Dispensasjon fra forskrift om faglig ansvarlig for vedtak i det psykiske helsevernet

Det ble i 2012 gitt 1 dispensasjon fra forskrift om faglig ansvarlig for vedtak i det psykiske helsevern.

87.9 Godkjenning av psykiatriske poliklinikker

Det har ikke vært saker innen dette området i 2012.

87.10 Gjennomføring av tvungent psykisk helsevern for personer som ikke har bosted i riket

Fylkesmannen hadde ingen saker om verken hjemsendelser eller hjemhenting i 2012.

Antall saker

Embeter	Antall
FMOP	0
Sum	0

Resultatområde 88 Rusområdet

Tilskudd til kommunalt rusarbeid over HOD kap 761 post 61 utgjorde i 2012 kr 14 643 000. Nytt i 2012 er en guttegruppe i Sør Fron. Kun to kommuner i Oppland svarte ikke på IS 8 skjema.

Fylkesmannen har også delt ut penger til etter og videreutdanning på rusfeltet i 2012 kr 615 000 ble tildelt kommunene: Gjøvik, Nord-Fron, Søndre Land, Sør Aurdal og Vestre Slidre. I Nord-Fron måtte begge søkere trekke seg så den samlede summen utgjorde til slutt kr 326 375. Overskytende beløp gikk til etter og videreutdanning Psykisk helse.

Fylkesmannen har gjennom råd og veiledning gitt bistand til fagpersonell og politisk/ administrative ledelse. Bistand til kommunens ledelse/politikere har i hovedsak foregått gjennom deltagelse i styringsgruppemøter og/eller etter invitasjon til fra kommunene.

KoRus- Øst, Sykehuset innlandet HF og FM Hedmark og Oppland samarbeider om Rusforum innlandet og i 2012 var det en to dagers samling med tema Stortingsmelding nr. 30 «Se meg» politiske føringer i meldingen. konferansen hadde ny rekordstor oppslutning med over 220 deltagere.

Forpliktende samarbeid og samhandling mellom Fylkesmannen i Oppland og KoRus-Øst (Østnorsk kompetansesenter) er videreutviklet i tråd med intensjonene i Opptrappingsplanen. Felles kompetanseplan, er revidert også i 2012. Det er gjennomført en samling for R 26 nettverket som består av rusmedarbeidere, brukerorganisasjoner og rusavdelinger i DPS i Oppland. Tema i 2012 var ROP retningslinjen og nettsiden snakkomrus.no. Det er i tillegg også gjennomført regionale rusfora i alle regioner, det er kun Lillehammer kommune som ikke deltar.

Fylkesmannen i Oppland har deltatt på flere samarbeidsmøter med pasient og brukerorganisasjoner. Partnerskap med KoRus-Øst, Rusmisbrukernes interesseorganisasjon, Selvhjelp Norge og Fylkesmannen i Oppland, Hedmark og Østfold har fremdeles møter og jobber aktivt for å få inn selvhjelpsperspektivet på rusinstitusjoner i Oppland og Hedmark. Representanter fra brukerorganisasjoner blir invitert på alle R 26 og alle kurs og konferanser som blir avholdt. RIO er også med og arrangerer Røroskonferansen hvert år i samarbeid med KoRus-Øst og midt, FM Oppland, Hedmark, Nord og Sør Trøndelag og Husbanken. En konferanse der rusomsorg og bolig er hovedtema.

Fylkesmannen har sørget for å distribuere og informere om alle faglige veiledere som har kommet i 2012.

I samarbeid med KoRus-Øst, FM Hedmark og div. brukerorganisasjoner for rus/psykisk helse har det også i 2012 vært jobbet for opprettelse av brukerstyrt senter i Lillehammer kommune, de fikk økt tilskudd med en stilling til og er nå godt i gang med sitt prosjekt.

Fylkesmannen deltar på samarbeidsmøter om klinisk behandlingslinje for sped og småbarn med mødre med rus og psykiske helseplager. I samarbeid med Sykehuset Innlandet HF, KoRus-Øst, BUP Lillehammer og to kommuner i Oppland behandlingslinjen implementeres nå, nettsiden er nå oppe og fungerer etter intensjonen.

Fylkesmannen er også representert i klinisk samarbeidsutvalg i Sør og Nord Gudbrandsdal som er et samarbeid mellom Sykehuset innlandet HF, DPS Lillehammer og kommunene i Sør og Norddalen.

Fylkesmannen har sammen med NAV Oppland laget ett videreutviklingsprogram som består av kollegaveiledning og opplæring i samtaleteknikken MI samtlige ansatte på alle NAV kontor er nå opplært i metoden. Høsten 2012 arrangert NAV Oppland og Fylkesmannen et en dags inspirasjonsseminar der koordinatorene fra alle NAV kontor

ble invitert. Satsningen vil følges opp med opplæring av nyansatte og inspirasjonsseminar to ganger i året. Det blir etterspurt også på ledernivå.

88.1 Alkoholloven

Fylkesmannen har behandlet 4 klagesaker etter alkoholloven i 2012. To av klagesakene overskrider saksbehandlingstiden på tre måneder.

I samarbeid med FM Hedmark og KoRus-Øst, arrangerte FM Oppland en todagers konferanse i alkoholloven 5-6 desember 2012. Konferansen rettet seg mot saksbehandlere i kommunen og politikere.

Antall saker

Embeter	Antall
FMOP	4
Sum	4

88.2 Rusmiddelarbeid

Tilskudd til kommunalt rusarbeid over HOD kap 761 post 61 utgjorde i 2012 kr 14 643 000 Nytt i 2012 er en guttegruppe i Sør Fron. Kun to kommuner i Oppland svarte ikke på IS 8 skjema.

Fylkesmannen har også delt ut penger til etter og videreutdanning på rusfeltet i 2012 kr 615 000 ble tildelt kommunene: Gjøvik, Nord-Fron, Søndre Land, Sør Aurdal og Vestre Slidre. I Nord-Fron måtte begge søkere trekke seg så den samlede summen utgjorde til slutt kr 326 375. Overskytende beløp gikk til etter og videreutdanning Psykisk helse.

Fylkesmannen har gjennom råd og veiledning gitt bistand til fagpersonell og politisk/ administrative ledelse. Bistand til kommunens ledelse/politikere har i hovedsak foregått gjennom deltagelse i styringsgruppemøter og/eller etter invitasjon til fra kommunene.

KoRus- Øst, Sykehuset innlandet HF og FM Hedmark og Oppland samarbeider om Rusforum innlandet og i 2012 var det en to dagers samling med tema Stortingsmelding nr. 30 «Se meg» politiske føringer i meldingen. konferansen hadde ny rekordstor oppslutning med over 220 deltagere.

Forpliktende samarbeid og samhandling mellom Fylkesmannen i Oppland og KoRus-Øst (Østnorsk kompetansesenter) er videreutviklet i tråd med intensjonene i Opptrappingsplanen. Felles kompetanseplan, er revidert også i 2012. Det er gjennomført en samling for R 26 nettverket som består av rusmedarbeidere, brukerorganisasjoner og rusavdelinger i DPS i Oppland. Tema i 2012 var ROP retningslinjen og nettsiden snakkomrus.no. Det er i tillegg også gjennomført regionale rusfora i alle regioner, det er kun Lillehammer kommune som ikke deltar.

Fylkesmannen i Oppland har deltatt på flere samarbeidsmøter med pasient og brukerorganisasjoner. Partnerskap med KoRus-Øst, Rusmisbrukernes interesseorganisasjon, Selvhjelp Norge og Fylkesmannen i Oppland, Hedmark og Østfold har fremdeles møter og jobber aktivt for å få inn selvhjelpsperspektivet på rusinstitusjoner i Oppland og Hedmark. Representanter fra brukerorganisasjoner blir invitert på alle R 26 og alle kurs og konferanser som blir avholdt. RIO er også med og arrangerer Røroskonferansen hvert år i samarbeid med KoRus-Øst og midt, FM Oppland, Hedmark, Nord og Sør Trøndelag og Husbanken. En konferanse der rusomsorg og bolig er hovedtema.

Fylkesmannen har sørget for å distribuere og informere om alle faglige veiledere som har kommet i 2012.

I samarbeid med KoRus-Øst, FM Hedmark og div. brukerorganisasjoner for rus/psykisk helse har det også i 2012 vært jobbet for opprettelse av brukerstyrt senter i Lillehammer kommune, de fikk økt tilskudd med en stilling til og er nå godt i gang med sitt prosjekt.

Fylkesmannen deltar på samarbeidsmøter om klinisk behandlingslinje for sped og småbarn med mødre med rus og psykiske helseplager. I samarbeid med Sykehuset Innlandet HF, KoRus-Øst, BUP Lillehammer og to kommuner i Oppland behandlingslinjen implementeres nå, nettsiden er nå oppe og fungerer etter intensjonen.

Fylkesmannen er også representert i klinisk samarbeidsutvalg i Sør og Nord Gudbrandsdal som er et samarbeid

mellom Sykehuset innlandet HF, DPS Lillehammer og kommunene i Sør og Norddalen.

Fylkesmannen har sammen med NAV Oppland laget ett videreutviklingsprogram som består av kollegaveiledning og opplæring i samtaleteknikken MI samtlige ansatte på alle NAV kontor er nå opplært i metoden. Høsten 2012 arrangert NAV Oppland og Fylkesmannen et en dags inspirasjonsseminar der koordinatorene fra alle NAV kontor ble invitert. Satsningen vil følges opp med opplæring av nyansatte og inspirasjonsseminar to ganger i året. Det blir etterspurt også på ledernivå.

Ressursrapportering

Kap 1510 post 01: Korrigert resultatområdene 820,860,899 med tilsammen ca 130.000, underområder er ikke med i de aggregerte tallene i årsrapporten.

Fagdepartement: Av dette utgjør ca kr 828.000 godtgjørelse til kontrollkomisjonene.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj.loven	kr 2 391 934,82	kr 0,00
83 Folkehelsearbeid	kr 671 597,27	kr 0,00
84 og 85 Primærhelsetj. og Spesialhelsetj.	kr 517 668,75	kr 236 735,43
85 Spesialhelsetjenesten	kr 0,00	kr 0,00
86 og 75 Omsorgstj, Habilitering og Rehabilitering	kr 554 399,51	kr 385 767,69
87 og 88 Psykisk helse og Rusområdet	kr 397 244,26	kr 1 719 670,58
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 226 997,13	kr 0,00
Andre oppgaver under HOD	kr 2 095 011,20	kr 250 600,42
Sum:	kr 6 854 852,00	kr 2 592 774,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for Samferdselsdepartementet

91.2 Konesesjon til anlegg og drift av taubaner

Det er 85 inngående dokumenter og 16 utgående dokumenter i 2012 på saksområdet.

De utgående dokumentene gjelder hovedsakelig endring av konsesjon, bla. 2 nye, 2 fornyet, 1 overført og 1 bortfalt.

Hovedtyngden av inngående dokumenter gjelder meldinger fra forsikringselskap vedrørende forsikringer og meldinger fra Taubanetilsynet om driftstillatelse.

Sakene er behandlet i samsvar med lov og forskrift.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

Fylkesmannen i Oppland behandlet totalt 721 apostiller i 2012. Dette er en oppgang på 41 % i forhold til 2011 (511).

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

I Oppland er det 22 tilskuddsberettigede trossamfunn. Fylkesmannen har i 2012 betalt ut 9360876 kroner i tilskudd til totalt 2319 medlemmer.

Tilskuddssatsen pr medlem i 2012 er kr 412,-.

Det største trossamfunnet i Oppland er The Muslem Cultural Center Lillehammer med 543 medlemmer, deretter følger Islamisk kultursenter i Gjøvik med 280 medlemmer og Lillehammer pinsemenighet med 199 medlemmer.

I Oppland er det registrert to nye trossamfunn i 2012 - Wat Thai Toten Buddhistforening som har 80 medlemmer og Betel Aurdal som har 22 medlemmer.

Forøvrig vil Fylkesmannen gi innberetning om trossamfunnene i Oppland i brev til Kulturdepartementet.

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Det kom inn 70 saker i 2012. Alle søknadene gjaldt søknad om askespredning. Det var ett avslag. Alle sakene er behandlet i løpet av året. Resultatkravet på saksbehandlingstid ble oppfylt på alle sakene.

Resultatområde 97 Lov om helligdager

Fylkesmannen har godkjent 2 nye turiststeder i 2012.

Resultatområde 98 Oppdrag på det administrative området

98.0 Helhetlig og strategisk ledelse

Fylkesmannen i Oppland har over flere år arbeidet målbevisst med organisasjonsutvikling, ledelse og styring av embetet. Den strategiske styringen skjer selvsagt gjennom våre daglige valg, men spesielt i forbindelse med virksomhetsplanleggingen i embetet som helhet, og i den enkelte avdeling, enhet. Det brukes mange forskjellige verktøy i arbeidet for å styre og utvikle embetet:

- **Styrings-, strategi- og støttedokumenter:** Ved siden av tildelingsbrev og øvrige styringsdokumenter fra oppdragsdepartementene og –direktoratene, er det *Fylkesmannens strategi 2011 – 2013* som ligger til grunn

for arbeidet i embetet (Se eget punkt under). Strategien beskriver hvilke områder det skal fokuseres spesielt på i perioden, og beskriver utfordringer og muligheter. Embetets *administrasjonsordning* beskriver roller og ansvar, interne organer og delegasjon. Det er laget en egen *kommunikasjonspolitik* 2011-2013, og et eget dokument beskriver embetets ambisjon for en klart og korrekt språk: *Språktips og skriveregler*.

- **Virksomhetsplanleggingen:** Som del av denne inngår en felles gjennomgang av tildelingsbrev for alle ledere, og et forventningsbrev fra embetsledelsen. Hos Fylkesmannen i Oppland er sluttproduktet av prosessene ikke bare detaljerte virksomhetsplaner i hver avdeling, men også et kort «faktabrosjyre» til eksternt bruk som beskriver de 8-10 viktigste oppgavene for den enkelte avdeling. Det utarbeides også en risikoanalyse som en del av arbeidet med embetets totale virksomhetsplanlegging.
- **Kvalitetssystem:** Dette er rutiner og arbeidsbeskrivelser samlet på ett sted – organisert slik at de skal være enkle å finne fram til. *Arbeidsbeskrivelsene* skal hjelpe oss til å gjøre de riktige tingene i riktig rekkefølge, og hver beskrivelse kan gjelde en eller flere medarbeidere. *Rutinene* skal sikre at vi gjør tingene korrekt. Det laget et system for avvikshåndtering knyttet til rutinene.
- **Medarbeiderundersøkelser:** Embetet har i flere år hatt egne medarbeiderundersøkelser. Disse har noen ganger blitt erstattet med undersøkelsen fra FAD. Vi legger vekt på at offentliggjøring av resultat og prosess for å håndtere resultatet av undersøkelsen skal være klarlagt før medarbeiderundersøkelser starter. Om arbeid etter medarbeiderundersøkelsen 2012, henvises til pkt. 1.1.
- **Lederutvikling:** Fylkesmannen i Oppland har fokus på lederutvikling, og knytter dette bl.a. til regelmessige og systematiske evalueringer av ledergruppens arbeid. Vi har derfor fulgt opp lederundersøkelsen som ble gjort i forbindelse med *FADs lederutviklingsprogram 2010* flere ganger, og måler på den måten «temperaturen» på ledernes arbeid i og utenfor ledermøtet.

Ledergruppen fokuserer også på intern kunnskapsdeling. Det er i 2012 gjennomført to ledersamlinger for ledergruppen og underdirektørene. Tema for samlingene i 2012 var «Ledergruppe som team» og beredskap. I samlingen om beredskap ble Fylkesmannens beredskapsplan gjennomgått og det ble gjennomført en skrivebordsøvelse.

Utvidet ledergruppe, dvs. avdelingsdirektører og underdirektører deltar også på regionale ledersamlinger for statlige ledere i fylket i regi av Fylkesmannen og i regi av ”Dialog Stat/Bedrift”. Dette bidrar til økt forståelse for andre regionalstatlige virksomheter og deres rolle i fylket og bygging av nettverk. I 2012 var det redaktør av *Ukeavisen Ledelse*, Magne Lerøe, som snakket om offentlig ledelse i en endringstid under samlingen.

- **Rolleforståelse:** Rolleforståelse har vært tema på mange arenaer i 2012. Dokumentet «*Fylkesmannsrollen*» ble tatt særskilt opp på ledermøter, i alle avdelingsmøter, i allmøte og var også utgangspunktet for dialogseminar i forbindelse embetstur for alle ansatte i mai 2012. Dokumentet ble gjort tilgjengelig for alle.

98.1 Rekruttere, videreutvikle og beholde medarbeidere

98.1 Rekruttere og beholde medarbeidere

Personer med innvandrerbakgrunn

Per. 01.01.12 hadde vi 6 (4 faste og 2 midlertidig) medarbeidere med innvandrerbakgrunn i embetet. Det tilsvarte 4,4 % av alle ansatte. Ved årets slutt hadde vi 4 stk (2,9 % av alle ansatte.) Samtlige var fast tilsatt. Utover dette hadde vi to personer med innvandrerbakgrunn på praksisplass i 2012.

I alle stillingsannonser for Fylkesmannen i Oppland presiseres det at det for statlige virksomheter er et mål å oppnå en balansert sammensetning når det gjelder alder, kjønn og kulturell bakgrunn.

Søkere vurderes ut fra deres reelle kompetanse og ikke ut fra etnisk bakgrunn.

Dersom det finnes kvalifiserte søkere med innvandrerbakgrunn skal minst én av disse innkalles til intervju.

IA-ARBEID

Fylkesmannen i Oppland følger opp sine forpliktelser i henhold til IA-avtalen. Embetet hadde i 2012 jevnlig kontakt med BHT leverandør (Frisk HMS) samt NAV. Dette innebærer at embetet bedre kan ivareta HMS-arbeidet og følge opp medarbeidere som har behov for det, samt å iverksette tiltak som forebygger

Sykefravær

Embetet arbeider for å opprettholde et lavt sykefravær. Vi har fokus på:

- I alle avdelinger/staber skal man ha fokus på sykefraværarbeid, både forebyggende og oppfølging av langtidssykmeldte (egne rutiner er utarbeidet for sykefraværarbeid)
- Det skal fokuseres på nærværsfaktorer – hva er det som gjør at folk er på jobb
- Tillitsvalgte, ledere og verneombud skal ha mulighet/tilbud om å delta på opplæring/seminarer innenfor aktuelle temaer
- Arbeidsplassvurderinger to ganger i året, evt. etter behov
- Motivering til fysisk aktivitet og en sunnere livsstil, jf. AML § 3-4
- Alle ansatte skal ha tilbud om medarbeidersamtale årlig
- Vernerunder gjennomføres årlig. Evaluering og oppfølging

Det totale sykefraværet gikk ned i 2008 – 2010, men har hatt en stigning de siste to årene. I 2007 var det totale sykefraværet på 5,59 %, i 2008 4,78 %, i 2009 4,11%, mens det i 2010 kun var på 2,91 %. I 2011 hadde vi en økning til 3,39 (inkl. egenmeldinger), og i 2012 til 4,16 % (inkludert egenmeldinger). Økningen i sykefraværet er først og fremst et resultat av langtidssykemeldinger.

Redusert funksjonsevne – inkludering av personer utenfor arbeidslivet

Fylkesmannen i Oppland skal, så langt det er mulig, legge til rette for at medarbeidere som får redusert sin funksjonsevne fortsatt skal kunne være i arbeid. Konkret vil dette si:

- Fokus på arbeidsevne og tilrettelegging ved reduksjon av arbeidstakers funksjonsevne
- Fokus på å bidra til å oppfylle overordnet målsetting om at flere nytilsetninger i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne. Det skal i utlysningsteksten oppfordres til at de med nedsatt funksjonsevne skal søke, og samtlige i denne gruppen innkalles til intervju så fremt de er kvalifisert til stillingen
- Stillinger skal lyses ut på jobbressurs.no som er jobbportal for personer med nedsatt funksjonsevne
- Fylkesmannen skal fortsatt stille seg positiv til å inkludere personer på arbeidsmarkedstiltak
- Fra høsten 2011 har Fylkesmannen gitt arbeidstrening/oppfølging til unge mennesker gjennom prosjektet “Ung i Oppland”

Embetet har i 2012 hatt 13 personer i praksis/arbeidstrening i regi av Nav, Lipro og Fretex. Arbeidsoppgaver og oppfølging har vært tilpasset de behovene den enkelte har hatt.

Embetet hadde i 2012 to kontorlærlinger og en IKT-lærling, samt en utplasseringselev fra videregående skole, som var her i noen uker.

Ung i Oppland

Fylkesmannen i Oppland jobbet i 2011 og 2012 med et prosjekt som heter “Ung i Oppland”. Prosjektet er en del av et større arbeid med Ung i Oppland i regi av Dialog StatBedrift. Embetet tilbyr et praksistilbud til unge som faller utenfor utdanning og yrkesliv. Målet er å tilby inntil seks personer av gangen å være en del av embetet for en periode på 3-12 måneder. De skal få innsikt i hvordan arbeidslivet fungerer, og skal få konkrete arbeidsoppgaver som vil være verdifulle bidrag til vår virksomhet. Arbeidsoppgavene tilpasses i størst mulig grad den enkeltes interesser og behov. Praksisperiodene gjennomføres med støtte fra Nav.

Seniorpolitikk – medarbeidere i aldersgruppen 55-67 år

Når det gjelder måltallet knyttet til å utsette reell pensjonsalder, og tiltak relatert til dette, vises det til embetets seniorpolitikk som innebærer bl.a. økte muligheter til fleksibel arbeidstid og arbeidssted, trening i arbeidstiden samt muligheter for å tilpasse arbeidsoppgavene til den enkelte senior. Disse tiltakene gjelder for ansatte fra fylte 58 år. Fra 60 år får man i tillegg tilbud om pensjonsforberedende kurs, samt mulighet til å søke om 1 time av kjøretid beregnet inn i arbeidstiden for ansatte med lang arbeidsvei. Det er også fremforhandlet lokal særavtale om de 6 dagene som omtales i HTA, 5.9.1 b.

Det er lagt vekt på åpen dialog rundt arbeidssituasjonen for seniorene, ved at det bl.a. er lagt inn et eget avsnitt i skjema for medarbeidersamtalen knyttet til seniorer. Embetet skal, så langt det er mulig, stille seg positiv til søknader om delpensjon etter HTA 4.2.4. Vi hadde ved årsskiftet 27 ansatte i alderen fra 58 år og oppover.

De unge i embetet

Gjennomsnittsalderen for ansatte i 2012 var 47,3 år. Ved årsskiftet hadde vi 19 ansatte fra 35 år og yngre, samt tre lærlinger på 20 år.

FORDELING AV KOMPETANSEMIDLER

Fylkesmannen i Oppland skal ha et kompetansenivå blant sine tilsatte som til enhver tid bidrar til å oppfylle embetets målsetting om et høyt faglig nivå.

Avdelingsledelsen skal planlegge, iverksette og evaluere kompetanseutviklingstiltak både på individ- og gruppenivå. For å oppnå ønsket og nødvendig kompetanse på ulike områder, og for å være forberedt på endringer og nye krav, er kompetanseutvikling et viktig personalpolitisk satsningsområde.

Planer for kompetanseutvikling utarbeides i samarbeid med de ansattes organisasjoner og sees i forhold til målsettinger og strategiske planer.

Den enkelte medarbeider har også selv ansvar og plikt til å holde seg oppdatert i forhold til egen kompetanseutvikling.

Medarbeidersamtaler kan danne grunnlaget for tiltak innenfor kompetanseutvikling både på individuelt og organisasjonsmessig nivå.

Fordeling av kompetansemidler

Ikke all kompetanseheving kan måles i kroner og øre. Av det som er målbart har embetet totalt sett brukt 400.000 på kompetanseheving i 2012. Vi har i denne sammenheng definert kompetanseheving som kurs/konferanse/studier i regi av eksterne. Vi har ikke tatt med utgifter til reise og opphold, og heller ikke fagsamlinger i regi av departement/direktorat (eks. skoleledersamling).

Den gruppen som har fått størst andel av kompetansemidlene i 2012 er kvinner under 50 år, tett fulgt av menn under 50. Fordelingen mellom menn og kvinner er ganske lik i kroner og øre.

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Tilsatte med innvandrerbakgrunn

Embete	Antall 2011	% 2011	2012	% 2012
FMOP	135	4,4	136	2,9
Sum	135	0	136	0

98.2 Risikostyring

Fylkesmannen har i 2012 innført en risikostyringspolicy. Policyen slår fast hvordan risiko for ikke å nå fastsatte oppgaver og målsetninger skal håndteres i embetet. Oppgaver og mål i tildelingsbrev og embetsoppdrag verdivurderes. Denne vurderingen gir 8 – 12 viktige oppgaver for hver avdeling/stab. Disse oppgavene risikovurderes, sammen med blant annet risiko for mislighold og informasjonssikkerhet. De aller fleste oppgavene har lav risiko. Oppgaver med høy og middels risiko i 2012 var blant annet:

- Tilsyn på helseområdet
- Førerkortsaker
- Tilskuddssaker
- ePhorte
- Informasjonssikkerhet

Risikostyring tas jevnlig opp i ledermøtene, og det jobbes med å bringe risiko ned for disse sakene.

Risikostyringen sees i sammenheng med embetets kvalitetssystem og internkontrollsystem. Riskostyringen er en integrert del av virksomhetsplanleggingen i 2013.

98.3 Medvirkning

MEDVIRKNING

Hos Fylkesmannen i Oppland er medbestemmelsen iht HA ivaretatt gjennom samarbeidsutvalget (SAMU), hvor de fire hovedsammenslutningene er representert med hvert sitt medlem. Fylkesmannen leder SAMU. I tillegg er det valgt avdelingstillitsvalgte ved hver avdeling, som via lokal tilpasningsavtale har rettigheter blant annet i forhold til høringer på stillingsutlysninger, drøfting av avdelingsbudsjett m.m. Hver avdeling har en skiftelig medbestemmelsesavtale som beskriver dette nærmere, og som følger føringene i den overordnede lokale tilpasningsavtalen.

Viktige saker for SAMU siste år var drøftinger av årets budsjett og virksomhetsplanlegging, økonomisk plan i forhold til lønns- og arbeidsvilkår, bemanningsoversikter, prosjektet "Husjakta/Nytt Bygg 2015" og implementering av vergemålsreformen.

Det er gjennomført fem møter i SAMU i 2012.

98.4 Likestilling og likeverd

Lik lønn for likt arbeid

Menn har høyere gjennomsnittslønn enn kvinner totalt sett i embetet. Dette må ses i sammenheng med at det er til dels store lønnsforskjeller mellom de stillingsgruppene hvor kvinner er overrepresentert; renhold/kantine, kontorstillinger og konsulentstillinger, og de stillingsgruppene hvor menn er overrepresentert. Vi ser likevel en positiv utvikling de siste årene. Kvinnene har i gjennomsnitt høyere lønn enn men hos de øverste lederne, samt for saksbehandler 1 + 2. I stillingsgrupper med få ansatte vil små endringer slå tydelig ut. Det at både assisterende fylkeslege x 2 samt fylkeslege er menn, blir utslagsgivende for sine stillingsgrupper.

Deltidsstillinger / midlertidige stillinger

Det er betydelig flere kvinner enn menn som har midlertidig stilling eller deltidsstilling. De aller fleste deltidsstillingene er bestemt av den ansatte selv, i form av AFP, delvis uførhet eller omsorgspermisjon. Når det gjelder midlertidige stillinger ser vi at vi har flest kvinnelige søkere til engasjement av kortere varighet, og de er gjerne nyutdannede.

Universell utforming

Embetet har et resepsjons- og inngangsparti hvor det er tatt hensyn til at det skal være tilrettelagt for syns- og funksjonshemmede bl.a. ved automatisk døråpner, trinnfri adkomst, god belysning-, farge- og kontrastbruk samt installering av teleslynge i møterom. Vi har heiser som er store nok for elektriske rullestoler og handikoptolett.

Embetet foretar individuelle tilrettelegginger av arbeidsplass og arbeidsoppgaver for ansatte med spesielle behov og/eller funksjonshemminger. Vi er tilknyttet HMS-leverandør som kan bistå i dette arbeidet. Videre kjenner vi til NAVs støtteordninger.

Rekruttering

Vi har en mangfolderklæring i utlysningsteksten og opplyser om at vi vil legge forholdene til rette for søkere med redusert funksjonsevne.

Vi kaller kvalifiserte søkere fra underrepresenterte grupper inn til intervju.

Vi sikrer likeverdig behandling i intervjusituasjonen ved at intervjulokalet er tilgjengelig for funksjonshemmede, at samme intervjumal brukes overfor alle kandidater og at det ikke blir spurt om familieforhold og omsorgsforpliktelser eller religiøs tilhørighet.

Vi gjennomfører en nytilsatt samtale der nytilsatte informeres om bl.a. embetets tilretteleggingstilbud, og den nytilsatte kan informere om sine ønsker og behov.

Graviditet, foreldrefravær og andre omsorgsoppgaver

Tiltak for å sikre likestilling for de ovennevnte gruppene:

- tilrettelegge for gravide ved behov
- inkluderer ansatte i foreldrefravær i sosiale arrangementer og lignende
- sikrer ansatte som har hatt foreldrefravær gjennomsnittelig lønnsutvikling

- gir permisjoner for ansatte med omsorgsoppgaver så langt det lar seg gjøre
- bistår de ansatte i forhold til informasjon om plikter/rettigheter i NAV-systemet
- tilbyr betalte ammepauser
- 2 uker betalt permisjon for far ifm. fødsel

Ivaretagelse av seniorer

- vi jobber for å ivareta seniorennes utviklingsmuligheter
- tilrettelegger arbeidsoppgaver

Det vises videre til pkt 98.1 - IA-arbeid.

Tilretteleggingstiltak mot trakassering/diskriminering

- embetet har en klar holdning mot trakassering / diskriminering
- det slås ned på diskriminerende språk og oppførsel
- vi har utarbeidet varslingsplakat med tilhørende rutiner for hvordan man skal gå fram ved varsling av bl.a. trakassering/diskriminering
- deltakelse på kurs i regi av Likestillings- og diskrimineringsombudet for å bedre kunnskapen om hvordan man fremmer likestilling og hindrer diskriminering

Tiltak for å sikre likestilling ifm. arbeidstid

- embetet bruker fortrinnsretten for deltidsansatte i aktuelle stillinger
- tilbyr hele stillinger så langt som mulig
- tilrettelegger arbeidstid så langt det er mulig
- begrenser overtid

Lønn

		Kjønnsbalanse			Lønn	
		m%	k%	Totalt(N)	m (kr/%)	k (kr/%)
Totalt i virksomheten	2012	47	53	139	100	87
	2011	43	57	136	100	83
Embetsledelse/direktør	2012	75	25	8	100	111
	2011	71	21	7	100	122
Seksjonssjef/ass. direktør	2012	62	38	8	100	99
	2011	60	40	10	100	80
Saksbehandler I	2012	52	48	29	100	107
	2011	55	45	22	100	108
Saksbehandler II	2012	51	49	64	100	97
	2011	44	55	66	100	97
Kontorstillinger	2012	21	79	19	100	91
	2011	18	82	22	100	88
Fagarbeiderstillinger	2012	25	75	4	100	99
	2011	100	0	3	100	0
Unge arb.takere inkl lærlinger	2012	66	33	3	100	100
	2011	33	66	3	100	100

Deltid

		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2012	5,9	15,2	4,5	15,2	15	85	20	80
	2011	6,7	11,5	1,1	9,3	2,5	97,5	42	58

Ansatte

Ledere med personalansvar

Medarbeidere

Lønn

2012	M%	K%	Totalt	M%	K%	Totalt	M%	K/M i %
FMOP	75	25	12	56	54	127	100	93

98.5 Føringer på IKT-området

Utvikling innen IKT

Vi ser at utviklingen innen informasjonsteknologi går raskt, og nye muligheter for samhandling og kommunikasjon gjør seg gjeldende. Embetet har de siste år fått mulighet for fjernpålogging, e-post på telefon og nettbrett, mulighet for videokonferanser fra arbeidsplass og papirfrie ledermøter der saksunderlag behandles elektronisk. Mye av den nye teknologien er virkemidler vi søker å utnytte for å nå målene våre.

Informasjonssikkerhet

Embetet har en informasjonssikkerhetspolicy som beskriver praktiske forhold rundt informasjonssikkerhet. Det er også utarbeidet omfattende rutiner som regulerer hvordan embetet jobber med informasjonssikkerhet. Tekniske nyvinninger tas stadig i bruk, spesielt har smarttelefoner og nettbrett endret hverdagen for mange, og er hjelpemidler som kan øke effekten ved embetet. Likevel utgjør slike nyvinninger en sikkerhetsutfordring som må tas på alvor. I 2012 har vi vært spesielt oppmerksom på at bruk av ny teknologi ikke skal gå på bekostning av sikkerheten, spesielt med tanke på personopplysninger.

I 2012 har vi også fått oversikt over hva som behandles av sensitive personopplysninger, og vi har gjennomført en sikkerhetsrevisjon på området. Det er utarbeidet flere nye rutiner for å bedre informasjonssikkerhetsarbeidet. Det er avdekket at vi trenger å lære opp ansatte bedre, spesielt nyansatte. Vi må jobbe mer målbevisst for å øke kunnskapen om informasjonssikkerhet blant de ansatte.

Det er gjennomført en sikkerhetsrevisjon i 2012 som blant annet avdekket behov for økt systematisk opplæring av ansatte. Vi har retningslinjer som sier at personssensitiv informasjon ikke skal sendes på usikre media, som for eksempel e-post, eller lagres på skybaserte tjenester som for eksempel DropBox.

Informasjonssikkerhetsarbeidet ivaretas av sikkerhetsutvalget, og forankres i ledermøtet minst en gang i året. Mal for informasjonssikkerhet er benyttet.

Lisensiering og IKT-strategi

Kravene i embetsoppdraget er fulgt.

Kart og geodata

Fylkesmannen i Oppland har en egen Gis koordinator. Giskoordinatoren bidrar til å løse oppgavene gitt i Gis-strategien for fylkesmannsembetene.

Det er et godt og tett samarbeid mellom Fylkesmannen og Statens kartverk om en enhetlig geodatastrategi i fylket.

Fylkesmannen i Oppland har i et eget geodatasamarbeid med Fylkesmannen i Hedmark, Oppland Fylkeskommune, Hedmark Fylkeskommune, Statens kartverk Hamar og Statens Vegvesen Region Øst etablert en kartinnsynsløsning via webgrensesnitt, "InnlandsGIS", til bruk i saksbehandlingen hos etatene. InnlandsGIS blir kontinuerlig oppdatert med ajourførte basis- og temadata fra Norge Digitalt og Geovekstsamarbeidet.

InnlandsGIS ble relansert på ny teknisk plattform i 2012, og ble med det et betydelig mer framtidsrettet skalsbehandlingsverktøy.

InnlandsGIS inneholder det aller meste av relevante, vedtatte arealplaner. Alle arealplaner som legges ut til offentlig ettersyn gjøres også tilgjengelig i InnlandsGIS.

I tillegg til utstrakt bruk av InnlandsGIS i avdelingene, benyttes ArcGIS-programvare mer avanserte analyser og presentasjoner. Også i slikt arbeid benyttes data fra Geovekst og Norge Digitalt.

Plansatsingsprosjektet i Oppland og Hedmark ble startet opp i 2009 og ble avsluttet i 2012. Prosjektdeltagere var de samme som partene i InnlandsGIS, samt et par kommuner. Den overordnede målsettingen med plansatsningen var at alle relevante arealplaner i løpet av år 2012 skulle være på gjeldende digital standard og tilgjengelig på Internett. For å oppnå dette ble digitale planregistre satt i drift og gode rutiner etablert. Kommunene ble støttet både økonomisk og med hjelp til å øke kompetansen for at målet i prosjektet skulle kunne realiseres. Ny webkartløsning (nevnt over) er viktig for å kunne høste gevinstene av dette prosjektet.

I 2013 startes et nytt prosjekt som skal videreføre og følge opp en del av hovedmomentene i

Plansatsingsprosjektet, samt at det fokuseres sterkere på tematiske geodata.

Andre

Ressursrapportering

Kap 1510 post 01: Korrigert med ca 988 000, underområder ikke med i aggregerte tall i årsrapporten.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
91 Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 671 314,74	kr 0,00
92 Andre faglige oppgaver for ikke-statlig virk.	kr 5 755,42	kr 0,00
95 Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 22 845 374,97	kr 0,00
Sum:	kr 23 522 445,00	kr 0,00